

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Dīghanikāyo

Silakkhandhavaggapali

1. Brahmajālasuttam

Paribbājakakathā

1. Evam (1.0001) me sutam- ekaṁ samayaṁ bhagavā antarā ca rājagahaṁ antarā ca nālandaṁ addhānamaggappaṭipanno hoti mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi. Suppiyopi kho paribbājako antarā ca rājagahaṁ antarā ca nālandaṁ addhānamaggappaṭipanno hoti saddhiṁ antevāsinā brahmadattena māṇavena. Tatra sudam suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇam bhāsatī, dhammassa avaṇṇam bhāsatī, saṅghassa avaṇṇam bhāsatī; suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo anekapariyāyena buddhassa vaṇṇam bhāsatī, dhammassa vaṇṇam bhāsatī, saṅghassa vaṇṇam bhāsatī. Itiha te ubho ācariyantevāsī aññamaññassa ujuvipaccanikavādā bhagavantam piṭṭhito piṭṭhito anubandhā § honti bhikkhusaṅghañca.

2. Atha kho bhagavā ambalaṭṭhikāyam rājāgārake ekarattivāsam upagacchi § saddhiṁ bhikkhusaṅghena. Suppiyopi kho paribbājako ambalaṭṭhikāyam rājāgārake ekarattivāsam upagacchi § antevāsinā brahmadattena māṇavena. Tatrapi sudam suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa (1.0002) avaṇṇam bhāsatī, dhammassa avaṇṇam bhāsatī, saṅghassa avaṇṇam bhāsatī; suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo anekapariyāyena buddhassa vaṇṇam bhāsatī, dhammassa vaṇṇam bhāsatī, saṅghassa vaṇṇam bhāsatī. Itiha te ubho ācariyantevāsī aññamaññassa ujuvipaccanikavādā viharanti.

3. Atha kho sambahulānam bhikkhūnam rattiyā paccūsasamayam paccuṭhitānam maṇḍalamāle sannisinnānam sannipatitānam ayam saṅkhiyadhammo udapādi- “acchariyam, āvuso, abbhutam, āvuso, yāvañcidam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sattānam nānādhimuttikatā suppaṭividitā. Ayañhi suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇam bhāsatī, dhammassa avaṇṇam bhāsatī, saṅghassa avaṇṇam bhāsatī; suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo anekapariyāyena buddhassa vaṇṇam bhāsatī, dhammassa vaṇṇam bhāsatī, saṅghassa vaṇṇam bhāsatī. Iti-

hame ubho ācariyantevāsī aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā bhagavantam piṭṭhito piṭṭhito anubandhā honti bhikkhusaṅghañcā”ti.

4. Atha kho bhagavā tesam bhikkhūnam imam saṅkhiyadhammam veditvā yena maṇḍalamālo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho bhagavā bhikkhū āmantesi- “kāyanuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā sannipatitā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā”ti? Evaṁ vutte te bhikkhū bhagavantam etadavocum- “idha, bhante, amhākam rattiyā paccūsasamayam paccutṭhitānam maṇḍalamāle sannisinnānam sannipatitānam ayaṁ saṅkhiyadhammo udapādi- ‘acchariyam, āvuso, abbhutam, āvuso, yāvañcidam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sattānam nānādhimuttikatā suppaṭividitā. Ayañhi suppiyo paribbājako anekapariyāyena buddhassa avaṇṇam bhāsatī, dhammassa avaṇṇam bhāsatī, saṅghassa avaṇṇam bhāsatī; suppiyassa pana paribbājakassa antevāsī brahmadatto māṇavo anekapariyāyena buddhassa vaṇṇam bhāsatī, dhammassa vaṇṇam bhāsatī, saṅghassa vaṇṇam bhāsatī. Iti-hame ubho ācariyantevāsī aññamaññassa ujuvipaccanīkavādā bhagavantam piṭṭhito piṭṭhito (1.0003) anubandhā honti bhikkhusaṅghañcā’ti. Ayam kho no, bhante, antarākathā vippakatā, atha bhagavā anuppatto”ti.

5. “Mamaṁ vā, bhikkhave, pare avaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā avaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā avaṇṇam bhāseyyum, tatra tumhehi na āghāto na appaccayo na cetaso anabhiraddhi karaṇiyā. Mamaṁ vā, bhikkhave, pare avaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā avaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā avaṇṇam bhāseyyum, tatra ce tumhe assatha kūpitā vā anattamanā vā, tumhaṁ yevassa tena antarāyo. Mamaṁ vā, bhikkhave, pare avaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā avaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā avaṇṇam bhāseyyum, tatra ce tumhe assatha kūpitā vā anattamanā vā, api nu tumhe paresam subhāsitam dubbhāsitam ājāneyyāthā”ti? “No hetam, bhante”. “Mamaṁ vā, bhikkhave, pare avaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā avaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā avaṇṇam bhāseyyum, tatra tumhehi abhūtam abhūtato nibbeṭhetabbam- ‘itipetam abhūtam, itipetam ataccham, natthi cetam amhesu, na ca panetam amhesu samvijjati’ti.

6. “Mamaṁ vā, bhikkhave, pare vaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā vaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā vaṇṇam bhāseyyum, tatra tumhehi na ānando na somanassam na cetaso uppilāvitattam karaṇiyam. Mamaṁ vā, bhikkhave, pare vaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā vaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā vaṇṇam bhāseyyum, tatra ce tumhe assatha ānandino sumanā uppilāvitā tumhaṁ yevassa tena antarāyo. Mamaṁ vā, bhikkhave, pare vaṇṇam bhāseyyum, dhammassa vā vaṇṇam bhāseyyum, saṅghassa vā vaṇṇam bhāseyyum, tatra tumhehi bhūtām bhūtato paṭijānitabbam- ‘itipetam bhūtam, itipetam taccham, atthi cetam amhesu, samvijjati ca panetam amhesu’ti.

Cūḷasīlam

7. “Appamattakam kho panetam, bhikkhave, oramattakam sīlamattakam, yena puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya. Katamañca tam, bhikkhave, appamattakam oramattakam sīlamattakam, yena puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya?

8. “Pāṇātipātam (1.0004) pahāya pāṇātipātā paṭivirato samaṇo gotamo nihita-danḍo, nihitasattho, lajjī, dayāpanno, sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

“Adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato samaṇo gotamo dinnādāyī dinna-pāṭikaṅkhī, athenena sucibhūtena attanā viharati’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

“Abrahmacariyam pahāya brahmacārī samaṇo gotamo ārācārī § virato § methunā gāmadhammā’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

9. “Musāvādam pahāya musāvādā paṭivirato samaṇo gotamo saccavādī saccasandho theto § paccayiko avisamvādako lokassā’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

“Pisuṇam vācam pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato samaṇo gotamo, ito sutvā na amutra akkhātā imesam bhedāya, amutra vā sutvā na imesam akkhātā amūsam bhedāya. Iti bhinnānam vā sandhātā, sahitānam vā anuppadātā samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇīm vācam bhāsitā’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

“Pharusam vācam pahāya pharusāya vācāya paṭivirato samaṇo gotamo, yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamānāpā tathārūpiṁ vācam bhāsitā’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

“Samphappalāpam pahāya samphappalāpā paṭivirato samaṇo gotamo kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatīm vācam bhāsitā kālena sāpadesam pariyantavatīm atthasamhitā’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

10. ‘Bījagāmabhūtagāmasamārambhā (1.0005) § paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave ...pe....

“Ekabhattiko samaṇo gotamo rattūparato virato § vikālabhojanā....

Naccagītavāditavisūkadassanā § paṭivirato samaṇo gotamo....

Mālāgandhavilepanadhāraṇamāṇḍanavibhūsanatṭhānā paṭivirato samaṇo gotamo....

Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato samaṇo gotamo....

Jātarūparajatapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....

Āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....

Āmakamamsapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....

Itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....

Dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....

Ajeṭakapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....

Kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....
Hatthigavassavalavapaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....
Khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato samaṇo gotamo....
Dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo....
Kayavikkayā paṭivirato samaṇo gotamo....
Tulākūṭakamsakūṭamānakūṭā paṭivirato samaṇo gotamo....
Ukkoṭanavañcananikatisāciyogā § paṭivirato samaṇo gotamo....
Chedanavadvadhabandhanaviparāmosa-ālopasahasākārā paṭivirato samaṇo gotamo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

Cūṭasīlam niṭṭhitam.

Majjhimasīlam

11. “Yathā (1.0006) vā paneke bhonto samaṇabrahmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam bijagāmabhūtagāmasamārambham anuyuttā viharanti, seyyathidam §- mūlabijam khandhabijam phalubijam aggabijam bijabijameva pañcamam §; iti evarūpā bijagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato samaṇo gotamo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

12. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrahmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam sannidhikāraparibhogam anuyuttā viharanti, seyyathidam- annasannidhim pānasannidhim vatthasannidhim yānasannidhim sayanasannidhim gandhasannidhim āmisasannidhim iti vā iti evarūpā sannidhikārapari- bhogā paṭivirato samaṇo gotamo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

13. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam visūkadassanam anuyuttā viharanti, seyyathidam- naccam gītam vāditam pekkham akkhānam pāṇissaram vetālam kumbhathūnam § sobhanakam § caṇḍalam vāmsam dhovanam hatthiyuddham assayuddham mahimsayuddham § usabhayuddham ajayuddham menḍayuddham kukkuṭayuddham vatṭakayuddham daṇḍayuddham muṭṭhiyuddham nibbuddham uyyodhikam balaggam senābyūham anikadassanam iti vā iti evarūpā visūkadassanā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

14. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam jūtappamādaṭṭhānānuyogam anuyuttā viharanti, seyyathidam- aṭṭhapadam dasapadam ākāsam parihārapatham santikam khalikam ghaṭikam salākahattham akkham paṅgacīram vāṇkakam mokkhacikam ciṅgulikam § pattāḥakam rathakam dhanukam akkarikam manesikam yathāvajjam iti (1.0007) vā iti evarūpā jūtappamādaṭṭhānānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

15. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam uccāsayanamahāsayanam anuyuttā viharanti, seyyathidam- āsandim pallaṅkam gonakam cittakam paṭikam paṭalikam tūlikam vikatikam uddalomim ekantalomim kaṭṭissam koseyyam kuttakam hatthattharam assattharam rathattharam § ajinappaveṇim kadalimigapavarapaccattharanam sa-uttara-cchadaṁ ubhatolohitakūpadhānam iti vā iti evarūpā uccāsayanamahāsayanā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

16. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam maṇḍanavibhūsanatṭhānānuyogam anuyuttā viharanti, seyyathidam- ucchādanam parimaddanam nhāpanam sambāhanam ādāsam añjanam mālāgandhavilepanam § mukhacuṇṇam mukhalepanam hatthabandham sikhābandham daṇḍam nālikam asim § chattam citrupāhanam uṇhīsam maṇim vālabījanim odātāni vatthāni dīghadasāni iti vā iti evarūpā maṇḍanavibhūsanatṭhānānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

17. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam tiracchānakatham anuyuttā viharanti, seyyathidam- rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham jāpadakatham itthikatham § sūrakatham visikhākatham kumbhaṭṭhānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā iti evarūpāya tiracchānakathāya paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

18. “Yathā (1.0008) vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhoja-

nāni bhuñjitvā te evarūpam viggāhikakathām anuyuttā viharanti, seyyathidam- na tvam imam dhammadvinayam ājānāsi, aham imam dhammadvinayam ājānāmi, kiṁ tvam imam dhammadvinayam ājānissasi, micchā paṭipanno tvamasi, ahamasmi sammā paṭipanno, sahitam me, asahitam te, purevacanīyam pacchā avaca, pacchāvacanīyam pure avaca, adhiciṇḍam te viparāvattam, āropito te vādo, niggahito tvamasi, cara vādappamokkhāya, nibbeṭhehi vā sace pahosīti iti vā iti evarūpāya viggāhikakathāya paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

19. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam dūteyyapahiṇagamanānuyogam anuyuttā viharanti, seyyathidam- raññaṁ, rājamahāmattānam, khattiyanām, brāhmaṇānam, gahapatikānam, kumārānam “idha gaccha, amutrāgaccha, idam hara, amutra idam āharā”ti iti vā iti evarūpā dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

20. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te kuhakā ca honti, lapakā ca nemittikā ca nippesikā ca, lābhena lābham nijigīṁsitāro ca § iti § evarūpā kuhanalapanā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

Majjhimasīlam niṭṭhitam.

Mahāsīlam

21. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti (1.0009), seyyathidam- aṅgam nimittaṁ uppātam supinam lakkhaṇam mūsikacchinnaṁ aggihomam dabbihomam thusahomam kaṇahomam taṇḍulahomam sappihomam telahomam mukhahomam lohitahomam aṅgavijjā vatthuvijjā khattavijjā § sivavijjā bhūtavijjā bhūrivijjā ahivijjā visavijjā vicchikavijjā mūsikavijjā sakunavijjā vāyasavijjā pakkajjhānam saraparittāṇam migacakkaṁ iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujjano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

22. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam- maṇilakkhaṇam vatthalakkhaṇam daṇḍalakkhaṇam satthalakkhaṇam asi-lakkhaṇam usulakkhaṇam dhanulakkhaṇam āvudhalakkhaṇam itthilakkhaṇam purisalakkhaṇam kumāralakkhaṇam kumārilakkhaṇam dāsalakkhaṇam dāsila-kkhaṇam hatthilakkhaṇam assalakkhaṇam mahimṣalakkhaṇam § usabhala-kkhaṇam golakkhaṇam ajalakkhaṇam meṇḍalakkhaṇam kukkuṭalakkhaṇam vatṭa-kalakkhaṇam godhālakkhaṇam kaṇṇikālakkhaṇam kacchapalakkhaṇam migalakkhaṇam iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gata-

mo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

23. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam- raññam niyyānam bhavissati, raññam aniyyānam bhavissati, abbhantarañnam raññam upayānam bhavissati, bāhirānam raññam apayānam bhavissati, bāhirānam raññam upayānam bhavissati, abbhantarānam raññam apayānam bhavissati, abbhantarānam raññam jayo bhavissati, bāhirānam raññam parājayo bhavissati, bāhirānam raññam jayo bhavissati, abbhantarānam raññam parājayo bhavissati, iti imassa jayo bhavissati, imassa parājayo bhavissati iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

24. “Yathā (1.0010) vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam- candaggāho bhavissati, sūriyaggāho § bhavissati, nakkhattaggāho bhavissati, candimasūriyānam pathagamanam bhavissati, candimasūriyānam uppatheragamanam bhavissati, nakkhattānam pathagamanam bhavissati, nakkhattānam uppatheragamanam bhavissati, ukkāpāto bhavissati, disādāho bhavissati, bhūmicālo bhavissati, devadudrabhi § bhavissati, candimasūriyanakkhattānam ugga-manam ogamanam saṃkilesam vodānam bhavissati, evamvipāko candaggāho bhavissati, evamvipāko sūriyaggāho bhavissati, evamvipāko nakkhattaggāho bhavissati, evamvipākam candimasūriyānam pathagamanam bhavissati, evamvipākam candimasūriyānam uppatheragamanam bhavissati, evamvipākam nakkhattānam pathagamanam bhavissati, evamvipākam nakkhattānam uppatheragamanam bhavissati, evamvipāko ukkāpāto bhavissati, evamvipāko disādāho bhavissati, evamvipāko bhūmicālo bhavissati, evamvipāko devadudrabhi bhavissati, evamvipākam candimasūriyanakkhattānam ugga-manam ogamanam saṃkilesam vodānam bhavissati iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

25. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam- suvuṭṭhikā bhavissati, dubbuṭṭhikā bhavissati, subhikkham bhavissati, dubbhikkham bhavissati, khemaṃ bhavissati, bhayaṃ bhavissati, rogo bhavissati, ārogyaṃ bhavissati, muddā, gaṇanā, saṅkhānam, kāveyyaṃ, lokāyataṃ iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo'ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

26. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti (1.0011), seyyathidam- āvāhanam vivāhanam saṃvaraṇam vivaraṇam saṃkiraṇam vikiraṇam subhagakaraṇam dubbhagakaraṇam viruddhagabbhakaraṇam jivhānibandhanam hanusamhananam hatthābhijappanam hanujappanam kaṇṇajappanam ādāsapañham kumārikapañham devapañham ādiccupaṭṭhānam mahatupa-

tṭhānam abbujjalanaṁ sirivhāyanam iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

27. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam- santikammaṁ pañidhikammam bhūtakammaṁ bhūrikammaṁ vassakammaṁ vossakammaṁ vatthukammaṁ vatthuparikammaṁ ācamanam nhāpanam juhanam vamanam virecanam uddhamvirecanam adhovirecanam sīsa-virecanam kaṇṇatelaṁ nettatappanam natthukammaṁ añjanam paccañjanam sālākiyam sallakattiyam dārakatikicchā mūlabhesajjānam anuppadānam osadhīnam paṭimokkho iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato samaṇo gotamo’ti- iti vā hi, bhikkhave, puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

“Idam kho, bhikkhave, appamattakam oramattakam sīlamattakam, yena puthujano tathāgatassa vaṇṇam vadamāno vadeyya.

Mahāsīlam niṭṭhitam.

Pubbantakappikā

28. “Atthi, bhikkhave, aññeva dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā pañītā atakkāvacarā nipuṇā pañditavedanīyā, ye tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum. Katame ca te, bhikkhave, dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā pañītā atakkāvacarā nipuṇā pañditavedanīyā, ye tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum?

29. “Santi (1.0012), bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino, pubbantaṁ ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni § abhivadanti aṭṭhārasahi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha pubbantakappikā pubbantānudiṭṭhino pubbantaṁ ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti aṭṭhārasahi vatthūhi?

Sassatavādo

30. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā sassatavādā, sassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi.

Te ca bhonto samañabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi?

31. “Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhīm phusati, yathāsamāhite citte () § anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathidam- ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekānipi jātisatāni anekānipi jātisahassāni anekānipi jātisatasahassāni- ‘amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno’ti. Iti sākāraṁ sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarati.

“So evamāha- ‘sassato attā ca loko ca vañjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyiṭṭhito; te ca sattā sandhāvanti samsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisamaṁ. Tam kissa hetu? Ahañhi ātappamanvāya padhānamanvāya (1.0013) anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhīm phusāmi, yathāsamāhite citte anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarāmi seyyathidam- ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekānipi jātisatāni anekānipi jātisahassāni anekānipi jātisatasahassāni- amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapannoti. Iti sākāraṁ sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarāmi. Imināmahāmaṁ etam jānāmi “yathā sassato attā ca loko ca vañjho kūṭaṭṭho esikaṭṭhāyiṭṭhito; te ca sattā sandhāvanti samsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisamaṁ”ti. Idam, bhikkhave, paṭhamam ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samañabrahmaṇā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

32. “Dutiye ca bhonto samañabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhīm phusati, yathāsamāhite citte anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathidam- ekampi samvatṭavivatṭam dvepi samvatṭavivatṭāni tīṇipī samvatṭavivatṭāni cattāripi samvatṭavivatṭāni pañcapi samvatṭavivatṭāni dasapi samvatṭavivatṭāni- ‘amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evamṣukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno’ti. Iti sākāraṁ sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsaṁ

anussarati.

“So (1.0014) evamāha- ‘sassato attā ca loko ca vañjho kūṭatṭho esikatṭhāyiṭṭhito; te ca sattā sandhāvanti samsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisamam. Tam kissa hetu? Ahañhi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusāmi yathāsamāhite citte anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarāmi. Seyyathidam- ekampi samvatṭavivatṭam dvepi samvatṭavivatṭāni tīṇipī samvatṭavivatṭāni cattāripi samvatṭavivatṭāni pañcapi samvatṭavivatṭāni dasapi samvatṭavivatṭāni. Amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapannoti. Iti sākāraṁ sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarāmi. Imināmahām etam jānāmi “yathā sassato attā ca loko ca vañjho kūṭatṭho esikatṭhāyiṭṭhito, te ca sattā sandhāvanti samsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisaman”ti. Idam, bhikkhave, dutiyam ṭhānaṁ, yam āgamma yam ārabbha eke samañabrahmaṇā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

33. “Tatiye ca bhonto samañabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brahmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarati. Seyyathidam- dasapi samvatṭavivatṭāni vīsampi samvatṭavivatṭāni tiṁsampi samvatṭavivatṭāni cattālisampi samvatṭavivatṭāni- ‘amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno’ti. Iti sākāraṁ sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarati.

“So (1.0015) evamāha- ‘sassato attā ca loko ca vañjho kūṭatṭho esikatṭhāyiṭṭhito; te ca sattā sandhāvanti samsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisamam. Tam kissa hetu? Ahañhi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusāmi, yathāsamāhite citte anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarāmi. Seyyathidam- dasapi samvatṭavivatṭāni vīsampi samvatṭavivatṭāni tiṁsampi samvatṭavivatṭāni cattālisampi samvatṭavivatṭāni- ‘amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapannoti. Iti sākāraṁ sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsaṁ anussarāmi. Imināmahām etam jānāmi “yathā sassato attā ca loko ca vañjho kūṭatṭho esikatṭhāyiṭṭhito, te ca sattā sandhāvanti samsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisaman”ti. Idam, bhikkhave, tatiyam ṭhānaṁ, yam āgamma yam ārabbha eke samañabrahmaṇā

sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

34. “Catutthe ca bhonto samañabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmaṇsī, so takkapariyāhataṁ vīmaṇsānucaritaṁ sayam paṭibhānaṁ evamāha- ‘sassato attā ca loko ca vañjho kūṭaṭṭho esikatṭhāyiṭṭhito; te ca sattā sandhāvanti saṃsaranti cavanti upapajjanti, atthitveva sassatisaman’ti. Idam, bhikkhave, catuttham ṭhānam, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samañabrahmaṇā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

35. “Imehi kho te, bhikkhave, samañabrahmaṇā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti, sabbe te imehева catūhi vatthūhi, etesam vā aññatarena; natthi ito bahiddhā.

36. “Tayidam (1.0016), bhikkhave, tathāgato pajānāti- ‘ime ditṭhitṭhānaṁ evamga- hitā evamparāmaṭṭhā evamgatikā bhavanti evam-abhisamparāyā’ti, tañca tathāgato pajānāti, tato ca uttaritaram pajānāti; tañca pajānanam § na parāmasati, aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā. Vedanānam samudayañca atthaṅga- maṇca assādañca ādīnavāñca nissaraṇañca yathābhūtaṁ veditvā anupādāvi- mutto, bhikkhave, tathāgato.

37. “Ime kho te, bhikkhave, dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā pañītā atakkāvacarā nipuṇā paṇḍitavedanīyā, ye tathāgato sayam abhiññā sacchi- katvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vanṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Paṭhamabhāṇavāro.

Ekaccasassatavādo

38. “Santi, bhikkhave, eke samañabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi. Te ca bhonto samañabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi?

39. “Hoti kho so, bhikkhave, samayo, yaṁ kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena ayam loko saṃvatṭati. Saṃvatṭamāne loke yebhuyyena sattā ābhassarasaṃvattanikā honti. Te tattha honti manomayā pītibhakkhā sayampabhā antalikkhacarā subhaṭṭhāyino, ciram dīghamaddhānam tiṭṭhanti.

40. “Hoti kho so, bhikkhave, samayo, yaṁ kadāci karahaci dīghassa addhuno accayena ayam loko vivaṭṭati. Vivaṭṭamāne loke suññam brahmavimānam pātu- bhavati. Atha kho aññataro satto āyukkhayā vā puññakkhayā vā ābhassarakāyā cavitvā suññam brahmavimānam upapajjati. So (1.0017) tattha hoti manomayo pītibhakkho sayampabho antalikkhacaro subhaṭṭhāyī, ciram dīghamaddhānam

tiṭṭhati.

41. “Tassa tattha ekakassa dīgharattam nivusitattā anabhirati paritassanā upapajjati- ‘aho vata aññepi sattā itthattam āgaccheyyun’ti. Atha aññepi sattā āyukkhayā vā puññakkhayā vā ābhassarakāyā cavitvā brahmavimānam upapajjanti tassa sattassa sahabyatam. Tepi tattha honti manomayā pītibhakkhā sayampabhā antalikkhacarā subhaṭṭhāyino, ciram dīghamaddhānam tiṭṭhanti.

42. “Tatra, bhikkhave, yo so satto paṭhamam upapanno tassa evam hoti- ‘ahamasmi brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadathudaso vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā § vasī pitā bhūtabhabhyānam. Mayā ime sattā nimmitā. Tam kissa hetu? Mamañhi pubbe etadahosi- “aho vata aññepi sattā itthattam āgaccheyyun”ti. Iti mama ca manopañidhi, ime ca sattā itthattam āgatā’ti.

“Yepi te sattā pacchā upapannā, tesampi evam hoti- ‘ayam kho bhavam brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadathudaso vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhabhyānam. Iminā mayam bhotā brahmunā nimmitā. Tam kissa hetu? Imañhi mayam addasāma idha paṭhamam upapannam, mayam panamha pacchā upapannā’ti.

43. “Tatra, bhikkhave, yo so satto paṭhamam upapanno, so dīghāyukataro ca hoti vaṇṇavantataro ca mahesakkhataro ca. Ye pana te sattā pacchā upapannā, te appāyukatarā ca honti dubbaṇṇatarā ca appesakkhatarā ca.

44. “Thānam kho panetam, bhikkhave, vijjati, yam aññataro satto tamhā kāyā cavitvā itthattam āgacchat. Itthattam āgato samāno agārasmā anagāriyam pabbajati. Agārasmā anagāriyam pabbajito samāno (1.0018) ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte tam pubbenivāsam anussarati, tato param nānussarati.

“So evamāha- ‘yo kho so bhavam brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadathudaso vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajitā vasī pitā bhūtabhabhyānam, yena mayam bhotā brahmunā nimmitā, so nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo sassatisamaṁ tatheva ṭhassati. Ye pana mayam ahumhā tena bhotā brahmunā nimmitā, te mayam aniccā addhuvā appāyukā cavanadhammā itthattam āgatā’ti. Idam kho,

bhikkhave, paṭhamam ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccam sassataṁ ekaccam asassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

45. “Dutiye ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccam sassataṁ ekaccam asassataṁ attānañca lokañca paññapenti? Santi, bhikkhave, khidḍāpadosikā nāma devā, te ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannā § viharanti. Tesam ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannānam viharataṁ sati sammussati §. Satiyā sammosā te devā tamhā kāyā cavanti.

46. “Thānam kho panetam, bhikkhave, vijjati yam aññataro satto tamhā kāyā cavitvā itthattam āgacchati. Itthattam āgato samāno agārasmā anagāriyam pabbajati. Agārasmā anagāriyam pabbajito samāno ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte tam pubbenivāsaṁ anussarati, tato param nānussarati.

“So evamāha- ‘ye kho te bhonto devā na khidḍāpadosikā, te na ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannā viharanti. Tesam na ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannānam viharataṁ sati na sammussati. Satiyā (1.0019) asammosā te devā tamhā kāyā na cavanti; niccā dhuvā sassatā avipariṇāmadhammā sassisamaṁ tatheva ṭhassanti. Ye pana mayam ahumhā khidḍāpadosikā, te mayam ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannā viharimhā. Tesam no ativelam hassakhiḍḍāratidhammasamāpannānam viharataṁ sati sammussati. Satiyā sammosā evam mayam tamhā kāyā cutā aniccā addhuvā appāyukā cavana-dhammā itthattam āgatā’ti. Idaṁ, bhikkhave, dutiyam ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccam sassataṁ ekaccam asassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

47. “Tatiye ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccam sassataṁ ekaccam asassataṁ attānañca lokañca paññapenti? Santi, bhikkhave, manopadosikā nāma devā, te ativelam aññamaññam upanijjhāyanti. Te ativelam aññamaññam upanijjhāyantā aññamaññamhi cittāni padūsentī. Te aññamaññam paduṭṭhacittā kilantakāyā kilantacittā. Te devā tamhā kāyā cavanti.

48. “Thānam kho panetam, bhikkhave, vijjati yam aññataro satto tamhā kāyā cavitvā itthattam āgacchati. Itthattam āgato samāno agārasmā anagāriyam pabbajati. Agārasmā anagāriyam pabbajito samāno ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte tam pubbenivāsaṁ anussarati, tato param nānussarati.

“So evamāha- ‘ye kho te bhonto devā na manopadosikā, te nātivelam aññamaññam upanijjhāyanti. Te nātivelam aññamaññam upanijjhāyantā aññamaññamhi cittāni nappadūsentī. Te aññamaññam appaduṭṭhacittā akilantakāyā akilantacittā. Te devā tamhā kāyā na cavanti, niccā dhuvā sassatā avipariṇāma-

dhammā sassatisamāṁ tatheva ṭhassanti. Ye pana mayaṁ ahumhā manopadosikā, te mayaṁ ativelam aññamaññam upanijjhāyimhā. Te mayaṁ ativelam aññamaññam upanijjhāyantā aññamaññamhi cittāni padūsimhā, te mayaṁ aññamaññam paduṭṭhacittā kilantakāyā kilantacittā. Evaṁ mayaṁ tamhā kāyā cutā anicca addhuvā appāyukā cavanadhammā itthattam āgatā’ti (1.0020). Idam, bhikkhave, tatiyam ṭhānaṁ, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

49. “Catutthe ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmamsī. So takkapariyāhataṁ vīmamsānucaritam sayampaṭibhānam evamāha-‘yaṁ kho idam vuccati cakkhum itipi sotam itipi ghānam itipi jīvhā itipi kāyo itipi, ayam attā anicco addhuvo asassato vipariṇāmadhammo. Yañca kho idam vuccati cittanti vā manoti vā viññāṇanti vā ayam attā nicco dhuvo sassato avipariṇāmadhammo sassatisamāṁ tatheva ṭhassatīti. Idam, bhikkhave, catuttham ṭhānaṁ, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti.

50. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti, sabbe te imeheva catūhi vatthūhi, etesam vā aññatarena; natthi ito bahiddhā.

51. “Tayidaṁ, bhikkhave, tathāgato pajānāti- ‘ime diṭṭhiṭṭhāna evaṁgahitā evaṁparāmaṭṭhā evaṁgatikā bhavanti evaṁ-abhisamparāyā’ti. Tañca tathāgato pajānāti, tato ca uttaritaram pajānāti, tañca pajānanam na parāmasati, aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā. Vedanānam samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam veditvā anupādāvimutto, bhikkhave, tathāgato.

52. “Ime kho te, bhikkhave, dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā pañītā atakkāvacarā nipuṇā pañditavedanīyā, ye tathāgato sayam (1.0021) abhiññā sacchikatvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Antānantavādo

53. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññapenti catūhi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha antānantikā antānantam lokassa paññapenti catūhi vatthūhi?

54. “Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhā-

namanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte antasaññī lokasmim viharati.

“So evamāha- ‘antavā ayam loko parivaṭumo. Tam kissa hetu? Ahañhi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusāmi, yathāsamāhite citte antasaññī lokasmim viharāmi. Imināmahaṁ etam jānāmi- yathā antavā ayam loko parivaṭumo’ti. Idam, bhikkhave, paṭhamam ṭhānam, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññapenti.

55. “Dutiye ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha antānantikā antānantam lokassa paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte anantasaññī lokasmim viharati.

“So evamāha- ‘ananto ayam loko apariyanto. Ye te samaṇabrahmaṇā evamāhaṁsu- “antavā ayam loko parivaṭumo”ti, tesam musā. Ananto ayam loko apariyanto. Tam kissa hetu? Ahañhi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusāmi (1.0022), yathāsamāhite citte anantasaññī lokasmim viharāmi. Imināmahaṁ etam jānāmi- yathā ananto ayam loko apariyanto’ti. Idam, bhikkhave, dutiyam ṭhānam, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññapenti.

56. “Tatiye ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha antānantikā antānantam lokassa paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte uddhamadho antasaññī lokasmim viharati, tiriyaṁ anantasaññī.

“So evamāha- ‘antavā ca ayam loko ananto ca. Ye te samaṇabrahmaṇā evamāhaṁsu- “antavā ayam loko parivaṭumo”ti, tesam musā. Yepi te samaṇabrahmaṇā evamāhaṁsu- “ananto ayam loko apariyanto”ti, tesampi musā. Antavā ca ayam loko ananto ca. Tam kissa hetu? Ahañhi ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya tathārūpam cetosamādhiṁ phusāmi, yathāsamāhite citte uddhamadho antasaññī lokasmim viharāmi, tiriyaṁ anantasaññī. Imināmahaṁ etam jānāmi- yathā antavā ca ayam loko ananto cā’ti. Idam, bhikkhave, tatiyaṁ ṭhānam, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññapenti.

57. “Catutthe ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha antānantikā antānantam lokassa paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmaṇsī. So takkapariyāhataṁ vīmaṇsānucaritaṁ sayamaṁ paṭibhānam evamāha- ‘nevāyaṁ loko antavā, na panānanto. Ye te samaṇabrahmaṇā evamāhaṁsu- “antavā ayam loko parivaṭumo”ti, tesam musā. Yepi te samaṇabrahmaṇā evamāhaṁsu- “ananto ayam loko apariyanto”ti, tesampi musā.

Yepi te samaṇabrahmaṇā evamāhaṁsu- “antavā ca ayam loko ananto cā”ti, tesampi musā. Nevāyam loko antavā (1.0023), na panānanto’ti. Idam, bhikkhave, catutthaṁ ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantaṁ lokassa paññapenti.

58. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantaṁ lokassa paññapenti catūhi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā antānantikā antānantaṁ lokassa paññapenti, sabbe te imeheva catūhi vatthūhi, etesam vā aññatarena; natthi ito bahiddhā.

59. “Tayidaṁ, bhikkhave, tathāgato pajānāti- ‘ime diṭṭhiṭṭhānā evaṁgahitā evaṁparāmaṭṭhā evaṁgatikā bhavanti evaṁ-abhisamparāyā’ti. Tañca tathāgato pajānāti, tato ca uttaritaram pajānāti, tañca pajānanam na parāmasati, aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti veditā. Vedanānam samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam veditvā anupādāvimutto, bhikkhave, tathāgato.

60. “Ime kho te, bhikkhave, dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā pañītā atakkāvacarā nipuṇā pañditavedanīyā, ye tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Amarāvikkhepavādo

61. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrahmaṇā amarāvikkhepikā, tattha tattha pañham puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṁ āpajjanti amarāvikkhepaṁ catūhi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puṭṭhā samānā vācāvikkhepaṁ āpajjanti amarāvikkhepaṁ catūhi vatthūhi?

62. “Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ‘idam kusalan’ti yathābhūtam nappajānāti, ‘idam akusalan’ti yathābhūtam nappajānāti. Tassa evam hoti- ‘aham kho “idam kusalan”ti yathābhūtam nappajānāmi, “idam akusalan”ti yathābhūtam nappajānāmi. Ahañce kho pana “idam (1.0024) kusalan”ti yathābhūtam

appajānanto, “idam akusalan”ti yathābhūtam appajānanto, ‘idam kusalan’ti vā byākareyyam, ‘idam akusalan’ti vā byākareyyam, tam mamassa musā. Yam mamassa musā, so mamassa vighāto. Yo mamassa vighāto so mamassa antarāyo’ti. Iti so musāvādabhayā musāvādaparijegucchā nevidam kusalanti byākaroti, na panidam akusalanti byākaroti, tattha tattha pañham puṭho samāno vācāvikkhepaṁ āpajjati amarāvikkhepaṁ- ‘evantipi me no; tathātipi me no; aññathātipi me no; notipi me no; no notipi me no’ti. Idam, bhikkhave, paṭhamam ṭhānam, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepaṁ āpajjanti amarāvikkhepaṁ.

63. “Dutiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepaṁ āpajjanti amarāvikkhepaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ‘idam kusalan’ti yathābhūtam nappajānāti, ‘idam akusalan’ti yathābhūtam nappajānāti. Tassa evam hoti- ‘aham kho “idam kusalan”ti yathābhūtam nappajānāmi, “idam akusalan”ti yathābhūtam nappajānāmi. Ahañce kho pana “idam kusalan”ti yathābhūtam appajānanto, “idam akusalan”ti yathābhūtam appajānanto, “idam kusalan”ti vā byākareyyam, “idam akusalan”ti vā byākareyyam, tattha me assa chando vā rāgo vā doso vā paṭigho vā. Yattha § me assa chando vā rāgo vā doso vā paṭigho vā, tam mamassa upādānam. Yaṁ mamassa upādānam, so mamassa vighāto. Yo mamassa vighāto, so mamassa antarāyo’ti. Iti so upādānabhayā upādānaparijegucchā nevidam kusalanti byākaroti, na panidam akusalanti byākaroti, tattha tattha pañham puṭho samāno vācāvikkhepaṁ āpajjati amarāvikkhepaṁ- ‘evantipi me no; tathātipi me no; aññathātipi me no; notipi me no; no notipi me no’ti. Idam, bhikkhave, dutiyam ṭhānam, yaṁ āgamma yaṁ ārabbha eke samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā (1.0025) tattha tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepaṁ āpajjanti amarāvikkhepaṁ.

64. “Tatiye ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepaṁ āpajjanti amarāvikkhepaṁ? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā ‘idam kusalan’ti yathābhūtam nappajānāti, ‘idam akusalan’ti yathābhūtam nappajānāti. Tassa evam hoti- ‘aham kho “idam kusalan”ti yathābhūtam nappajānāmi, “idam akusalan”ti yathābhūtam nappajānāmi. Ahañce kho pana “idam kusalan”ti yathābhūtam appajānanto “idam akusalan”ti yathābhūtam appajānanto “idam kusalan”ti vā byākareyyam, “idam akusalan”ti vā byākareyyam. Santi hi kho samaṇabrāhmaṇā pañditā nipyūṇā kataparappavādā vālavedhirūpā, te bhindantā § maññe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni, te mam tattha samanuyuñjeyyum samanugāheyyum samanubhāseyyum. Ye mam tattha samanuyuñjeyyum samanugāheyyum samanubhāseyyum, tesāham na sampāyeyyam. Yesāham na sampāyeyyam, so mamassa vighāto. Yo mamassa vighāto, so mamassa antarāyo’ti. Iti so anuyogabhayā anuyogaparijegucchā nevidam kusalanti byākaroti, na panidam akusalanti byākaroti, tattha tattha pañham puṭho samāno vācāvikkhepaṁ āpajjati amarāvikkhepaṁ- ‘evantipi me no; tathātipi me no; aññathātipi me no; notipi me no; no

notipi me no'ti. Idam, bhikkhave, tatiyam ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇabrahmaṇā amarāvikkhepikā tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepam āpajjanti amarāvikkhepam.

65. “Catutthe ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha amarāvikkhepikā tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepam āpajjanti amarāvikkhepam? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā mando hoti momūho. So mandattā momūhattā tattha pañham puṭhō samāno vācāvikkhepam āpajjati amarāvikkhepam- ‘atthi paro loko’ti iti ce maṇ pucchasi, ‘atthi paro loko’ti iti ce me (1.0026) assa, ‘atthi paro loko’ti iti te naṇ byākareyyam, ‘evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me no, no notipi me no’ti. ‘Natthi paro loko ...pe... ‘atthi ca natthi ca paro loko ...pe... ‘nevatti na natthi paro loko ...pe... ‘atthi sattā opapātikā ...pe... ‘natthi sattā opapātikā ...pe... ‘atthi ca natthi ca sattā opapātikā ...pe... ‘nevatti na natthi sattā opapātikā ...pe... ‘atthi sukatadukkaṭānam § kammānam phalam vipāko ...pe... ‘natthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... ‘atthi ca natthi ca sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... ‘nevatti na natthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... ‘hoti tathāgato param maraṇā ...pe... ‘na hoti tathāgato param maraṇā ...pe... ‘hoti ca na ca hoti § tathāgato param maraṇā ...pe... ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti iti ce maṇ pucchasi, ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti iti ce me assa, ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇāti iti te naṇ byākareyyam, ‘evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me no, no notipi me no’ti. Idam, bhikkhave, catuttham ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇabrahmaṇā amarāvikkhepikā tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepam āpajjanti amarāvikkhepam.

66. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā amarāvikkhepikā tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepam āpajjanti amarāvikkhepam catūhi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā amarāvikkhepikā tattha pañham puṭhā samānā vācāvikkhepam āpajjanti amarāvikkhepam, sabbe te imeheva catūhi vatthūhi, etesam vā aññatarena, natthi ito bahiddhā ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Adhiccasamuppannavādo

67. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrahmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti dvīhi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrahmaṇā (1.0027) kimāgamma kimārabbha adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti dvīhi vatthūhi?

68. “Santi, bhikkhave, asaññasattā nāma devā. Saññuppādā ca pana te devā tamhā kāyā cavanti. Ṭhānam kho panetam, bhikkhave, vijjati, yam aññataro satto tamhā kāyā cavitvā itthattam āgacchat. Itthattam āgato samāno agārasmā anagāriyam pabbajati. Agārasmā anagāriyam pabbajito samāno ātappamanvāya padhānamanvāya anuyogamanvāya appamādamanvāya sammāmanasikāramanvāya

tathārūpaṁ cetosamādhiṁ phusati, yathāsamāhite citte saññuppādaṁ anussa-
ratī, tato param nānussarati. So evamāha- ‘adhiccasamuppanno attā ca loko ca.
Tām kissa hetu? Ahañhi pubbe nāhosīm, somhi etarahi ahutvā santatāya pariṇāto-
ti. Idam, bhikkhave, paṭhamam ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇa-
brāhmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca
paññapenti.

69. “Dutiye ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti? Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā takkī hoti vīmamsī. So takkapariyā-
hatam vīmamsānucaritam sayampatibhānam evamāha- ‘adhiccasamuppanno
attā ca loko cā’ti. Idam, bhikkhave, dutiyam ṭhānam, yam āgamma yam ārabbha eke samaṇabrahmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti.

70. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti dvīhi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti, sabbe te imeheva dvīhi vatthūhi, etesam vā aññatarena, natthi ito bahiddhā ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadā-
mānā vadeyyum.

71. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā pubbantakappikā pubbantānu-
diṭṭhino pubbantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti atṭhāra-
sahi (1.0028) vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā pubbantānu-
diṭṭhino pubbantamārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva atṭhārasahi vatthūhi, etesam vā aññatarena, natthi ito bahiddhā.

72. “Tayidam, bhikkhave, tathāgato pajānāti- ‘ime diṭṭhiṭṭhāna evaṁgahitā evaṁ-
parāmaṭṭhā evaṁgatikā bhavanti evaṁ-abhisamparāyā’ti. Tañca tathāgato pajā-
nāti, tato ca uttaritaram pajānāti, tañca pajānanam na parāmasati, aparāmasato
cassa paccattaññeva nibbuti veditā. Vedanānam samudayañca atthaṅgamañca
assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam veditvā anupādāvimutto,
bhikkhave, tathāgato.

73. “Ime kho te, bhikkhave, dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā
pañītā atakkāvacarā nipuṇā pañditavedanīyā, ye tathāgato sayam abhiññā sacchi-
katvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadāmānā
vadeyyum.

Dutiyabhāṇavāro.

Aparantakappikā

74. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrahmaṇā aparantakappikā aparantānu-

tṭhino, aparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti catucattārī-sāya § vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha aparantakappikā aparantānudiṭṭhino aparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi?

Saññivādo

75. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanam saññim attānam paññapenti soḷasahi vatthūhi. Te (1.0029) ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanam saññim attānam paññapenti soḷasahi vatthūhi?

76. “Rūpī attā hoti arogo param maraṇā saññīti nam paññapenti. ‘Arūpī attā hoti arogo param maraṇā saññīti nam paññapenti. ‘Rūpī ca arūpī ca attā hoti ...pe... nevarūpī nārūpī attā hoti... antavā attā hoti... anantavā attā hoti... antavā ca anantavā ca attā hoti... nevantavā nānantavā attā hoti... ekattasaññī attā hoti... nānattasaññī attā hoti... parittasaññī attā hoti... appamāṇasaññī attā hoti... ekantsukhī attā hoti... ekantadukkhī attā hoti. Sukhadukkhī attā hoti. Adukkhamasukhī attā hoti arogo param maraṇā saññīti nam paññapenti.

77. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanam saññim attānam paññapenti soḷasahi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanam saññim attānam paññapenti, sabbe te imeheva soḷasahi vatthūhi, etesam vā aññatarena, natthi ito bahiddhā ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Asaññivādo

78. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanam asaññim attānam paññapenti atṭhahi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanam asaññim attānam paññapenti atṭhahi vatthūhi?

79. “Rūpī attā hoti arogo param maraṇā asaññīti nam paññapenti. ‘Arūpī attā hoti arogo param maraṇā asaññīti nam paññapenti. ‘Rūpī ca arūpī ca attā hoti ...pe... nevarūpī nārūpī attā hoti... antavā attā hoti... anantavā attā hoti... antavā ca anantavā ca attā hoti...

nevantavā nānantavā attā hoti arogo param maraṇā asaññīti nam paññapenti.

80. “Imehi (1.0030) kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanam asaññīm attānam paññapenti aṭṭhahi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanam asaññīm attānam paññapenti, sabbe te imeheva aṭṭhahi vatthūhi, etesaṁ vā aññatarena, natthi ito bahiddhā ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccaṁ vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Nevasaññināsaññivādo

81. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrahmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññināsaññivādā, uddhamāghātanam nevasaññināsaññīm attānam paññapenti aṭṭhahi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha uddhamāghātanikā nevasaññināsaññivādā uddhamāghātanam nevasaññināsaññīm attānam paññapenti aṭṭhahi vatthūhi?

82. “Rūpi attā hoti arogo param maraṇā nevasaññināsaññīti nam paññapenti ‘arūpi attā hoti ...pe... rūpi ca arūpi ca attā hoti... nevarūpi nārūpi attā hoti... antavā attā hoti... anantavā attā hoti... antavā ca anantavā ca attā hoti... nevantavā nānantavā attā hoti arogo param maraṇā nevasaññināsaññīti nam paññapenti.

83. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrahmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññināsaññivādā uddhamāghātanam nevasaññināsaññīm attānam paññapenti aṭṭhahi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā uddhamāghātanikā nevasaññināsaññivādā uddhamāghātanam nevasaññināsaññīm attānam paññapenti, sabbe te imeheva aṭṭhahi vatthūhi ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccaṁ vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Ucchedavādo

84. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrahmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti sattahi vatthūhi. Te ca bhonto (1.0031) samaṇabrahmaṇā kimāgamma kimārabbha ucchedavādā sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti sattahi vatthūhi?

85. “Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā evamvādī hoti evam-ditthi §- ‘yato kho, bho, ayam attā rūpi cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññapenti.

86. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. Atthi kho, bho, añño attā dibbo rūpī kāmāvacaro kabalīkārāhārabhakkho. Tam tvam na jānāsi na passasi. Tamahaṁ jānāmi passāmi. So kho, bho, attā yato

kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti.

87. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. Atthi kho, bho, añño attā dibbo rūpi manomayo sabbaṅgapaccāṅgī ahīnindriyo. Tam tvam na jānāsi na passasi. Tamaham jānāmi passāmi. So kho, bho, attā yato kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti.

88. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā (1.0032) sammā samucchinno hoti. Atthi kho, bho, añño attā sabbaso rūpasaññānam samatikkamā paṭighasaññānam atthaṅgamā nānattasaññānam amanasikārā “ananto ākāso”ti ākāsānañcāyatanūpago. Tam tvam na jānāsi na passasi. Tamaham jānāmi passāmi. So kho, bho, attā yato kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti.

89. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. Atthi kho, bho, añño attā sabbaso ākāsānañcāyatanānam samatikkamma “anantam viññānan”ti viññāṇañcāyatanūpago. Tam tvam na jānāsi na passasi. Tamaham jānāmi passāmi. So kho, bho, attā yato kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti.

90. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, so attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. Atthi kho, bho, añño attā sabbaso viññāṇañcāyatanānam samatikkamma “natthi kiñci”ti ākiñcaññāyatanūpago. Tam tvam na jānāsi na passasi. Tamaham jānāmi passāmi. So kho, bho, attā yato kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti.

91. ‘Tamañño evamāha- “atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā sammā samucchinno hoti. Atthi kho, bho, añño attā (1.0033) sabbaso ākiñcaññāyatanānam samatikkamma “santametam pañitametan”ti nevasaññānāsaññāyatanūpago. Tam tvam na jānāsi na passasi. Tamaham jānāmi passāmi. So kho, bho, attā yato kāyassa bhedā ucchijjati vinassati, na hoti param maraṇā, ettāvatā kho, bho, ayam attā sammā samucchinno hotīti. Ittheke sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti.

92. “Imehi kho te, bhikkhave, samanabrahmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti sattahi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave,

samaṇā vā brāhmaṇā vā ucchedavādā sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam paññapenti, sabbe te imeheva sattahi vatthūhi ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

Dīṭhadhammanibbānavādo

93. “Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇā dīṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti pañcahi vatthūhi. Te ca bhonto samaṇabrāhmaṇā kimāgamma kimārabbha dīṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti pañcahi vatthūhi?

94. “Idha, bhikkhave, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā evamvādī hoti evam diṭṭhi- “yato kho, bho, ayam attā pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreti, ettāvatā kho, bho, ayam attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hotīti. Ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti.

95. “Tamañño evamāha-‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti. Tam kissa hetu? Kāmā hi, bho, aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, tesam vipariṇāmaññathābhāvā uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā. Yato kho, bho, ayam attā vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati, ettāvatā kho, bho, ayam (1.0034) attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hotīti. Ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti.

96. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti. Tam kissa hetu? Yadeva tattha vitakkitam vicāritaṁ, etenetam olārikam akkhāyati. Yato kho, bho, ayam attā vitakkavicārānam vūpasamā ajhattam sampāsādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati, ettāvatā kho, bho, ayam attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hotīti. Ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti.

97. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti. Tam kissa hetu? Yadeva tattha pītigataṁ cetaso uppilāvitattam, etenetam olārikam akkhāyati. Yato kho, bho, ayam attā pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati, sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ tam ariyā ācikkhanti “upekkhako satimā sukhavihāri”ti, tatiyam jhānam upasampajja viharati, ettāvatā kho, bho, ayam attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hotīti. Ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti.

98. “Tamañño evamāha- ‘atthi kho, bho, eso attā, yaṁ tvam vadesi, neso natthīti vadāmi; no ca kho, bho, ayam attā ettāvatā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hoti. Tam kissa hetu? Yadeva tattha sukhamiti cetaso ābhogo, etenetam olārikam akkhāyati. Yato kho, bho, ayam attā sukhassa ca pahānā dukkhassa ca

pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthaṅgamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati, ettāvatā kho, bho, ayam attā paramadiṭṭhadhammanibbānam patto hotīti. Ittheke sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti.

99. “Imehi (1.0035) kho te, bhikkhave, samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbāna-vādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti pañcahi vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti, sabbe te imeheva pañcahi vatthūhi ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

100. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānu-diṭṭhino aparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi. Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā aparantakappikā aparantānu-diṭṭhino aparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva catucattārīsāya vatthūhi ...pe... yehi tathāgatassa yathābhuccam vaṇṇam sammā vadamānā vadeyyum.

101. “Imehi kho te, bhikkhave, samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparanta-kappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānu-diṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi.

102. “Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā vā aparantakappikā vā pubbantāparantakappikā vā pubbantāparantānu-diṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti, sabbe te imeheva dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, etesam vā aññatarena; natthi ito bahiddhā.

103. “Tayidaṁ, bhikkhave, tathāgato pajānāti- ‘ime diṭṭhiṭṭhānā evaṁgahitā evaṁparāmaṭṭhā evaṁgatikā bhavanti evaṁ-abhisamparāyā’ti. Tañca tathāgato pajānāti, tato ca uttaritaram

pajānāti, tañca pajānanañ na parāmasati, aparāmasato cassa paccattaññeva nibbuti vidiñā. Vedanānam samudayañca atthañgamañca assādañca ādīnavañca nissarañañca yathābhūtañ vidiñvā anupādāvimutto, bhikkhave, tathāgato.

104. “Ime (1.0036) kho te, bhikkhave, dhammā gambhīrā duddasā duranubodhā santā paññātā atakkāvacarā nipuñā paññitavedanīyā, ye tathāgato sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti, yehi tathāgatassa yathābhuccam vāññam sammā vadamānā vadeyyum.

Paritassitavipphanditavāro

105. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā sassatavādā sassatañ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

106. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā ekaccasassatikā ekacca-assatikā ekaccañ sassatañ ekaccañ assatam attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

107. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā antānantikā antānantam lokassa paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

108. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puññā samānā vācāvikkhepañ āpajjanti amarāvikkhepañ catūhi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

109. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti dvīhi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

110. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā pubbantakappikā pubbantānu-ditthino pubbantañ ārabba anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti aṭṭhārasahi (1.0037) vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

111. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanam saññim attānam paññapenti soñasahi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

112. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanam asaññim attānam paññapenti aṭṭhahi vatthūhi, tadapi tesam bhavatañ samañabrāhmañānam ajānatañ apassatañ vedayitam tañhāgatānam paritassitavipphanditameva.

113. “Tatra, bhikkhave, ye te samañabrāhmañā uddhamāghātanikā nevasaññi-

nāsaññivādā uddhamāghātanaṁ nevasaññināsaññim attānam paññapenti atṭhahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānam ajānatam apassataṁ vedayitam taṇhāgatānam paritassitavipphanditameva.

114. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedam vināsaṁ vibhavam paññapenti sattahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānam ajānatam apassataṁ vedayitam taṇhāgatānam paritassitavipphanditameva.

115. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam paññapenti pañcahi vatthūhi, tadapi tesam bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānam ajānatam apassataṁ vedayitam taṇhāgatānam paritassitavipphanditameva.

116. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānudīṭṭhino aparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti catucattārīsāya vatthūhi, tadapi tesam bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānam ajānatam apassataṁ vedayitam taṇhāgatānam paritassitavipphanditameva.

117. “Tatra (1.0038), bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudīṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti dvāsatṭhiyā vatthūhi, tadapi tesam bhavataṁ samaṇabrāhmaṇānam ajānatam apassataṁ vedayitam taṇhāgatānam paritassitavipphanditameva.

Phassapaccayāvāro

118. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

119. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ekaccam sassataṁ ekaccam asassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

120. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā antānantikā antānantam lokassa paññapenti catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

121. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañham puṭṭhā samānā vācāvikkhepam āpajjanti amarāvikkhepam catūhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

122. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam attānañca lokañca paññapenti dvīhi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

123. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā pubbantānudīṭṭhino pubbantaṁ ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti atṭhārasahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

124. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanaṁ saññim attānam paññapenti soḷasahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

125. “Tatra (1.0039), bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā uddhamāghātanikā asaññivādā uddhamāghātanam̄ asaññim̄ attānam̄ paññapenti atṭhahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

126. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññināsaññivādā uddhamāghātanam̄ nevasaññināsaññim̄ attānam̄ paññapenti atṭhahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

127. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedam̄ vināsam̄ vibhavam̄ paññapenti sattahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

128. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā diṭṭhadhammanibbānavādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam̄ paññapenti pañcahi vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

129. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā aparantakappikā aparantānuditṭhino aparantam̄ ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti catucattāri-sāya vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

130. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānuditṭhino pubbantāparantam̄ ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, tadapi phassapaccayā.

Netam̄ ṭhānam̄ vijjativāro

131. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā sassatavādā sassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

132. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā ekaccasassatikā ekacca asassatikā ekaccaṁ sassataṁ ekaccaṁ asassataṁ attānañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

133. “Tatra (1.0040), bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā antānantikā antānantam̄ lokassa paññapenti catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

134. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā amarāvikkhepikā tattha tattha pañham̄ puṭṭhā samānā vācāvikkhepam̄ āpajjanti amarāvikkhepam̄ catūhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

135. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā adhiccasamuppannikā adhiccasamuppannam̄ attānañca lokañca paññapenti dvīhi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

136. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā pubbantakappikā pubbantānuditṭhino pubbantaṁ ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti atṭhārasahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

137. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrahmaṇā uddhamāghātanikā saññivādā uddhamāghātanam̄ saññim̄ attānam̄ paññapenti soṭasahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ ṭhānam̄ vijjati.

138. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññīvādā, uddhamāghātanam̄ asaññim̄ attānam̄ paññapenti aṭṭhahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ thānam̄ vijjati.

139. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññīnāsaññīvādā uddhamāghātanam̄ nevasaññīnāsaññim̄ attānam̄ paññapenti aṭṭhahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ thānam̄ vijjati.

140. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā sato sattassa ucchedam̄ vināsam̄ vibhavam̄ paññapenti sattahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ thānam̄ vijjati.

141. “Tatra (1.0041), bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā ditṭhadhammanibbāna-vādā sato sattassa paramadiṭṭhadhammanibbānam̄ paññapenti pañcahi vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ thānam̄ vijjati.

142. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā aparantānuditiṭṭhino aparantam̄ ārabba anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti catucattārī-sāya vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam̄ thānam̄ vijjati.

143. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparanta-kappikā ca pubbantāparantakappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, te vata aññatra phassā paṭisamvedissantīti netam ṭhānam vijjati.

Dīṭṭhigatikādhiṭṭhānavatṭakathā

144. “Tatra, bhikkhave, ye te samaṇabrāhmaṇā sassatavādā sassataṁ attā-nañca lokañca paññapenti catūhi vatthūhi, yepi te samaṇabrāhmaṇā ekaccasassatikā ekacca-asassatikā ...pe... yepi te samaṇabrāhmaṇā antānantikā... yepi te samaṇabrāhmaṇā amarāvikkhepikā... yepi te samaṇabrāhmaṇā adhiccasamuppannikā... yepi te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā... yepi te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā saññīvādā... yepi te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā asaññīvādā... yepi te samaṇabrāhmaṇā uddhamāghātanikā nevasaññīnāsaññīvādā... yepi te samaṇabrāhmaṇā ucchedavādā... yepi te samaṇabrāhmaṇā dīṭṭhadhammanibbānavādā... yepi te samaṇabrāhmaṇā aparantakappikā... yepi te samaṇabrāhmaṇā pubbantakappikā ca aparantakappikā ca pubbantāparanta-kappikā ca pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti dvāsaṭṭhiyā vatthūhi, sabbe te chahi phassāyatanehi phussa phussa paṭisamvedenti tesam vedanāpaccayā taṇhā, taṇhāpaccayā upā-dānam, upādānapaccayā bhavo, bhavapaccayā jāti, jātipaccayā jarāmaraṇam sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā sambhavanti.

Vivaṭṭakathādi

145. “Yato (1.0042) kho, bhikkhave, bhikkhu channam phassāyatanañnam samudayañca atthaṅgamañca assādañca ādīnavañca nissaraṇañca yathābhūtam pajā-nāti, ayam imehi sabbeheva uttaritaram pajānāti.

146. “Ye hi keci, bhikkhave, samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā vā aparantakappikā vā pubbantāparantakappikā vā pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti, sabbe te imehi eva dvāsaṭṭhiyā vatthūhi antojālīkatā, ettha sitāva ummujjamānā ummujjanti, ettha pariyāpannā antojālīkatāva ummujjamānā ummujjanti.

“Seyyathāpi, bhikkhave, dakkho kevaṭṭo vā kevaṭṭantevāsī vā sukhumacchikena jālena parittam udakadaham § otthareyya. Tassa evamassa- ‘ye kho keci imasmiṁ udakadahe olārikā pāṇā, sabbe te antojālīkatā. Ettha sitāva ummujjamānā ummujjanti; ettha pariyāpannā antojālīkatāva ummujjamānā ummujjantīti; evameva kho, bhikkhave, ye hi keci samaṇā vā brāhmaṇā vā pubbantakappikā vā aparantakappikā vā pubbantāparantakappikā vā pubbantāparantānudiṭṭhino pubbantāparantam ārabbha anekavihitāni adhimuttipadāni abhivadanti, sabbe te imehi eva dvāsaṭṭhiyā vatthūhi antojālīkatā ettha sitāva ummujjamānā ummujjanti, ettha pariyāpannā antojālīkatāva ummujjamānā ummujjanti.

147. “Ucchinnabhavanettiko, bhikkhave, tathāgatassa kāyo tiṭṭhati. Yāvassa kāyo ṭhassati, tāva nam dakkhanti devamanussā. Kāyassa bhedā uddham jīvitapariyādānā na nam dakkhanti devamanussā.

“Seyyathāpi, bhikkhave, ambapiṇḍiyā vanṭacchinnāya yāni kānicī ambāni vanṭapaṭibandhāni §, sabbāni tāni tadanvayāni bhavanti; evameva kho, bhikkhave, ucchinnabhavanettiko tathāgatassa kāyo tiṭṭhati, yāvassa kāyo ṭhassati, tāva nam dakkhanti devamanussā, kāyassa bhedā uddham jīvitapariyādānā na nam dakkhanti devamanussā”ti.

148. Evam (1.0043) vutte āyasmā ānando bhagavantam etadavoca- “acchariyam, bhante, abbhutam, bhante, ko nāmo ayam, bhante, dhammapariyāyō”ti? “Tasmātiha tvam, ānanda, imam dhammapariyāyam atthajālantipi nam dhārehi, dhammajālantipi nam dhārehi, brahmajālantipi nam dhārehi, diṭṭhijālantipi nam dhārehi, anuttaro saṅgāmavijayotipi nam dhārehi”ti. Idamavoca bhagavā.

149. Attamanā te bhikkhū bhagavato bhāsitam abhinandunti. Imasmiñca pana veyyākaraṇasmiñ bhaññamāne dasasahassi § lokadhātu akampitthāti.

Brahmajālasuttam niṭṭhitam paṭhamam.

2. Sāmaññaphalasuttam

Rājāmaccakathā

150. Evam (1.0044) me sutam- ekam samayam bhagavā rājagahe viharati jīvakassa komārabhaccassa ambavane mahatā bhikkhusaṅghena saddhim adḍhate- lasehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tadahuposathe pannarase komudiyā cātumāsiniyā puṇṇāya puṇṇamāya rattiyā rājāmaccaparivuto uparipāsādavaragato nisinno hoti. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tadahuposathe udānam udānesi- “ramaṇīyā vata bho dosinā ratti, abhirūpā vata bho dosinā ratti, dassanīyā vata bho dosinā ratti, pāsādikā vata bho dosinā ratti, lakkhaññā vata bho dosinā ratti. Kam nu khvajja samaṇam vā brāhmaṇam vā payirupāseyyāma, yam no payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti?

151. Evam vutte, aññataro rājāmacco rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam etadavoca- “ayaṁ, deva, pūraṇo kassapo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassi titthakaro sādhusammato bahujanassa rattaññū cirapabbajito addhagato vayo-anuppatto. Taṁ devo pūraṇam kassapam payirupāsatu. Appeva nāma devassa pūraṇam kassapam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhī ahosi.

152. Aññataropi kho rājāmacco rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam etadavoca- “ayaṁ, deva, makkhali gosālo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto

yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa rattaññū cirapabbajito addhagato vayo-anuppatto. Tam devo makkhalim gosālam payirupāsatu. Appeva nāma devassa makkhalim gosālam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhī ahosi.

153. Aññataropi (1.0045) kho rājāmacco rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtaṁ etadavoca- “ayaṁ, deva, ajito kesakambalo saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa rattaññū cirapabbajito addhagato vayo-anuppatto. Tam devo ajitam kesakambalam payirupāsatu. Appeva nāma devassa ajitam kesakambalam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhī ahosi.

154. Aññataropi kho rājāmacco rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtaṁ etadavoca- “ayaṁ, deva, pakudho § kaccāyano saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa rattaññū cirapabbajito addhagato vayo-anuppatto. Tam devo pakudham kaccāyanam payirupāsatu. Appeva nāma devassa pakudham kaccāyanam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhī ahosi.

155. Aññataropi kho rājāmacco rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtaṁ etadavoca- “ayaṁ, deva, sañcayo § belat̄haputto § saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa rattaññū cirapabbajito addhagato vayo-anuppatto. Tam devo sañcayam belat̄haputtam payirupāsatu. Appeva nāma devassa sañcayam belat̄haputtam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhī ahosi.

156. Aññataropi kho rājāmacco rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtaṁ etadavoca- “ayaṁ, deva, nigaṇṭho nāṭaputto § saṅghī ceva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa rattaññū cirapabbajito addhagato vayo-anuppatto. Tam devo nigaṇṭham nāṭaputtam payirupāsatu. Appeva nāma devassa nigaṇṭham (1.0046) nāṭaputtam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhī ahosi.

Komārabhaccajīvakakathā

157. Tena kho pana samayena jīvako komārabhacco rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassa avidūre tuṇhibhūto nisinno hoti. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto jīvakam komārabhaccam etadavoca- “tvam pana, samma jīvaka, kiṁ tuṇhi”ti? “Ayam, deva, bhagavā araham sammāsambuddho amhākam ambavane viharati mahatā bhikkhusaṅghena saddhim adhatelesehi bhikkhusatehi. Tam kho pana bhagavantam § evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘iti so bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ti. Tam devo bhagavantam payirupāsatu. Appeva nāma devassa bhagavantam payirupāsato cittam pasīdeyyā”ti.

158. “Tena hi, samma jīvaka, hatthiyānāni kappāpehī”ti. “Evam, devā”ti kho

jīvako komārabhacco rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassa paṭissuṇitvā pañcamattāni hatthinikāsatāni kappāpetvā rañño ca ārohaṇiyam nāgam, rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassa paṭivedesi- “kappitāni kho te, deva, hatthiyānāni, yassadāni kālam maññasī”ti.

159. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto pañcasu hatthinikāsatesu paccekā itthiyo āropetvā ārohaṇiyam nāgam abhiruhitvā ukkāsu dhāriyamānāsu rājagahamhā niyyāsi mahaccarājānubhāvena, yena jīvakassa komārabhaccassa ambavanam tena pāyāsi.

Atha kho rañño māgadhassa ajātasattussa vedehiputtassa avidūre ambavannassa ahudeva bhayaṁ, ahu chambhitattam, ahu lomahaṁso. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto bhīto saṁviggo lomahaṭṭhajāto (1.0047) jīvakam komārabhaccam etadavoca- “kacci mam, samma jīvaka, na vañcesi? Kacci mam, samma jīvaka, na palambhesi? Kacci mam, samma jīvaka, na paccatthikānam desi? Kathañhi nāma tāva mahato bhikkhusaṅghassa adḍhateṭasānam bhikkhusatānam neva khipitasaddo bhavissati, na ukkāsitasaddo na nigghoso”ti.

“Mā bhāyi, mahārāja, mā bhāyi, mahārāja. Na tam deva, vañcemi; na tam, deva, palambhāmi; na tam, deva, paccatthikānam demi. Abhikkama, mahārāja, abhikkama, mahārāja, ete maṇḍalamāle dīpā § jhāyanti”ti.

Sāmaññaphalapucchā

160. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena gantvā, nāgā paccorohitvā, pattikova § yena maṇḍalamālassa dvāram tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā jīvakam komārabhaccam etadavoca- “kaham pana, samma jīvaka, bhagavā”ti? “Eso, mahārāja, bhagavā; eso, mahārāja, bhagavā majjhimam thambham nissāya puratthābhimukho nisinno purakkhato bhikkhusaṅghassā”ti.

161. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto tuṇhībhūtam tuṇhībhūtam

bhikkhusaṅgham anuviloketvā rahadamiva vippasannam udānam udānesi-“iminā me upasamena udayabhaddo § kumāro samannāgato hotu, yenetarahi upasamena bhikkhusaṅgho samannāgato”ti. “Agamā kho tvam, mahārāja, yathāpeman”ti. “Piyo me, bhante, udayabhaddo kumāro. Iminā me, bhante, upasamena udayabhaddo kumāro samannāgato hotu yenetarahi upasamena bhikkhusaṅgho samannāgato”ti.

162. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto bhagavantam abhivādetvā, bhikkhusaṅghassa añjaliṁ pañāmetvā, ekamantam nisidi. Ekamantam (1.0048) nisinno kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto bhagavantam etadavoca-“puccheyyāmaham, bhante, bhagavantam kiñcideva desam §; sace me bhagavā okāsam karoti pañhassa veyyākaraṇāyā”ti. “Puccha, mahārāja, yadākaṅkhasi”ti.

163. “Yathā nu kho imāni, bhante, puthusippāyatanāni, seyyathidam- hatthārohā assārohā rathikā dhanuggahā celakā calakā piñḍadāyakā uggā rājaputtā pakkhandino mahānāgā sūrā cammayodhino dāsikaputtā ālārikā kappakā nhāpakā § sūdā mālākārā rajakā pesakārā nałakārā kumbhakārā gaṇakā muddikā, yāni vā panaññānipi evamgatāni puthusippāyatanāni, te dittheva dhamme sandīṭhikam sippaphalam upajīvanti; te tena attānam sukhenti pīṇenti §, mātāpitaro sukhenti pīṇenti, puttadāram sukhenti pīṇenti, mittāmacce sukhenti pīṇenti, samaṇabrahmañesu § uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhapenti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Sakkā nu kho, bhante, evameva dittheva dhamme sandīṭhikam sāmaññaphalam paññapetun”ti?

164. “Abhijānāsi no tvam, mahārāja, imam pañham aññe samaṇabrahmañe pucchitā”ti? “Abhijānāmaham, bhante, imam pañham aññe samaṇabrahmañe pucchitā”ti. “Yathā kathaṃ pana te, mahārāja, byākariṁsu, sace te agaru bhāsassū”ti. “Na kho me, bhante, garu, yatthassa bhagavā nisinno, bhagavantarūpo vā”-ti §. “Tena hi, mahārāja, bhāsassū”ti.

Pūraṇakassapavādo

165. “Ekamidāham, bhante, samayam yena pūraṇo kassapo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā pūraṇena kassapena saddhiṁ sammodiṁ. Sammodanīyam kathaṃ sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisidim. Ekamantam nisinno kho aham, bhante, pūraṇam kassapam etadavocam- ‘yathā nu kho imāni, bho kassapa, puthusippāyatanāni, seyyathidam- hatthārohā assārohā rathikā dhanuggahā (1.0049) celakā calakā piñḍadāyakā uggā rājaputtā pakkhandino mahānāgā sūrā cammayodhino dāsikaputtā ālārikā kappakā nhāpakā sūdā mālākārā rajakā pesakārā nałakārā kumbhakārā gaṇakā muddikā, yāni vā panaññānipi evamgatāni puthusippāyatanāni- te dittheva dhamme sandīṭhikam sippaphalam upajīvanti; te tena attānam sukhenti pīṇenti, mātāpitaro sukhenti pīṇenti, puttadāram sukhenti pīṇenti, mittāmacce sukhenti pīṇenti, samaṇabrahmañesu uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhapenti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Sakkā nu kho, bho kassapa, evameva dittheva dhamme sandīṭhikam sāmaññaphalam

paññapetun'ti?

166. “Evam vutte, bhante, pūraṇo kassapo maṁ etadavoca- ‘karoto kho, mahārāja, kārayato, chindato chedāpayato, pacato pācāpayato socayato, socāpayato, kilamato kilamāpayato, phandato phandāpayato, pāṇamatipātāpayato, adinnaṁ ādiyato, sandhiṁ chindato, nillopam harato, ekāgārikam karoto, paripanthe tiṭṭhato, paradāram gacchato, musā bhaṇato, karoto na karīyati pāpaṁ. Khurapariyantena cepi cakkena yo imissā pathaviyā pāne ekaṁ māmsakhalaṁ ekam māmsapuñjam kareyya, natthi tatonidānam pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Dakkhiṇam cepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya hananto ghātentō chindanto chedāpentō pacanto pācāpentō, natthi tatonidānam pāpaṁ, natthi pāpassa āgamo. Uttarañcepi gaṅgāya tīraṁ gaccheyya dadanto dāpentō yajanto yajāpentō, natthi tatonidānam puññam, natthi puññassa āgamo. Dānena damena samyamena saccavajjena natthi puññam, natthi puññassa āgamo’ti. Ittham kho me, bhante, pūraṇo kassapo sandiṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno akiriyam byākāsi.

“Seyyathāpi, bhante, ambam vā puṭṭho labujam byākareyya, labujam vā puṭṭho ambam byākareyya; evameva kho me, bhante, pūraṇo kassapo sandiṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno akiriyam byākāsi. Tassa mayham, bhante, etada-hosi- ‘kathañhi nāma mādiso samaṇam vā brāhmaṇam vā vijite vasantaṁ apasādetabbam maññeyyā’ti. So kho aham, bhante, pūraṇassa kassapassa bhāsitam neva abhinandim nappaṭikkosim. Anabhinanditvā appaṭikositvā (1.0050) anattamano, anattamanavācam anicchāretvā, tameva vācam anuggaṇhanto anikkujjanto § utṭhāyāsanā pakkamim §.

Makkhaligosālavādo

167. “Ekamidāhaṁ, bhante, samayam yena makkhali gosālo tenupasaṅkamim; upasaṅkamitvā makkhalinā gosālena saddhiṁ sammodim. Sammodaniyam katham sāraṇiyam vītisāretvā ekamantam nisidim. Ekamantam nisinno kho aham, bhante, makkhalim gosālam etadavocam- ‘yathā nu kho imāni, bho gosāla, puthusippāyatanāni ...pe... sakkā nu kho, bho gosāla, evameva diṭṭheva dhamme sandiṭṭhikam sāmaññaphalam paññapetun’ti?

168. “Evam vutte, bhante, makkhali gosālo maṁ etadavoca- ‘natthi mahārāja hetu natthi paccayo sattānam samkilesāya, ahetū § apaccayā sattā samkiliṣanti. Natthi hetu, natthi paccayo sattānam visuddhiyā, ahetū apaccayā sattā visujjhanti. Natthi attakāre, natthi parakāre, natthi purisakāre, natthi balam, natthi vīriyam, natthi purisathāmo, natthi purisaparakkamo. Sabbe sattā sabbe pāṇā sabbe bhūtā sabbe jīvā avasā abalā avīriyā niyatisaṅgatibhāvapariṇatā chasvevābhijātisu sukhadukkham § paṭisamvedenti. Cuddasa kho panimāni yonipamukhasatasaha-ssāni saṭṭhi ca satāni cha ca satāni pañca ca kammuno satāni pañca ca kammāni tiṇi ca kammāni kamme ca aḍḍhakamme ca dvaṭṭhipaṭipadā dvaṭṭhantararakappā chaṭṭābhijātiyo aṭṭha purisabhūmiyo ekūnapaññāsa ājīvakasate ekūnapaññāsa paribbājakasate ekūnapaññāsa nāgāvāsasate vīse indriyasate tiṁse nirayasate

chattim̄sa rajodhātuyo satta saññīgabbhā satta asaññīgabbhā satta nigaṇṭhi-gabbhā satta devā satta mānusā satta pisācā satta sarā satta pavuṭā § satta pavuṭasatāni satta papātā satta papātasatāni satta supinā satta supinasatāni cullāsīti mahākappino § satasahassāni, yāni bāle ca pañdite ca sandhāvitvā saṃsaritvā dukkhassantam̄ karissanti. Tattha natthi (1.0051) “iminaḥam̄ silena vā vatena vā tapena vā brahmaṇariyena vā aparipakkaṁ vā kammaṁ paripācessāmi, pari-pakkaṁ vā kammaṁ phussa phussa byantim̄ karissāmī’ti hevam̄ natthi. Doṇamite sukhadukkhe paryantakate saṃsāre, natthi hāyanavaḍḍhane, natthi ukkamsāvakaṁse. Seyyathāpi nāma suttaguṭe khitte nibbeṭhiyamānameva paleti, evameva bāle ca pañdite ca sandhāvitvā saṃsaritvā dukkhassantam̄ karissantī’ti.

169. “Ittham̄ kho me, bhante, makkhali gosālo sandiṭṭhikam̄ sāmaññaphalam̄ puṭṭho samāno saṃsārasuddhim̄ byākāsi. Seyyathāpi, bhante, ambam̄ vā puṭṭho labujam̄ byākareyya, labujam̄ vā puṭṭho ambam̄ byākareyya; evameva kho me, bhante, makkhali gosālo sandiṭṭhikam̄ sāmaññaphalam̄ puṭṭho samāno saṃsāra-suddhim̄ byākāsi. Tassa mayham̄, bhante, etadahosi- ‘kathañhi nāma mādiso samaṇam̄ vā brāhmaṇam̄ vā vijite vasantaṁ apasādetabbam̄ maññeyyā’ti. So kho aham̄, bhante, makkhalissa gosālassa bhāsitam̄ neva abhinandim̄ nappaṭikkosiṁ. Anabhinanditvā appaṭikkositvā anattamano, anattamanavācam̄ anicchāretvā, tameva vācam̄ anuggaṇhanto anikkujjanto uṭṭhāyāsanā pakkamim̄.

Ajitakesakambalavādo

170. “Ekamidāhaṁ, bhante, samayaṁ yena ajito kesakambalo tenupasaṅkamim̄; upasaṅkamitvā ajitena kesakambala saddhim̄ sammodim̄. Sammodanīyam̄ katham̄ sāraṇīyam̄ vītisāretvā ekamantaṁ nisidim̄. Ekamantaṁ nisinno kho ahaṁ, bhante, ajitaṁ kesakambalam̄ etadavocam̄- ‘yathā nu kho imāni, bho ajita, puthusippāyatanāni ...pe... sakkā nu kho, bho ajita, evameva diṭṭheva dhamme sandiṭṭhikam̄ sāmaññaphalam̄ paññapetun’ti?

171. “Evam̄ vutte, bhante, ajito kesakambalo mām̄ etadavoca- ‘natthi, mahārāja, dinnaṁ, natthi yiṭṭham̄, natthi hutam̄, natthi sukatadukkaṭānam̄ kammānam̄ phalam̄ vipāko, natthi ayam̄ loko §, natthi paro loko, natthi mātā, natthi pitā, natthi sattā opapātikā, natthi loke samaṇabrahmaṇā sammaggatā § sammāpaṭipannā, ye imaṇca lokam̄ parañca lokam̄ sayam̄ (1.0052) abhiññā sacchikatvā pavedenti. Cātumahābhūtiko ayam̄ puriso, yadā kālaṇkaroti, pathavī pathavikāyam̄ anupeti anupagacchati, āpo āpokāyam̄ anupeti anupagacchati, tejo tejokāyam̄ anupeti anupagacchati, vāyo vāyokāyam̄ anupeti anupagacchati, ākāsam̄ indriyāni saṅkamanti. Āsandipañcamā purisā matam̄ ādāya gacchanti. Yāvālāhanā padāni paññāyanti. Kāpotakāni aṭṭhīni bhavanti, bhassantā āhutiyo. Dattupaññattam̄ yadidam̄ dānam̄. Tesam̄ tucchaṁ musā vilāpo ye keci atthikavādaṁ vadanti. Bāle ca pañdite ca kāyassa bhedā ucchijjanti vinassanti, na honti param̄ maraṇā’ti.

172. “Ittham̄ kho me, bhante, ajito kesakambalo sandiṭṭhikam̄ sāmaññaphalam̄ puṭṭho samāno ucchedam̄ byākāsi. Seyyathāpi, bhante, ambam̄ vā puṭṭho labujam̄

byākareyya, labujam vā puṭṭho ambaṭ byākareyya; evameva kho me, bhante, ajito kesakambalo sandiṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno ucchedam byākāsi. Tassa mayhaṭ, bhante, etadahosi- ‘kathañhi nāma mādiso samaṇam vā brāhmaṇam vā vijite vasantaṭ apasādetabbam maññeyyā’ti. So kho ahaṭ, bhante, ajitassa kesakambalassa bhāsitam neva abhinandim nappaṭikkosim. Anabhinanditvā appaṭikkositvā anattamano anattamanavācam anicchāretvā tameva vācam anuggaṇhanto anikkujjanto uṭṭhāyāsanā pakkamim.

Pakudhakaccāyanavādo

173. “Ekamidāhaṭ, bhante, samayaṭ yena pakudho kaccāyano tenupasaṅkamim; upasaṅkamitvā pakudhena kaccāyanena saddhiṭ sammodim. Sammodanīyam kathaṭ sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisidim. Ekamantam nisinno kho ahaṭ, bhante, pakudhaṭ kaccāyanaṭ etadavocam- ‘yathā nu kho imāni, bho kaccāyana, puthusippāyatānāni …pe… sakkā nu kho, bho kaccāyana, evameva diṭṭheva dhamme sandiṭṭhikam sāmaññaphalam paññapetun’ti?

174. “Evam vutte, bhante, pakudho kaccāyano mām etadavoca- ‘sattime, mahārāja, kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭatṭhā (1.0053) esikatṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti, na vipariṇamanti, na aññamaññam byābādhenti, nālam aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Katame satta? Pathavikāyo, āpokāyo, tejokāyo, vāyokāyo, sukhe, dukkhe, jīve sattame- ime satta kāyā akaṭā akaṭavidhā animmitā animmātā vañjhā kūṭatṭhā esikatṭhāyiṭṭhitā. Te na iñjanti, na vipariṇamanti, na aññamaññam byābādhenti, nālam aññamaññassa sukhāya vā dukkhāya vā sukhadukkhāya vā. Tattha natthi hantā vā ghātetā vā, sotā vā sāvetā vā, viññātā vā viññāpetā vā. Yopi tiñhena satthena sīsaṭ chindati, na koci kiñci § jīvitā voropeti; sattannam tveva § kāyānamantarena sattham vivaramanupatati’ti.

175. “Ittham kho me, bhante, pakudho kaccāyano sandiṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno aññena aññam byākāsi.

Seyyathāpi, bhante, ambam vā puṭṭho labujam byākareyya, labujam vā puṭṭho ambam byākareyya; evameva kho me, bhante, pakudho kaccāyano sandīṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samānoaññena aññam byākāsi. Tassa mayham, bhante, etadahosi- ‘kathañhi nāma mādiso samañnam vā brāhmaṇam vā vijite vasantam apasādetabbam maññeyyā’ti. So kho aham, bhante, pakudhassa kaccāyanassa bhāsitam neva abhinandim nappaṭikkosim, anabhinanditvā appaṭikkositvā anattamano, anattamanavācam anicchāretvā tameva vācam anuggaṇhanto anikkujjanto utṭhāyāsanā pakkamim.

Nigaṇṭhanāṭaputtavādo

176. “Ekamidāham, bhante, samayam yena nigaṇṭho nāṭaputto tenupasaṅkamim; upasaṅkamitvā nigaṇṭhena nāṭaputtena saddhim sammodim. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisidim. Ekamantam nisinno kho aham, bhante, nigaṇṭham nāṭaputtam etadavocam- ‘yathā nu kho imāni, bho aggivessana, puthusippāyatānāni ...pe... sakkā nu kho, bho aggivessana, evameva diṭṭheva dhamme sandīṭṭhikam sāmaññaphalam paññapetun’ti?

177. “Evam (1.0054) vutte, bhante, nigaṇṭho nāṭaputto mam etadavoca- ‘idha, mahārāja, nigaṇṭho cātuyāmasaṁvarasaṁvuto hoti. Kathañca, mahārāja, nigaṇṭho cātuyāmasaṁvarasaṁvuto hoti? Idha, mahārāja, nigaṇṭho sabbavāriवारितो ca hoti, sabbavāriyutto ca, sabbavāridhuto ca, sabbavāriphuṭo ca. Evam kho, mahārāja, nigaṇṭho cātuyāmasaṁvarasaṁvuto hoti. Yato kho, mahārāja, nigaṇṭho evam cātuyāmasaṁvarasaṁvuto hoti; ayam vuccati, mahārāja, nigaṇṭho § gatatto ca yatatto ca ṛhitatto cā’ti.

178. “Ittham kho me, bhante, nigaṇṭho nāṭaputto sandīṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno cātuyāmasaṁvaraṁ byākāsi. Seyyathāpi, bhante, ambam vā puṭṭho labujam byākareyya, labujam vā puṭṭho ambam byākareyya; evameva kho me, bhante, nigaṇṭho nāṭaputto sandīṭṭhikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno cātuyāmasaṁvaraṁ byākāsi. Tassa mayham, bhante, etadahosi- ‘kathañhi nāma mādiso samañnam vā brāhmaṇam vā vijite vasantam apasādetabbam maññeyyā’ti. So kho aham, bhante, nigaṇṭhassa nāṭaputtassa bhāsitam neva abhinandim nappaṭikkosim. Anabhinanditvā appaṭikkositvā anattamano anattamanavācam anicchāretvā tameva vācam anuggaṇhanto anikkujjanto utṭhāyāsanā pakkamim.

Sañcayabelatṭhaputtavādo

179. “Ekamidāham, bhante, samayam yena sañcayo belatṭhaputto tenupasaṅkamim; upasaṅkamitvā sañcayena belatṭhaputtena saddhim sammodim. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisidim. Ekamantam nisinno kho aham bhante, sañcayam belatṭhaputtam etadavocam- ‘yathā nu kho imāni, bho sañcaya, puthusippāyatānāni ...pe... sakkā nu kho, bho sañcaya, evameva diṭṭheva dhamme sandīṭṭhikam sāmaññaphalam paññapetun’ti?

180. “Evam vutte, bhante, sañcayo belat̄haputto mam etadavoca- ‘atthi paro lokoti iti ce mam pucchasi, atthi paro lokoti iti ce me assa, atthi paro lokoti iti te nam byākareyyam. Evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me (1.0055) no, no notipi me no. Natthi paro loko ...pe... atthi ca natthi ca paro loko ...pe... nevatthi na natthi paro loko ...pe... atthi sattā opapātikā ...pe... natthi sattā opapātikā ...pe... atthi ca natthi ca sattā opapātikā ...pe... nevatthi na natthi sattā opapātikā ...pe... atthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... natthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... atthi ca natthi ca sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... nevatthi na natthi sukatadukkaṭānam kammānam phalam vipāko ...pe... hoti tathāgato param marañā ...pe... na hoti tathāgato param marañā ...pe... hoti ca na ca hoti tathāgato param marañā ...pe... neva hoti na na hoti tathāgato param marañāti iti ce mam pucchasi, neva hoti na na hoti tathāgato param marañāti iti ce me assa, neva hoti na na hoti tathāgato param marañāti iti te nam byākareyyam. Evantipi me no, tathātipi me no, aññathātipi me no, notipi me no, no notipi me no’ti.

181. “Ittham kho me, bhante, sañcayo belat̄haputto sandit̄thikam sāmañña-phalam puṭṭho samāno vikkhepam byākāsi. Seyyathāpi, bhante, ambam vā puṭṭho labujam byākareyya, labujam vā puṭṭho ambam byākareyya; evameva kho me, bhante, sañcayo belat̄haputto sandit̄thikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno vikkhepam byākāsi. Tassa mayham, bhante, etadahosi- ‘ayañca imesañ samañabrāhmaṇānam sabbabālo sabbamūlho. Kathañhi nāma sandit̄thikam sāmaññaphalam puṭṭho samāno vikkhepam byākarissatīti. Tassa mayham, bhante, etadahosi- ‘kathañhi nāma mādiso samañnam vā brāhmaṇam vā vijite vasantañ apasādetabbañ maññeyyā’ti. So kho aham, bhante, sañcayassa belat̄haputtassa bhāsitam neva abhinandim nappaṭikkosim. Anabhinanditvā appaṭikkositvā anattamano anattamanavācam anicchāretvā tameva vācam anuggaṇhanto anikkujjanto utṭhāyāsanā pakkamim.

Paṭhamasandit̄thikasāmaññaphalam

182. “Soham, bhante, bhagavantampi pucchāmi- ‘yathā nu kho imāni, bhante, puthusippāyatanāni seyyathidam- hatthārohā assārohā rathikā dhanuggahā (1.0056) celakā calakā piṇḍadāyakā uggā rājaputtā pakhandino mahānāgā sūrā cammayodhino dāsikaputtā ālārikā kappakā nhāpakā sūdā mālākārā rajakā pesakārā nałakārā kumbhakārā gaṇakā muddikā, yāni vā panaññānipi evamgatāni puthusippāyatanāni, te diṭṭheva dhamme sandit̄thikam sippaphalam upajivanti, te tena attānam sukhenti piñenti, mātāpitaro sukhenti piñenti, puttadāram sukhenti piñenti, mittāmacce sukhenti piñenti, samañabrahmañesu uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhapenti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Sakkā nu kho me, bhante, evameva diṭṭheva dhamme sandit̄thikam sāmaññaphalam paññapetun’ti?

183. “Sakkā, mahārāja. Tena hi, mahārāja, taññevettha paṭipucchissāmi. Yathā

te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha te assa puriso dāso kammakāro § pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṅkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī mukhullokako §. Tassa evamassa- ‘acchariyam, vata bho, abbhutam, vata bho, puññānaṁ gati, puññānaṁ vipāko. Ayañhi rājā māgadho ajātasattu vedehiputto manusso; ahampi manusso. Ayañhi rājā māgadho ajātasattu vedehiputto pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreti, devo maññe. Aham panamhissa dāso kammakāro pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṅkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī mukhullokako. So vatassāham puññāni kareyyam. Yaṁnūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan’ti. So aparena samayena kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyya. So evam pabbajito samāno kāyena saṁvuto vihareyya, vācāya saṁvuto vihareyya, manasā saṁvuto vihareyya, ghāsacchādanaparamatāya santuṭṭho, abhirato paviveke. Taṁ ce te purisā evamāroceyyum- ‘yagghe deva jāneyyāsi, yo te so puriso § dāso kammakāro pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṅkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī mukhullokako; so, deva, kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito. So evam pabbajito (1.0057) samāno kāyena saṁvuto viharati, vācāya saṁvuto viharati, manasā saṁvuto viharati, ghāsacchādanaparamatāya santuṭṭho, abhirato paviveke’ti. Api nu tvam evam vadeyyāsi- ‘etu me, bho, so puriso, punadeva hotu dāso kammakāro pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṅkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī mukhullokako’ti?

184. “No hetam, bhante. Atha kho naṁ mayameva abhivādeyyāmapi, paccutṭheyāmapi, āsanenapi nimanteyyāma, abhinimanteyyāmapi naṁ cīvarapiṇḍapātase-nāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikampissa rakkhāvaraṇaguttim saṁvidaheyyāmā”ti.

185. “Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, yadi evam sante hoti vā sanditṭhikam sāmaññaphalam no vā”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante hoti sanditṭhikam sāmaññaphalan”ti. “Idam kho te, mahārāja, mayā paṭhamam diṭṭheva dhamme sanditṭhikam sāmaññaphalam paññattan”ti.

Dutiyasanditṭhikasāmaññaphalam

186. “Sakkā pana, bhante, aññampi evameva diṭṭheva dhamme sanditṭhikam sāmaññaphalam paññapetun”ti? “Sakkā, mahārāja. Tena hi, mahārāja, taññevettha paṭipucchissāmi. Yathā te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Taṁ kiṁ maññasi, mahārāja, idha te assa puriso kassako gahapatiko karakārako rāsivaḍḍhako. Tassa evamassa- ‘acchariyam vata bho, abbhutam vata bho, puññānaṁ gati, puññānaṁ vipāko. Ayañhi rājā māgadho ajātasattu vedehiputto manusso, ahampi manusso. Ayañhi rājā māgadho ajātasattu vedehiputto pañcahi kāmaguṇehi samappito samaṅgībhūto paricāreti, devo maññe. Aham panamhissa kassako gahapatiko karakārako rāsivaḍḍhako. So vatassāham puññāni kareyyam. Yaṁnūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā

anagāriyam pabbajeyyan’ti.

“So aparena samayena appam vā bhogakkhandham pahāya mahantam vā bhogakkhandham pahāya, appam vā nātiparivatṭam pahāya mahantam vā nātiparivatṭam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā (1.0058) anagāriyam pabbajeyya. So evam pabbajito samāno kāyena saṃvuto vihareyya, vācāya saṃvuto vihareyya, manasā saṃvuto vihareyya, ghāsacchādanaparamatāya santuṭṭho, abhirato paviveke. Tam ce te purisā evamāroceyyum ‘yagghe, deva jāneyyāsi, yo te so puriso § kassako gahapatiko karakārako rāsivadḍhako; so deva kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito. So evam pabbajito samāno kāyena saṃvuto viharati, vācāya saṃvuto viharati, manasā saṃvuto viharati, ghāsacchādanaparamatāya santuṭṭho, abhirato paviveke”ti. Api nu tvam evam vadeyyāsi- ‘etu me, bho, so puriso, punadeva hotu kassako gahapatiko karakārako rāsivadḍhako’ti?

187. “No hetam, bhante. Atha kho nam mayameva abhivādeyyāmapi, paccuttheyyāmapi, āsanenapi nimanteyyāma, abhinimanteyyāmapi nam cīvarapiṇḍapātase-nāsanagilānappaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikampissa rakkhāvaraṇa-guttim saṃvidaheyyāmā”ti.

188. “Tam kiṃ maññasi, mahārāja? Yadi evam sante hoti vā sanditthikam sāmaññaphalam no vā”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante hoti sanditthikam sāmaññaphalan”ti. “Idam kho te, mahārāja, mayā dutiyam dittheva dhamme sanditthikam sāmaññaphalam paññattan”ti.

Pañitatarasāmaññaphalam

189. “Sakkā pana, bhante, aññampi dittheva dhamme sanditthikam sāmaññaphalam paññapetum imehi sanditthikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañcā”ti? “Sakkā, mahārāja. Tena hi, mahārāja, sunohi, sādhukam manasi karohi, bhāsissāmī”ti. “Evam, bhante”ti kho rājā māgadho ajatasattu vedehiputto bhagavato paccassosi.

190. Bhagavā etadavoca- “idha, mahārāja, tathāgato loke uppajjati araham sammāsambuddho vijjācaranāsampanno sugato lokavidū anuttaro purisadamma-sārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā. So imam (1.0059) lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrahmaṇīm pajam sadevamannusam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhēkalyāṇam

pariyosānakalyāṇam sāttham sabyañjanam, kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmaçariyam pakāseti.

191. “Tām dhammam suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So tam dhammam sutvā tathāgate saddham paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati- ‘sambādho gharāvāso rājopatho, abbhokāso pabbajjā. Nayidaṁ sukaram agāram aijhāvasatā ekantapari-puṇṇam ekantaparisuddham saṅkhalikhitam brahmaçariyam caritum. Yaṁnū-nāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagā-riyam pabbajeyyan’ti.

192. “So aparena samayena appam vā bhogakkhandham pahāya mahantam vā bhogakkhandham pahāya appam vā ñātiparivatṭam pahāya mahantam vā ñātiparivatṭam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati.

193. “So evam pabbajito samāno pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati ācāragocarasampanno, aṇumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhati sikkhāpadesu, kāyakammavacikammena samannāgato kusalena, parisuddhājivo sīlasampanno, indriyesu guttadvāro §, satisampajaññena samannāgato, santuttho.

Cūlaśīlam

194. “Kathañca, mahārāja, bhikkhu sīlasampanno hoti? Idha, mahārāja, bhikkhu pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti. Nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Adinnādānam (1.0060) pahāya adinnādānā paṭivirato hoti dinnādāyī dinnapāṭikaṇkhī, athenena sucibhūtena attanā viharati. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Abrahmaçariyam pahāya brahmaçārī hoti ārācārī virato methunā gāmadhammā. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Musāvādaṁ pahāya musāvādā paṭivirato hoti saccavādī saccasandho theto paccayiko avisamvādako lokassa. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Pisuṇam vācam pahāya pisuṇāya vācāya paṭivirato hoti; ito sutvā na amutra akkhātā imesaṁ bhedāya; amutra vā sutvā na imesaṁ akkhātā, amūsaṁ bhedāya. Iti bhinnānam vā sandhātā, sahitānam vā anuppadātā, samaggārāmo samaggarato samagganandī samaggakaraṇīm vācam bhāsitā hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Pharusam vācam pahāya pharusāya vācāya paṭivirato hoti; yā sā vācā nelā kaṇṇasukhā pemanīyā hadayaṅgamā porī bahujanakantā bahujanamanāpā tathārūpīm vācam bhāsitā hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Samphappalāpam pahāya samphappalāpā paṭivirato hoti kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī, nidhānavatīm vācam bhāsitā hoti kālena sāpadesam pariyantavatīm atthasamhitam. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

“Bījagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti ...pe... ekabhāttiko hoti rattūparato virato vikālabhojanā. Naccagītavāditavisūkadassanā paṭivirato hoti. Mālā-

gandhavilepanadhāraṇamaṇḍanavibhūsanaṭṭhānā paṭivirato hoti. Uccāsayanamahāsayanā paṭivirato hoti. Jātarūparajatapaṭiggahaṇā (1.0061) paṭivirato hoti. Āmakadhaññapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Āmakamamṣapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Itthikumārikapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Dāsidāsapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Ajelakapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Kukkuṭasūkarapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Hatthigavassavalavapaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Khettavatthupaṭiggahaṇā paṭivirato hoti. Dūteyyapahiṇagamanānuyogā paṭivirato hoti. Kayavikkayā paṭivirato hoti. Tulākūṭakamṣakūṭamānakūṭā paṭivirato hoti. Ukkoṭanavañcananikatisāciyogā paṭivirato hoti. Chedanavadhabandhanaviparāmosa-ālopasahasākārā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

Cūḷasīlam niṭṭhitam.

Majjhimasīlam

195. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam bijagāmabhūtagāmasamārambhām anuyuttā viharanti. Seyyathidam- mūlabijam khandhabijam phalubijam aggabijam bijabijameva pañcamam, iti evarūpā bijagāmabhūtagāmasamārambhā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

196. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam sannidhikāraparibhogam anuyuttā viharanti. Seyyathidam- annasannidhim pānasannidhim vatthasannidhim yānasannidhim sayanasannidhim gandhasannidhim āmisasannidhim, iti vā iti evarūpā sannidhikārapari- bhogā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

197. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam visūkadassanam anuyuttā viharanti. Seyyathidam- naccam gītam vāditam pekkham akkhānam pāṇissaram vetālam kumbhathūṇam sobhanakam caṇḍālam vamsam dhovanam hatthiyuddham assayuddham mahimsayuddham usabhayuddham ajayuddham meṇdayuddham kukkuṭayuddham vaṭṭaka- yuddham daṇḍayuddham muṭṭhiyuddham nibuddham uyyodhikam balaggam senābyūham anikadassanam iti vā iti evarūpā visūkadassanā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

198. “Yathā (1.0062) vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam jūtappamādaṭṭhānānuyogam anuyuttā viharanti. Seyyathidam- atṭhapadam dasapadam ākāsam parihārapatham santikam khalikam ghaṭikam salākahattham akkham paṅgacīram vaṇkakam mokkhacikam ciṅgulikam pattālhakam rathakam dhanukam akkharikam manesikam yathāvajjam iti vā iti evarūpā jūtappamādaṭṭhānānuyogā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

199. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam uccāsayanamahāsayanam anuyuttā viharanti. Seyyathidam-

āsandim pallañkam gonakam cittakam pañikam pañalikam tūlikam vikatikam uddalomim ekantalomim kattissam koseyyam kuttakam hatthattharam assattharam rathattharam ajinappaveñim kadalimigapavarapaccattharañam sa-uttaracchadam ubhatolohitakūpadhānam iti vā iti evarūpā uccāsayanamahāsayanā pañivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiñ.

200. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmañā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam mañdanavibhūsanatthānānuyogam anuyuttā viharanti. Seyyathidam- ucchādanañ parimaddanañ nhāpanañ sambāhanam ādāsam añjanam mālāgandhavilepanam mukhacuññam mukhalepanam hathabandham sikhābandham dañdam nālikam asim § chattam citrupāhanam uñhisam mañim vālabījanim odātāni vatthāni dīghadasāni iti vā iti evarūpā mañdanavibhūsanatthānānuyogā pañivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiñ.

201. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmañā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam tiracchānakatham anuyuttā viharanti. Seyyathidam- rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham jāpadakatham itthikatham § sūrakatham visikhākatham kumbhañthānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam (1.0063) samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā iti evarūpāya tiracchānakathāya pañivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiñ.

202. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmañā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam viggāhikakatham anuyuttā viharanti. Seyyathidam- na tvam imam dhammadvinayam ājānāsi, aham imam dhammadvinayam ājānāmi, kim tvam imam dhammadvinayam ājānissasi, micchā pañipanno tvamasi, ahamasmi sammā pañipanno, sahitam me, asahitam te, pure vacanīyam pacchā avaca, pacchā vacanīyam pure avaca, adhicinñam te viparāvattam, āropito te vādo, niggahito tvamasi, cara vādappamokkhāya, nibbeñhehi vā sacce pahositi iti vā iti evarūpāya viggāhikakathāya pañivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiñ.

203. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmañā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpam dūteyyapahiñagamanānuyogam anuyuttā viharanti. Seyyathidam- raññam, rājamahāmattānam, khattiyānam, brāhmañānam, gahapatikānam, kumārānam- ‘idha gaccha, amutrāgaccha, idam hara, amutra idam āharā’ti iti vā iti evarūpā dūteyyapahiñagamanānuyogā pañivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiñ.

204. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmañā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te kuhakā ca honti lapakā ca nemittikā ca nippesikā ca lābhena lābham nijigīmsitāro ca. Iti evarūpā kuhanalapanā pañivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiñ”.

Majjhimasilam niññhitam.

Mahāsīlam

205. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti. Seyyathidam- aṅgam nimittam uppātam supinam lakkhaṇam mūsikacchinnaṇam aggihomam dabbihomam thusahomam kaṇahomam taṇḍulahomam sappihomam telahomam (1.0064) mukhahomam lohitahomam aṅgavijjā vatthuvijjā khattavijjā sivavijjā bhūtavijjā bhūrivijjā ahivijjā visavijjā vicchikavijjā mūsikavijjā sakunavijjā vāyasavijjā pakkajjhānam saraparittāṇam migacakkaṇam iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

206. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti. Seyyathidam- maṇilakkhaṇam vatthalakkhaṇam daṇḍalakkhaṇam satthalakkhaṇam asi-lakkhaṇam usulakkhaṇam dhanulakkhaṇam āvudhalakkhaṇam itthilakkhaṇam purisalakkhaṇam kumāralakkhaṇam kumārilakkhaṇam dāsalakkhaṇam dāsila-kkhaṇam hatthilakkhaṇam assalakkhaṇam mahiṁsalakkhaṇam usabhalakkhaṇam golakkhaṇam ajalakkhaṇam meṇḍalakkhaṇam kukkuṭalakkhaṇam vaṭṭakala-kkhaṇam godhālakkhaṇam kaṇṭikalakkhaṇam kacchapalakkhaṇam migala-kkhaṇam iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

207. “Yathā vā paneke bhonto samañabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjītvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti. Seyyathidam- raññam niyyānam bhavissati, raññam aniyyānam bhavissati, abbhanta-rānam raññam upayānam bhavissati, bāhirānam raññam apayānam bhavissati, bāhirānam raññam upayānam bhavissati, abbhantarānam raññam apayānam bhavissati, abbhantarānam raññam jayo bhavissati, bāhirānam raññam parājayo bhavissati, bāhirānam raññam jayo bhavissati, abbhantarānam raññam

parājayo bhavissati, iti imassa jayo bhavissati, imassa parājayo bhavissati iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

208. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti. Seyyathidam- candaggāho bhavissati, sūriyaggāho bhavissati, nakkhattaggāho bhavissati, candimasūriyānam pathagamanam bhavissati, candimasūriyānam uppathagamanam bhavissati, nakkhattānam pathagamanam bhavissati, nakkhattānam uppathagamanam bhavissati (1.0065), ukkāpāto bhavissati, disādāho bhavissati, bhūmicālo bhavissati, devadudrabhi bhavissati, candimasūriyanakkhattānam uggamanam ogamanam saṃkilesam vodānam bhavissati, evamvipāko canda-gāho bhavissati, evamvipāko sūriyaggāho bhavissati, evamvipāko nakkhatta-gāho bhavissati, evamvipākam candimasūriyānam pathagamanam bhavissati, evamvipākam candimasūriyānam uppathagamanam bhavissati, evamvipākam nakkhattānam pathagamanam bhavissati, evamvipākam nakkhattānam uppathagamanam bhavissati, evamvipāko ukkāpāto bhavissati, evamvipāko disādāho bhavissati, evamvipāko bhūmicālo bhavissati, evamvipāko devadudrabhi bhavissati, evamvipākam candimasūriyanakkhattānam uggamanam ogamanam saṃki-lesam vodānam bhavissati iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

209. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti. Seyyathidam- suvuṭṭhikā bhavissati, dubbuṭṭhikā bhavissati, subhikkhaṃ bhavissati, dubbhikkhaṃ bhavissati, khemam bhavissati, bhayaṃ bhavissati, rogo bhavissati, ārogyaṃ bhavissati, muddā, gaṇanā, saṅkhānam, kāveyyaṃ, lokāyatam iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

210. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti. Seyyathidam- āvāhanam vivāhanam saṃvaraṇam vivaraṇam saṅkiraṇam vikiraṇam subhagakaraṇam dubbhagakaraṇam viruddhagabbhakaraṇam jivhānibandhanam hanusamhananam hatthābhijappanam hanujappanam kaṇṭajappanam ādāsa-pañhaṃ kumārikapañhaṃ devapañhaṃ ādiccupaṭṭhānam mahatupaṭṭhānam abhujjalanaṃ sirivhāyanam iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

211. “Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti (1.0066). Seyyathidam- santikammam paṇidhikammaṃ bhūtakammam bhūrikammam vassakammam vossakammam vatthukammam vatthuparikammam ācamanam nhāpanam juhanaṃ vamanam virecanam uddhamvirecanam adhovirecanam sīsa-virecanam kaṇṭatelaṃ nettatappanam natthukammam añjanam paccañjanam sālākiyam sallakattiyam dārakatikicchā, mūlabhesajjānam anuppadānam, osadhīnam paṭimokkho iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

212. “Sa kho so, mahārāja, bhikkhu evam sīlasampanno na kutoci bhayaṁ samanupassati, yadidam sīlasaṁvarato. Seyyathāpi- mahārāja, rājā khattiyo muddhābhisitto nihatapaccāmitto na kutoci bhayaṁ samanupassati, yadidam paccatthikato; evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam sīlasampanno na kutoci bhayaṁ samanupassati, yadidam sīlasaṁvarato. So iminā ariyena sīlakkhaṇdhena samannāgato ajjhattam anavajjasukham paṭisaṁvedeti. Evam kho, mahārāja, bhikkhu sīlasampanno hoti.

Mahāsīlam niṭhitam.

Indriyasamvaro

213. “Kathañca, mahārāja, bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti? Idha, mahārāja, bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādikaraṇamenam cakkhundriyam asaṁvutam viharantam abhijjhā domanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhundriyam, cakkhundriye saṁvaram āpajjati. Sotena saddam sutvā ...pe... ghānena gandham ghāyitvā ...pe... jivhāya rasam sāyitvā ...pe... kāyena phoṭṭhabbam phusitvā ...pe... manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī. Yatvādikaraṇamenam manindriyam asaṁvutam viharantam abhijjhā domanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum, tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati manindriyam, manindriye saṁvaram āpajjati. So iminā ariyena indriyasamvarena samannāgato ajjhattam abyāsekasukham paṭisaṁvedeti. Evam kho, mahārāja, bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti.

Satisampajaññaṁ

214. “Kathañca (1.0067), mahārāja, bhikkhu satisampajaññena samannāgato hoti? Idha, mahārāja, bhikkhu abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghātipattacīvaraḍhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāvakamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne sutte jāgarite bhāsīte tuṇhībhāve sampajānakārī hoti. Evam kho, mahārāja, bhikkhu satisampajaññena samannāgato hoti.

Santoso

215. “Kathañca, mahārāja, bhikkhu santuṭṭho hoti? Idha, mahārāja, bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena, kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi, mahārāja, pakkhī sakuno yena yeneva ḍeti, sapattabhārova ḍeti. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu

santuṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Evam̄ kho, mahārāja, bhikkhu santuṭho hoti.

Nīvaraṇappahānaṃ

216. “So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, iminā ca ariyena indriyasamvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato, imāya ca ariyāya santuṭhiyā samannāgato, vivittam̄ senāsanam̄ bhajati araññam̄ rukkhamūlam̄ pabbatam̄ kandaram̄ giriguham̄ susānam̄ vanapattham̄ abbhokāsam̄ palālapuñjam̄. So pacchābhattam̄ piṇḍapātappaṭikkanto nisīdati pallāṅkam̄ ābhujitvā ujum̄ kāyam̄ paṇidhāya parimukham̄ satiṃ upaṭṭhapetvā.

217. “So abhijjhām̄ loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati, abhijjhāya cittam̄ parisodheti. Byāpādapadosam̄ pahāya abyāpannacitto (1.0068) viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī, byāpādapadosā cittam̄ parisodheti. Thinamiddham̄ pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī, sato sampajāno, thinamiddhā cittam̄ parisodheti. Uddhaccakukkuccam̄ pahāya anuddhato viharati, ajjhattam̄ vūpasantacitto, uddhaccakukkuccā cittam̄ parisodheti. Vicikiccham̄ pahāya tiṇṇavicikiccho viharati, akathaṅkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittam̄ parisodheti.

218. “Seyyathāpi, mahārāja, puriso iṇam̄ ādāya kammante payojeyya. Tassa te kammantā samijjhelyum. So yāni ca porāṇāni iṇamūlāni, tāni ca byantiṃ kareyya §, siyā cassa uttarīm̄ avasiṭṭham̄ dārabharanāya. Tassa evamassa- ‘aham̄ kho pubbe iṇam̄ ādāya kammante payojesiṃ. Tassa me te kammantā samijjhīmsu. Soham̄ yāni ca porāṇāni iṇamūlāni, tāni ca byantiṃ akāsiṃ, atthi ca me uttarīm̄ avasiṭṭham̄ dārabharanāyā’ti. So tatonidānam̄ labhetha pāmojjam̄, adhigaccheyya somanassam̄.

219. “Seyyathāpi, mahārāja, puriso ābādhiko assa dukkhito bālhagilāno; bhattāñcassa nacchādeyya, na cassa kāye balamattā. So aparena samayena tamhā ābādhā mucceyya; bhattam̄ cassa chādeyya, siyā cassa kāye balamattā. Tassa evamassa- ‘aham̄ kho pubbe ābādhiko ahosiṃ dukkhito bālhagilāno; bhattāñca me nacchādesi, na ca me āsi § kāye balamattā. Somhi etarahi tamhā ābādhā mutto; bhattāñca me chādeti, atthi ca me kāye balamattā’ti. So tatonidānam̄ labhetha pāmojjam̄, adhigaccheyya somanassam̄.

220. “Seyyathāpi, mahārāja, puriso bandhanāgāre baddho assa. So aparena samayena tamhā bandhanāgārā mucceyya sotthinā abbhayena §, na cassa kiñci bhogānam̄ vayo. Tassa evamassa- ‘aham̄ kho pubbe bandhanāgāre baddho ahosiṃ, somhi etarahi tamhā bandhanāgārā mutto (1.0069) sotthinā abbhayena. Natthi ca me kiñci bhogānam̄ vayo’ti. So tatonidānam̄ labhetha pāmojjam̄, adhigaccheyya somanassam̄.

221. “Seyyathāpi, mahārāja, puriso dāso assa anattādhīno parādhīno na yenakāmaṅgamo. So aparena samayena tamhā dāsabyā mucceyya attādhīno aparā-

dhīno bhujisso yenakāmañgamo. Tassa evamassa- 'ahañ kho pubbe dāso ahosim anattādhīno parādhīno na yenakāmañgamo. Somhi etarahi tamhā dāsabyā mutto attādhīno aparādhīno bhujisso yenakāmañgamo'ti. So tatonidānam labhetha pāmojjañ, adhigaccheyya somanassam.

222. "Seyyathāpi, mahārāja, puriso sadhano sabhogo kantāraddhānamaggam pañipajjeyya dubbhikkhañ sappañibhayam. So aparena samayena tam kantāram nitthareyya sotthinā, gāmantam anupāpuṇeyya khemam appañibhayam. Tassa evamassa- 'ahañ kho pubbe sadhano sabhogo kantāraddhānamaggam pañipajjim dubbhikkhañ sappañibhayam. Somhi etarahi tam kantāram nitthiñño sotthinā, gāmantam anuppatto khemam appañibhayan'ti. So tatonidānam labhetha pāmojjañ, adhigaccheyya somanassam.

223. "Evameva kho, mahārāja, bhikkhu yathā iñam yathā rogam yathā bandhanāgāram yathā dāsabyam yathā kantāraddhānamaggam, evam ime pañca nīvaraṇe appahīne attani samanupassati.

224. "Seyyathāpi, mahārāja, yathā āñanyañ yathā ārogyam yathā bandhanāmokkhañ yathā bhujissam yathā khemantabhūmim; evameva kho, mahārāja, bhikkhu ime pañca nīvaraṇe pahīne attani samanupassati.

225. "Tassime pañca nīvaraṇe pahīne attani samanupassato pāmojjañ jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukham vedeti, sukhino cittam samādhiyati.

Pañhamajjhānam

226. "So vivicceva kāmehi, vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham pañhamam jhānam upasampaja viharati. So imameva (1.0070) kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuñam hoti.

227. "Seyyathāpi, mahārāja, dakkho nhāpako vā nhāpakantevāsi vā kamṣathāle nhānīyacuṇñāni ākirityā udakena paripphosakam paripphosakam sanneyya, sāyam nhānīyapiñdi snehānugatā snehaparetā santarabāhirā phuṭā snehena, na ca paggharañ; evameva kho, mahārāja, bhikkhu imameva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuñam hoti. Idampi kho, mahārāja, sanditṭhikam sāmaññaphalam purimehi sanditṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantata-rañca pañitatarañca.

Dutiyajjhānam

228. “Puna caparam, mahārāja, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvaṁ avitakkam̄ avicāram̄ samādhijam̄ pītisukham̄ dutiyaṁ jhānam̄ upasampajja viharati. So imameva kāyam̄ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭam̄ hoti.

229. “Seyyathāpi, mahārāja, udakarahado gambhīro ubbhidodako § tassa nevassa puratthimāya disāya udakassa āyamukham̄, na dakkhiṇāya disāya udakassa āyamukham̄, na pacchimāya disāya udakassa āyamukham̄, na uttarāya disāya udakassa āyamukham̄, devo ca na kālenakālam̄ sammādhāram̄ anuppaveccheyya. Atha kho tamhāva udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjtvā tameva udakarahadam̄ sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya paripphareyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphuṭam̄ assa. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu imameva kāyam̄ samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭam̄ (1.0071) hoti. Idampi kho, mahārāja, sanditṭhikam̄ sāmaññaphalam̄ purimehi sanditṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca.

Tatiyajjhānam

230. “Puna caparam, mahārāja, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato sampajāno, sukhañca kāyena paṭisaṁvedeti, yaṁ tam ariyā ācikkhanti- ‘upekkhako satimā sukhavihāri’ti, tatiyaṁ jhānam̄ upasampajja viharati. So imameva kāyam̄ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭam̄ hoti.

231. “Seyyathāpi, mahārāja, uppaliṇiyam̄ vā paduminiyam̄ vā puṇḍarīkiniyam̄ vā appekaccāni uppalañi vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake saṁvadḍhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, tāni yāva caggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni § paripūrāni paripphuṭāni §, nāssa kiñci sabbāvatam̄ uppalañam̄ vā padumānam̄ vā puṇḍarīkānam̄ vā sītena vārinā apphuṭam̄ assa; evameva kho, mahārāja, bhikkhu imameva kāyam̄ nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭam̄ hoti. Idampi kho, mahārāja, sanditṭhikam̄ sāmaññaphalam̄ purimehi sanditṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca.

Catutthajjhānam

232. “Puna caparam, mahārāja, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānam̄ atthaṅgamā adukkhamasukham̄

upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati, so imameva kāyam parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭam hoti.

233. “Seyyathāpi (1.0072), mahārāja, puriso odātena vatthena sasīsam pāru-pitvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa odātena vatthena apphuṭam assa; evameva kho, mahārāja, bhikkhu imameva kāyam parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphuṭam hoti. Idampi kho, mahārāja, sanditthikam sāmaññaphalam purimehi sanditthikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca.

Vipassanāñāṇam

234. “So § evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte ūnāḍassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So evam pajānāti- ‘ayam kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādāna-parimaddana-bhedāna-viddhamṣana-dhammo; idañca pana me viññāṇam ettha sitam ettha paṭibaddhan’ti.

235. “Seyyathāpi, mahārāja, maṇi veļuriyo subho jātimā atṭhamso suparikammatato accho vippasanno anāvilo sabbākārasampanno. Tatrāssa suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā § odātam vā pañdusuttam vā. Tamenam cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyā- ‘ayam kho maṇi veļuriyo subho jātimā atṭhamso suparikammakato accho vippasanno anāvilo sabbākārasampanno; tatridam suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pañdusuttam vā’ti. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte ūnāḍassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So evam pajānāti- ‘ayam kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamṣanadhammo; idañca pana me viññāṇam ettha sitam ettha paṭibaddhan’ti. Idampi kho, mahārāja, sanditthikam sāmaññaphalam purimehi sanditthikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca.

Manomayiddhiñāṇam

236. “So (1.0073) evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte manomayaṁ kāyam abhinīmmānāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So imamhā kāyā aññam kāyam abhinimmināti rūpiṁ manomayaṁ sabbaṅgapaccaṅgiṁ ahīnindriyam.

237. “Seyyathāpi, mahārāja, puriso muñjamhā īsikam pavāheyya §. Tassa evamassa- ‘ayam muñjo, ayam īsikā, añño muñjo, aññā īsikā, muñjamhā tveva īsikā pavālīhā’ti §. Seyyathā vā pana, mahārāja, puriso asiṁ kosiyā pavāheyya. Tassa evamassa- ‘ayam asi, ayam kosi, añño asi, aññā kosi, kosiyā tveva asi pavālīho’ti.

Seyyathā vā pana, mahārāja, puriso ahiṃ karaṇḍā uddhareyya. Tassa evamassā-'ayam ahi, ayam karaṇdo. Añño ahi, añño karaṇdo, karaṇḍā tveva ahi ubbhato'ti §. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte manomayaṃ kāyam abhinimmānāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So imamhā kāyā aññam kāyam abhinimmināti rūpiṃ manomayaṃ sabbaṅgapaccāngiṃ ahīnindriyam. Idampi kho, mahārāja, sanditṭhikam sāmaññaphalam purimehi sanditṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañītatarañca.

Iddhividhañāṇam

238. “So evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte iddhividhāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So anekavihitam iddhividham paccanubhoti- ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvam tirobhāvam tirokuṭṭam tiropākāram tiropabbatam asajjamāno gacchati seyyathāpi ākāse. Pathaviyāpi ummujjanimujjam karoti seyyathāpi udake. Udakepi abhijjamāne gacchati § seyyathāpi pathaviyā (1.0) Ākāsepi pallañkena kamati seyyathāpi pakkhī sakuno. Imepi candimasūriye evam-mahiddhike evam-mahānubhāve pāṇīnā parāmasati parimajjati. Yāva brahmalokāpi kāyena vasam vatteti.

239. “Seyyathāpi, mahārāja, dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yaṃ yadeva bhājanavikatiṃ ākaṇkheyya, tam tadeva kareyya abhinippahdeyya. Seyyathā vā pana, mahārāja, dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmiṃ dantasmiṃ yaṃ yadeva dantavikatiṃ ākaṇkheyya, tam tadeva kareyya abhinippahdeyya. Seyyathā vā pana, mahārāja, dakkho suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā suparikammakatasmiṃ suvaṇṇasmiṃ yaṃ yadeva suvaṇṇavikatiṃ ākaṇkheyya, tam tadeva kareyya abhinippahdeyya. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte iddhividhāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So anekavihitam iddhividham paccanubhoti- ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvam tirobhāvam tirokuṭṭam tiropākāram tiropabbatam asajjamāno gacchati seyyathāpi ākāse. Pathaviyāpi ummujjanimujjam karoti seyyathāpi udake. Udakepi abhijjamāne gacchati seyyathāpi pathaviyā. Ākāsepi pallañkena kamati seyyathāpi pakkhī sakuno. Imepi candimasūriye evam-mahiddhike evam-mahānubhāve pāṇīnā parāmasati parimajjati. Yāva brahmalokāpi kāyena vasam vatteti. Idampi kho, mahārāja, sanditṭhikam sāmaññaphalam purimehi sanditṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañītatarañca.

Dibbasotañāṇam

240. “So evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese

mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte dibbāya sotadhātuyā cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suñāti dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca.

241. “Seyyathāpi (1.0075), mahārāja, puriso addhānamaggappaṭipanno. So suñeyya bherisaddampi mudiñgasaddampi § sañkhapañavadindimasaddampi §. Tassa evamassa- ‘bherisaddo’ itipi, ‘mudiñgasaddo’ itipi, ‘sañkhapañavadindimasaddo’ itipi §. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte dibbāya sotadhātuyā cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suñāti dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca. Idampi kho, mahārāja, sandiṭṭhikam sāmaññaphalam purimehi sandiṭṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca.

Cetopariyañāṇam

242. “So evaṁ samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte cetopariyañāṇaya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānāti-sarāgam vā cittam ‘sarāgam cittan’ti pajānāti, vītarāgam vā cittam ‘vītarāgam cittan’ti pajānāti, sadosam vā cittam ‘sadosam cittan’ti pajānāti, vītadosam vā cittam ‘vītadosam cittan’ti pajānāti, samoham vā cittam ‘samoham cittan’ti pajānāti, vītamoham vā cittam ‘vītamoham cittan’ti pajānāti, sañkhittam vā cittam ‘sañkhittam cittan’ti pajānāti, vikkhittam vā cittam ‘vikkhittam cittan’ti pajānāti, mahaggataṁ vā cittam ‘mahaggataṁ cittan’ti pajānāti, amahaggataṁ vā cittam ‘amahaggataṁ cittan’ti pajānāti, sa-uttaram vā cittam ‘sa-uttaram cittan’ti pajānāti, anuttaram vā cittam ‘anuttaram cittan’ti pajānāti, samāhitam vā cittam ‘samāhitam cittan’ti pajānāti, asamāhitam vā cittam ‘asamāhitam cittan’ti pajānāti, vimuttam vā cittam ‘vimuttam cittan’ti pajānāti, avimuttam vā cittam ‘avimuttam cittan’ti pajānāti.

243. “Seyyathāpi (1.0076), mahārāja, itthi vā puriso vā daharo yuvā mañdanajātiko ādāse vā parisuddhe pariyoḍāte acche vā udakapatte sakam mukhanimittam paccavekkhamāno sakañikam vā

‘sakaṇikan’ti jāneyya, akaṇikam vā ‘akaṇikan’ti jāneyya; evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte cetopariyañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānāti-sarāgam vā cittam ‘sarāgam cittan’ti pajānāti, vītarāgam vā cittam ‘vītarāgam cittan’ti pajānāti, sadosam vā cittam ‘sadosam cittan’ti pajānāti, vītadosam vā cittam ‘vītadosam cittan’ti pajānāti, samoham vā cittam ‘samoham cittan’ti pajānāti, vītamoham vā cittam ‘vītamoham cittan’ti pajānāti, sañkhittam vā cittam ‘sañkhittam cittan’ti pajānāti, vikkhittam vā cittam ‘vikkhittam cittan’ti pajānāti, mahaggataṁ vā cittam ‘mahaggataṁ cittan’ti pajānāti, amahaggataṁ vā cittam ‘amahaggataṁ cittan’ti pajānāti, sa-uttaram vā cittam ‘sa-uttaram cittan’ti pajānāti, anuttaram vā cittam ‘anuttaram cittan’ti pajānāti, samāhitam vā cittam ‘samāhitam cittan’ti pajānāti, asamāhitam vā cittam ‘asamāhitam cittan’ti pajānāti, vimuttam vā cittam ‘vimuttam cittan’ti pajānāti, avimuttam vā cittam ‘avimuttam cittan’ti pajānāti. Idampi kho, mahārāja, sandīṭhikam sāmaññaphalam purimehi sandīṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatararañca.

Pubbenivāsānussatiñāṇam

244. “So evam samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati, seyyathidam- ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvatṭakappe anekepi vivaṭṭakappe anekepi saṁvatṭavivaṭṭakappe, ‘amutrāsim evamnāmo evamgutto (1.00) evamvaṇo evamāhāro evam̄sukhadukkhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇo evamāhāro evam̄sukhadukkhappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpanno’ti. Iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati.

245. “Seyyathāpi, mahārāja, puriso sakamhā gāmā aññam gāmam gaccheyya, tamhāpi gāmā aññam gāmam gaccheyya. So tamhā gāmā sakamyeva gāmam paccāgaccheyya. Tassa evamassa- ‘aham kho sakamhā gāmā amum gāmam agacchim §, tatrāpi evam atṭhāsim, evam nisidim, evam abhāsim, evam tuṇhī ahosim, tamhāpi gāmā amum gāmam agacchim, tatrāpi evam atṭhāsim, evam nisidim, evam abhāsim, evam tuṇhī ahosim, somhi tamhā gāmā sakamyeva gāmam paccāgato’ti. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati, seyyathidam- ekampi jātim dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo vīsampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi.

ssampi anekepi samvaṭṭakappe anekepi vivatṭakappe anekepi samvaṭṭavivatṭakappe, ‘amutrāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇo evamāhāro evamsukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādīm; tatrāpāsim evamnāmo evamgutto evamvaṇo evamāhāro evamsukhadukkappaṭisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno’ti, iti sākāram sa-uddesam anekavīhitam pubbenivāsam anussarati. Idampi kho, mahārāja, sanditṭhikam sāmaññaphalam purimehi sanditṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarāñca pañitatarañca.

Dibbacakkhuñānam

246. “So (1.0078) evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti- ‘ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānam upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā. Te kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapannā’ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti.

247. “Seyyathāpi, mahārāja, majhe siṅghāṭake pāsādo. Tattha cakkhumā puriso ṭhito passeyya manusse geham pavisantepi nikhamantepi rathikāyapi vīthim sañcarante § majhe siṅghāṭake nisinnepi. Tassa evamassa- ete manussā geham pavisanti, ete nikhamanti, ete rathikāya vīthim sañcaranti, ete majhe siṅghāṭake nisinnā’ti. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte sattānam cutūpapātañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti- ‘ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānam upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime (1.0079) vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā. Te kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapannā’ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvaṇṇe dubbaṇṇe sugate duggate; yathākammūpage satte

pajānāti. ‘Idampi kho, mahārāja, sandīṭṭhikam sāmaññaphalam purimehi sandīṭṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca.

Āsavakkhayañāṇam

248. “So evam samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So idam dukkhanti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Ime āsavāti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhgāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, ‘vimuttasmim vimuttamitīñāṇam hoti, ‘khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyam, kataṁ karaṇiyam, nāparam itthattāyā’ti pajānāti.

249. “Seyyathāpi, mahārāja, pabbatasāṅkhepe udakarahado accho vippasanno anāvilo. Tattha cakkhumā puriso tīre ṭhito passeyya sippisambukampi sakkaraka-thalampi macchagumbampi carantampi tiṭṭhantampi. Tassa evamassa- ‘ayam kho udakarahado accho vippasanno anāvilo. Tatrame sippisambukāpi sakkarakathalāpi macchagumbāpi carantipi tiṭṭhantipī’ti. Evameva kho, mahārāja, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānam khayañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. ‘So idam dukkhan’ti yathābhūtam pajānāti, ‘ayam dukkhasamudayo’ti yathābhūtam pajānāti (1.0080), ‘ayam dukkhanirodho’ti yathābhūtam pajānāti, ‘ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadā’ti yathābhūtam pajānāti. ‘Ime āsavāti yathābhūtam pajānāti, ‘ayam āsavasamudayo’ti yathābhūtam pajānāti, ‘ayam āsavanirodho’ti yathābhūtam pajānāti, ‘ayam āsavanirodhgāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, ‘vimuttasmim vimuttamitīñāṇam hoti, ‘khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyam, kataṁ karaṇiyam, nāparam itthattāyā’ti pajānāti. Idam kho, mahārāja, sandīṭṭhikam sāmaññaphalam purimehi sandīṭṭhikehi sāmaññaphalehi abhikkantatarañca pañitatarañca. Imasmā ca pana, mahārāja, sandīṭṭhikā sāmaññaphalā aññam sandīṭṭhikam sāmaññaphalam uttaritaram vā pañitataram vā natthi”ti.

Ajātasattu-upāsakattapaṭivedanā

250. Evam vutte, rājā māgadho ajātasattu veḍehiputto bhagavantaṁ etadavoca-“abhikkantam, bhante, abhikkantam, bhante. Seyyathāpi, bhante, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhabba vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya ‘cakkhumanto rūpāni dakkhantī’ti; evamevam,

bhante, bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakam māṁ bhagavā dhāretu ajjatagge pāñupetam saraṇam gataṁ. Accayo māṁ, bhante, accagamā yathābālam yathāmūlham yathā-akusalam, yoham pitaram dhammikam dhammarājānam issariyakāraṇā jīvitā voropesiṁ. Tassa me, bhante bhagavā accayam accayato paṭiggaṇhātu āyatim saṁvarāyā”ti.

251. “Taggha tvam, mahārāja, accayo accagamā yathābālam yathāmūlham yathā-akusalam, yaṁ tvam pitaram dhammikam dhammarājānam jīvitā voropesi. Yato ca kho tvam, mahārāja, accayam accayato disvā yathādhammaṁ paṭikarosi, tam te mayam paṭiggaṇhāma. Vuddhihesā, mahārāja, ariyassa vinaye, yo accayam accayato disvā yathādhammaṁ paṭikaroti, āyatim saṁvaraṁ āpajjati”ti.

252. Evam (1.0081) vutte, rājā māgadho ajātasattu vedehyutto bhagavantam etadavoca- “handa ca dāni mayam, bhante, gacchāma bahukiccā mayam bahukaraṇiyā”ti. “Yassadāni tvam, mahārāja, kālam maññasī”ti. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehyutto bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāyāsanā bhagavantam abhvādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi.

253. Atha kho bhagavā acirapakkantassa rañño māgadhassa ajātasattussa vedehyuttassa bhikkhū āmantesi- “khatāyam, bhikkhave, rājā. Upahatāyam, bhikkhave, rājā. Sacāyam, bhikkhave, rājā pitaram dhammikam dhammarājānam jīvitā na voropessatha, imasmiñneva āsane virajaṁ vītamalam dhammadakkhum uppajjissathā”ti. Idamavoca bhagavā. Attamanā te bhikkhū bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Sāmaññaphalasuttam niṭṭhitam dutiyam.

3. Ambaṭṭhasuttam

254. Evam (1.0082) me sutam- ekam samayam bhagavā kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi yena icchānaṅgalam nāma kosalānam brāhmaṇagāmo tadavasari. Tatra sudam bhagavā icchānaṅgale viharati icchānaṅgalavanasaṇde.

Pokkharasātivatthu

255. Tena kho pana samayena brāhmaṇo pokkharasāti ukkaṭṭham § ajjhāvasati sattussadam satinakaṭṭhodakam sadhaññam rājabhoggam raññā pasenadinā kosalena dinnam rājadāyam brahmadeyyam. Assosi kho brāhmaṇo pokkharasāti- “samaṇo khalu, bho, gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi icchānaṅgalam anuppatto icchānaṅgale viharati icchānaṅgalavanasaṇde. Tam kho pana bhavantam

gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘itipi so bhagavā arahaṁ sammā-sambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadamasārathi satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā’ §. So imam lokam sadevakaṁ samārakam sabrahmakam sassamaṇabrahmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalayāṇam pariyoṣānakalyāṇam, sāttham sabyañjanam, kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmačariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahataṁ dassanam hotī”ti.

Ambaṭṭhamāṇavo

256. Tena kho pana samayena brāhmaṇassa pokkharasātissa ambaṭṭho nāma māṇavo antevāsī hoti ajjhāyako mantadharo tiṇṇam vedānam § pāragū sanighaṇdukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo anuññātapaṭiññāto sake ācariyake tevijjake pāvacane (1.0083)- “yamahaṁ jānāmi, tam tvam jānāsi; yam tvam jānāsi tamahaṁ jānāmī”ti.

257. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti ambaṭṭham māṇavam āmantesi- “ayam, tāta ambaṭṭha, samaṇo gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi icchānaṅgalam anuppatto icchānaṅgale viharati icchānaṅgalavanasanḍe. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘itipi so bhagavā, arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadamasārathi satthā devamanussānaṁ buddho bhagavā’. So imam lokam sadevakaṁ samārakam sabrahmakam sassamaṇabrahmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalayāṇam pariyoṣānakalyāṇam, sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmačariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahataṁ dassanam hotīti. Ehi tvam tāta ambaṭṭha, yena samaṇo gotamo tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā samaṇam gotamam jānāhi, yadi vā tam bhavantam gotamam tathāsantamyeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā. Yadi vā so bhavam gotamo tādiso, yadi vā na tādiso, tathā mayam tam bhavantam gotamam vedissāmā”ti.

258. “Yathā kathaṁ panāhaṁ, bho, tam bhavantam gotamam jānissāmi- ‘yadi vā tam bhavantam gotamam tathāsantamyeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā. Yadi vā so bhavam gotamo tādiso, yadi vā na tādiso”ti?

“Āgatāni kho, tāta ambaṭṭha, amhākaṁ mantesu dvattimsa mahāpurisalakkhaṇāni, yehi samannāgatassa mahāpurisassa dveyeva gatiyo bhavanti anaññā. Sace agāram ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī dhammiko dhammarājā caturanto vijitāvī janapadathāvariyyappatto sattaratanaṁsamannāgato. Tassimāni satta ratanāni bhavanti. Seyyathidam- cakkaratanam, hatthiratanam, assaratanam, maṇiratanam, itthiratanam, gahapatiratanam, pariṇāyakaratanaṁsева sattamam. Parosahassam kho panassa puttā bhavanti (1.0084) sūrā vīraṅgarūpā parasenappama-

ddanā. So imam̄ pathavim̄ sāgarapariyantam̄ adañdena asatthena dhammena abhivijiya ajjhāvasati. Sace kho pana agārasmā anagāriyam̄ pabbajati, araham̄ hoti sammāsambuddho loke vivat̄acchado. Aham̄ kho pana, tāta ambañtha, mantānam̄ dātā; tvam̄ mantānam̄ pañiggahetā”ti.

259. “Evam̄, bho”ti kho ambañtho māñavo brāhmañassa pokkharasātissa pañissutvā uññhāyāsanā brāhmañam̄ pokkharasātim̄ abhivādetvā padakkhiñam̄ katvā vañavārathamāruyha sambahulehi māñavakehi saddhim̄ yena icchānañgalavana-sañdo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova ārāmam̄ pāvisi. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse cañkamanti. Atha kho ambañtho māñavo yena te bhikkhū tenupasañkami; upasañkamitvā te bhikkhū etadavoca- “kaham̄ nu kho, bho, etarahi so bhavam̄ gotamo viharati? Tañhi mayam̄ bhavantam̄ gotamam̄ dassanāya idhūpasañkantā”-ti.

260. Atha kho tesam̄ bhikkhūnam̄ etadahosi- “ayam̄ kho ambañtho māñavo abhiññātakolañño ceva abhiññātassa ca brāhmañassa pokkharasātissa antevāsi. Agaru kho pana bhagavato evarūpehi kulaputtehi saddhim̄ kathāsallāpo hoti”ti. Te ambañtham̄ māñavam̄ etadavocum- “eso ambañtha vihāro samvutadvāro, tena appasaddo upasañkamitvā ataramāno āñindam̄ pavisitvā ukkāsitvā aggalam̄ ākotehi, vivarissati te bhagavā dvāran”ti.

261. Atha kho ambañtho māñavo yena so vihāro samvutadvāro, tena appasaddo upasañkamitvā ataramāno āñindam̄ pavisitvā ukkāsitvā aggalam̄ ākotehi. Vivari bhagavā dvāram̄. Pāvisi ambañtho māñavo. Māñavakāpi pavisitvā bhagavatā saddhim̄ sammodim̄su, sammodanīyam̄ kathañ sārañiyam̄ vītisāretvā eka-mantam̄ nisidim̄su. Ambañtho pana māñavo cañkamantopi nisinnena bhagavatā kañci kañci § kathañ (1.0085) sārañiyam̄ vītisāreti, ṭhitopi nisinnena bhagavatā kiñci kiñci kathañ sārañiyam̄ vītisāreti.

262. Atha kho bhagavā ambañtham̄ māñavam̄ etadavoca- “evam̄ nu te, ambañtha, brāhmañehi vuddhehi mahallakehi ācariyapācariyehi saddhim̄ kathāsallāpo hoti, yathayidam̄ caram̄ tiñham̄ nisinnena mayā kiñci kiñci kathañ sārañiyam̄ vītisāreti”ti?

Pañhama-ibbhavādo

263. “No hidam̄, bho gotama. Gacchanto vā hi, bho gotama, gacchantena brāhmaño brāhmañena saddhim̄ sallapitumarahati, ṭhito vā hi, bho gotama, ṭhitena brāhmaño brāhmañena saddhim̄ sallapitumarahati, nisinno vā hi, bho gotama, nisinnena brāhmaño brāhmañena saddhim̄ sallapitumarahati, sayāno vā hi, bho gotama, sayānena brāhmaño brāhmañena saddhim̄ sallapitumarahati. Ye ca kho te, bho gotama, muñḍakā samañakā ibbhā kañhā § bandhupādāpaccā, tehipi me saddhim̄ evam̄ kathāsallāpo hoti, yathariva bhotā gotamenā”ti. “Atthikavato kho pana te, ambañtha, idhāgamanam̄ ahosi, yāyeva kho panatthāya āgaccheyyātha §, tameva attham̄ sādhukam̄ manasi kareyyātha §. Avusitavāyeva

kho pana bho ayam ambaṭṭho māṇavo vusitamānī kimaññatra avusitattā”ti.

264. Atha kho ambaṭṭho māṇavo bhagavatā avusitavādena vuccamāno kupito anattamano bhagavantaṃyeva khuṃsento bhagavantaṃyeva vambhento bhagavantaṃyeva upavadamāno- “samaṇo ca me, bho, gotamo pāpito bhavissati”ti bhagavantaṃ etadavoca- “caṇḍā, bho gotama, sakyajāti; pharusā, bho gotama, sakyajāti; lahusā, bho gotama, sakyajāti; bhassā, bho gotama, sakyajāti; ibbhā santā ibbhā samānā na brāhmaṇe sakkaronti, na brāhmaṇe garum karonti §, na brāhmaṇe (1.0086) mānenti, na brāhmaṇe pūjenti, na brāhmaṇe apacāyanti. Tayidaṃ, bho gotama, nacchannam, tayidaṃ nappatirūpaṃ, yadime sakyā ibbhā santā ibbhā samānā na brāhmaṇe sakkaronti, na brāhmaṇe garum karonti, na brāhmaṇe mānenti, na brāhmaṇe pūjenti, na brāhmaṇe apacāyantī”ti. Itiha ambaṭṭho māṇavo idam paṭhamam sakyesu ibbhavādaṃ nipātesi.

Dutiya-ibbhavādo

265. “Kim pana te, ambaṭṭha, sakyā aparaddhun”ti? “Ekamidāhaṃ, bho gotama, samayaṃ ācariyassa brāhmaṇassa pokkharasātissa kenacideva karaṇīyena kapilavatthum agamāsim. Yena sakyānaṃ sandhāgāram tenupasaṅkamim. Tena kho pana samayena sambahulā sakyā ceva sakyakumārā ca sandhāgāre § uccesu āsaneshu nisinnā honti aññamaññam aṅgulipatodakehi § sañjagghantā saṃkīlantā, aññadatthu mamaññeva maññe anujagghantā, na mam koci āsanenapi nimantesi. Tayidaṃ, bho gotama, nacchannam, tayidaṃ nappatirūpaṃ, yadime sakyā ibbhā santā ibbhā samānā na brāhmaṇe sakkaronti, na brāhmaṇe garum karonti, na brāhmaṇe mānenti, na brāhmaṇe pūjenti, na brāhmaṇe apacāyantī”ti. Itiha ambaṭṭho māṇavo idam dutiyam sakyesu ibbhavādaṃ nipātesi.

Tatiya-ibbhavādo

266. “Laṭukikāpi kho, ambaṭṭha, sakuṇikā sake kulāvake kāmalāpinī hoti. Sakam kho panetaṃ, ambaṭṭha, sakyānaṃ yadidam kapilavatthum, nārahatāyasmā ambaṭṭho imāya appamattāya abhisajjitun”ti. “Cattārome, bho gotama, vaṇṇā-khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesañhi, bho gotama, catunnam vaṇṇānam tayo vaṇṇā- khattiyyā ca vessā ca suddā ca- aññadatthu brāhmaṇasseva paricārakā sampajjanti. Tayidaṃ, bho gotama, nacchannam, tayidaṃ nappatirūpaṃ, yadime sakyā ibbhā santā ibbhā samānā na brāhmaṇe sakkaronti, na brāhmaṇe garum karonti, na brāhmaṇe mānenti, na brāhmaṇe pūjenti, na brāhmaṇe apacāyantī”ti. Itiha ambaṭṭho māṇavo idam tatiyam sakyesu ibbhavādaṃ nipātesi.

Dāsiputtavādo

267. Atha (1.0087) kho bhagavato etadahosi- “atibāḥhaṃ kho ayam ambaṭṭho māṇavo sakyesu ibbhavādena nimmādeti, yaṁnūnāhaṃ gottam puccheyyan”ti.

Atha kho bhagavā ambaṭṭhaṁ māṇavaṁ etadavoca- “katham gottosi, ambaṭṭhā”ti? “Kaṇhāyanohamasmi, bho gotamā”ti. Porāṇam̄ kho pana te ambaṭṭha mātāpettikam̄ nāmagottam̄ anussarato ayyaputtā sakyā bhavanti; dāsiputto tvamasi sakyānaṁ. Sakyā kho pana, ambaṭṭha, rājānaṁ okkākam̄ pitāmaham̄ dahanti.

“Bhūtapubbaṁ, ambaṭṭha, rājā okkāko yā sā mahesī piyā manāpā, tassā puttassa rajjaṁ pariṇāmetukāmo jetṭhakumāre ratṭhasmā pabbājesi- okkāmukham̄ karakaṇḍam̄ § hatthinikam̄ sinisūram̄ §. Te ratṭhasmā pabbājītā himavantapasse pokkharaṇiyā tīre mahāsākasāṇḍo, tattha vāsaṁ kappesum̄. Te jātisambheda-bhayā sakāhi bhaginīhi saddhim̄ saṃvāsaṁ kappesum̄.

“Atha kho, ambaṭṭha, rājā okkāko amacce pārisajje āmantesi- ‘kaham̄ nu kho, bho, etarahi kumārā sammanti’ti? ‘Atthi, deva, himavantapasse pokkharaṇiyā tīre mahāsākasāṇḍo, tatthetarahi kumārā sammanti. Te jātisambhedabhayā sakāhi bhaginīhi saddhim̄ saṃvāsaṁ kappenti’ti. Atha kho, ambaṭṭha, rājā okkāko udānaṁ udānesi- ‘sakyā vata, bho, kumārā, paramasakyā vata, bho, kumārā’ti. Tadagge kho pana ambaṭṭha sakyā paññāyanti; so ca nesaṁ pubbapuriso.

“Rañño kho pana, ambaṭṭha, okkākassa disā nāma dāsī ahosi. Sā kaṇham̄ nāma § janesi. Jāto kaṇho pabyāhāsi- ‘dhovatha maṁ, amma, nahāpetha maṁ amma, imasmā maṁ asucismā parimocetha, atthāya vo bhavissāmī’ti. Yathā kho pana ambaṭṭha etarahi manussā pisāce disvā ‘pisācā’ti sañjānanti; evameva kho, ambaṭṭha, tena kho pana samayena manussā pisāce ‘kaṇhā’ti sañjānanti. Te evamāhamṣu- ‘ayam jāto pabyāhāsi, kaṇho jāto, pisāco jāto’ti. Tadagge kho pana, ambaṭṭha kaṇhāyanā paññāyanti, so ca kaṇhāyanānaṁ pubbapuriso. Iti kho te (1.00) ambaṭṭha, porāṇam̄ mātāpettikam̄ nāmagottam̄ anussarato ayyaputtā sakyā bhavanti, dāsiputto tvamasi sakyānan”ti.

268. Evam̄ vutte, te māṇavakā bhagavantam̄ etadavocum- “mā bhavam̄ gotamo ambaṭṭham̄ atibāḥam̄ dāsiputtavādena nimmādesi. Sujāto ca, bho gotama ambaṭṭho māṇavo, kulaputto ca ambaṭṭho māṇavo, bahussuto ca ambaṭṭho māṇavo, kalyāṇavākkaraṇo ca ambaṭṭho māṇavo, paṇḍito ca ambaṭṭho māṇavo, pahoti ca ambaṭṭho māṇavo bhotā gotamena saddhim̄ asmiṁ vacane paṭimantetuṁ”ti.

269. Atha kho bhagavā te māṇavake etadavoca- “sace kho tumhākam̄ māṇavakānam̄ evam̄ hoti- ‘dujjāto ca ambaṭṭho māṇavo, akulaputto ca ambaṭṭho māṇavo, appassuto ca ambaṭṭho māṇavo, akalyāṇavākkaraṇo ca ambaṭṭho māṇavo, dappañño ca ambaṭṭho māṇavo, na ca pahoti ambaṭṭho māṇavo samaṇena gotamena saddhim̄ asmiṁ vacane paṭimantetun’ti, tiṭṭhatu ambaṭṭho māṇavo, tumhe mayā

saddhim mantavho asmiṁ vacane. Sace pana tumhākam māṇavakānaṁ evam hoti- ‘sujāto ca ambaṭṭho māṇavo, kulaputto ca ambaṭṭho māṇavo, bahussuto ca ambaṭṭho māṇavo, kalyāṇavākkaraṇo ca ambaṭṭho māṇavo, pañđito ca ambaṭṭho māṇavo, pahoti ca ambaṭṭho māṇavo samaṇena gotamena saddhim asmiṁ vacane paṭimantetun’ti, tiṭṭhatha tumhe; ambaṭṭho māṇavo mayā saddhim paṭimantetū”ti.

“Sujāto ca, bho gotama, ambaṭṭho māṇavo, kulaputto ca ambaṭṭho māṇavo, bahussuto ca ambaṭṭho māṇavo, kalyāṇavākkaraṇo ca ambaṭṭho māṇavo, pañđito ca ambaṭṭho māṇavo, pahoti ca ambaṭṭho māṇavo bhotā gotamena saddhim asmiṁ vacane paṭimantetum, tuṇhī mayaṁ bhavissāma, ambaṭṭho māṇavo bhotā gotamena saddhim asmiṁ vacane paṭimantetū”ti.

270. Atha kho bhagavā ambaṭṭham māṇavam etadavoca- “ayam kho pana te, ambaṭṭha, sahadhammiko pañho āgacchati, akāmā byākātabbo. Sace tvam na byākarissasi, aññena vā aññam paṭicarissasi, tuṇhī vā bhavissasi, pakkamissasi (1.0 vā ettheva te sattadhā muddhā phalissati. Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, kinti te sutam brāhmaṇānam vuddhānam mahallakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam kutopabhutikā kaṇhāyanā, ko ca kaṇhāyanānam pubbapuriso”ti?

Evam vutte, ambaṭṭho māṇavo tuṇhī ahosi. Dutiyampi kho bhagavā ambaṭṭham māṇavam etadavoca- “tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, kinti te sutam brāhmaṇānam vuddhānam mahallakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam kutopabhutikā kaṇhāyanā, ko ca kaṇhāyanānam pubbapuriso”ti? Dutiyampi kho ambaṭṭho māṇavo tuṇhī ahosi. Atha kho bhagavā ambaṭṭham māṇavam etadavoca- “byākarohi dāni ambaṭṭha, na dāni, te tuṇhībhāvassa kālo. Yo kho, ambaṭṭha, tathāgatena yāvatatiyakam sahadhammikam pañham puṭṭho na byākarissati, etthevassa sattadhā muddham phālessāmī”ti. Tam kho pana vajirapāṇī yakkham bhagavā ceva passati ambaṭṭho ca māṇavo.

272. Atha kho ambaṭṭho māṇavo bhīto samviggo lomahaṭṭhajāto bhagavantam yeva tāṇam gavesī bhagavantamyeva leṇam gavesī bhagavantamyeva saraṇam gavesī- upanisiditvā bhagavantam etadavoca- “kimetaṁ § bhavam gotamo āha? Punabham gotamo bravītū”ti §.

“Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, kinti te sutam brāhmaṇānam vuddhānam mahallakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam kutopabhutikā kaṇhāyanā, ko ca kaṇhāyanānam pubbapuriso”ti? “Evameva me, bho gotama, sutam yatheva bhavam gotamo āha. Tatopabhutikā kaṇhāyanā; so ca kaṇhāyanānam pubbapuriso”ti.

Ambaṭṭhavamśakathā

273. Evam (1.0090) vutte, te māṇavakā unnādino uccāsaddamahāsaddā ahesum- “dujjāto kira, bho, ambaṭṭho māṇavo; akulaputto kira, bho, ambaṭṭho māṇavo; dāsiputto kira, bho, ambaṭṭho māṇavo sakyānaṁ. Ayyaputtā kira, bho, ambaṭṭhassa māṇavassa sakyā bhavanti. Dhammavādiṃyeva kira mayaṁ samaṇaṁ gotamaṁ apasādetabbam̄ amaññimhā”ti.

274. Atha kho bhagavato etadahosi- “atibālhaṁ kho ime māṇavakā ambaṭṭham̄ māṇavam̄ dāsiputtavādena nimmādenti, yaṁnūnāhaṁ parimoceyyan”ti. Atha kho bhagavā te māṇavake etadavoca- “mā kho tumhe, māṇavakā, ambaṭṭham̄ māṇavam̄ atibālhaṁ dāsiputtavādena nimmādetha. Uṭāro so kaṇho isi ahosi. So dakkhiṇajanapadam̄ gantvā brahmamante adhīyitvā rājānaṁ okkākam̄ upasaṅkamitvā maddarūpiṁ dhītaram̄ yāci. Tassa rājā okkāko- ‘ko nevaṁ re ayam̄ mayhaṁ dāsiputto samāno maddarūpiṁ dhītaram̄ yācati’ ti, kupito anattamano khurappam̄ sannayhi §. So tam̄ khurappam̄ neva asakkhi muñcituṁ, no paṭisam̄haritum̄.

“Atha kho, māṇavakā, amaccā pārisajjā kaṇham̄ isim̄ upasaṅkamitvā etadavocum- ‘sotthi, bhaddante §, hotu rañño; sotthi, bhaddante, hotu rañño’ti. ‘Sotthi bhavissati rañño, api ca rājā yadi adho khurappam̄ muñcissati, yāvatā rañño vijitaṁ, ettāvatā pathavī undriyissati’ti. ‘Sotthi, bhaddante, hotu rañño, sotthi janapadassā’ti. ‘Sotthi bhavissati rañño, sotthi janapadassa, api ca rājā yadi uddham̄ khurappam̄ muñcissati, yāvatā rañño vijitaṁ, ettāvatā satta vassāni devo na vassissatīti. ‘Sotthi, bhaddante, hotu rañño sotthi janapadassa devo ca vassatū’ti. ‘Sotthi bhavissati rañño sotthi janapadassa devo ca vassissati, api ca rājā jetṭhakumāre khurappam̄ patiṭṭhāpetu, sotthi kumāro pallomo bhavissatīti. Atha kho, māṇavakā, amaccā okkākassa ārocesum- ‘okkāko jetṭhakumāre khurappam̄ patiṭṭhāpetu. Sotthi kumāro pallomo bhavissatīti. Atha kho rājā okkāko jetṭhakumāre khurappam̄ patiṭṭhapesi, sotthi kumāro pallomo (1.0091) samabhavi. Atha kho tassa rājā okkāko bhīto saṁviggo lomahaṭṭhajāto brahmadañdena tajjito maddarūpiṁ dhītaram̄ adāsi. Mā kho tumhe, māṇavakā, ambaṭṭham̄ māṇavam̄ atibālhaṁ dāsiputtavādena nimmādetha, uṭāro so kaṇho isi ahosī”ti.

Khattiyasetṭhabhāvo

275. Atha kho bhagavā ambaṭṭham̄ māṇavam̄ āmantesi- “tam̄ kiṁ maññasi, ambaṭṭha, idha khattiyakumāro brāhmaṇakaññāya saddhim̄ saṁvāsam̄ kappeyya, tesam̄ saṁvāsamānvāya putto jāyetha. Yo so khattiyakumārena brāhmaṇakaññāya putto uppanno, api nu so labhetha brāhmaṇesu āsanam̄ vā udakam̄ vā”ti? “Labhetha, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā bhojeyyum̄ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā”ti? “Bhojeyyum̄, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā mante vāceyyum̄ vā no vā”ti? “Vāceyyum̄, bho gotama”. “Apinussa itthīsu āvaṭam̄ vā assa anāvaṭam̄ vā”ti? “Anāvaṭam̄ hissa, bho gotama”. “Apinu naṁ khattiyā khattiyābhisekena abhisīñceyyun”ti? “No hidam̄, bho gotama”. “Tam̄ kissa hetu”? “Mātito hi, bho gotama, anupapanno”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, ambaṭṭha, idha brāhmaṇakumāro khattiyakaññāya saddhiṁ samvāsam kappeyya, tesam̄ samvāsamamanvāya putto jāyetha. Yo so brāhmaṇakuṁārena khattiyakaññāya putto uppanno, apinu so labhetha brāhmaṇesu āsanam̄ vā udakam̄ vā”ti? “Labhetha, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā bhojeyyum̄ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā”ti? “Bhojeyyum̄, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā mante vāceyyum̄ vā no vā”ti? “Vāceyyum̄, bho gotama”. “Apinussa itthīsu āvaṭam̄ vā assa anāvaṭam̄ vā”ti? “Anāvaṭam̄ hissa, bho gotama”. “Apinu naṁ khattiyā khattiyābhisekena abhisiñceyyun”ti? “No hidam̄, bho gotama”. “Taṁ kissa hetu”? “Pitito hi, bho gotama, anupapanno”ti.

276. “Iti kho, ambaṭṭha, itthiyā vā itthim̄ karitvā purisam̄ karitvā khattiyāva setṭhā, hīnā brāhmaṇā. Taṁ kiṁ maññasi, ambaṭṭha, idha brāhmaṇā brāhmaṇam̄ kismiñcideva pakaraṇe khuramuṇḍam̄ karitvā bhassapuṭena (1.0092) vadhitvā raṭṭhā vā nagarā vā pabbājeyyum̄. Apinu so labhetha brāhmaṇesu āsanam̄ vā udakam̄ vā”ti? “No hidam̄, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā bhojeyyum̄ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā”ti? “No hidam̄, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā mante vāceyyum̄ vā no vā”ti? “No hidam̄, bho gotama”. “Apinussa itthīsu āvaṭam̄ vā assa anāvaṭam̄ vā”ti? “Āvaṭam̄ hissa, bho gotama”.

“Taṁ kiṁ maññasi, ambaṭṭha, idha khattiyā khattiyam̄ kismiñcideva pakaraṇe khuramuṇḍam̄ karitvā bhassapuṭena vadhitvā raṭṭhā vā nagarā vā pabbājeyyum̄. Apinu so labhetha brāhmaṇesu āsanam̄ vā udakam̄ vā”ti? “Labhetha, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā bhojeyyum̄ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhune vā”ti? “Bhojeyyum̄, bho gotama”. “Apinu naṁ brāhmaṇā mante vāceyyum̄ vā no vā”ti? “Vāceyyum̄, bho gotama”. “Apinussa itthīsu āvaṭam̄ vā assa anāvaṭam̄ vā”ti? “Anāvaṭam̄ hissa, bho gotama”.

277. “Ettāvatā kho, ambaṭṭha, khattiyo paramanihīnataṁ patto hoti, yadeva naṁ khattiyā khuramuṇḍam̄ karitvā bhassapuṭena vadhitvā raṭṭhā vā nagarā vā pabbā-jenti. Iti kho, ambaṭṭha, yadā khattiyo paramanihīnataṁ patto hoti, tadāpi khattiyāva setṭhā, hīnā brāhmaṇā. Brahmunā pesā, ambaṭṭha §, sanañkumārena gāthā bhāsitā-

‘Khattiyo setṭho janetasmiṁ,
ye gottapaṭisārino;
vijjācarañasampanno,
so setṭho devamānuse’ti.

“Sā kho panesā, ambaṭṭha, brahmunā sanañkumārena gāthā sugītā no duggītā, subhāsitā no dubbhāsitā, atthasaṁhitā no anatthasaṁhitā, anumatā mayā. Ahampi hi, ambaṭṭha, evam̄ vadāmi-

‘Khattiyo (1.0093) setṭho janetasmiṁ,
ye gottapaṭisārino;
vijjācarañasampanno,
so setṭho devamānuse’ti.

Bhāṇavāro paṭhamo.

Vijjācaraṇakathā

278. “Katamam pana tam, bho gotama, caraṇam, katamā ca pana sā vijjā”ti? “Na kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya jātivādo vā vuccati, gottavādo vā vuccati, mānavādo vā vuccati- ‘arahasi vā mam tvam, na vā mam tvam arahasi’ti. Yattha kho, ambaṭṭha, āvāho vā hoti, vivāho vā hoti, āvāhavivāho vā hoti, etthetam vuccati jātivādo vā itipi gottavādo vā itipi mānavādo vā itipi- ‘arahasi vā mam tvam, na vā mam tvam arahasi’ti. Ye hi keci ambaṭṭha jātivādavini-baddhā vā gottavādavinibaddhā vā mānavādavinibaddhā vā āvāhavivāhavini-baddhā vā, ārakā te anuttarāya vijjācaraṇasampadāya. Pahāya kho, ambaṭṭha, jātivādavinibaddhañca gottavādavinibaddhañca mānavādavinibaddhañca āvāhavivāhavini-baddhañca anuttarāya vijjācaraṇasampadāya sacchikiriyā hotī”ti.

279. “Katamam pana tam, bho gotama, caraṇam, katamā ca sā vijjā”ti? “Idha, ambaṭṭha, tathāgato loke uppajjati arahañ sammāsambuddho vijjācaraṇasa-mpanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā. So imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrahmaṇim pajam sadevamanussam sayañ abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāñam majjhēkalyāñam pariyośānakalyāñam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti. Tam dhammam suñāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiñ vā kule paccājāto. So tam dhammam sutvā tathāgate (1.0094) saddham paṭilabhati. So tena saddhā-paṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati …pe… (yathā 191 ādayo anucchedā, evam vitthāretabbam)....

“So vivicceva kāmehi, vivicca akusalehi dhammehi, savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati …pe… idampissa hoti caranasmim.

sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati ...pe... idampissa hoti carañasmim.

“Puna caparam, ambaṭṭha, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisamvedeti, yam tam ariyā ācikkanti—“upekkhako satimā sukhavihāri’ti, tatiyam jhānam upasampajja viharati ...pe... idampissa hoti carañasmim.

“Puna caparam, ambaṭṭha, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā, pubbeva somanassadomanassānam atthaṅgamā adukkhamasukham upekkhāsa-tipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati ...pe... idampissa hoti carañasmim. Idam kho tam, ambaṭṭha, carañam.

“So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅganē vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte ḡāṇḍadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti ...pe... idampissa hoti vijjāya ...pe... nāparam itthattāyāti pajānāti, idampissa hoti vijjāya. Ayaṁ kho sā, ambaṭṭha, vijjā.

“Ayaṁ vuccati, ambaṭṭha, bhikkhu ‘vijjāsampanno’ itipi, ‘caraṇasampanno’ itipi, ‘vijjācaraṇasampanno’ itipi. Imāya ca ambaṭṭha vijjāsamпадāya caraṇasampa-
dāya ca aññā vijjāsamпадā ca caraṇasampadā ca uttaritarā vā pañitatara vā natthi.

Catu-apāyamukham

280. “Imāya kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya cattāri apāyamu-khāni bhavanti. Katamāni cattāri? Idha, ambaṭṭha, ekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā imaññeva anuttaram vijjācaraṇasampadām anabhisambhuṇamāno khārividhamāda (1.0095) § araññāyatanaṁ ajjhogāhati—‘pavattaphalabhojano bhavissā-mī’ti. So aññadatthu vijjācaraṇasampannasева paricārako sampajjati. Imāya kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya idam paṭhamam apāyamukham bhavati.

“Puna caparam, ambaṭṭha, idhekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā imañceva anuttaram vijjācaraṇasampadām anabhisambhuṇamāno pavattaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno kudālapiṭakam § ādāya araññavanam ajjhogāhati—‘kanda-mūlaphalabhojano bhavissāmī’ti. So aññadatthu vijjācaraṇasampannasева paricārako sampajjati. Imāya kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya idam dutiyam apāyamukham bhavati.

“Puna caparam, ambaṭṭha, idhekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā imañceva anuttaram vijjācaraṇasampadām anabhisambhuṇamāno pavattaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno kandamūlaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno gāmasāmantam vā nigamasāmantam vā agyāgāram karitvā aggim paricaranto acchat. So aññadatthu vijjācaraṇasampannasева paricārako sampajjati. Imāya kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya idam tatiyam apāyamukham bhavati.

“Puna caparam, ambaṭṭha, idhekacco samaṇo vā brāhmaṇo vā imam ceva anuttaram vijjācaraṇasampadam anabhisambhuṇamāno pavattaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno kandamūlaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno aggipāricariyañca anabhisambhuṇamāno cātumahāpathe catudvāram agāram karitvā acchatि- ‘yo imāhi catūhi disāhi āgamissati samaṇo vā brāhmaṇo vā, tamahaṁ yathāsatti yathābalam paṭipūjessāmīti. So aññadatthu vijjācaraṇasampannasseva paricārako sampajjati. Imāya kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya idam catutthaṁ apāyamukhaṁ bhavati. Imāya kho, ambaṭṭha, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya imāni cattāri apāyamukhāni bhavanti.

281. “Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, apinu tvam imāya anuttarāya vijjācaraṇasampadāya sandissasi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”. ‘Kocāham, bho (1.0096 gotama, sācariyako, kā ca anuttarā vijjācaraṇasampadā? Ārakāham, bho gotama, anuttarāya vijjācaraṇasampadāya sācariyako”ti.

“Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, apinu tvam imañceva anuttaram vijjācaraṇasampadam anabhisambhuṇamāno khārividhamādāya araññavanamajjhogāhasi sācariyako- ‘pavattaphalabhojano bhavissāmī”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, apinu tvam imañceva anuttaram vijjācaraṇasampadam anabhisambhuṇamāno pavattaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno kudālapiṭakam ādāya araññavanamajjhogāhasi sācariyako- ‘kandamūlaphalabhojano bhavissāmī”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, apinu tvam imañceva anuttaram vijjācaraṇasampadam anabhisambhuṇamāno pavattaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno kandamūlaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno gāmasāmantam vā nigamasāmantam vā agyāgāram karitvā aggim paricaranto acchasi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, apinu tvam imañceva anuttaram vijjācaraṇasampadam anabhisambhuṇamāno pavattaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno kandamūlaphalabhojanatañca anabhisambhuṇamāno aggipāricariyañca anabhisambhuṇamāno cātumahāpathe catudvāram agāram karitvā acchasi sācariyako- ‘yo imāhi catūhi disāhi āgamissati samaṇo vā brāhmaṇo vā, tam mayam yathāsatti yathābalam paṭipūjessāmā”ti? “No hidam, bho gotama”.

282. “Iti kho, ambaṭṭha, imāya ceva tvam anuttarāya vijjācaraṇasampadāya parihīno sācariyako. Ye cime anuttarāya vijjācaraṇasampadāya cattāri apāyamukhāni bhavanti, tato ca tvam parihīno sācariyako. Bhāsitā kho pana te esā, ambaṭṭha, ācariyena brāhmaṇena pokkharasātinā vācā- ‘ke ca muṇḍakā samanakā ibbhā kaṇhā bandhupādāpaccā, kā ca tevijjānam brāhmaṇānam sākacchā’ti attanā āpāyikopi aparipūramāno. Passa, ambaṭṭha, yāva aparaddhañca te idam ācariyassa brāhmaṇassa pokkharasātissa.

Pubbaka-isibhāvānuyogo

283. “Brāhmaṇo (1.0097) kho pana, ambaṭṭha, pokkharasāti rañño pasenadissa

kosalassa dattikam bhūnjati. Tassa rājā pasenadi kosalo sammukhībhāvampi na dadāti. Yadāpi tena manteti, tirodussantena manteti. Yassa kho pana, ambaṭṭha, dhammikam payātam bhikkham paṭiggaṇheyya, katham tassa rājā pasenadi kosalo sammukhībhāvampi na dadeyya. Passa, ambaṭṭha, yāva aparaddhañca te idam ācariyassa brāhmaṇassa pokkharasātissa.

284. “Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, idha rājā pasenadi kosalo hatthigīvāya vā nisinno assapiṭṭhe vā nisinno rathūpatthare vā ṭhito uggehi vā rājaññehi vā kiñci-deva mantanam manteyya. So tamhā padesā apakkamma ekamantam tiṭṭheyya. Atha āgaccheyya suddo vā suddadāso vā, tasmiṁ padese ṭhito tadeva mantanam manteyya- ‘evampi rājā pasenadi kosalo āha, evampi rājā pasenadi kosalo āhā’ti. Apinu so rājabhaṇitam vā bhaṇati rājamantanaṁ vā manteti? Ettāvatā so assa rājā vā rājamatto vā”ti? “No hidam, bho gotama”.

285. “Evameva kho tvam, ambaṭṭha, ye te ahesum brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadaṁ gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti, seyyathidam- atṭhako vāmako vāmadevo vessāmitto yamataggi § aṅgīraso bhāradvājo vāsetṭho kassapo bhagu-‘tyāham mante adhiyāmi sācariyako’ti, tāvatā tvam bhavissasi isi vā isitthāya vā paṭipannoti netam ṭhānam vijjati.

286. “Tam kiṁ maññasi, ambaṭṭha, kinti te sutam brāhmaṇānam vuddhānam mahallakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam- ye te ahesum brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam (1.0098) etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadaṁ gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti tadanubhāsanti bhāsitamanubhāsanti vācitamanuvācenti, seyyathidam- atṭhako vāmako vāmadevo vessāmitto yamataggi aṅgīraso bhāradvājo vāsetṭho kassapo bhagu, evam su te sunhātā suvilittā kappitakesamassū āmukkamaṇikuṇḍalābharaṇā § odātavatthavasanā pañcahi kāmagunuehi samappitā samaṅgi-bhūtā paricārenti, seyyathāpi tvam etarahi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”.

“...Pe... evam su te sālinam odanam sucimamsūpasecanam vicitakālakam anekasūpam anekabyañjanam paribhuñjanti, seyyathāpi tvam etarahi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”.

“...Pe... evam su te veṭhakanatapassāhi nārīhi paricārenti, seyyathāpi tvam etarahi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”.

“...Pe... evam su te kuttavālehi valavārathehi dīghāhi patodalaṭṭhīhi vāhane vitudentā vipariyāyanti, seyyathāpi tvam etarahi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”.

“...Pe... evam su te ukkiṇṇaparikhāsu okkhittapalighāsu nagarūpakārikāsu dīghāsivudhehi § purisehi rakkhāpent, seyyathāpi tvam etarahi sācariyako”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Iti kho, ambaṭṭha, neva tvam isi na isitthāya paṭipanno sācariyako. Yassa kho

pana, ambaṭṭha, mayi kañkhā vā vimati vā so mam pañhena, aham veyyākara-

ṇena sodhissāmī”ti.

Dvelakkhaṇādassanam

287. Atha kho bhagavā vihārā nikkhamma caṅkamaṇ abbhūṭhāsi. Ambaṭṭho māṇavo vihārā nikkhamma caṅkamaṇ abbhūṭhāsi. Atha kho ambaṭṭho māṇavo bhagavantaṇ caṅkamantaṇ anucaṅkamamāno bhagavato kāye dvattim̄samahāpurisalakkhaṇāni samannesi. Addasā kho ambaṭṭho māṇavo bhagavato kāye (1.009 dvattim̄samahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchatī nādhimuccati na sampasīdati- kosohite ca vatthaguyhe pahūṭajivhatāya ca.

288. Atha kho bhagavato etadahosi- “passati kho me ayam ambaṭṭho māṇavo dvattim̄samahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṅkhati vicikicchatī nādhimuccati na sampasīdati- kosohite ca vatthaguyhe pahūṭajivhatāya cā”ti. Atha kho bhagavā tathārūpaṇ iddhābhisaṅkhāraṇ abhisāṅkhāsi yathā addasa ambaṭṭho māṇavo bhagavato kosohitaṇ vatthaguyhaṇ. Atha kho bhagavā jivhaṇ ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi, ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi, kevalampi nalāṭamaṇḍalaṇ jivhāya chādesi. Atha kho ambaṭṭhassa māṇavassa etadahosi- “samannāgato kho samaṇo gotamo dvattim̄samahāpurisalakkhaṇehi paripuṇṇehi, no aparipuṇṇehi”ti. Bhagavantaṇ etadavoca- “handa ca dāni mayaṇ, bho gotama, gacchāma, bahu-kiccā mayaṇ bahukaraṇiyā”ti. “Yassadāni tvam, ambaṭṭha, kālam maññasi”ti. Atha kho ambaṭṭho māṇavo vaṭavārathamāruyha pakkāmi.

289. Tena kho pana samayena brāhmaṇo pokkharasāti ukkaṭṭhāya nikhamitvā mahatā brāhmaṇagaṇena saddhiṇ sake ārāme nisinno hoti ambaṭṭhamyeva māṇavam paṭimānento. Atha kho ambaṭṭho māṇavo yena sako ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikova yena brāhmaṇo pokkharasāti tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā brāhmaṇam pokkharasātiṁ

abhvādetvā ekamantam nisīdi.

290. Ekamantam nisinnam kho ambaṭṭham māṇavam brāhmaṇo pokkharasāti etadavoca- “kacci, tāta ambaṭṭha, addasa tam bhavantam gotaman”ti? “Addasāma kho mayam, bho, tam bhavantam gotaman”ti. “Kacci, tāta ambaṭṭha, tam bhavantam gotamam tathā santamyeva saddo abbhuggato no aññathā; kacci pana so bhavam gotamo tādiso no aññādiso”ti (1.0100)? “Tathā santamyeva, bho, tam bhavantam gotamam saddo abbhuggato no aññathā, tādisova so bhavam gotamo no aññādiso. Samannāgato ca so bhavam gotamo dvattim̄samahāpurisalakkhaṇehi paripuṇṇehi no aparipuṇṇehi”ti. “Ahu pana te, tāta ambaṭṭha, samaṇena gotamena saddhim̄ kocidēva kathāsallāpo”ti? “Ahu kho me, bho, samaṇena gotamena saddhim̄ kocidēva kathāsallāpo”ti. “Yathā katham pana te, tāta ambaṭṭha, ahu samaṇena gotamena saddhim̄ kocidēva kathāsallāpo”ti? Atha kho ambaṭṭho māṇavo yāvatako § ahosi bhagavatā saddhim̄ kathāsallāpo, tam sabbam brāhmaṇassa pokkharasātissa ārocesi.

291. Evaṁ vutte, brāhmaṇo pokkharasāti ambaṭṭham māṇavam etadavoca- “aho vata re amhākam paṇḍitaka §, aho vata re amhākam bahussutaka §, aho vata re amhākam tevijjaka §, evarūpena kira, bho, puriso atthacarakena kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim̄ vinipātam nirayam upapajjeyya. Yadeva kho tvam, ambaṭṭha, tam bhavantam gotamam evam āsajja āsajja avacāsi, atha kho so bhavam gotamo amhepi evam upaneyya upaneyya avaca. Aho vata re amhākam paṇḍitaka, aho vata re amhākam bahussutaka, aho vata re amhākam tevijjaka, evarūpena kira, bho, puriso atthacarakena kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim̄ vinipātam nirayam upapajjeyyā”ti, kupito § anattamano ambaṭṭham māṇavam padasāyeva pavattesi. Icchati ca tāvadeva bhagavantam dassanāya upasaṅkamitum.

Pokkharasātibuddhupasaṅkamanam

292. Atha kho te brāhmaṇā brāhmaṇam pokkharasātīm etadavocum- “ativikālo kho, bho, ajja samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum. Svedāni § bhavam pokkharasāti samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti sake nivesane paṇītam khādaniyam bhojaniyam paṭiyādāpetvā yāne āropetvā ukkāsu dhāriyamānāsu (1.0101) ukkaṭṭhāya niyyāsi, yena icchānaṅgalavanasaṇḍo tena pāyāsi. Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā, yānā paccorohitvā pattikova yena bhagavā tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā bhagavatā saddhim̄ sammodi, sammodaniyam katham sāraṇiyam vītisāretvā eka- mantam nisīdi.

293. Ekamantam nisinno kho brāhmaṇo pokkharasāti bhagavantam etadavoca- “āgamā nu kho idha, bho gotama, amhākam antevāsī ambaṭṭho māṇavo”ti? “Āgamā kho te §, brāhmaṇa, antevāsī ambaṭṭho māṇavo”ti. “Ahu pana te, bho gotama, ambaṭṭhena māṇavena saddhim̄ kocidēva kathāsallāpo”ti? “Ahu kho me, brāhmaṇa, ambaṭṭhena māṇavena saddhim̄ kocidēva kathāsallāpo”ti. “Yathā-

katham pana te, bho gotama, ahu ambaṭṭhena māṇavena saddhiṁ kocideva kathā-sallāpo”ti? Atha kho bhagavā yāvatako ahosi ambaṭṭhena māṇavena saddhiṁ kathāsallāpo, tam sabbam brāhmaṇassa pokkharasātissa ārocesi. Evam vutte, brāhmaṇo pokkharasāti bhagavantam etadavoca- “bālo, bho gotama, ambaṭṭho māṇavo, khamatu bhavam gotamo ambaṭṭhassa māṇavassā”ti. “Sukhī hotu, brāhmaṇa, ambaṭṭho māṇavo”ti.

294. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti bhagavato kāye dvattim̄samahāpurisalakkhaṇāni samannesi. Addasā kho brāhmaṇo pokkharasāti bhagavato kāye dvattim̄samahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṇkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati- kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca.

295. Atha kho bhagavato etadahosi- “passati kho me ayam brāhmaṇo pokkharasāti dvattim̄samahāpurisalakkhaṇāni yebhuyyena ṭhapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhaṇesu kaṇkhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati- kosohite ca vatthaguyhe, pahūtajivhatāya cā”ti. Atha kho bhagavā tathārūpam iddhābhisaṅkhāram abhisāṅkhāsi yathā addasa brāhmaṇo pokkharasāti bhagavato kosohitam vatthaguyham. Atha kho (1.0102) bhagavā jivham ninnāmetvā ubhopi kaṇṇasotāni anumasi paṭimasi, ubhopi nāsikasotāni anumasi paṭimasi, kevalampi nalāṭamaṇḍalam jivhāya chādesi.

296. Atha kho brāhmaṇassa pokkharasātissa etadahosi- “samannāgato kho samaṇo gotamo dvattim̄samahāpurisalakkhaṇehi paripuṇṇehi no aparipuṇṇehi”ti. Bhagavantam etadavoca- “adhibāsetu me bhavam gotamo ajjatanāya bhattam saddhiṁ bhikkhusaṅghenā”ti. Adhibāsesi bhagavā tuṇhībhāvena.

297. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti bhagavato adhibāsanam viditvā bhagavato kālam ārocesi- “kālo, bho gotama, niṭṭhitam bhattan”ti. Atha kho bhagavā pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya saddhiṁ bhikkhusaṅghena yena brāhmaṇassa pokkharasātissa nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisidi. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti bhagavantam paññitena khādaniyena bhojaniyena sahatthā santappesi sampavāresi, māṇavakāpi bhikkhusaṅgham. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti bhagavantam bhuttāvīm onītapattapāṇīm aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisidi.

298. Ekamantam nisinnassa kho brāhmaṇassa pokkharasātissa bhagavā anupubbim katham kathesi, seyyathidaṁ- dānakatham sīlakatham saggakatham; kāmānam ādīnavam okāram saṅkilesam, nekkhamme ānisam̄sam pakāsesi. Yadā bhagavā aññāsi brāhmaṇam pokkharasātīm kallacittam muducittam vinīvaraṇacittam udaggacittam pasannacittam, atha yā buddhānam sāmukkaṁsikā dhammadesanā, tam pakāsesi- dukkham samudayam nirodham maggam. Seyyathāpi nāma suddham vattham apagatakālakam sammadeva rajanam paṭiggaṇheyya; evameva brāhmaṇassa pokkharasātissa tasmiñneva āsane virajam vītalām dhammacakkhum udapādi- “yam kiñci samudayadhammam, sabbam tam nirodhadhamman”ti.

Pokkharasāti-upāsakattapaṭivedanā

299. Atha kho brāhmaṇo pokkharasāti diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyoḍāḥadhammo tiṇḍaviciκiccho vigatakathāṃkatho vesārajjappatto (1.0103) aparappaccayo satthusāsane bhagavantam etadavoca- “abhikkantam, bho gotama, abhikkantam, bho gotama. Seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitaṃ vā ukkujeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhabba vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya, ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti; evamevaṃ bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṃ, bho gotama, saputto sabhariyo sapariso sāmacco bhavantam gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakam maṃ bhavaṃ gotamo dhāretu ajjatoge pāṇupetam saraṇam gataṃ. Yathā ca bhavaṃ gotamo ukkaṭṭhāya aññāni upāsakakulāni upasaṅkamati, evameva bhavaṃ gotamo pokkharasātikulam upasaṅkamatu. Tattha ye te māṇavakā vā māṇavikā vā bhavantam gotamam abhivā-dessanti vā paccuṭṭhissanti § vā āsanam vā udakam vā dassanti cittam vā pasā-dessanti, tesam tam bhavissati dīgharattam hitāya sukhāyā”ti. “Kalyāṇam vuccati, brāhmaṇā”ti.

Ambaṭṭhasuttam niṭṭhitam tatiyam.

4. Soṇadaṇḍasuttam

Campeyyakabrāhmaṇagahapatikā

300. Evam (1.0104) me sutam- ekam samayaṃ bhagavā aṅgesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṃ pañcamattehi bhikkhusatehi yena campā tadavasari. Tatra sudam bhagavā campāyam viharati gaggarāya pokkharanīyā tīre. Tena kho pana samayena soṇadaṇḍo brāhmaṇo campam ajjhāvasati sattussadām satiṇakaṭṭhodakam sadhaññam rājabhoggam raññā māgadhena seniyena bimbisārena dinnam rājadāyam brahmadeyyam.

301. Assosum kho campeyyakā brāhmaṇagahapatikā- “samaṇo khalu bho gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito aṅgesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṃ pañcamattehi bhikkhusatehi campam anuppatto campāyam viharati gaggarāya pokkharanīyā tīre. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘iti so bhagavā arahaṃ sammā-sambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ti. So imam lokam sadevakanam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyoṣānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham

brahmacariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahataṁ dassanam hotī”ti. Atha kho campeyyakā brāhmaṇagahapatikā campāya nikkhamitvā saṅgha-saṅghī § gaṇibhūtā yena gaggarā pokkharaṇī tenupasaṅkamanti.

302. Tena kho pana samayena soṇadaṇḍo brāhmaṇo uparipāsāde divāseyyam upagato hoti. Addasā kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo campeyyake brāhmaṇagahapatike campāya nikkhamitvā saṅghasaṅghī § gaṇibhūte yena gaggarā pokkharaṇī tenupasaṅkamante. Disvā khattam āmantesi- “kim nu kho, bho khatte, campeyyakā brāhmaṇagahapatikā campāya (1.0105) nikkhamitvā saṅghasaṅghī gaṇibhūtā yena gaggarā pokkharaṇī tenupasaṅkamantī”ti? “Atthi kho, bho, samaṇo gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito aṅgesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi campam anuppatto campāyam viharati gaggarāya pokkharaṇiyā tīre. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘itipi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ti. Tamete bhavantam gotamam dassanāya upasaṅkamantī”ti. “Tena hi, bho khatte, yena campeyyakā brāhmaṇagahapatikā tenupasaṅkama, upasaṅkamitvā campeyyake brāhmaṇagahapatike evam vadehi- ‘soṇadaṇḍo, bho, brāhmaṇo evamāha- āgamentu kira bhavanto, soṇadaṇḍopi brāhmaṇo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti. “Evam, bho”- ti kho so khattā soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa paṭissutvā yena campeyyakā brāhmaṇagahapatikā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā campeyyake brāhmaṇagahapatike etadavoca- “soṇadaṇḍo bho brāhmaṇo evamāha- ‘āgamentu kira bhavanto, soṇadaṇḍopi brāhmaṇo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti.

Soṇadaṇḍaguṇakathā

303. Tena kho pana samayena nānāverajjakānam brāhmaṇānam pañcamattāni brāhmaṇasatāni campāyam paṭivasanti kenacideva karāṇiyena. Assosum kho te brāhmaṇā- “soṇadaṇḍo kira brāhmaṇo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti. Atha kho te brāhmaṇā yena soṇadaṇḍo brāhmaṇo tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā soṇadaṇḍam brāhmaṇam etadavocum- “saccam kira bhavam soṇadaṇḍo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti? “Evam kho me, bho, hoti- ‘ahampi samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissāmī”ti.

“Mā bhavam soṇadaṇḍo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkami. Na arahati bhavam soṇadaṇḍo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum. Sace bhavam soṇadaṇḍo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati, bhotu (1.0106 soṇadaṇḍassa yaso hāyissati, samaṇassa gotamassa yaso abhivadḍhissati. Yampi bhotu soṇadaṇḍassa yaso hāyissati, samaṇassa gotamassa yaso abhivadḍhissati, imināpaṅgena na arahati bhavam soṇadaṇḍo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum; samaṇotveva gotamo arahati bhavantam soṇadaṇḍam dassanāya upasaṅkamitum.

“Bhavañhi soṇadaṇḍo ubhato sujāto mātito ca pitito ca,

samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena. Yampi bhavam̄ soñadañdo ubhato sujāto mātito ca pitito ca, samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena, imināpañgena na arahati bhavam̄ soñadañdo samañam̄ gotamam̄ dassanāya upasañkamitum; samañotveva gotamo arahati bhavantam̄ soñadañdam̄ dassanāya upasañkamitum.

“Bhavañhi soñadañdo adhho mahaddhano mahābhogo ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo ajjhāyako, mantadharo, tiṇṇam̄ vedānam̄ pāragū sanighañdukeṭubhānam̄ sākkharappabhedānam̄ itihāsapañcamānam̄ padako veyyākarāno, lokāyatamatamahāpurisalakkhañesu anavayo ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkhara-tāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasi § akhuddāvakāso dassanāya ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo sīlavā vuddhasilī vuddhasilena samannāgato ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissatṭhāya anelagalāya § atthassa viññāpaniyā ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo bahūnam̄ ācariyapācariyo tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti. Bahū kho pana nānādisā nānājanapadā māṇavakā āgacchanti (1.0107) bhotō soñadañdassa santike mantatthikā mante adhiyitukāmā ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto; samañō gotamo taruṇo ceva taruṇapabbajito ca ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo rañño māgadhassa seniyassa bimbisārassa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo brāhmaṇassa pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Bhavañhi soñadañdo campam̄ ajjhāvasati sattussadam̄ satiṇakaṭṭhodakam̄ sadhaññam̄ rājabhoggam̄, raññā māgadhena seniyena bimbisārena dinnam̄, rājadāyam̄ brahmadeyyam̄. Yampi bhavam̄ soñadañdo campam̄ ajjhāvasati sattussadam̄ satiṇakaṭṭhodakam̄ sadhaññam̄ rājabhoggam̄, raññā māgadhena seniyena bimbisārena dinnam̄, rājadāyam̄ brahmadeyyam̄. Imināpañgena na arahati bhavam̄ soñadañdo samañam̄ gotamam̄ dassanāya upasañkamitum; samañotveva gotamo arahati bhavantam̄ soñadañdam̄ dassanāya upasañkamitun”ti.

Buddhaguṇakathā

304. Evam̄ vutte, soñadañdo brāhmaṇo te brāhmaṇe etadavoca-

“Tena hi, bho, mamapi sunātha, yathā mayameva arahāma tam bhavantam̄ gotamam̄ dassanāya upasañkamitum; natveva arahati so bhavam̄ gotamo amhākaṁ dassanāya upasañkamitum. Samañō khalu, bho, gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca, samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā, akkhitto anupakkutṭho jātivādena. Yampi bho samañō gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā, akkhitto anupakkutṭho jātivā-

dena, imināpaṅgena na arahati so bhavaṁ gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamitum (1.0108); atha kho mayameva arahāma tam bhavantam gotamam dassanāya upasaṅkamitum.

“Samaṇo khalu, bho, gotamo mahantam ñātisaṅgham ohāya pabbajito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo pahūtam hiraññasuvanṇam ohāya pabbajito bhūmigatañca vehāsaṭṭham ca ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo daharova samāno yuvā susukālakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā agārasmā anagāriyam pabbajito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo akāmakānam mātāpitūnam assumukhānam rудантānam kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vanṇapokkharatāya samannāgato, brahmavaṇṇī, brahmavacchasi, akhuddāvakāso dassanāya ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo sīlavā ariyasīlī kusalasīlī kusalasīlena samannāgato ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissaṭṭhāya anelagalāya athassa viññāpaniyā ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo bahūnaṁ ācariyapācariyo ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo khīṇakāmarāgo vigatacāpallo ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro brahmaññāya pajāya ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo uccā kulā pabbajito asambhinnakhattiyakulā ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo addhā kulā pabbajito mahaddhanā mahābhogā ...pe...

“Samaṇam (1.0109) khalu, bho, gotamam tiroratṭhā tirojanapadā pañham pucchitum āgacchanti ...pe...

“Samaṇam khalu, bho, gotamam anekāni devatāsaḥassāni pāṇehi saraṇam gatāni ...pe...

“Samaṇam khalu, bho, gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘iti pi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ ti ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo dvattim̄samahāpurisalakkhaṇehi samannāgato ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo ehisvāgatavādī sakhi lo sammodako abbhākuṭiko uttānamukho pubbabhāsī ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo catunnam parisānam sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇe khalu, bho, gotame bahū devā ca manussā ca abhippasannā ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo yasmiṁ gāme vā nigame vā paṭivasati, na tasmiṁ

gāme vā nigame vā amanussā manusse viheṭhenti ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo saṅghī gaṇī gaṇācariyo puthutiththakarānam aggamakkhāyati. Yathā kho pana, bho, etesam̄ samaṇabrahmaṇānam yathā vā tathā vā yaso samudāgacchati, na hevam̄ samaṇassa gotamassa yaso samudāgato. Atha kho anuttarāya vijjācaraṇasampadāya samaṇassa gotamassa yaso samudāgato ...pe...

“Samaṇam̄ khalu, bho, gotamam̄ rājā māgadho seniyo bimbisāro saputto sabhariyo sapariso sāmacco pāṇehi saraṇam̄ gato ...pe...

“Samaṇam̄ (1.0110) khalu, bho, gotamam̄ rājā pasenadi kosalo saputto sabhariyo sapariso sāmacco pāṇehi saraṇam̄ gato ...pe...

“Samaṇam̄ khalu, bho, gotamam̄ brāhmaṇo pokkharasāti saputto sabhariyo sapariso sāmacco pāṇehi saraṇam̄ gato ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo rañño māgadhassa seniyassa bimbisārassa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo rañño pasenadissa kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo brāhmaṇassa pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo campam̄ anuppatto, campāyam̄ viharati gaggarāya pokkharaṇiyā tīre. Ye kho pana, bho, keci samaṇā vā brāhmaṇā vā amhākam̄ gāmakhettam̄ āgacchanti atithī no te honti. Atithī kho panamhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā apacetabbā. Yampi, bho, samaṇo gotamo campam̄ anuppatto campāyam̄ viharati gaggarāya pokkharaṇiyā tīre, atithimhākam̄ samaṇo gotamo; atithi kho panamhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo apacetabbo. Imināpañgena na arahati so bhavam̄ gotamo amhākam̄ dassanāya upasaṅkamitum. Atha kho mayameva arahāma tam̄ bhavantam̄ gotamam̄ dassanāya upasaṅkamitum. Ettake kho ahaṁ, bho, tassa bphoto gotamassa vaṇṇe pariyāpuṇāmi, no ca kho so bhavam̄ gotamo ettakavaṇṇo. Aparimāṇavaṇṇo hi so bhavam̄ gotamo”ti.

305. Evam̄ vutte, te brāhmaṇā soṇadaṇḍam̄ brāhmaṇam̄ etadavocum- “yathā kho bhavam̄ soṇadaṇḍo samaṇassa gotamassa vaṇṇe bhāsatī ito cepi so bhavam̄ gotamo yojanasate viharati, alameva saddhena kulaputtēna dassanāya upasaṅkamitum̄ api puṭosenā”ti. “Tena hi, bho, sabbeva mayam̄ samaṇam̄ gotamam̄ dassanāya upasaṅkamissāmā”ti.

Soṇadaṇḍaparivitakko

306. Atha (1.0111) kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhiṁ yena gaggarā pokkharaṇī tenupasaṅkami. Atha kho soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa tirovanasaṇḍagatassa evam̄ cetaso parivitakko udapādi- “ahañceva kho pana samaṇam̄ gotamam̄ pañhaṁ puccheyyam̄; tatra ce maṁ samaṇo gotamo evam̄ vadeyya- ‘na kho esa, brāhmaṇa, pañho evam̄ pucchitabbo, evam̄

nāmesa, brāhmaṇa, pañho pucchitabbo’ti, tena maṁ ayam parisā paribhaveyya- ‘bālo soṇadaṇḍo brāhmaṇo abyatto, nāsakkhi samaṇam gotamam yoniso pañham pucchitun’ti. Yam kho panāyam parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha. Yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyyum. Yasoladdhā kho panamhākam bhogā. Mamañceva kho pana samaṇo gotamo pañham puccheyya, tassa cāhaṁ pañhassa veyyākaraṇena cittam na ārādheyyam; tatra ce maṁ samaṇo gotamo evam vadeyya- ‘na kho esa, brāhmaṇa, pañho evam byākātabbo, evam nāmesa, brāhmaṇa, pañho byākātabbo’ti, tena maṁ ayam parisā paribhaveyya- ‘bālo soṇadaṇḍo brāhmaṇo abyatto, nāsakkhi samaṇassa gotamassa pañhassa veyyākaraṇena cittam ārādhetun’ti. Yam kho panāyam parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha. Yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyyum. Yasoladdhā kho panamhākam bhogā. Ahañceva kho pana evam samīpagato samāno adisvāva samaṇam gotamam nivatteyyam, tena maṁ ayam parisā paribhaveyya- ‘bālo soṇadaṇḍo brāhmaṇo abyatto mānathaddho bhīto ca, no visahati samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum, kathañhi nāma evam samīpagato samāno adisvā samaṇam gotamam nivattissati’ti.

Yaṁ kho panāyam̄ parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha. Yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyum̄, yasoladdhā kho panamhākam̄ bhogā”ti.

307. Atha kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam̄ kathaṁ sāraṇīyam̄ vītisāretvā ekamantam̄ nisīdi. Campeyyakāpi kho brāhmaṇagahapatikā (1.0112) appekacce bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantam̄ nisīdīm̄su; appekacce bhagavatā saddhiṁ sammodīm̄su; sammodanīyam̄ kathaṁ sāraṇīyam̄ vītisāretvā ekamantam̄ nisīdīm̄su; appekacce yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā ekamantam̄ nisīdīm̄su; appekacce nāmagottam̄ sāvetvā ekamantam̄ nisīdīm̄su; appekacce tuṇhībhūtā ekamantam̄ nisīdīm̄su.

308. Tatrapi sudam̄ soṇadaṇḍo brāhmaṇo etadeva bahulamanuvitakkento nisinno hoti- “ahañceva kho pana samaṇam̄ gotamam̄ pañham̄ puccheyyaṁ; tatra ce mām̄ samaṇo gotamo evam̄ vadeyya- ‘na kho esa, brāhmaṇa, pañho evam̄ pucchitabbo, evam̄ nāmesa, brāhmaṇa, pañho pucchitabbo’ti, tena mām̄ ayam̄ parisā paribhaveyya- ‘bālo soṇadaṇḍo brāhmaṇo abyatto, nāsakkhi samaṇam̄ gotamam̄ yoniso pañham̄ pucchitun’ti. Yaṁ kho panāyam̄ parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha. Yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyum̄. Yasoladdhā kho panamhākam̄ bhogā. Mamañceva kho pana samaṇo gotamo pañham̄ puccheyya, tassa cāhaṁ pañhassa veyyākaraṇena cittam̄ na ārādheyyam̄; tatra ce mām̄ samaṇo gotamo evam̄ vadeyya- ‘na kho esa, brāhmaṇa, pañho evam̄ byākātabbo, evam̄ nāmesa, brāhmaṇa, pañho byākātabbo’ti, tena mām̄ ayam̄ parisā paribhaveyya- ‘bālo soṇadaṇḍo brāhmaṇo abyatto, nāsakkhi samaṇassa gotamassa pañhassa veyyākaraṇena cittam̄ ārādhetun’ti. Yaṁ kho panāyam̄ parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha. Yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyum̄. Yasoladdhā kho panamhākam̄ bhogā. Aho vata mām̄ samaṇo gotamo sake ācariyake tevijjake pañham̄ puccheyya, addhā vatassāham̄ cittam̄ ārādheyyam̄ pañhassa veyyākaraṇenā”ti.

Brāhmaṇapaññatti

309. Atha kho bhagavato soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa cetasā cetoparivitakka-maññāya etadahosi- “vihaññati kho ayam̄ soṇadaṇḍo brāhmaṇo sakena cittena. Yaṁnūnāham̄ soṇadaṇḍam̄ brāhmaṇam̄ sake ācariyake tevijjake pañham̄ puccheyyan”ti. Atha kho bhagavā soṇadaṇḍam̄ (1.0113) brāhmaṇam̄ etadavoca- “katihu pana, brāhmaṇa, aṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam̄ paññapenti; ‘brāhmaṇosmi’ti ca vadamāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajje-yyā”ti?

310. Atha kho soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa etadahosi- “yaṁ vata no ahosi icchitam̄, yaṁ ākaṇkhitaṁ, yaṁ adhippetam̄, yaṁ abhipatthitam̄- ‘aho vata mām̄ samaṇo gotamo sake ācariyake tevijjake pañham̄ puccheyya, addhā vatassāham̄ cittam̄ ārādheyyam̄ pañhassa veyyākaraṇenā’ti, tatra mām̄ samaṇo gotamo sake ācariyake tevijjake pañham̄ pucchat. Addhā vatassāham̄ cittam̄ ārādhessāmi

pañhassa veyyākaraṇenā”ti.

311. Atha kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo abbhunnāmetvā kāyam anuviloketvā parisam bhagavantam etadavoca- “pañcahi, bho gotama, aṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapenti; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyya. Katamehi pañcahi? Idha, bho gotama, brāhmaṇo ubhato sujāto hoti mātito ca pitito ca, saṃsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena; ajjhāyako hoti mantadharo tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇḍukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapāñcamānam padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo; abhirūpo hoti dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasi akhuddāvakāso dassanāya; sīlavā hoti vuddhasilī vuddhasilena samannāgato; paṇḍito ca hoti medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujam paggaṇhantānam. Imehi kho, bho gotama, pañcahi aṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapenti; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti.

“Imesam pana, brāhmaṇa, pañcannaṁ aṅgānam sakkā ekam aṅgam ṭhapyitvā catūhaṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapetum; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti? “Sakkā (1.0114), bho gotama. Imesañhi, bho gotama, pañcannaṁ aṅgānam vaṇṇam ṭhapyayāma. Kiñhi vaṇṇo karissati? Yato kho, bho gotama, brāhmaṇo ubhato sujāto hoti mātito ca pitito ca saṃsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena; ajjhāyako ca hoti mantadharo ca tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇḍukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapāñcamānam padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo; sīlavā ca hoti vuddhasilī vuddhasilena samannāgato; paṇḍito ca hoti medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujam paggaṇhantānam. Imehi kho bho gotama catūhaṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapenti; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti.

312. “Imesam pana, brāhmaṇa, catunnam aṅgānam sakkā ekam aṅgam ṭhapyitvā tīhaṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapetum; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti? “Sakkā, bho gotama. Imesañhi, bho gotama, catunnam aṅgānam mante ṭhapyayāma. Kiñhi mantā karissanti? Yato kho, bho gotama, brāhmaṇo ubhato sujāto hoti mātito ca pitito ca saṃsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuṭṭho jātivādena; sīlavā ca hoti vuddhasilī vuddhasilena samannāgato; paṇḍito ca hoti medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujam paggaṇhantānam. Imehi kho, bho gotama, tīhaṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapenti; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti.

“Imesam pana, brāhmaṇa, tiṇṇam aṅgānam sakkā ekam aṅgam ṭhapyitvā dvīhaṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapetum; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti? “Sakkā, bho

gotama. Imesañhi, bho gotama, tiṇṇam aṅgānam jātiṁ ṭhapayāma. Kiñhi jāti kari-sati? Yato kho, bho gotama, brāhmaṇo sīlavā hoti vuddhasilī vuddhasilena samannāgato; paññito ca hoti (1.0115) medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujām paggañha-nātānam. Imehi kho, bho gotama, dvīhaṅgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapenti; ‘brāhmaṇosmi’ti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādaṁ āpajjeyyā”ti.

313. Evam vutte, te brāhmaṇā soṇadaṇḍam brāhmaṇam etadavocum- “mā bhavam soṇadaṇdo evam avaca, mā bhavam soṇadaṇdo evam avaca. Apavada-teva bhavam soṇadaṇdo vaṇṇam, apavadati mante, apavadati jātiṁ ekamsena. Bhavam soṇadaṇdo samaṇasseva gotamassa vādaṁ anupakkhandati”ti.

314. Atha kho bhagavā te brāhmaṇe etadavoca- “sace kho tumhākam brāhmaṇānam evam hoti- ‘appassuto ca soṇadaṇdo brāhmaṇo, akalyāṇavākkaraṇo ca soṇadaṇdo brāhmaṇo, dappañño ca soṇadaṇdo brāhmaṇo, na ca pahoti soṇadaṇdo brāhmaṇo samaṇena gotamena saddhim asmiṁ vacane paṭimantetun’ti, tiṭṭhatu soṇadaṇdo brāhmaṇo, tumhe mayā saddhim mantavho asmiṁ vacane. Sace pana tumhākam brāhmaṇānam evam hoti- ‘bahussuto ca soṇadaṇdo brāhmaṇo, kalyāṇavākkaraṇo ca soṇadaṇdo brāhmaṇo, paññito ca soṇadaṇdo brāhmaṇo, pahoti ca soṇadaṇdo brāhmaṇo samaṇena gotamena saddhim asmiṁ vacane paṭimantetun’ti, tiṭṭhatha tumhe, soṇadaṇdo brāhmaṇo mayā saddhim paṭimantetū”ti.

315. Evam vutte, soṇadaṇdo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca- “tiṭṭhatu bhavam gotamo, tuṇhi bhavam gotamo hotu, ahameva tesam sahadhammena paṭivacanam karissāmī”ti. Atha kho soṇadaṇdo brāhmaṇo te brāhmaṇe etadavoca- “mā bhavanto evam avacuttha, mā bhavanto evam avacuttha- ‘apavada-teva bhavam soṇadaṇdo vaṇṇam, apavadati mante, apavadati jātiṁ ekamsena. Bhavam soṇadaṇdo samaṇasseva gotamassa vādaṁ anupakkhandati’ti. Nāham, bho, apavadāmi vaṇṇam vā mante vā jātiṁ vā”ti.

316. Tena (1.0116) kho pana samayena soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa bhāgineyyo aṅgako nāma māṇavako tassam parisāyam nisinno hoti. Atha kho soṇadaṇdo brāhmaṇo te brāhmaṇe etadavoca- “passanti no bhonto imam aṅgakam māṇavakam amhākam bhāgineyyan”ti? “Evam, bho”. “Aṅgako kho, bho, māṇavako abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasi akhuddāvakāso dassanāya, nāssa imissam pari-sāyam samasamo atthi vaṇṇena ṭhapetvā samaṇam gotamam. Aṅgako kho māṇavako ajjhāyako mantadharo, tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇdukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraṇo lokāyatamahā-purisalakkhaṇesu anavayo. Ahamassa mante vācetā. Aṅgako kho māṇavako ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena. Ahamassa mātāpitaro jānāmi. Aṅgako kho māṇavako pāṇampi haneyya, adinnampi ādiyeyya, paradārampi gaccheyya, musāvādampi bhaṇeyya, majjampi piveyya, ettha dāni, bho, kiṁ vaṇṇo karissati, kiṁ mantā, kiṁ jāti? Yato kho, bho, brāhmaṇo sīlavā ca hoti vuddhasilī vuddhasilena

samannāgato, paññito ca hoti medhāvī pañhamo vā dutiyo vā sujam paggañha-
ntānam. Imehi kho, bho, dvīhañgehi samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam
paññapenti; ‘brāhmaṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musā-
vādam āpajjeyyā’ti.

Sīlapaññākathā

317. “Imesam pana, brāhmaṇa, dvinnam aṅgānam sakkā ekam aṅgam ṭhapa-
yitvā ekena aṅgena samannāgataṁ brāhmaṇā brāhmaṇam paññapetum; ‘brāhma-
ṇosmīti ca vadāmāno sammā vadeyya, na ca pana musāvādam āpajjeyyā’ti? “No
hidam, bho gotama. Sīlaparidhotā hi, bho gotama, paññā; paññāparidhotam sīlam.
Yattha sīlam tattha paññā, yattha paññā tattha sīlam. Sīlavato paññā, paññavato
sīlam. Sīlapaññānañca pana lokasmim aggamakkhāyati. Seyyathāpi, bho gotama,
hatthena vā hattham dhoveyya, pādena vā pādam dhoveyya; evameva kho, bho
gotama, sīlaparidhotā paññā, paññāparidhotam (1.0117) sīlam. Yattha sīlam tattha
paññā, yattha paññā tattha sīlam. Sīlavato paññā, paññavato sīlam. Sīlapaññā-
nañca pana lokasmim aggamakkhāyati”ti. “Evametam, brāhmaṇa, evametam,
brāhmaṇa, sīlaparidhotā hi, brāhmaṇa, paññā, paññāparidhotam sīlam. Yattha
sīlam tattha paññā, yattha paññā tattha sīlam. Sīlavato paññā, paññavato sīlam.
Sīlapaññānañca pana lokasmim aggamakkhāyati. Seyyathāpi, brāhmaṇa,
hatthena vā hattham dhoveyya, pādena vā pādam dhoveyya; evameva kho,
brāhmaṇa, sīlaparidhotā paññā, paññāparidhotam sīlam. Yattha sīlam tattha
paññā, yattha paññā tattha sīlam. Sīlavato paññā, paññavato sīlam. Sīlapaññā-
nañca pana lokasmim aggamakkhāyati.

318. “Katamam pana tam, brāhmaṇa, sīlam? Katamā sā paññā”ti? “Ettakapara-
māva mayam, bho gotama, etasmim atthe. Sādhu vata bhavantaṁyeva gotamam
paṭibhātu etassa bhāsitassa attho”ti. “Tena hi, brāhmaṇa, suñohi; sādhukam
manasikarohi; bhāsissāmī”ti. “Evam, bho”ti kho soñadaṇḍo brāhmaṇo bhagavato
paccassosi. Bhagavā etadavoca- “idha, brāhmaṇa, tathāgato loke uppajjati
araham sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu tathā vitthāre-
tabbam). Evam kho, brāhmaṇa, bhikkhu sīlasampanno hoti. Idam kho tam,
brāhmaṇa, sīlam ...pe... pañhamam jhānam upasampajja viharati ...pe... dutiyam
jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati
...pe... nāñadassanāya cittam abhinīharati, abhininnāmeti. Idampissa hoti
paññāya ...pe... nāparam itthattāyāti pajānāti, idampissa hoti paññāya ayam kho
sā, brāhmaṇa, paññā”ti.

Soñadaṇḍa-upāsakattapaṭivedanā

319. Evam vutte, soñadaṇḍo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca- “abhikkantam
, bho gotama, abhikkantam, bho gotama. Seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitam vā
ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andha-

kāre vā telapajjotam

dhāreyya, ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti; evamevaṁ bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantam gotamam saraṇam gacchāmi, dhammañca, bhikkhusaṅghañca. Upāsakam mām bhavaṁ gotamo dhāretu ajjatoge pāṇupetaṁ saraṇam gataṁ (1.0118). Adhivāsetu ca me bhavaṁ gotamo svātanāya bhattam saddhiṁ bhikkhusaṅghenā”ti. Adhivāsesi bhagavā tuṇhībhāvena.

320. Atha kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo bhagavato adhivāsanam viditvā uṭṭhāyāsanā bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo tassā rattiyā accayena sake nivesane pañitam khādaniyam bhojaniyam paṭiyādāpetvā bhagavato kālam ārocāpesi- “kālo, bho gotama, niṭṭhitam bhattan”ti. Atha kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvara-mādāya saddhiṁ bhikkhusaṅghena yena soṇadaṇḍassa brāhmaṇassa nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisidi. Atha kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo buddhappamukham bhikkhusaṅgham pañtena khādaniyena bhojanīyena sahathā santappesi sampavāresi.

321. Atha kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo bhagavantam bhuttāvīm onītapattapāṇīm aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantaṁ nisidi. Ekamantaṁ nisinno kho soṇadaṇḍo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca- “ahañceva kho pana, bho gotama, parisagato samāno āsanā vuṭṭhahitvā bhavantam gotamam abhivādeyyam, tena mām sā parisā paribhaveyya. Yam kho pana sā parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha. Yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyyum. Yasoladdhā kho panamhākam bhogā. Ahañceva kho pana, bho gotama, parisagato samāno añjaliṁ paggañheyyam, āsanā me tam bhavaṁ gotamo paccuṭṭhānam dhāretu. Ahañceva kho pana, bho gotama, parisagato samāno veṭhanam omuñceyyam, sirasā me tam bhavaṁ gotamo abhivādanam dhāretu. Ahañceva kho pana, bho gotama, yānagato samāno yānā paccorohitvā bhavantam gotamam abhivādeyyam, tena mām sā parisā paribhaveyya. Yam kho pana sā parisā paribhaveyya, yasopi tassa hāyetha, yassa kho pana yaso hāyetha, bhogāpi tassa hāyeyyum. Yasoladdhā kho panamhākam bhogā. Ahañceva kho pana, bho gotama, yānagato samāno patodalaṭṭhim abbhunnāmeyyam, yānā me tam bhavaṁ gotamo paccorohanam dhāretu. Ahañceva (1.0119) kho pana, bho gotama, yānagato samāno chattam apanāmeyyam, sirasā me tam bhavaṁ gotamo abhivādanam dhāretū”ti.

322. Atha kho bhagavā soṇadaṇḍam brāhmaṇam dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahamsetvā uṭṭhāyāsanā pakkāmīti.

Soṇadaṇḍasuttam niṭṭhitam catuttham.

5. Kūṭadantasuttam

Khāṇumata;brāhmaṇagahapatikā

323. Evaṁ (1.0120) me sutam- ekam samayam bhagavā magadhesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi yena khāṇumataṁ nāma magadhānam brāhmaṇagāmo tadavasari. Tatra sudam bhagavā khāṇumate viharati ambalaṭṭhikāyam. Tena kho pana samayena kūṭadanto brāhmaṇo khāṇumataṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakatṭhadakam sadhaññam rājabhoggam raññā māgadhena seniyena bimbisārena dinnam rādāyam brahmadeyyam. Tena kho pana samayena kūṭadantassa brāhmaṇassa mahāyañño upakkhaṭo hoti. Satta ca usabhasatāni satta ca vacchatarasatāni satta ca vacchatarīsatāni satta ca ajasatāni satta ca urabbhasatāni thūṇūpanītāni honti yaññatthāya.

324. Assosum kho khāṇumatakā brāhmaṇagahapatikā- “samaṇo khalu, bho, gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito magadhesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi khāṇumataṁ anuppatto khāṇumate viharati ambalaṭṭhikāyam. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘itipi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadamasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ti. So imam lokam sadevakaṁ samārakam sabrahmakam sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalāyāṇam pariyośānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahataṁ dassanam hoti”ti.

325. Atha kho khāṇumatakā brāhmaṇagahapatikā khāṇumataṁ nikhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūtā yena ambalaṭṭhikā tenupasaṅkamanti.

326. Tena (1.0121) kho pana samayena kūṭadanto brāhmaṇo uparipāsāde divāseyyam upagato hoti. Addasā kho kūṭadanto brāhmaṇo khāṇumatake brāhmaṇagahapatike khāṇumataṁ nikhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūte yena ambalaṭṭhikā tenupasaṅkamante. Disvā khattam āmantesi- “kim nu kho, bho khatte, khāṇumatakā brāhmaṇagahapatikā khāṇumataṁ nikhamitvā saṅghasaṅghī gaṇībhūtā yena ambalaṭṭhikā tenupasaṅkamanti”ti?

327. “Atthi kho, bho, samaṇo gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito magadhesu cārikaṁ caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi khāṇumataṁ anuppatto, khāṇumate viharati ambalaṭṭhikāyam. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘itipi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadamasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ti. Tamete bhavantam gotamam dassanāya upasaṅkamanti”ti.

328. Atha kho kūṭadantassa brāhmaṇassa etadahosi- “sutam kho pana metam- ‘samaṇo gotamo tividham yaññasampadam solasaparikkhāram jānāt’ti. Na kho panāham jānāmi tividham yaññasampadam solasaparikkhāram. Icchāmi cāham mahāyaññam yajitum. Yamnūnāham samaṇam gotamam upasaṅkamitvā tividham

yaññasampadaṁ sośasaparikkhāraṁ puccheyyan”ti.

329. Atha kho kūṭadanto brāhmaṇo khattam āmantesi- “tena hi, bho khatte, yena khāṇumatakā brāhmaṇagahapatikā tenupasaṅkama. Upasaṅkamitvā khāṇumatake brāhmaṇagahapatike evam vadehi- ‘kūṭadanto, bho, brāhmaṇo evamāha- ‘āgamentu kira bhavanto, kūṭadantopi brāhmaṇo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti. “Evam, bho”ti kho so khattā kūṭadantassa brāhmaṇassa paṭisutvā yena khāṇumatakā brāhmaṇagahapatikā tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā khāṇumatake brāhmaṇagahapatike etadavoca- “kūṭadanto, bho, brāhmaṇo evamāha- ‘āgamentu kira bhonto, kūṭadantopi brāhmaṇo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti.

Kūṭadantaguṇakathā

330. Tena (1.0122) kho pana samayena anekāni brāhmaṇasatāni khāṇumate paṭivasanti- “kūṭadantassa brāhmaṇassa mahāyaññam anubhavissāmā”ti. Assosum kho te brāhmaṇā- “kūṭadanto kira brāhmaṇo samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti. Atha kho te brāhmaṇā yena kūṭadanto brāhmaṇo tenu-pasaṅkamimṣu.

331. Upasaṅkamitvā kūṭadantam brāhmaṇam etadavocum- “saccam kira bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati”ti? “Evam kho me, bho, hoti- ‘ahampi samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissāmī”ti.

“Mā bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkami. Na arahati bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum. Sace bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamissati, bhotu kūṭadantassa yaso hāyissati, samaṇassa gotamassa yaso abhivaddhissati. Yampi bhotu kūṭadantassa yaso hāyissati, samaṇassa gotamassa yaso abhivaddhissati, imināpaṅgena na arahati bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum. Samaṇo tveva gotamo arahati bhavantam kūṭadantam dassanāya upasaṅkamitum.

“Bhavañhi kūṭadanto ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena. Yampi bhavam kūṭadanto ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena, imināpaṅgena na arahati bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum. Samaṇo tveva gotamo arahati bhavantam kūṭadantam dassanāya upasaṅkamitum.

“Bhavañhi kūṭadanto adḍho mahaddhano mahābhogo pahūtavittūpakaraṇo pahūtajātarūparajato ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto ajjhāyako mantadharo tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇdukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapāñcamānam padako veyyākarāṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo ...pe...

“Bhavañhi (1.0123) kūṭadanto abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vanṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasī akhuddāvakāso dassa-

nāya ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto sīlavā vuddhasīlī vuddhasīlena samannāgato ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissatthāya anelagalāya athassa viññāpaniyā ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto bahūnam ācariyapācariyo tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti, bahū kho pana nānādisā nānājanapadā māṇavakā āgacchanti bhotu kūṭadantassa santike mantatthikā mante adhiyitukāmā ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo-anuppatto. Samaṇo gotamo taruṇo ceva taruṇapabbajito ca ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto rañño māgadhassa seniyassa bimbisārassa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto brāhmaṇassa pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Bhavañhi kūṭadanto khāṇumataṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakam sadhaññam rājabhoggam raññā māgadhena seniyena bimbisārena dinnam rājadāyam brahmadeyyam. Yampi bhavam kūṭadanto khāṇumataṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakam sadhaññam rājabhoggam, raññā māgadhena seniyena bimbisārena dinnam rājadāyam brahmadeyyam, imināpaṅgena na arahati bhavam kūṭadanto samaṇam gotamam dassanāya upasaṅkamitum. Samaṇotveva gotamo arahati bhavantam kūṭadantam dassanāya upasaṅkamitun”ti.

Buddhaguṇakathā

332. Evam vutte kūṭadanto brāhmaṇo te brāhmaṇe etadavoca-

“Tena (1.0124) hi, bho, mamapi suṇātha, yathā mayameva arahāma tam bhavantam gotamam dassanāya upasaṅkamitum, na tveva arahati so bhavam gotamo amhākam dassanāya upasaṅkamitum. Samaṇo khalu, bho, gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena. Yampi, bho, samaṇo gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena, imināpaṅgena na arahati so bhavam gotamo amhākam dassanāya upasaṅkamitum. Atha kho mayameva arahāma tam bhavantam gotamam dassanāya upasaṅkamitum.

“Samaṇo khalu, bho, gotamo pahūtam hiraññasuvanṇam ohāya pabbajito

“Samaṇo khalu, bho, gotamo mahantam nātisaṅgham ohāya pabbajito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo pahūtam hiraññasuvanṇam ohāya pabbajito bhūmigatañca vehāsaṭṭham ca ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo daharova samāno yuvā susukālakeso bhadrena yobbanena samannāgato paṭhamena vayasā agārasmā anagāriyam pabbajito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo akāmakānam mātāpitūnam assumukhānam rūdāntānam kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vanṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇī brahmavacchasi akhuddāvakāso dassanāya ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo sīlavā ariyasīlī kusalasīlī kusalasīlena samannāgato ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo kalyāṇavāco kalyāṇavākkaraṇo poriyā vācāya samannāgato vissatṭhāya anelagalāya athassa viññāpaniyā ...pe...

“Samaṇo (1.0125) khalu, bho, gotamo bahūnam ācariyapācariyo ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo khīṇakāmarāgo vigatacāpallo ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro brahmaññāya pajāya ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo uccā kulā pabbajito asambhinnakhattiyakulā ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo adḍhā kulā pabbajito mahaddhanā mahābhogā ...pe...

“Samaṇam khalu, bho, gotamam tiroratṭhā tirojanapadā pañham pucchitum āgacchanti ...pe...

“Samaṇam khalu, bho, gotamam anekāni devatāsahassāni pāṇehi saraṇam gatāni ...pe...

“Samaṇam khalu, bho, gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘iti pi so bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranāsampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ ti ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo dvattim̄samahāpurisalakkhaṇehi samannāgato ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo ehisvāgatavādī sakhi lo sammodako abbhākuṭiko uttānamukho pubbabhāsī ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo catunnam parisānam sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇe khalu, bho, gotame bahū devā ca manussā ca abhippasannā ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo yasmiṇ gāme vā nigame vā paṭivatasati na tasmiṇ gāme vā nigame vā amanussā manusse viheṭhenti ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo saṅghī gaṇī gaṇācariyo puthutitthakarānam aggamakkhāyati, yathā kho pana, bho, etesam̄ samaṇabrahmaṇānam yathā (1.0126) vā tathā vā yaso samudāgacchati, na hevaṁ samaṇassa gotamassa yaso samudāgato. Atha kho anuttarāya vijjācaraṇasampadāya samaṇassa gotamassa yaso samudāgato ...pe...

“Samaṇam̄ khalu, bho, gotamam̄ rājā māgadho seniyo bimbisāro saputto sabhariyo sapariso sāmacco pāñehi saraṇam̄ gato ...pe...

“Samaṇam̄ khalu, bho, gotamam̄ rājā pasenadi kosalo saputto sabhariyo sapariso sāmacco pāñehi saraṇam̄ gato ...pe...

“Samaṇam̄ khalu, bho, gotamam̄ brāhmaṇo pokkharasāti saputto sabhariyo sapariso sāmacco pāñehi saraṇam̄ gato ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo rañño māgadhassa seniyassa bimbisārassa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo rañño pasenadissa kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo brāhmaṇassa pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito ...pe...

“Samaṇo khalu, bho, gotamo khāṇumataṁ anuppatto khāṇumate viharati ambalaṭṭhikāyam̄. Ye kho pana, bho, keci samaṇā vā brāhmaṇā vā amhākaṁ gāma-khettaṁ āgacchanti, atithī no te honti. Atithī kho panamhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā apacetabbā. Yampi, bho, samaṇo gotamo khāṇumataṁ anuppatto khāṇumate viharati ambalaṭṭhikāyam̄, atithimhākaṁ samaṇo gotamo. Atithi kho panamhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo apacetabbo. Imināpañgena nārahati so bhavam̄ gotamo amhākaṁ dassanāya upasaṅkamitum̄. Atha kho mayameva arahāma tam̄ bhavantam̄ gotamam̄ dassanāya upasaṅkamitum̄. Ettake kho aham̄, bho, tassa bhotō gotamassa vaṇṇe pari-yāpuṇāmi, no ca kho so bhavam̄ gotamo ettakavaṇṇo. Aparimāṇavaṇṇo hi so bhavam̄ gotamo”ti.

333. Evam̄ (1.0127) vutte, te brāhmaṇā kūṭadantam̄ brāhmaṇam̄ etadavocum̄ “yathā kho bhavam̄ kūṭadanto samaṇassa gotamassa vaṇṇe bhāsatī, ito cepi so bhavam̄ gotamo yojanasate viharati, alameva saddhena kulaputtena dassanāya upasaṅkamitum̄ api puṭosenā”ti. “Tena hi, bho, sabbeva mayam̄ samaṇam̄ gotamam̄ dassanāya upasaṅkamissāmā”ti.

Mahāvijitarājayañnakathā

334. Atha kho kūṭadanto brāhmaṇo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhim̄ yena ambalaṭṭhikā yena bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā bhagavatā saddhim̄ sammodi. Sammodanīyam̄ kathaṁ sāraṇīyam̄ vītisāretvā ekamantam̄ nisīdi. Khāṇumatakāpi kho brāhmaṇagahapatikā appekacce bhagavantam̄ abhivādetvā ekamantam̄ nisīdim̄su; appekacce bhagavatā saddhim̄ sammodim̄su, sammodanīyam̄ kathaṁ sāraṇīyam̄ vītisāretvā ekamantam̄ nisīdim̄su; appekacce yena

bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā ekamantaṁ nisīdīmsu; appekacce nāmagottam sāvetvā ekamantaṁ nisīdīmsu; appekacce tuṇhībhūtā ekamantaṁ nisīdīmsu.

335. Ekamantaṁ nisinno kho kūṭadanto brāhmaṇo bhagavantaṁ etadavoca- “sutam̄ metam̄, bho gotama- ‘samaṇo gotamo tividham̄ yaññasampadaṁ soḷasa-parikkhāram̄ jānāti’ti. Na kho panāham̄ jānāmi tividham̄ yaññasampadaṁ soḷasa-parikkhāram̄. Icchāmi cāhaṁ mahāyaññaṁ yajitum̄. Sādhu me bhavaṁ gotamo tividham̄ yaññasampadaṁ soḷasaparikkhāram̄ desetū”ti.

336. “Tena hi, brāhmaṇa, suṇāhi sādhukaṁ manasikarohi, bhāsissāmī”ti. “Evam, bho”ti kho kūṭadanto brāhmaṇo bhagavato paccassosi. Bhagavā etadavoca- “bhūtapubbaṁ, brāhmaṇa, rājā mahāvijito nāma ahosi addho mahaddhano mahābhogo pahūtajātarūparajato pahūtavittūpakaraṇo pahūtadhanadhañño paripuṇṇakosakoṭṭhāgāro. Atha kho, brāhmaṇa, rañño mahāvijitassa rahogatassa paṭisallīnassa evam̄ cetaso parivitakko udapādi- ‘adhigatā kho me vipulā mānusakā bhogā, mahantaṁ pathavimaṇḍalaṁ abhivijiya ajjhāvasāmi (1.0128), yamnūnāhaṁ mahāyaññaṁ yajeyyam̄, yam̄ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā’ti.

337. “Atha kho, brāhmaṇa, rājā mahāvijito purohitam̄ brāhmaṇam̄ āmantetvā etadavoca- ‘idha mayhaṁ, brāhmaṇa, rahogatassa paṭisallīnassa evam̄ cetaso parivitakko udapādi- adhigatā kho me vipulā mānusakā bhogā, mahantaṁ pathavimaṇḍalaṁ abhivijiya ajjhāvasāmi. Yamnūnāhaṁ mahāyaññaṁ yajeyyam̄ yam̄ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā’ti. Icchāmahaṁ, brāhmaṇa, mahāyaññaṁ yajitum̄. Anusāsatu maṁ bhavaṁ yam̄ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā”ti.

338. “Evam̄ vutte, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rājānaṁ mahāvijitaṁ etadavoca- ‘bphoto kho rañño janapado sakaṇṭako sa-uppiļo, gāmaghātāpi dissanti, nigamaghātāpi dissanti, nagaraghātāpi dissanti, panthaduhanāpi dissanti. Bhavaṁ kho pana rājā evam̄ sakaṇṭake janapade sa-uppiļe balimuddhareyya, akiccakāri assa tena bhavaṁ rājā. Siyā kho pana bphoto rañño evamassa- ‘ahametaṁ dassukhīlam̄ vadrena vā bandrena vā jāniyā vā garahāya vā pabbājanāya vā samūhanissāmī”ti, na kho panetassa dassukhīlassa evam̄ sammā samugghāto hoti. Ye te hatāvasesakā bhavissanti, te pacchā rañño janapadaṁ vihethessanti. Api ca kho idam̄ samvidhānam̄ āgamma evametassa dassukhīlassa sammā samugghāto hoti. Tena hi bhavaṁ rājā ye bphoto rañño janapade ussahanti kasigorakkhe, tesam̄ bhavaṁ rājā bijabhattam̄ anuppadetu. Ye bphoto rañño janapade ussahanti vānijjāya, tesam̄ bhavaṁ rājā pābhataṁ anuppadetu. Ye bphoto rañño janapade ussahanti rājaporise, tesam̄ bhavaṁ rājā bhattavetanam̄ pakappetu. Te ca manussā sakammapasutā rañño janapadaṁ na vihethessanti; mahā ca rañño rāsiko bhavissati. Khemaṭṭhitā janapadā akaṇṭakā anuppiļā. Manussā mudā modamānā ure putte nacentā apārutagharā maññe viharissantī’ti. ‘Evam, bho’ti kho, brāhmaṇa, rājā mahāvijito purohitassa brāhmaṇassa paṭissutvā ye rañño janapade ussahim̄su kasigorakkhe, tesam̄ rājā mahāvijito bijabhattam̄ anuppadāsi. Ye (1.0129) ca rañño janapade ussahim̄su vānijjāya, tesam̄ rājā mahāvijito pābhataṁ anuppadāsi. Ye ca rañño janapade ussahim̄su rājaporise, tesam̄ rājā mahāvijito bhattavetanam̄ pakappesi. Te ca manussā sakammapasutā rañño janapadaṁ na vihethessanti.

ṭhiṁsu, mahā ca rañño rāsiko ahosi. Khemaṭṭhitā janapadā akanṭakā anuppiṭī manussā mudā modamānā ure putte nacentā apārutagharā maññe vihariṁsu. Atha kho, brāhmaṇa, rājā mahāvijito purohitam̄ brāhmaṇam̄ āmantetvā etadavoca-‘samūhato kho me bphoto dassukhīlo, bphoto saṁvidhānam̄ āgamma mahā ca me rāsiko. Khemaṭṭhitā janapadā akanṭakā anuppiṭī manussā mudā modamānā ure putte nacentā apārutagharā maññe viharanti. Icchāmaham̄ brāhmaṇa mahāyaññam̄ yajitum̄. Anusāsatu mām̄ bhavaṁ yaṁ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā’ti.

Catuparikkhāram

339. “Tena hi bhavaṁ rājā ye bphoto rañño janapade khattiyā ānuyantā negamā ceva jānapadā ca te bhavaṁ rājā āmantayataṁ- ‘icchāmaham̄, bho, mahāyaññam̄ yajitum̄, anujānantu me bhavanto yaṁ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā’ti. Ye bphoto rañño janapade amaccā pārisajjā negamā ceva jānapadā ca ...pe... brāhmaṇamahāsālā negamā ceva jānapadā ca ...pe... gahapatinecayikā negamā ceva jānapadā ca, te bhavaṁ rājā āmantayataṁ- ‘icchāmaham̄, bho, mahāyaññam̄ yajitum̄, anujānantu me bhavanto yaṁ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā’ti. ‘Evam̄, bho’ti kho, brāhmaṇa, rājā mahāvijito purohitassa brāhmaṇassa paṭissutvā ye rañño janapade khattiyā ānuyantā negamā ceva jānapadā ca, te rājā mahāvijito āmantesi- ‘icchāmaham̄, bho, mahāyaññam̄ yajitum̄, anujānantu me bhavanto yaṁ mama assa dīgharattam̄ hitāya sukhāyā’ti. ‘Yajataṁ bhavaṁ rājā yaññam̄, yaññakālo mahārājā’ti. Ye rañño janapade amaccā pārisajjā

negamā ceva jānapadā ca ...pe... brāhmaṇamahāsālā negamā ceva jānapadā ca ...pe... gahapatinecayikā negamā ceva jānapadā ca, te rājā mahāvijito āmantesi-'icchāmahām, bho (1.0130), mahāyaññam yajitum. Anujānantu me bhavanto yañ mama assa dīgharattam hitāya sukhāyā'ti. 'Yajatañ bhavañ rājā yaññam, yaññakālo mahārājā'ti. Itime cattāro anumatipakkhā tasseva yaññassa parikkhārā bhavanti.

Aṭṭha parikkhārā

340. "Rājā mahāvijito aṭṭhahaṅgehi samannāgato, ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṃsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena abhirūpo dassaniyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasi akhuddāvakāso dassanāya; aḍḍho mahaddhano mahābhogo pahūtajātarūparajato pahūtavittūpakaraṇo pahūtadhanadhañño pari-puṇṇakosakoṭṭhāgāro; balavā caturaṅginiyā senāya samannāgato assavāya ovā-dapaṭikarāya sahati § maññe paccatthike yasasā; saddho dāyako dānapati anāvataḍadvāro samaṇabrahmaṇakapaṇaddhikavaṇibbakayācakānam opānabhūto puññāni karoti; bahussuto tassa tassa sutajātassa, tassa tasseva kho pana bhāsi-tassa attham jānāti 'ayam imassa bhāsitassa attho ayam imassa bhāsitassa attho'; paṇḍito, viyatto, medhāvī, paṭibalo, atītānāgatapaccuppanne atthe cintetum. Rājā mahāvijito imehi aṭṭhahaṅgehi samannāgato. Iti imānipi aṭṭhaṅgāni tasseva yaññassa parikkhārā bhavanti.

Catuparikkhāram

341. "Purohito § brāhmaṇo catuhāṅgehi samannāgato. Ubhato sujāto mātito ca pitito ca saṃsuddhagahaṇiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena; ajjhāyako mantadharo tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇdukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraṇo lokā-yatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo; sīlavā vuddhasilī vuddhasilena (1.0131) samannāgato; paṇḍito viyatto medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujām paggaṇha-nīnam. Purohito brāhmaṇo imehi catūhaṅgehi samannāgato. Iti imāni cattāri aṅgāni tasseva yaññassa parikkhārā bhavanti.

Tisso vidhā

342. "Atha kho, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rañño mahāvijitassa pubbeva yaññā tisso vidhā desesi. Siyā kho pana bhotu rañño mahāyaññam yitṭhukā-massa § kocideva vippaṭisāro- 'mahā vata me bhogakkhandho vigacchissati' ti, so bhotā raññā vippaṭisāro na karaṇīyo. Siyā kho pana bhotu rañño mahāyaññam yajamānassa kocideva vippaṭisāro- 'mahā vata me bhogakkhandho vigacchat' ti, so bhotā raññā vippaṭisāro na karaṇīyo. Siyā kho pana bhotu rañño mahāyaññam

yiṭṭhassa kocideva vippaṭisāro- ‘mahā vata me bhogakkhandho vigato’ti, so bhotā raññā vippaṭisāro na karaṇīyo”ti. Imā kho, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rañño mahāvijitassa pubbeva yaññā tisso vidhā desesi.

Dasa ākārā

343. “Atha kho, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rañño mahāvijitassa pubbeva yaññā dasahākārehi paṭiggāhakesu vippaṭisāram paṭivinesi. ‘Āgamissanti kho bphoto yaññām pāṇātipātinopi pāṇātipātā paṭiviratāpi. Ye tattha pāṇātipātino, tesaññeva tena. Ye tattha pāṇātipātā paṭiviratā, te ārabbha yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetu. Āgamissanti kho bphoto yaññām adinnādāyinopi adinnādānā paṭiviratāpi ...pe... kāmesu micchācārinopi kāmesumicchācārā paṭiviratāpi... musāvādinopi musāvādā paṭiviratāpi... pisuṇavācinopi pisuṇāya vācāya paṭiviratāpi... pharusavācinopi pharusaṁvāya vācāya paṭiviratāpi... samphappalāpinopi samphappalāpā (1.0132) paṭiviratāpi ... abhijjhālunopi anabhijjhālunopi... byāpannacittāpi abyāpannacittāpi... micchādiṭṭhikāpi sammādiṭṭhikāpi.... Ye tattha micchādiṭṭhikā, tesaññeva tena. Ye tattha sammādiṭṭhikā, te ārabbha yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetū’ti. Imehi kho, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rañño mahāvijitassa pubbeva yaññā dasahākārehi paṭiggāhakesu vippaṭisāram paṭivinesi.

Soṭasa ākārā

344. “Atha kho, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rañño mahāvijitassa mahāyaññām yajamānassa soṭasahākārehi cittam sandassesi samādapesi samuttejesi sampahaṁsesi siyā kho pana bphoto rañño mahāyaññām yajamānassa kocideva vattā- ‘rājā kho mahāvijito mahāyaññām yajati, no ca kho tassa āmantitā khattiyā ānuyantā negamā ceva jānapadā ca; atha ca pana bhavam rājā evarūpaṁ mahāyaññām yajati’ti. Evampi bphoto rañño vattā dhammato natthi. Bhotā kho pana raññā āmantitā khattiyā ānuyantā negamā ceva jānapadā ca. Imināpetam bhavam rājā jānātu, yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetu.

“Siyā kho pana bphoto rañño mahāyaññām yajamānassa kocideva vattā- ‘rājā kho mahāvijito mahāyaññām yajati, no ca kho tassa āmantitā amaccā pārisajjā negamā ceva jānapadā ca ...pe... brāhmaṇamahāsālā negamā ceva jānapadā ca ...pe... gahapatinecayikā negamā ceva jānapadā ca, atha ca pana bhavam rājā evarūpaṁ mahāyaññām yajati’ti. Evampi bphoto rañño vattā dhammato natthi. Bhotā kho pana raññā āmantitā gahapatinecayikā negamā ceva jānapadā ca. Imināpetam bhavam rājā jānātu, yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetu.

“Siyā kho pana bphoto rañño mahāyaññām yajamānassa kocideva vattā- ‘rājā

kho mahāvijito mahāyaññam yajati, no ca kho ubhato (1.0133) sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena, atha ca pana bhavam rājā evarūpam mahāyaññam yajatīti. Evampi bphoto rañño vattā dhammadto natthi. Bhavam kho pana rājā ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena. Imināpetam bhavam rājā jānātu, yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetu.

“Siyā kho pana bphoto rañño mahāyaññam yajamānassa kocideva vattā- ‘rājā kho mahāvijito mahāyaññam yajati no ca kho abhirūpo dassanīyo pāsādiko paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato brahmavaṇṇī brahmavacchasi akhuddāvakāso dassanāya ...pe... no ca kho adho mahaddhano mahābhogo pahūtajātarūparajato pahūtavittūpakaraṇo pahūtadhanadhañño paripuṇṇakosakoṭṭhāgāro ...pe... no ca kho balavā caturaṅginiyā senāya samannāgato assavāya ovādapatikarāya sahati maññe paccatthike yasasā ...pe... no ca kho saddho dāyako dānapati anāvatadvāro samaṇabrahmaṇakapaṇaddhikavaṇibbakayācakānam opānabhuto puññāni karoti ...pe... no ca kho bahussuto tassa tassa sutajātassa ...pe... no ca kho tassa tasseeva kho pana bhāsitassa attham jānāti “ayam imassa bhāsi-tassa attho, ayam imassa bhāsitassa attho”ti ...pe... no ca kho paṇḍito viyatto medhāvī paṭibalo atītānāgatapaccuppanne atthe cintetum, atha ca pana bhavam rājā evarūpam mahāyaññam yajatīti. Evampi bphoto rañño vattā dhammadto natthi. Bhavam kho pana rājā paṇḍito viyatto medhāvī paṭibalo atītānāgatapaccuppanne atthe cintetum. Imināpetam bhavam rājā jānātu, yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetu.

“Siyā kho pana bphoto rañño mahāyaññam yajamānassa kocideva vattā- ‘rājā kho mahāvijito mahāyaññam yajati. No ca khvassa purohito brāhmaṇo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahañiko (1.0134) yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena; atha ca pana bhavam rājā evarūpam mahāyaññam yajatīti. Evampi bphoto rañño vattā dhammadto natthi. Bphoto kho pana rañño purohito brāhmaṇo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahañiko yāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkutṭho jātivādena. Imināpetam bhavam rājā jānātu, yajataṁ bhavam, sajjataṁ bhavam, modataṁ bhavam, cittameva bhavam antaram pasādetu.

“Siyā kho pana bphoto rañño mahāyaññam yajamānassa kocideva vattā- ‘rājā kho mahāvijito mahāyaññam yajati. No ca khvassa purohito brāhmaṇo ajjhāyako mantadharo tiṇṇam vedānam pāragū sanighaṇḍukeṭubhānam sākkharappabhedānam itihāsapañcamānam padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo ...pe... no ca khvassa purohito brāhmaṇo sīlavā vuddhasilī vuddhasilena samannāgato ...pe... no ca khvassa purohito brāhmaṇo paṇḍito viyatto medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujam paggaṇhantānam, atha ca pana bhavam rājā evarūpam mahāyaññam yajatīti. Evampi bphoto rañño vattā dhammadto natthi. Bphoto kho pana rañño purohito brāhmaṇo paṇḍito viyatto medhāvī paṭhamo vā dutiyo vā sujam paggaṇhantānam. Imināpetam bhavam rājā jānātu, yajataṁ bhavam,

sajjataṁ bhavaṁ, modataṁ bhavaṁ, cittameva bhavaṁ antaraṁ pasādetūti. Imehi kho, brāhmaṇa, purohito brāhmaṇo rañño mahāvijitassa mahāyaññam yajamānassa sośasahi ākārehi cittaṁ sandassesi samādapesi samuttejesi sampaham-sesi.

345. “Tasmīm kho, brāhmaṇa, yaññe neva gāvo haññim̄su, na ajeṭakā haññim̄su, na kukkuṭasūkarā haññim̄su, na vividhā pāṇā samghātam āpajjim̄su, na rukkhā chijjim̄su yūpatthāya, na dabbhā lūyim̄su barihisatthāya §. Yepissa ahesum dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi na dañdatajjitā na (1.0135) bhayatajjitā na assumukhā rudamānā parikammāni akāmsu. Atha kho ye icchim̄su, te akāmsu, ye na icchim̄su, na te akāmsu; yam icchim̄su, tam akāmsu, yam na icchim̄su, na tam akāmsu. Sappitelanavanītadadhimadhuphāṇitena ceva so yañño niṭhānamagamāsi.

346. “Atha kho, brāhmaṇa, khattiyā ānuyantā negamā ceva jānapadā ca, amaccā pārisajjā negamā ceva jānapadā ca, brāhmaṇamahāsālā negamā ceva jānapadā ca, gahapatinecayikā negamā ceva jānapadā ca pahūtam sāpateyyam ādāya rājānam mahāvijitam upasaṅkamitvā evamāhaṁsu- ‘idam, deva, pahūtam sāpateyyam devañneva uddissābhataṁ, tam devo paṭiggaṇhātū’ti. ‘Alam, bho, mamāpidam pahūtam sāpateyyam dhammikena balinā abhisaṅkhatam; tañca vo hotu, ito ca bhiyyo harathā’ti. Te raññā paṭikkhittā ekamantaṁ apakkamma evam samacintesum- ‘na kho etam amhākam patirūpam, yam mayam imāni sāpateyyāni punadeva sakāni gharāni paṭihareyyāma. Rājā kho mahāvijito mahāyaññam yajati, handassa mayam anuyāgino homā’ti.

347. “Atha kho, brāhmaṇa, puratthimena yaññavāṭassa § khattiyā ānuyantā negamā ceva jānapadā ca dānāni paṭṭhapesum. Dakkhinēna yaññavāṭassa amaccā pārisajjā negamā ceva jānapadā ca dānāni paṭṭhapesum. Pacchimena yaññavāṭassa brāhmaṇamahāsālā negamā ceva jānapadā ca dānāni paṭṭhapesum. Uttarena yaññavāṭassa gahapatinecayikā negamā ceva jānapadā ca dānāni paṭṭhapesum.

“Tesupi kho, brāhmaṇa, yaññesu neva gāvo haññim̄su, na ajeṭakā haññim̄su, na kukkuṭasūkarā haññim̄su, na vividhā pāṇā samghātam āpajjim̄su, na rukkhā chijjim̄su yūpatthāya, na dabbhā lūyim̄su barihisatthāya. Yopi nesaṁ ahesum dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi na dañdatajjitā na bhayatajjitā na assumukhā rudamānā parikammāni akāmsu. Atha kho ye icchim̄su, te akāmsu, ye na icchim̄su, na te akāmsu; yam icchim̄su, tam akāmsu, yam na icchim̄su na tam akāmsu. Sappitelanavanītadadhimadhuphāṇitena ceva te yaññā niṭhānamagamāmsu.

“Iti (1.0136) cattāro ca anumatipakkhā, rājā mahāvijito atṭhahaṅgehi samannāgato, purohito brāhmaṇo catūhaṅgehi samannāgato; tisso ca vidhā ayam vuccati brāhmaṇa tividhā yaññasampadā sośasaparikkhārā”ti.

348. Evaṁ vutte, te brāhmaṇā unnādino uccāsaddamahāsaddā ahesum- “aho yañño, aho yaññasampadā”ti! Kūṭadanto pana brāhmaṇo tūṇhībhūtova nisinno hoti. Atha kho te brāhmaṇā kūṭadantam brāhmaṇam etadavocum- “kasmā pana bhavaṁ kūṭadanto samaṇassa gotamassa subhāsitam subhāsitato nābbhanumodati”ti? “Nāhaṁ, bho, samaṇassa gotamassa subhāsitam subhāsitato nābbhanumodāmi. Muddhāpi tassa vipateyya, yo samaṇassa gotamassa subhāsitam subhāsitato nābbhanumodeyya. Api ca me, bho, evaṁ hoti- samaṇo gotamo na evamāha- ‘evaṁ me sutan’ti vā ‘evaṁ arahati bhavitun’ti vā; api ca samaṇo gotamo- ‘evaṁ tadā āsi, itthaṁ tadā āsi’ tveva bhāsatī. Tassa mayhaṁ bho evaṁ hoti- ‘addhā samaṇo gotamo tena samayena rājā vā ahosi mahāvijito yaññassāmi purohito vā brāhmaṇo tassa yaññassa yājetā’ti. Abhijānāti pana bhavaṁ gotamo evarūpam yaññaṁ yajitvā vā yājetvā vā kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapajjitāti”? “Abhijānāmahāṁ, brāhmaṇa, evarūpam yaññaṁ yajitvā vā yājetvā vā kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapajjitā, aham tena samayena purohito brāhmaṇo ahosim tassa yaññassa yājetā”ti.

Niccadāna-anukulayaññam

349. “Atthi pana, bho gotama, añño yañño imāya tividhāya yaññasampadāya § soḷasaparikkhārāya appaṭṭhataro § ca appasamārambhataro § ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti?

“Atthi (1.0137) kho, brāhmaṇa, añño yañño imāya tividhāya yaññasampadāya soḷasaparikkhārāya appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti.

“Katamo pana so, bho gotama, yañño imāya tividhāya yaññasampadāya soḷasaparikkhārāya appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti?

“Yāni kho pana tāni, brāhmaṇa, niccadānāni anukulayaññāni sīlavante pabbajite uddissa diyyanti; ayam kho, brāhmaṇa, yañño imāya tividhāya yaññasampadāya soḷasaparikkhārāya appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti.

“Ko nu kho, bho gotama, hetu ko paccayo, yena tam niccadānam anukulayaññam imāya tividhāya yaññasampadāya soḷasaparikkhārāya appaṭṭhatarañca appasamārambhatarāñca mahapphalatarāñca mahānisamsatarāñcā”ti?

“Na kho, brāhmaṇa, evarūpam yaññaṁ upasaṅkamanti arahanto vā arahattamaggam vā samāpannā. Tam kissa hetu? Dissanti hettha, brāhmaṇa, daṇḍappa-hārāpi galaggahāpi, tasmā evarūpam yaññaṁ na upasaṅkamanti arahanto vā arahattamaggam vā samāpannā. Yāni kho pana tāni, brāhmaṇa, niccadānāni anukulayaññāni sīlavante pabbajite uddissa diyyanti; evarūpam kho, brāhmaṇa, yaññaṁ upasaṅkamanti arahanto vā arahattamaggam vā samāpannā. Tam kissa hetu? Na hettha, brāhmaṇa, dissanti daṇḍappahārāpi galaggahāpi, tasmā evarūpam yaññaṁ upasaṅkamanti arahanto vā arahattamaggam vā samāpannā. Ayam kho,

brāhmaṇa, hetu ayam paccayo, yena tam niccadānam anukulayaññam imāya tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya appaṭṭhatarañca appasamārambhatarañca mahapphalatarañca mahānisamsatarañcā”ti.

350. “Atthi pana, bho gotama, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti?

“Atthi (1.0138) kho, brāhmaṇa, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti.

“Katamo pana so, bho gotama, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti?

“Yo kho, brāhmaṇa, cātuddisam saṅgham uddissa vihāram karoti, ayam kho, brāhmaṇa, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti.

351. “Atthi pana, bho gotama, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti?

“Atthi kho, brāhmaṇa, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti.

“Katamo pana so, bho gotama, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti?

“Yo kho, brāhmaṇa, pasannacitto buddham saraṇam gacchat, dhammam saraṇam gacchat, saṅgham saraṇam gacchat; ayam kho, brāhmaṇa, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti.

352. “Atthi (1.0139) pana, bho gotama, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena imehi ca saraṇagamanehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti?

“Atthi kho, brāhmaṇa, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena imehi ca saraṇagamanehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalatato ca mahānisamsatato cā”ti.

“Katamo pana so, bho gotama, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradā-

nena imehi ca saraṇagamanehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti?

“Yo kho, brāhmaṇa, pasannacitto sikkhāpadāni samādiyati- pāṇātipātā veramaṇīm, adinnādānā veramaṇīm, kāmesumicchācārā veramaṇīm, musāvādā veramaṇīm, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā veramaṇīm. Ayaṁ kho, brāhmaṇa, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena imehi ca saraṇagamanehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti.

353. “Atthi pana, bho gotama, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena imehi ca saraṇagamanehi imehi ca sikkhāpadehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti?

“Atthi kho, brāhmaṇa, añño yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena imehi ca saraṇagamanehi imehi ca sikkhāpadehi appaṭṭhataro (1.0140) ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti.

“Katamo pana so, bho gotama, yañño imāya ca tividhāya yaññasampadāya soṭasaparikkhārāya iminā ca niccadānena anukulayaññena iminā ca vihāradānena imehi ca saraṇagamanehi imehi ca sikkhāpadehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cā”ti?

“Idha, brāhmaṇa, tathāgato loke uppajjati araham sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu, evam vitthāretabbam). Evam kho, brāhmaṇa, bhikkhu sīlasampanno hoti ...pe... paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Ayaṁ kho, brāhmaṇa, yañño purimehi yaññehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro ca ...pe... dutiyam jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati. Ayampi kho, brāhmaṇa, yañño purimehi yaññehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro cāti. Nāṇadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti ...pe... ayampi kho, brāhmaṇa, yañño purimehi yaññehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro ca ...pe... nāparam itthattāyāti pajānāti. Ayampi kho, brāhmaṇa, yañño purimehi yaññehi appaṭṭhataro ca appasamārambhataro ca mahapphalataro ca mahānisamsataro ca. Imāya ca, brāhmaṇa, yaññasampadāya aññā yaññasampadā uttaritarā vā pañitatarā vā natthi”ti.

Kūṭadanta-upāsakattapaṭivedanā

354. Evam vutte, kūṭadanto brāhmaṇo bhagavantam etadavoca- “abхikkantaṁ, bho gotama, abхikkantaṁ, bho gotama! Seyyathāpi bho gotama, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti; evamevaṁ bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo (1.0141) pakāsito. Esāham

bhavantaṁ gotamaṁ saraṇaṁ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakam̄ mam̄ bhavam̄ gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam̄ saraṇaṁ gataṁ. Esāhaṁ bho gotama satta ca usabhasatāni satta ca vacchatarasatāni satta ca vacchatarisatāni satta ca ajasatāni satta ca urabbhasatāni muñcāmi, jīvitaṁ demi, haritāni ceva tiṇāni khādantu, sītāni ca pānīyāni pivantu, sīto ca nesam̄ vāto upavāyatū”ti.

Sotāpattiphalasacchikiriyā

355. Atha kho bhagavā kūṭadantassa brāhmaṇassa anupubbim̄ katham̄ kathesi, seyyathidam̄, dānakatham̄ sīlakatham̄ saggakatham̄; kāmānam̄ ādīnavam̄ okāram̄ saṃkilesam̄ nekkhamme ānisamsam̄ pakāsesi. Yadā bhagavā aññāsi kūṭadantam̄ brāhmaṇam̄ kallacittam̄ muducittam̄ vinīvaraṇacittam̄ udaggacittam̄ pasannacittam̄, atha yā buddhānam̄ sāmukkāmsikā dhammadesanā, tam̄ pakāsesi- dukkham̄ samudayaṁ nirodham̄ maggam̄. Seyyathāpi nāma suddham̄ vattham̄ apagatakālakam̄ sammadeva rajanam̄ paṭiggaṇheyya, evameva kūṭadantassa brāhmaṇassa tasmiññeva āsane virajam̄ vītamalam̄ dhammacakkhum̄ uda-pādi- “yam̄ kiñci samudayadhammam̄, sabbam̄ tam̄ nirodhadhamman”ti.

356. Atha kho kūṭadanto brāhmaṇo diṭṭhadhammo pattadhammo viditadhammo pariyoḡāḥadhammo tiṇḍavicikiccho vigatakatham̄katho vesārajjappatto aparappaccayo satthusāsane bhagavantaṁ etadavoca- “adhibāsetu me bhavam̄ gotamo svātanāya bhattam̄ saddhiṁ bhikkhusaṅghenā”ti. Adhibāsesi bhagavā tuṇhībhāvena.

357. Atha kho kūṭadanto brāhmaṇo bhagavato adhibāsanam̄ viditvā utṭhāyāsanā bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇam̄ katvā pakkāmi. Atha kho kūṭadanto brāhmaṇo tassā rattiyā accayena sake yaññavāṭe pañītam̄ khādanīyam̄ bhojanīyam̄ paṭiyādāpetvā bhagavato

kālam ārocāpesi- “kālo, bho gotama; niṭhitam bhattan”ti.

358. Atha (1.0142) kho bhagavā pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramā-
dāya saddhiṁ bhikkhusaṅghena yena kūṭadantassa brāhmaṇassa yañnavāṭo
tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi.

Atha kho kūṭadanto brāhmaṇo buddhappamukhaṁ bhikkhusaṅgham paññitena
khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho kūṭadanto
brāhmaṇo bhagavantam bhuttāvīṁ onītapattpatpāṇīṁ aññataram nīcam āsanam
gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho kūṭadantam brāhmaṇam
bhagavā dhammiyā kathāya sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampaham-
setvā utṭhāyāsanā pakkāmīti.

Kūṭadantasuttaṁ niṭhitam pañcamam.

6. Mahālisuttaṁ

Brāhmaṇadūtavatthu

359. Evaṁ (1.0143) me sutam- u-ekam samayaṁ bhagavā vesāliyam viharati
mahāvane kūṭārasalāyam. Tena kho pana samayena sambahulā kosalakā ca
brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhmaṇadūtā vesāliyam paṭivasanti kenacideva
karaṇīyena. Assosum kho te kosalakā ca brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhma-
ṇadūtā- “samaṇo khalu, bho, gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito vesāliyam
viharati mahāvane kūṭārasalāyam. Tam kho pana bhavantam gotamam evam
kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘itipi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjā-
caranāsampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanu-
ssānam buddho bhagavā’. So imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam
sassamaṇabrāhmaṇīm pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā
pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhēkalyāṇam pariyośānakalyāṇam
sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti.
Sādhu kho pana tathārūpānam arahataṁ dassanam hoti”ti.

360. Atha kho te kosalakā ca brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhmaṇadūtā
yena mahāvanam kūṭārasalā tenupasaṅkamim̄su. Tena kho pana samayena
āyasmā nāgito bhagavato upaṭṭhāko hoti. Atha kho te kosalakā ca brāhmaṇadūtā
māgadhakā ca brāhmaṇadūtā yenāyasmā nāgito tenupasaṅkamim̄su. Upasaṅka-
mitvā āyasmantam nāgitam etadavocum- “kaham nu kho, bho nāgita, etarahi so
bhavam gotamo viharati? Dassanakāmā hi mayam tam bhavantam gotaman”ti.
“Akālo kho, āvuso, bhagavantam dassanāya, paṭisallīno bhagavā”ti. Atha kho te
kosalakā ca brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhmaṇadūtā tattheva ekamantam
nisidim̄su- “disvāva mayam tam bhavantam gotamam gamissāmā”ti.

Oṭṭhaddhalicchavīvatthu

361. Oṭṭhaddhopi (1.0144) licchavī mahatiyā licchavīparisāya saddhiṃ yena mahāvanam kūṭagārasālā yenāyasmā nāgito tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ nāgitam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho oṭṭhaddhopi licchavī āyasmantaṁ nāgitam etadavoca- “kaham nu kho, bhante nāgita, etarahi so bhagavā viharati araham sammāsambuddho, dassanakāmā hi mayam tam bhagavantam arahantam sammāsambuddhan”ti. “Akālo kho, mahāli, bhagavantam dassanāya, paṭisallīno bhagavā”ti. Oṭṭhaddhopi licchavī tattheva eka- mantam nisīdi- “disvāva aham tam bhagavantam gamissāmi arahantam sammāsambuddhan”ti.

362. Atha kho sīho samaṇuddeso yenāyasmā nāgito tenupasaṅkami; upasaṅka- mitvā āyasmantaṁ nāgitam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho sīho samaṇuddeso āyasmantaṁ nāgitam etadavoca- “ete, bhante kassapa, sambahulā kosalakā ca brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhmaṇadūtā idhūpasā- ḥkantā bhagavantam dassanāya; oṭṭhaddhopi licchavī mahatiyā licchavīparisāya saddhiṃ idhūpasāṅkanto bhagavantam dassanāya, sādhu, bhante kassapa, labhatam esā janatā bhagavantam dassanāyā”ti.

“Tena hi, sīha, tvaññeva bhagavato ārocehī”ti. “Evam, bhante”ti kho sīho samaṇuddeso āyasmato nāgitassa paṭissutvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅka- mitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho sīho samaṇuddeso bhagavantam etadavoca- “ete, bhante, sambahulā kosalakā ca brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhmaṇadūtā idhūpasāṅkantā bhagavantam dassanāya, oṭṭhaddhopi licchavī mahatiyā licchavīparisāya saddhiṃ idhūpasā- ḥkanto bhagavantam dassanāya. Sādhu, bhante, labhatam esā janatā bhagavantam dassanāyā”ti. “Tena hi, sīha, vihārapacchāyāyam āsanam paññapehī”ti. “Evam, bhante”ti kho sīho samaṇuddeso bhagavato paṭissutvā vihārapacchā- yāyam āsanam paññapesi.

363. Atha (1.0145) kho bhagavā vihārā nikamma vihārapacchāyāyam paññatte āsane nisīdi. Atha kho te kosalakā ca brāhmaṇadūtā māgadhakā ca brāhmaṇadūtā yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṃ sammodim̄su. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdim̄su. Oṭṭhaddhopi licchavī mahatiyā licchavīparisāya saddhiṃ yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

364. Ekamantam nisino kho oṭṭhaddho licchavī bhagavantam etadavoca- “purimāni, bhante, divasāni purimatarāni sunakkhatto licchaviputto yenāham tenu- pasaṅkami; upasaṅkamitvā mam etadavoca- ‘yadagge aham, mahāli, bhagavantam upanissāya viharāmi, na ciram tīṇi vassāni, dibbāni hi kho rūpāni passāmi piyarūpāni kāmūpasamhitāni rajaṇīyāni, no ca kho dibbāni saddāni sunāmi piyarū- pāni kāmūpasamhitāni rajaṇīyānī’ti. Santāneva nu kho, bhante, sunakkhatto liccha- viputto dibbāni saddāni nāssosi piyarūpāni kāmūpasamhitāni rajaṇīyāni, udāhu asantānī”ti?

Ekaṁsabhāvitasamādhi

365. “Santāneva kho, mahāli, sunakkhatto licchaviputto dibbāni saddāni nāssosi piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni, no asantāni”ti. “Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo, yena santāneva sunakkhatto licchaviputto dibbāni saddāni nāssosi piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni, no asantāni”ti?

366. “Idha, mahāli, bhikkhuno puratthimāya disāya ekaṁsabhāvito samādhi hoti dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄. So puratthimāya disāya ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄. Puratthimāya disāya dibbāni rūpāni passati piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni, no ca kho dibbāni saddāni suñāti piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni. Tam̄ kissa hetu? Evañhetam̄, mahāli, hoti bhikkhuno (1.0146) puratthimāya disāya ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄.

367. “Puna caparam̄, mahāli, bhikkhuno dakkhiṇāya disāya ...pe... pacchimāya disāya ... uttarāya disāya... uddhamadho tiriyaṁ ekaṁsabhāvito samādhi hoti dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄. So uddhamadho tiriyaṁ ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄. Uddhamadho tiriyaṁ dibbāni rūpāni passati piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni, no ca kho dibbāni saddāni suñāti piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni. Tam̄ kissa hetu? Evañhetam̄, mahāli, hoti bhikkhuno uddhamadho tiriyaṁ ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄.

368. “Idha, mahāli, bhikkhuno puratthimāya disāya ekaṁsabhāvito samādhi hoti dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄. So puratthimāya disāya ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄, no ca kho dibbānam̄ rūpānam̄ dassanāya piyarūpānam̄ kāmūpasam̄hitānam̄ rajañyānam̄. Puratthimāya disāya dibbāni saddāni suñāti piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni, no ca kho dibbāni rūpāni passati piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañyāni. Tam̄ kissa hetu? Evañhetam̄, mahāli, hoti bhikkhuno puratthimāya disāya ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam̄ saddānam̄ savanāya piyarūpānam̄ kāmū-

pasam̄hitānam rajañīyānam, no ca kho dibbānam rūpānam dassanāya piyarū-pānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam.

369. “Puna caparam, mahāli, bhikkhuno dakkhiṇāya disāya ...pe... pacchimāya disāya... uttarāya disāya... uddhamadho tiriyaṁ ekaṁsabhāvito samādhi (1.0147) hoti dibbānam saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam, no ca kho dibbānam rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. So uddhamadho tiriyaṁ ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam, no ca kho dibbānam rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. Uddhamadho tiriyaṁ dibbāni saddāni suṇāti piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni, no ca kho dibbāni rūpāni passati piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni. Tam kissa hetu? Evañhetam, mahāli, hoti bhikkhuno uddhamadho tiriyaṁ ekaṁsabhāvite samādhimhi dibbānam saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam, no ca kho dibbānam rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam.

370. “Idha, mahāli, bhikkhuno puratthimāya disāya ubhayamsabhāvito samādhi hoti dibbānañca rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam dibbānañca saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. So puratthimāya disāya ubhayamsabhāvite samādhimhi dibbānañca rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam, dibbānañca saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. Puratthimāya disāya dibbāni ca rūpāni passati piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni, dibbāni ca saddāni suṇāti piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni. Tam kissa hetu? Evañhetam, mahāli, hoti bhikkhuno puratthimāya disāya ubhayamsabhāvite samādhimhi dibbānañca rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam dibbānañca saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam.

371. “Puna caparam, mahāli, bhikkhuno dakkhiṇāya disāya ...pe... pacchimāya disāya... uttarāya disāya... uddhamadho tiriyaṁ ubhayamsabhāvito samādhi hoti dibbānañca rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam, dibbānañca saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. So uddhamadho tiriyaṁ ubhayamsabhāvite samādhimhi dibbānañca rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam dibbānañca saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. Uddhamadho tiriyaṁ dibbāni ca rūpāni passati piyarūpāni (1.0148) kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni, dibbāni ca saddāni suṇāti piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni. Tam kissa hetu? Evañhetam, mahāli, hoti bhikkhuno uddhamadho tiriyaṁ ubhayamsabhāvite samādhimhi dibbānañca rūpānam dassanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam, dibbānañca saddānam savanāya piyarūpānam kāmūpasam̄hitānam rajañīyānam. Ayaṁ kho mahāli, hetu, ayam paccayo, yena santāneva sunakkhatto licchaviputto dibbāni saddāni nāssosi piyarūpāni kāmūpasam̄hitāni rajañīyāni, no asantānī”ti.

372. “Etāsam nūna, bhante, samādhibhāvanānam sacchikiriyāhetu bhikkhū bhagavati brahmacariyam carantī”ti. “Na kho, mahāli, etāsam samādhibhāvanānam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Atthi kho, mahāli, aññeva dhammā uttaritarā ca pañitatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam carantī”ti.

Catu-ariyaphalam

373. “Katame pana te, bhante, dhammā uttaritarā ca pañitatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū bhagavati brahmacariyam carantī”ti? “Idha, mahāli, bhikkhu tiṇṇam samyojanānam parikkhayā sotāpanno hoti avinipātadhammo niyato sambodhiparāyaṇo. Ayampi kho, mahāli, dhammo uttaritato ca pañitataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti.

“Puna caparam, mahāli, bhikkhu tiṇṇam samyojanānam parikkhayā rāgadosamohānam tanuttā sakadāgāmī hoti, sakideva § imam lokam āgantvā dukkha-santam karoti. Ayampi kho, mahāli, dhammo uttaritato ca pañitataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti.

“Puna caparam, mahāli, bhikkhu pañcannam orambhāgiyānam samyojanānam parikkhayā opapātiko hoti, tattha parinibbāyī, anāvattidhammo tasmā lokā. Ayampi kho, mahāli, dhammo uttaritato ca pañitataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti.

“Puna (1.0149) caparam, mahāli, bhikkhu āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayampi kho, mahāli, dhammo uttaritato ca pañitataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Ime kho te, mahāli, dhammā uttaritarā ca pañitatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam carantī”ti.

Ariya-aṭṭhaṅgikamaggo

374. “Atthi pana, bhante, maggo atthi paṭipadā etesam dhammānam sacchikiriyāyā”ti? “Atthi kho, mahāli, maggo atthi paṭipadā etesam dhammānam sacchikiriyāyā”ti.

375. “Katamo pana, bhante, maggo katamā paṭipadā etesam dhammānam sacchikiriyāyā”ti? “Ayameva ariyo aṭṭhaṅgiko maggo. Seyyathidaṁ- sammādiṭṭhi sammāsaṅkappo sammāvācā sammākammanto sammā-ājīvo sammāvāyāmo sammāsatī sammāsamādhi. Ayam kho, mahāli, maggo ayam paṭipadā etesam dhammānam sacchikiriyāya.

Dvepabbajitavatthu

376. “Ekamidāham, mahāli, samayaṁ kosambiyam viharāmi ghositārāme. Atha

kho dve pabbajitā- muṇḍiyo ca paribbājako jāliyo ca dārupattikantevāsī yenāham tenupasaṅkamītsu. Upasaṅkamitvā mayā saddhiṃ sammodiṣu. Sammodanīyam kathaṃ sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam aṭṭhaṁsu. Ekamantam ṭhitā kho te dve pabbajitā maṭṭ etadavocum- ‘kiṃ nu kho, āvuso gotama, tam jīvam tam sarīram, udāhu aññam jīvam aññam sarīran’ti?

377. “Tena hāvuso, suṇātha sādhukam manasi karotha bhāsissāmī”ti. ‘Evamāvuso’ti kho te dve pabbajitā mama paccassosum. Aham etadavocam- idhāvuso tathāgato loke uppajjati arahaṁ sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu evam vitthāretabbam). Evam kho, āvuso, bhikkhu sīlasampanno hoti ...pe... paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā (1.0150) ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti? Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā, ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā ...pe... dutiyam jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati. Yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti? Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā ...pe... nāṇadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti ...pe... yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti? Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam § tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā ...pe... nāparam itthattāyāti pajānāti. Yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti? Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati na kallam tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā”ti. Idamavoca bhagavā. Attamano oṭṭhaddho licchavī bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Mahālisuttam niṭṭhitam chatṭham.

7. Jāliyasuttam

Dvepabbajitavatthu

378. Evam (1.0151) me sutam- ekam samayaṁ bhagavā kosambiyaṁ viharati ghositārāme. Tena kho pana samayena dve pabbajitā- muṇḍiyo ca paribbājako jāliyo ca dārupattikantevāsī yena bhagavā tenupasaṅkamīṁsu; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyaṁ katham sāraṇīyaṁ vītisāretvā ekamantam aṭṭhamīsu. Ekamantam ṭhitā kho te dve pabbajitā bhagavantaṁ etadavocum- “kim nu kho, āvuso gotama, tam jīvam tam sarīram, udāhu aññam jīvam aññam sarīran”ti?

379. “Tena hāvuso, suṇātha sādhukam manasi karotha; bhāsissāmī”ti. “Evamāvuso”ti kho te dve pabbajitā bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca- “idhāvuso, tathāgato loke uppajjati arahaṁ, sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu evam vitthāretabbam). Evam kho, āvuso, bhikkhu sīlasampanno hoti ...pe... paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā ...pe... dutiyam jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati. Yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti? Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati kallam, tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā ...pe... nāṇadassanāya cittam (1.0152) abhinīharati abhininnāmeti ...pe... yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati kallam tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā ...pe....

380. ...Pe... nāparam itthattāyāti pajānāti. Yo kho, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, kallam nu kho tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti? Yo so, āvuso, bhikkhu evam jānāti evam passati, na kallam tassetam vacanāya- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vāti. Aham kho panetam, āvuso, evam jānāmi evam passāmi. Atha ca panāham na vadāmi- ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā”ti. Idamavoca bhagavā. Attamanā te dve pabbajitā bhagavato bhāsitam abhinandunti.

Jāliyasuttam niṭṭhitam sattamam.

8. Mahāsīhanādasuttam

Acelakassapavatthu

381. Evam (1.0153) me sutam- ekam samayaṁ bhagavā uruññāyam § viharati kaṇṇakatthale migadāye. Atha kho acelo kassapo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhim sammodi. Sammodaniyaṁ katham sāraṇiyaṁ vītisāretvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho acelo kassapo bhagavantam etadavoca- “sutam metaṁ, bho gotama- ‘samaṇo gotamo sabbam tapam garahati, sabbam tapassim lūkhājīvīm ekamṣena upakkosati upavadatīti. Ye te, bho gotama, evamāhamṣu- ‘samaṇo gotamo sabbam tapam garahati, sabbam tapassim lūkhājīvīm ekamṣena upakkosati upavadatīti, kacci te photo gotamassa vuttavādino, na ca bhavantam gotamam abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammaṁ byākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo gārayham thānam āgacchati? Anabbhakkhātukāmā hi mayam bhavantam gotaman”ti.

382. “Ye te, kassapa, evamāhamṣu- ‘samaṇo gotamo sabbam tapam garahati, sabbam tapassim lūkhājīvīm ekamṣena upakkosati upavadatīti, na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana maṁ te asatā abhūtena. Idhāhaṁ, kassapa, ekaccam tapassim lūkhājīvīm passāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatiṁ vinipātam nirayaṁ upapannaṁ. Idha panāhaṁ, kassapa, ekaccam tapassim lūkhājīvīm passāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggam lokam upapannaṁ.

383. “Idhāhaṁ, kassapa, ekaccam tapassim appadukkhavihārim passāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatiṁ vinipātam nirayaṁ upapannaṁ. Idha panāhaṁ, kassapa, ekaccam tapassim appadukkhavihārim passāmi dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggam lokam upapannaṁ. Yoham, kassapa, imesam tapassinam evam āgatiñca gatiñca cutiñca upapattiñca yathābhūtaṁ pajānāmi (1.0154), soham kiṁ sabbam tapam garahissāmi, sabbam vā tapassim lūkhājīvīm ekamṣena upakkosissāmi

upavadissāmi?

384. “Santi, kassapa, eke samañabrahmaṇā pañditā nipuṇā kataparappavādā vālavedhirūpā. Te bhindantā maññe caranti paññāgatena dīṭhigatāni. Tehipि me saddhiṁ ekaccesu ṭhānesu sameti, ekaccesu ṭhānesu na sameti. Yaṁ te ekaccam vadanti ‘sādhū’ti, mayampi tam ekaccam vadema ‘sādhū’ti. Yaṁ te ekaccam vadanti ‘na sādhū’ti, mayampi tam ekaccam vadema ‘na sādhū’ti. Yaṁ te ekaccam vadanti ‘sādhū’ti, mayampi tam ekaccam vadema ‘na sādhū’ti. Yaṁ te ekaccam vadanti ‘na sādhū’ti, mayampi tam ekaccam vadema ‘sādhū’ti.

“Yaṁ mayampi ekaccam vadema ‘sādhū’ti, parepi tam ekaccam vadanti ‘sādhū’ti. Yaṁ mayampi ekaccam vadema ‘na sādhū’ti, parepi tam ekaccam vadanti ‘na sādhū’ti. Yaṁ mayampi ekaccam vadema ‘na sādhū’ti, pare tam ekaccam vadanti ‘sādhū’ti. Yaṁ mayampi ekaccam vadema ‘sādhū’ti, pare tam ekaccam vadanti ‘na sādhū’ti.

Samanuyuñjāpanakathā

385. “Tyāham upasaṅkamitvā evam vadāmi- yesu no, āvuso, ṭhānesu na sameti, tiṭṭhantu tāni ṭhānāni. Yesu ṭhānesu sameti, tattha viññū samanuyuñjantam samanugāhantam samanubhāsantaṁ satthārā vā satthāram saṅghena vā saṅgham- ‘ye imesam bhavataṁ dhammā akusalā akusalasaṅkhātā, sāvajjā sāvajjasāṅkhātā, asevitabbā asevitabbasaṅkhātā, na alamariyā na alamariyasaṅkhātā, kaṇhā kaṇhasaṅkhātā. Ko ime dhamme anavasesam pahāya vattati, samaṇo vā gotamo, pare vā pana bhonto gaṇācariyā’ti?

386. “Thānam kho panetam, kassapa, vijjati, yaṁ viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā evam vadeyyum- ‘ye imesam bhavataṁ dhammā akusalā akusalasaṅkhātā, sāvajjā sāvajjasāṅkhātā, asevitabbā asevitabbasaṅkhātā, na alamariyā na alamariyasaṅkhātā, kaṇhā kaṇhasaṅkhātā. Samaṇo gotamo ime dhamme anavasesam pahāya vattati, yaṁ vā pana bhonto pare gaṇācariyā’ti. Itiha, kassapa, viññū (1.0155) samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā amheva tattha yebhuyyena pasamseyyum.

387. “Aparampi no, kassapa, viññū samanuyuñjantam samanugāhantam samanubhāsantaṁ satthārā vā satthāram saṅghena vā saṅgham- ‘ye imesam bhavataṁ dhammā kusalā kusalasaṅkhātā, anavajjā anavajjasāṅkhātā, sevitabbā sevitabbasaṅkhātā, alamariyā alamariyasaṅkhātā, sukkā sukkasaṅkhātā. Ko ime dhamme anavasesam samādāya vattati, samaṇo vā gotamo, pare vā pana bhonto gaṇācariyā’ti?

388. “Thānam kho panetam, kassapa, vijjati, yaṁ viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā evam vadeyyum- ‘ye imesam bhavataṁ dhammā kusalā kusalasaṅkhātā, anavajjā anavajjasāṅkhātā, sevitabbā sevitabbasaṅkhātā, alamariyā alamariyasaṅkhātā, sukkā sukkasaṅkhātā. Samaṇo gotamo ime dhamme anavasesam samādāya vattati, yaṁ vā pana bhonto pare gaṇācariyā’ti. Itiha, kassapa, viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā amheva

tattha yebhuyyena pasam̄seyyum.

389. “Aparampi no, kassapa, viññū samanuyuñjantam samanugāhantam samanubhāsantañ satthārā vā satthāram sañghena vā sañgham- ‘ye imesam bhavatañ dhammā akusalā akusalasañkhātā, sāvajjā sāvajjasañkhātā, asevitabbā asevitabbasañkhātā, na alamariyā na alamariyasañkhātā, kañhā kañhasañkhātā. Ko ime dhamme anavasesam pahāya vattati, gotamasāvakasañgho vā, pare vā pana bhonto gañācariyasāvakasañghā’ti?

390. “Thānam kho panetam, kassapa, vijjati, yam viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā evam vadeyyum- ‘ye imesam bhavatañ dhammā akusalā akusalasañkhātā, sāvajjā sāvajjasañkhātā, asevitabbā asevitabbasañkhātā, na alamariyā na alamariyasañkhātā, kañhā kañhasañkhātā. Gotamasāvakasañgho ime dhamme anavasesam pahāya vattati, yam vā pana bhonto pare gañācariyasāvakasañghā’ti. Itiha, kassapa, viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā amheva tattha yebhuyyena pasam̄seyyum.

391. “Aparampi (1.0156) no, kassapa, viññū samanuyuñjantam samanugāhantam samanubhāsantañ satthārā vā satthāram sañghena vā sañgham. ‘Ye imesam bhavatañ dhammā kusalā kusalasañkhātā, anavajjā anavajjasañkhātā, sevitabbā sevitabbasañkhātā, alamariyā alamariyasañkhātā, sukkā sukkasañkhātā. Ko ime dhamme anavasesam samādāya vattati, gotamasāvakasañgho vā, pare vā pana bhonto gañācariyasāvakasañghā’ti?

392. “Thānam kho panetam, kassapa, vijjati, yam viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā evam vadeyyum- ‘ye imesam bhavatañ dhammā kusalā kusalasañkhātā, anavajjā anavajjasañkhātā, sevitabbā sevitabbasañkhātā, alamariyā alamariyasañkhātā, sukkā sukkasañkhātā. Gotamasāvakasañgho ime dhamme anavasesam samādāya vattati, yam vā pana bhonto pare gañācariyasāvakasañghā’ti. Itiha, kassapa, viññū samanuyuñjantā samanugāhantā samanubhāsantā amheva tattha yebhuyyena pasam̄seyyum.

Ariyo atṭhaṅgiko maggo

393. “Atthi, kassapa, maggo atthi pañipadā, yathāpañipanno sāmamyeva ñassati sāmañ dakkhati §- ‘samañova gotamo kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī’ti. Katamo ca, kassapa, maggo, katamā ca pañipadā, yathāpañipanno sāmamyeva ñassati sāmañ dakkhati- ‘samañova gotamo kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī’ti? Ayameva ariyo atṭhaṅgiko maggo. Seyyathidam- sammādiññhi sammāsañkappo sammāvācā sammākamanto sammā-ājivo sammāvāyāmo sammāsatī sammāsamādhi. Ayam kho, kassapa, maggo, ayam pañipadā, yathāpañipanno sāmamyeva ñassati sāmañ dakkhati ‘samañova gotamo kālavādī bhūtavādī atthavādī dhammavādī vinayavādī’ti.

Tapopakkamakathā

394. Evaṁ (1.0157) vutte, acelo kassapo bhagavantaṁ etadavoca- “imepi kho, āvuso gotama, tapopakkamā etesam̄ samañabrahmaṇānam̄ sāmaññasaṅkhātā ca brahmaññasaṅkhātā ca. Acelako hoti, muttācāro, hatthāpalekhano, na ehibhaddantiko, na tiṭṭhabhaddantiko, nābhīhaṭaṁ, na uddissakataṁ, na nimantanaṁ sādiyati. So na kumbhimukhā paṭiggaṇhāti, na kaṭopimukhā paṭiggaṇhāti, na elākamantaram, na daṇḍamantaram, na musalamantaram, na dvinnam̄ bhuñjamānānam̄, na gabbhiniyā, na pāyamānāya, na purisantaragatāya, na saṅkittisu, na yattha sā upaṭṭhitō hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na maccham, na māmsam, na suram, na merayam, na thusodakam pivati. So ekāgāriko vā hoti ekālopiko, dvāgāriko vā hoti dvālopiko ...pe... sattāgāriko vā hoti sattālopiko; eki-ssāpi dattiyā yāpeti, dvīhipi dattīhi yāpeti... sattahipī dattīhi yāpeti; ekāhikampī āhāram̄ āhāreti, dvīhikampī āhāram̄ āhāreti... sattāhikampī āhāram̄ āhāreti. Iti eva-rūpam̄ addhamāsikampī pariyāyabhettabhojanānuyogamanuyutto viharati.

395. “Imepi kho, āvuso gotama, tapopakkamā etesam̄ samañabrahmaṇānam̄ sāmaññasaṅkhātā ca brahmaññasaṅkhātā ca. Sākabhakkho vā hoti, sāmāka-bhakkho vā hoti, nīvārabhakkho vā hoti, daddulabhakkho vā hoti, haṭabhakkho vā hoti, kaṇabhakkho vā hoti, ācāmabhakkho vā hoti, piññākabhakkho vā hoti, tiṇ-abhakkho vā hoti, gomayabhakkho vā hoti, vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphala-bhojī.

396. “Imepi kho, āvuso gotama, tapopakkamā etesam̄ samañabrahmaṇānam̄ sāmaññasaṅkhātā ca brahmaññasaṅkhātā ca. Sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti, chavadussānipi dhāreti, paṁsukūlānipi dhāreti, tirīṭānipi dhāreti, ajinampi dhāreti, ajinakkhipampi dhāreti, kusacīrampi dhāreti, vākacīrampi dhāreti, phalaka-cīrampi dhāreti, kesakambalampi dhāreti, vālakambalampi dhāreti, ulūkapakkhi-kampi dhāreti, kesamassulocakopi hoti kesamassulocanānuyogamanuyutto, ubbhaṭṭhakopi (1.0158) § hoti āsanapaṭikkhitto, ukkuṭikopi hoti ukkuṭikappadhāna-manuyutto, kaṇṭakāpassayikopi hoti kaṇṭakāpassaye seyyam kappeti, phalakaseyyampi kappeti, thaṇḍilaseyyampi kappeti, ekapassayikopi hoti rajojalladharo, abbhokāsikopi hoti yathāsanthatiko, vekaṭikopi hoti vikaṭabhojanānuyogamanu-yutto, apānakopi hoti apānakattamanuyutto, sāyatatiyakampi udakorohanānuyoga-manuyutto viharati”ti.

Tapopakkamaniratthakathā

397. “Acelako cepi, kassapa, hoti, muttācāro, hatthāpalekhano ...pe... iti eva-rūpam̄ addhamāsikampī pariyāyabhettabhojanānuyogamanuyutto viharati. Tassa cāyam̄ sīlasampadā cittasampadā paññāsampadā abhāvitā hoti asacchikatā. Atha kho so ārakāva sāmaññā ārakāva brahmaññā. Yato kho, kassapa, bhikkhu averam̄ abyāpajjam̄ mettacittam̄ bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam̄ cetovi-muttim̄ paññāvimuttim̄ diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayam vuccati, kassapa, bhikkhu samāṇo itipi brāhmaṇo itipi.

“Sākabhakkho cepi, kassapa, hoti, sāmākabhakkho ...pe... vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. Tassa cāyam sīlasampadā cittasampadā paññāsa-mpadā abhāvitā hoti asacchikatā. Atha kho so ārakāva sāmaññā ārakāva brahmaññā. Yato kho, kassapa, bhikkhu averaṁ abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttiṁ paññāvimaguttī diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, kassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi.

“Sāñāni cepi, kassapa, dhāreti, masāñānipi dhāreti ...pe... sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Tassa cāyam sīlasampadā cittasampadā paññāsampadā abhāvitā hoti asacchikatā. Atha kho so ārakāva sāmaññā ārakāva brahmaññā (1.0159). Yato kho, kassapa, bhikkhu averaṁ abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttiṁ paññāvimaguttī diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, kassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi”ti.

398. Evaṁ vutte, acelo kassapo bhagavantaṁ etadavoca- “dukkaram, bho gotama, sāmaññam dukkaram brahmañnan”ti. “Pakati kho esā, kassapa, lokasmim ‘dukkaram sāmaññam dukkaram brahmañnan’ti. Acelako cepi, kassapa, hoti, muttācāro, hatthāpalekhano ...pe... iti evarūpaṁ addhamāsikampi pariyāya-bhattabhojanānuyogamanuyutto viharati. Imāya ca, kassapa, mattāya iminā tapopakkamena sāmaññam vā abhavissa brahmaññam vā dukkaram sudukkaram, netam abhavissa kallam vacanāya- ‘dukkaram sāmaññam dukkaram brahmañna’ti.

“Sakkā ca panetaṁ abhavissa kātum gahapatinā vā gahapatiputtēna vā antamaso kumbhadāsiyāpi- ‘handāham acelako homi, muttācāro, hatthāpalekhano ...pe... iti evarūpaṁ addhamāsikampi pariyāyabhattabhojanānuyogamanuyutto viharāmī’ti.

“Yasmā ca kho, kassapa, aññatreva imāya mattāya aññatra iminā tapopakkamena sāmaññam vā hoti brahmaññam vā dukkaram sudukkaram, tasmā etam kallam vacanāya- ‘dukkaram sāmaññam dukkaram brahmañnan’ti. Yato kho, kassapa, bhikkhu averaṁ abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttiṁ paññāvimaguttī diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, kassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi.

“Sākabhakkho cepi, kassapa, hoti, sāmākabhakkho ...pe... vanamūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī. Imāya ca, kassapa, mattāya iminā tapopakkamena sāmaññam vā abhavissa brahmaññam vā dukkaram sudukkaram, netam abhavissa kallam vacanāya- ‘dukkaram sāmaññam dukkaram

brahmaññan'ti.

“Sakkā ca panetam abhavissa kātum gahapatinā vā gahapatiputta vā antamaso kumbhadāsiyāpi- ‘handāhaṁ sākabhakkho vā homi, sāmākabhakkho vā ...pe... vanamūlaphalāhāro yāpemi pavattaphalabhojī’ti.

“Yasmā (1.0160) ca kho, kassapa, aññatreva imāya mattāya aññatra iminā tapopakkamena sāmaññam vā hoti brahmaññam vā dukkaram sudukkaram, tasmā etam kallam vacanāya- ‘dukkaram sāmaññam dukkaram brahmaññan’ti. Yato kho, kassapa, bhikkhu averam abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, kassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi.

“Sāñāni cepi, kassapa, dhāreti, masāñānipi dhāreti ...pe... sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Imāya ca, kassapa, mattāya iminā tapopakkamena sāmaññam vā abhavissa brahmaññam vā dukkaram sudukkaram, netam abhavissa kallam vacanāya- ‘dukkaram sāmaññam dukkaram brahmaññan’ti.

“Sakkā ca panetam abhavissa kātum gahapatinā vā gahapatiputta vā antamaso kumbhadāsiyāpi- ‘handāhaṁ sāñānipi dhāremi, masāñānipi dhāremi ...pe... sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharāmī’ti.

“Yasmā ca kho, kassapa, aññatreva imāya mattāya aññatra iminā tapopakkamena sāmaññam vā hoti brahmaññam vā dukkaram sudukkaram, tasmā etam kallam vacanāya- ‘dukkaram sāmaññam dukkaram brahmaññan’ti. Yato kho, kassapa, bhikkhu averam abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, kassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipī’ti.

399. Evam vutte, acelo kassapo bhagavantam etadavoca- “dujjāno, bho gotama, samaṇo, dujjāno brāhmaṇo”ti. “Pakati kho esā, kassapa, lokasmim ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti. Acelako cepi, kassapa, hoti, muttācāro, hatthāpalekhano ...pe... iti evarūpam addhamāsikampi pariyāyabhettabhojanānuyogamanuyutto viharati. Imāya ca, kassapa, mattāya iminā tapopakkamena samaṇo vā abhavissa (1.0161) brāhmaṇo vā dujjāno sudujjāno, netam abhavissa kallam vacanāya- ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti.

“Sakkā ca paneso abhavissa nātum gahapatinā vā gahapatiputta vā antamaso kumbhadāsiyāpi- ‘ayaṁ acelako hoti, muttācāro, hatthāpalekhano ...pe... iti evarūpam addhamāsikampi pariyāyabhettabhojanānuyogamanuyutto viharati’ti.

“Yasmā ca kho, kassapa, aññatreva imāya mattāya aññatra iminā tapopakkamena samaṇo vā hoti brāhmaṇo vā dujjāno sudujjāno, tasmā etam kallam vacanāya- ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti. Yato kho §, kassapa, bhikkhu averam abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim dittheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, kassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi.

“Sākabhakkho cepi, kassapa, hoti sāmākabhakkho ...pe... vanamūlaphalāhāro

yāpeti pavattaphalabhojī. Imāya ca, cassapa, mattāya iminā tapopakkamena samaṇo vā abhavissa brāhmaṇo vā dujjāno sudujjāno, netam abhavissa kallam vacanāya- ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti.

“Sakkā ca paneso abhavissa ṇātum gahapatinā vā gahapatiputtēna vā antamaso kumbhadāsiyāpi- ‘ayam sākabhakkho vā hoti sāmākabhakkho ...pe... vāmūlaphalāhāro yāpeti pavattaphalabhojī’ti.

“Yasmā ca kho, cassapa, aññatreva imāya mattāya aññatratā iminā tapopakkamena samaṇo vā hoti brāhmaṇo vā dujjāno sudujjāno, tasmā etam kallam vacanāya- ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti. Yato kho, cassapa, bhikkhu averam abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, cassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi.

“Sāṇāni (1.0162) cepi, cassapa, dhāreti, masāṇānipi dhāreti ...pe... sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Imāya ca, cassapa, mattāya iminā tapopakkamena samaṇo vā abhavissa brāhmaṇo vā dujjāno sudujjāno, netam abhavissa kallam vacanāya- ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti.

“Sakkā ca paneso abhavissa ṇātum gahapatinā vā gahapatiputtēna vā antamaso kumbhadāsiyāpi- ‘ayam sāṇānipi dhāreti, masāṇānipi dhāreti ...pe... sāyatatiyakampi udakorohanānuyogamanuyutto viharatī’ti.

“Yasmā ca kho, cassapa, aññatreva imāya mattāya aññatratā iminā tapopakkamena samaṇo vā hoti brāhmaṇo vā dujjāno sudujjāno, tasmā etam kallam vacanāya- ‘dujjāno samaṇo dujjāno brāhmaṇo’ti. Yato kho, cassapa, bhikkhu averam abyāpajjaṁ mettacittam bhāveti, āsavānañca khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharati. Ayaṁ vuccati, cassapa, bhikkhu samaṇo itipi brāhmaṇo itipi”ti.

Sīlasamādhipaññāsampadā

400. Evam vutte, acelo cassapo bhagavantam etadavoca- “katamā pana sā, bho gotama, sīlasampadā, katamā cittasampadā, katamā paññāsampadā”ti? “Idha, cassapa, tathāgato loke uppajjati araham, sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-193 anucchedesu, evam vitthāretabbam) bhayadassāvī samādāya sikkhati sikkhāpadesu, kāyakammavacikammena samannāgato kusalena parisuddhājīvo sīlasampanno indriyesu guttadvāro satisampajaññena samannāgato santuṭṭho.

401. “Kathañca, cassapa, bhikkhu sīlasampanno hoti? Idha, cassapa, bhikkhu pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno, sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Idampissa hoti sīlasampadāya ...pe... (yathā 194 yāva 210 anucchedesu)

“Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti (1.0163). Seyyathidam- santikammaṁ paṇidhikammaṁ ...pe... (yathā 211 anucchede) osa-

dhīnam patimokkho iti vā iti, evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasampadāya.

“Sa kho so §, kassapa, bhikkhu evam sīlasampanno na kutoci bhayam samanupassati, yadidam sīlasamvarato. Seyyathāpi, kassapa, rājā khattiyo muddhāvasitto nihatapaccāmitto na kutoci bhayam samanupassati, yadidam paccatthikato. Evameva kho, kassapa, bhikkhu evam sīlasampanno na kutoci bhayam samanupassati, yadidam sīlasamvarato. So iminā ariyena sīlakkhandhena samannāgato ajjhattam anavajjasukham paṭisamvedeti. Evaṁ kho, kassapa, bhikkhu sīlasampanno hoti. Ayaṁ kho, kassapa, sīlasampadā ...pe... paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Idampissa hoti cittasampadāya ...pe... dutiyam jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati. Idampissa hoti cittasampadāya. Ayaṁ kho, kassapa, cittasampadā.

“So evam samāhite citte ...pe... īñādassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti ...pe... idampissa hoti paññāsampadāya ...pe... nāparam itthattāyāti pajānāti ...pe... idampissa hoti paññāsampadāya. Ayaṁ kho, kassapa, paññāsampadā.

“Imāya ca, kassapa, sīlasampadāya cittasampadāya paññāsampadāya aññāsīlasampadā cittasampadā paññāsampadā uttaritarā vā pañtatarā vā natthi.

Sīhanādakathā

402. “Santi, kassapa, eke samaṇabrahmaṇā sīlavādā. Te anekapariyāyena sīlassa vaṇṇam bhāsanti. Yāvatā, kassapa, ariyam paramam sīlam, nāham tattha attano samasamam samanupassāmi, kuto bhiyyo! Atha kho ahameva tattha bhiyyo, yadidam adhisīlam.

“Santi, kassapa, eke samaṇabrahmaṇā tapojigucchāvādā. Te anekapariyāyena tapojigucchāya vaṇṇam bhāsanti. Yāvatā, kassapa, ariyā paramā (1.0164) tapojigucchā, nāham tattha attano samasamam samanupassāmi, kuto bhiyyo! Atha kho ahameva tattha bhiyyo, yadidam adhijeguccham.

“Santi, kassapa, eke samaṇabrahmaṇā paññāvādā. Te anekapariyāyena paññāya vaṇṇam bhāsanti. Yāvatā, kassapa, ariyā paramā paññā, nāham tattha attano samasamam samanupassāmi, kuto bhiyyo! Atha kho ahameva tattha bhiyyo, yadidam adhipaññaṁ.

“Santi, kassapa, eke samaṇabrahmaṇā vimuttivādā. Te anekapariyāyena vimuttiyā vaṇṇam bhāsanti. Yāvatā, kassapa, ariyā paramā vimutti, nāham tattha attano samasamam samanupassāmi, kuto bhiyyo! Atha kho ahameva tattha bhiyyo, yadidam adhivimutti.

403. “Thānam kho panetam, kassapa, vijjati, yaṁ añnatitthiyā paribbājakā evam vadeyyum- ‘sīhanādam kho samaṇo gotamo nadati, tañca kho suññāgāre nadati, no parisāsūti. Te- ‘mā hevan’tissu vacanīyā. ‘Sīhanādañca samaṇo gotamo nadati, parisāsu ca nadati’ti evamassu, kassapa, vacanīyā.

“Thānam kho panetam, kassapa, vijjati, yaṁ añnatitthiyā paribbājakā evam

vadeyyum- ‘sīhanādañca samañō gotamo nadati, parisāsu ca nadati, no ca kho visārado nadatī’ti. Te- ‘mā hevan’tissu vacanīyā. ‘Sīhanādañca samañō gotamo nadati, parisāsu ca nadati, visārado ca nadatī’ti evamassu, kassapa, vacanīyā.

“Thānañ kho panetañ, kassapa, vijjati, yañ aññatithiyā paribbājakā evam vadeyyum- ‘sīhanādañca samañō gotamo nadati, parisāsu ca nadati, visārado ca nadati, no ca kho nañ pañham pucchanti …pe… pañhañca nañ pucchanti; no ca kho nesam pañham puñho byākaroti …pe… pañhañca nesam puñho byākaroti; no ca kho pañhassa veyyākarañena cittam ārādheti …pe… pañhassa ca veyyākarañena cittam ārādheti; no ca kho sotabbam maññanti …pe… sotabbañcassa maññanti; no ca kho sutvā pasidanti …pe… sutvā cassa pasidanti (1.0165); no ca kho pasannākārañ karonti …pe… pasannākārañca karonti; no ca kho tathattāya pañipajjanti …pe… tathattāya ca pañipajjanti; no ca kho pañipannā ārādhentī’ti. Te- ‘mā hevan’tissu vacanīyā. ‘Sīhanādañca samañō gotamo nadati, parisāsu ca nadati, visārado ca nadati, pañhañca nañ pucchanti, pañhañca nesam puñho byākaroti, pañhassa ca veyyākarañena cittam ārādheti, sotabbañcassa maññanti, sutvā cassa pasidanti, pasannākārañca karonti, tathattāya ca pañipajjanti, pañipannā ca ārādhentī’ti evamassu, kassapa, vacanīyā.

Titthiyaparivāsakathā

404. “Ekamidāhañ, kassapa, samayam rājagahe viharāmi gijjhakūte pabbate. Tatra mañ aññataro tapabrahmacārī nigrodho nāma adhijegucche pañham apucchi. Tassāhañ adhijegucche

pañham puṭṭho byākāsim. Byākate ca pana me attamano ahosi param viya mattāyā”ti. “Ko hi, bhante, bhagavato dhammañ sutvā na attamano assa param viya mattāya? Ahampi hi, bhante, bhagavato dhammañ sutvā attamano param viya mattāya. Abhikkantam, bhante, abhikkantam, bhante. Seyyathāpi, bhante, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya-‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti; evamevañ bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham, bhante, bhagavantam saraṇam gacchāmi, dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāham, bhante, bhagavato santike pabbajam, labheyyam upasampadan”ti.

405. “Yo kho, kassapa, aññatitthiyapubbo imasmim dhammavinaye ākañkhati pabbajam, ākañkhati upasampadam, so cattāro māse parivasati, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbajenti, upasampādenti bhikkhubhāvāya. Api ca mettha puggalavemattatā viditā”ti. “Sace, bhante, aññatitthiyapubbā imasmim dhammavinaye ākañkhanti pabbajam, ākañkhanti upasampadam, cattāro māse parivasanti, catunnam māsānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbajenti, upasampādenti bhikkhubhāvāya. Ahañ cattāri vassāni parivasissāmi, catunnam vassānam accayena āraddhacittā bhikkhū pabbajantu, upasampādantu bhikkhubhāvāyā”ti.

Alattha (1.0166) kho acelo kassapo bhagavato santike pabbajam, alattha upasampadam. Acirūpasampanno kho panāyasmā kassapo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirasseva- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram- brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. ‘Khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, katañ karaṇīyam, nāparam itthattāyā’ti- abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā kassapo arahatañ ahosīti.

Mahāsīhanādasuttam niṭṭhitam aṭṭhamam.

9. Poṭṭhapādasuttam

Poṭṭhapādapaṭibbājakavatthu

406. Evañ (1.0167) me sutam- ekam samayañ bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena poṭṭhapādo paribbājako samayappavādake tindukācīre ekasālakē mallikāya ārāme paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim tiṁsamattehi paribbājakasatehi. Atha kho bhagavā pubbañhasamayañ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pāvisi.

407. Atha kho bhagavato etadahosi- “atippago kho tāva sāvatthiyam piṇḍāya caritum. Yaṁnūnāham yena samayappavādako tindukācīro ekasālako mallikāya

ārāmo, yena poṭṭhapādo paribbājako tenupasaṅkameyyan”ti. Atha kho bhagavā yena samayappavādako tindukācīro ekasālako mallikāya ārāmo tenupasaṅkami.

408. Tena kho pana samayena poṭṭhapādo paribbājako mahatiyā paribbājaka-parisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddamahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā. Seyyathidaṁ- rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham sūrakatham visikhākatham kumbhaṭṭhānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā.

409. Addasā kho poṭṭhapādo paribbājako bhagavantam dūratova āgacchantam; disvāna sakam parisam saṇṭhapesi- “appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddamakattha. Ayam samaṇo gotamo āgacchat. Appasaddakāmo kho so āyasmā appasaddassa vaṇṇavādī. Appeva nāma appasaddam parisam viditvā upasaṅkamitabbaṁ maññeeyyā”ti. Evam vutte te paribbājakā tuṇhī ahesum.

410. Atha (1.0168) kho bhagavā yena poṭṭhapādo paribbājako tenupasaṅkami. Atha kho poṭṭhapādo paribbājako bhagavantam etadavoca- “etu kho, bhante, bhagavā. Svāgataṁ, bhante, bhagavato. Cirassam kho, bhante, bhagavā imam pariyāyamakāsi, yadidam idhāgamanāya. Nisīdatu, bhante, bhagavā, idam āsanam paññattan”ti.

Nisīdi bhagavā paññatte āsane. Poṭṭhapādopi kho paribbājako aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho poṭṭhapādam paribbājakam bhagavā etadavoca- “kāya nuttha §, poṭṭhapāda, etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakatā”ti?

Abhisāññānirodhakathā

411. Evam vutte poṭṭhapādo paribbājako bhagavantam etadavoca- “tiṭṭhatesā, bhante, kathā, yāya mayam etarahi kathāya sannisinnā. Nesā, bhante, kathā bhagavato dullabhā bhavissati pacchāpi savanāya. Purimāni, bhante, divasāni purimatarāni, nānātitthiyānam samaṇabrāhmaṇānam kotūhalasālāya sannisinnānam sannipatitānam abhisāññānirodhe kathā udapādi- ‘katham nu kho, bho, abhisāññānirodho hoti’ti? Tatrekacce evamāhamṣu- ‘ahetū appaccayā purisassa saññā uppajjantipi nirujjhantipi. Yasmiṁ samaye uppajjanti, saññī tasmiṁ samaye hoti. Yasmiṁ samaye nirujjhanti, asaññī tasmiṁ samaye hoti’ti. Ittheke abhisāññānirodham paññapenti.

“Tamañño evamāha- ‘na kho pana metam §, bho, evam bhavissati. Saññā hi, bho, purisassa attā. Sā ca kho upetipi apetipi. Yasmiṁ samaye upeti, saññī tasmiṁ samaye hoti. Yasmiṁ samaye apeti, asaññī tasmiṁ samaye hoti’ti. Ittheke abhisāññānirodham paññapenti.

“Tamañño evamāha- ‘na kho pana metam, bho, evam bhavissati. Santi hi, bho, samaṇabrāhmaṇā mahiddhikā mahānubhāvā. Te imassa purisassa saññam upa-

kaḍḍhantipi apakaḍḍhantipi. Yasmiṁ samaye upakaḍḍhanti, saññī tasmiṁ samaye (1.0169) hoti. Yasmiṁ samaye apakaḍḍhanti, asaññī tasmiṁ samaye hotīti. Ittheke abhisāññānirodhaṁ paññapenti.

“Tamañño evamāha- ‘na kho pana metaṁ, bho, evaṁ bhavissati. Santi hi, bho, devatā mahiddhikā mahānubhāvā. Tā imassa purisassa saññāṁ upakaḍḍhantipi apakaḍḍhantipi. Yasmiṁ samaye upakaḍḍhanti, saññī tasmiṁ samaye hoti. Yasmiṁ samaye apakaḍḍhanti, asaññī tasmiṁ samaye hotīti. Ittheke abhisāññānirodhaṁ paññapenti.

“Tassa mayhaṁ, bhante, bhagavantaṁyeva ārabbha sati udapādi- ‘aho nūna bhagavā, aho nūna sugato, yo imesaṁ dhammānam̄ sukusalo’ti. Bhagavā, bhante, kusalo, bhagavā pakataññū abhisāññānirodhassa. Kathaṁ nu kho, bhante, abhisāññānirodho hotīti?

Sahetukasaññuppādanirodhakathā

412. “Tatra, poṭṭhapāda, ye te samaṇabrāhmaṇā evamāhaṁsu- ‘ahetū appaccayā purisassa saññā uppajjantipi nirujjhantipi’ti, āditova tesam̄ aparaddhaṁ. Tam̄ kissa hetu? Sahetū hi, poṭṭhapāda, sappaccayā purisassa saññā uppajjantipi nirujjhantipi. Sikkhā ekā saññā uppajjati, sikkhā ekā saññā nirujjhati”.

413. “Kā ca sikkhā”ti? Bhagavā avoca- “idha, poṭṭhapāda, tathāgato loke uppajjati araham̄, sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu, evaṁ vitthāretabbam̄). Evaṁ kho, poṭṭhapāda, bhikkhu sīlasampanno hoti ...pe... tassime pañcanīvaraṇe pahīne attani samanupassato pāmojjam̄ jāyati, pamudi-tassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukham̄ vedeti, sukhino cittam̄ samādhiyati. So vivicceva kāmehi, vivicca akusalehi dhammehi, savitakkam̄ savicāram̄ vivekajam̄ pītisukham̄ paṭhamam̄ jhānam̄ upasampajja viharati. Tassa yā purimā kāmasaññā, sā nirujjhati. Vivekajapītisukhasukhumasacca-saññā tasmiṁ samaye hoti, vivekajapītisukhasukuma-saccasaññiyeva tasmiṁ samaye hoti. Evampi sikkhā ekā saññā uppajjati, sikkhā ekā saññā nirujjhati. Ayam sikkhā”ti bhagavā avoca.

“Puna (1.0170) caparam̄, poṭṭhapāda, bhikkhu vitakkavicārānam̄ vūpasamā ajjhattam̄ sampasādanam̄ cetaso ekodibhāvam̄ avitakkam̄ avicāram̄ samādhijam̄ pītisukham̄ dutiyam̄ jhānam̄ upasampajja viharati. Tassa yā purimā vivekajapītisukhasukhumasaccasaññā, sā nirujjhati. Samādhijapītisukhasukhumasaccasaññā tasmiṁ samaye hoti, samādhijapītisukhasukhumasaccasaññiyeva tasmiṁ samaye hoti. Evampi sikkhā ekā saññā uppajjati, sikkhā ekā saññā nirujjhati. Ayampi sikkhā”ti bhagavā avoca.

“Puna caparam̄, poṭṭhapāda, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato ca sampajāno, sukhañca kāyena paṭisamvedeti, yam̄ tam̄ ariyā ācikkhanti-“upekkhako satimā sukhavihāri”ti, tatiyam̄ jhānam̄ upasampajja viharati. Tassa yā purimā samādhijapītisukhasukhumasaccasaññā, sā nirujjhati. Upekkhāsukhasukhumasaccasaññā tasmiṁ samaye hoti, upekkhāsukhasukhumasaccasaññiyeva

hoti, so tato amutra tato amutra anupubbena saññaggam phusati. Tassa saññagge ṭhitassa evam hoti- ‘cetayamānassa me pāpiyo, acetayamānassa me seyyo. Ahañceva kho pana ceteyyam, abhisāñkhareyyam, imā ca me saññā nirujjheyyum, aññā ca oḷārikā saññā uppajjeyyum; yamnūnāham na ceva ceteyyam na ca abhisāñkhareyyan’ti. So na ceva ceteti, na ca abhisāñkharoti. Tassa acetayato anabhisāñkharoto tā ceva saññā nirujjhanti, aññā ca oḷārikā saññā na uppajjanti. So nirodham phusati. Evaṁ kho, poṭṭhapāda, anupubbābhisaññānirodha-sampajāna-samāpatti hoti.

“Taṁ kiṁ maññasi, poṭṭhapāda, api nu te ito pubbe evarūpā anupubbābhisaññānirodha-sampajāna-samāpatti sutapubbā”ti? “No hetam, bhante. Evaṁ kho aham, bhante, bhagavato bhāsitam ājānāmi- ‘yato kho, poṭṭhapāda, bhikkhu idha saka-saññī hoti, so tato amutra tato amutra anupubbena saññaggam phusati, tassa saññagge ṭhitassa evam hoti- “cetayamānassa me pāpiyo, acetayamānassa me seyyo. Ahañceva kho pana ceteyyam (1.0172) abhisāñkhareyyam, imā ca me saññā nirujjheyyum, aññā ca oḷārikā saññā uppajjeyyum; yamnūnāham na ceva ceteyyam, na ca abhisāñkhareyyan’ti. So na ceva ceteti, na cābhisañkharoti, tassa acetayato anabhisāñkharoto tā ceva saññā nirujjhanti, aññā ca oḷārikā saññā na uppajjanti. So nirodham phusati. Evaṁ kho, poṭṭhapāda, anupubbābhisaññānirodha-sampajāna-samāpatti hotī”ti. “Evaṁ, poṭṭhapādā”ti.

415. “Ekaññeva nu kho, bhante, bhagavā saññaggam paññapeti, udāhu puthūpi saññagge paññapetī”ti? “Ekampi kho aham, poṭṭhapāda, saññaggam paññapemi, puthūpi saññagge paññapemī”ti. “Yathā katham pana, bhante, bhagavā ekampi saññaggam paññapeti, puthūpi saññagge paññapetī”ti? “Yathā yathā kho, poṭṭhapāda, nirodham phusati, tathā tathāham saññaggam paññapemi. Evaṁ kho aham, poṭṭhapāda, ekampi saññaggam paññapemi, puthūpi saññagge paññapemī”ti.

416. “Saññā nu kho, bhante, paṭhamam uppajjati, pacchā ñāṇam, udāhu ñāṇam paṭhamam uppajjati, pacchā saññā, udāhu saññā ca ñāṇañca apubbam acarimam uppajjantī”ti? “Saññā kho, poṭṭhapāda, paṭhamam uppajjati, pacchā ñāṇam, saññuppādā ca pana ñāṇuppādo hoti. So evam pajānāti- ‘idappaccayā kira me ñāṇam udapādi’ti. Iminā kho etam, poṭṭhapāda, pariyāyena veditabbam- yathā saññā paṭhamam uppajjati, pacchā ñāṇam, saññuppādā ca pana ñāṇuppādo hotī”ti.

Saññā-attakathā

417. “Saññā nu kho, bhante, purisassa attā, udāhu aññā saññā añño attā”ti? “Kam pana tvam, poṭṭhapāda, attānam paccesī”ti? “Oḷārikam kho aham, bhante, attānam pacce mi rūpiṁ cātumahābhūtikam kabalikārāhārabhakkhan”ti §. “Oḷāriko ca hi te, poṭṭhapāda, attā abhavissa rūpi cātumahābhūtiko kabalikārāhārabhakkho. Evaṁ santam kho te, poṭṭhapāda, aññāva saññā bhavissati añño attā. Tadamināpetam, poṭṭhapāda (1.0173), pariyāyena veditabbam yathā aññāva saññā bhavissati añño attā. Tiṭṭhateva sāyam §, poṭṭhapāda, oḷāriko attā rūpi cātu-

mahābhūtiko kabaṭikārāhārabhakkho, atha imassa purisassa aññā ca saññā uppajjanti, aññā ca saññā nirujjhanti. Iminā kho etam, poṭṭhapāda, pariyāyena veditabbam yathā aññāva saññā bhavissati añño attā”ti.

418. “Manomayaṁ kho ahaṁ, bhante, attānaṁ paccehi sabbaṅgapaccāṅgiṁ ahīnindriyan”ti. “Manomayo ca hi te, poṭṭhapāda, attā abhavissa sabbaṅgapaccāṅgi ahīnindriyo, evam santampi kho te, poṭṭhapāda, aññāva saññā bhavissati añño attā. Tadamināpetam, poṭṭhapāda, pariyāyena veditabbam yathā aññāva saññā bhavissati añño attā. Tiṭṭhateva sāyam, poṭṭhapāda, manomayo attā sabbaṅgapaccāṅgi ahīnindriyo, atha imassa purisassa aññā ca saññā uppajjanti, aññā ca saññā nirujjhanti. Imināpi kho etam, poṭṭhapāda, pariyāyena veditabbam yathā aññāva saññā bhavissati añño attā”ti.

419. “Arūpiṁ kho ahaṁ, bhante, attānaṁ paccehi saññāmayaṁ”ti. “Arūpī ca hi te, poṭṭhapāda, attā abhavissa saññāmaya, evam santampi kho te, poṭṭhapāda, aññāva saññā bhavissati añño attā. Tadamināpetam, poṭṭhapāda, pariyāyena veditabbam yathā aññāva saññā bhavissati añño attā. Tiṭṭhateva sāyam, poṭṭhapāda, arūpī attā saññāmaya, atha imassa purisassa aññā ca saññā uppajjanti, aññā ca saññā nirujjhanti. Imināpi kho etam, poṭṭhapāda, pariyāyena veditabbam yathā aññāva saññā bhavissati añño attā”ti.

420. “Sakkā panetam, bhante, mayā ñātum- ‘saññā purisassa attā’ti vā ‘aññāva saññā añño attāti vā’ti? “Dujjānam kho etam §, poṭṭhapāda, tayā aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarucikena aññatrāyogena aññatrācariyakena- ‘saññā purisassa attā’ti vā, ‘aññāva saññā añño attā’ti vā; ‘kim pana, bhante, sassato loko, idameva saccam moghamāññan’ti? Abyākataṁ kho etam, poṭṭhapāda, mayā- ‘sassato loko, idameva saccam moghamāññan’ti.

“Kim pana, bhante, ‘asassato loko, idameva saccam moghamāññan’ti? “Etampi kho, poṭṭhapāda, mayā abyākataṁ- ‘asassato loko, idameva saccam moghamāññan’ti.

“Kim pana, bhante, ‘antavā loko ... pe... ‘anantavā loko ... ‘tam jīvam tam sarīram... ‘aññam jīvam aññam sarīram... ‘hoti tathāgato param maraṇā... ‘na hoti tathāgato param maraṇā... ‘hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇā... ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā, idameva saccam moghamāññan’ti? “Etampi kho, poṭṭhapāda, mayā abyākataṁ- ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā, idameva saccam moghamāññan’ti.

“Kasmā panetam, bhante, bhagavatā abyākatan”ti? “Na hetam, poṭṭhapāda, atthasamhitam na dhammasamhitam nādibrahmacariyakam, na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati, tasmā etam mayā abyākatan”ti.

“Kim pana, bhante, bhagavatā byākatan”ti? “Idam dukkhanti kho, poṭṭhapāda, mayā byākataṁ. Ayam dukkhasamudayoti kho, poṭṭhapāda, mayā byākataṁ.

Ayam dukkhanirodhoti kho, poṭṭhapāda, mayā byākataṁ. Ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti kho, poṭṭhapāda, mayā byākatan”ti.

“Kasmā panetam, bhante, bhagavatā byākatan”ti? “Etañhi, poṭṭhapāda, atthasamhitam, etam dhammasamhitam, etam ādibrahmacariyakam, etam nibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati; tasmā etam mayā byākatan”ti. “Evametam, bhagavā, evametam, sugata. Yassadāni, bhante, bhagavā kālam maññati”ti. Atha kho bhagavā utthāyāsanā pakkāmi.

421. Atha (1.0175) kho te paribbājakā acirapakkantassa bhagavato poṭṭhapādam paribbājakam samantato vācā § sannitodakena sañjhabbharimakamṣu- “evameva panāyam bhavam poṭṭhapādo yaññadeva samaṇo gotamo bhāsatī, tam tadevassa abhanumodati- ‘evametam bhagavā evametam, sugatā’ti. Na kho pana mayam kiñci § samaṇassa gotamassa ekāmsikam dhammam desitam ājānāma- ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā, ‘antavā loko’ti vā, ‘anantavā loko’ti vā, ‘tam jīvam tam sarīran’ti vā, ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti vā, ‘hoti tathāgato param maraṇā’ti vā, ‘na hoti tathāgato param maraṇā’ti vā, ‘hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇā’ti vā, ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā’ti vā”ti.

Evam vutte poṭṭhapādo paribbājako te paribbājake etadavoca- “ahampi kho, bho, na kiñci samaṇassa gotamassa ekāmsikam dhammam desitam ājānāmi- ‘sassato loko’ti vā, ‘asassato loko’ti vā ...pe... ‘neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā’ti vā; api ca samaṇo gotamo bhūtam taccham tatham paṭipadam paññapeti dhammatṭhitatam dhammaniyāmataṁ. Bhūtam kho pana taccham tatham paṭipadam paññapentassa dhammatṭhitatam dhammaniyāmataṁ, kathañhi nāma mādiso viññū samaṇassa gotamassa subhāsitam subhāsitato nābbhanumodeyyā”ti?

Cittahatthisāriputtapoṭṭhapādavatthu

422. Atha kho dvīhatīhassa accayena citto ca hatthisāriputto poṭṭhapādo ca paribbājako yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā citto hatthisāriputto bhagavantam abhivādetvā ekamantaṁ nisidi. Poṭṭhapādo pana paribbājako bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodaniyam katham sāraṇiyam vītisāretvā eka- mantam nisidi. Ekamantaṁ nisinno kho poṭṭhapādo paribbājako bhagavantam etadavoca- “tadā mam, bhante, te paribbājakā acirapakkantassa bhagavato sama- ntato vācāsannitodakena sañjhabbharimakamṣu- ‘evameva panāyam bhavam poṭṭhapādo yaññadeva samaṇo (1.0176) gotamo bhāsatī, tam tadevassa abhanu- modati- ‘evametam bhagavā evametam sugatā’ti. Na kho pana mayam kiñci samaṇassa gotamassa ekāmsikam dhammam desitam ājānāma- “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā, “antavā loko”ti vā, “anantavā loko”ti vā, “tam jīvam tam sarīran”ti vā, “aññam jīvam aññam sarīran”ti vā, “hoti tathāgato param maraṇā”ti vā, “na hoti tathāgato param maraṇā”ti vā, “hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇā”ti vā, “neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā”ti vā’ti. Evam vuttāham, bhante, te paribbājake etadavocam- ‘ahampi kho, bho, na kiñci sama-

ηassa gotamassa ekāmsikam dhammam desitam ājānāmi- “sassato loko”ti vā, “asassato loko”ti vā ...pe... “neva hoti na na hoti tathāgato param maraṇā”ti vā; api ca samaṇo gotamo bhūtam taccham tathaṁ paṭipadaṁ paññapeti dhammaṭhitataṁ dhammaniyāmatam. Bhūtam kho pana taccham tathaṁ paṭipadaṁ paññapentassa dhammaṭhitataṁ dhammaniyāmatam, kathañhi nāma mādiso viññū samaṇassa gotamassa subhāsitam subhāsitato nābbhanumodeyyā”ti?

423. “Sabbeva kho ete, poṭṭhapāda, paribbājakā andhā acakkhukā; tvameva nesam eko cakkhumā. Ekaṁsikāpi hi kho, poṭṭhapāda, mayā dhammā desitā paññattā; anekāmsikāpi hi kho, poṭṭhapāda, mayā dhammā desitā paññattā.

“Katame ca te, poṭṭhapāda, mayā anekāmsikā dhammā desitā paññattā? ‘Sassato loko’ti § kho, poṭṭhapāda, mayā anekāmsiko dhammo desito paññatto; ‘asassato loko’ti § kho, poṭṭhapāda, mayā anekāmsiko dhammo desito paññatto; ‘antavā loko’ti § kho poṭṭhapāda ...pe... ‘anantavā loko’ti § kho poṭṭhapāda... ‘tam jīvam tam sarīran’ti kho poṭṭhapāda... ‘aññam jīvam aññam sarīran’ti kho poṭṭhapāda... ‘hoti tathāgato param maraṇā’ti kho poṭṭhapāda... na hoti tathāgato param maraṇā’ti kho poṭṭhapāda... ‘hoti ca na ca hoti tathāgato param maraṇā’ti kho poṭṭhapāda... ‘neva (1.0177) hoti na na hoti tathāgato param maraṇā’ti kho, poṭṭhapāda, mayā anekāmsiko dhammo desito paññatto.

“Kasmā ca te, poṭṭhapāda, mayā anekāmsikā dhammā desitā paññattā? Na hete, poṭṭhapāda, atthasamhitā na dhammasamhitā na ādibrahmacariyakā na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhiññāya na sambodhāya na nibbānāya saṁvattanti. Tasmā te mayā anekāmsikā dhammā desitā paññattā”.

Ekaṁsikadhammo

424. “Katame ca te, poṭṭhapāda, mayā ekaṁsikā dhammā desitā paññattā? Idam dukkhanti kho, poṭṭhapāda, mayā

ekaṁsiko dhammo desito paññatto. Ayaṁ dukkhasamudayoti kho, poṭṭhapāda, mayā ekaṁsiko dhammo desito paññatto. Ayaṁ dukkhanirodhoti kho, poṭṭhapāda, mayā ekaṁsiko dhammo desito paññatto. Ayaṁ dukkhanirodhagāminī paṭipadāti kho, poṭṭhapāda, mayā ekaṁsiko dhammo desito paññatto.

“Kasmā ca te, poṭṭhapāda, mayā ekaṁsikā dhammā desitā paññattā? Ete, poṭṭhapāda, atthasamhitā, ete dhammasamhitā, ete ādibrahmacariyakā ete nibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattanti. Tasmā te mayā ekaṁsikā dhammā desitā paññattā.

425. “Santi, poṭṭhapāda, eke samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino- ‘ekantasukhī attā hoti arogo param maraṇā’ti. Tyāhaṁ upasaṅkamitvā evam vadāmi- ‘saccam kira tumhe āyasmanto evamvādino evamdiṭṭhino- ‘ekantasukhī attā hoti arogo param maraṇā’ti? Te ce me evam puṭṭhā ‘āmā’ti paṭijānanti. Tyāhaṁ evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto ekantasukham lokam jānam passam viharathā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Tyāhaṁ evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto ekam vā rattim ekam vā divasam upadḍham vā rattim upadḍham vā divasam ekantasukhim attānam sañjānāthā’ti (1.0178) §? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti. Tyāhaṁ evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto jānātha- ‘ayaṁ maggo ayam paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Tyāhaṁ evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto yā tā devatā ekantasukham lokam upapannā, tāsam bhāsamānānam saddam sunātha- ‘supatipannāttha, mārisā, ujupatipannāttha, mārisā, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya; mayampi hi, mārisā, evampaṭipannā ekantasukham lokam upapannā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante tesam samaṇabrāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante tesam samaṇabrāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

426. “Seyyathāpi, poṭṭhapāda, puriso evam vadeyya- ‘ahaṁ yā imasmim janapade janapadakalyāṇī, taṁ icchāmi taṁ kāmemī’ti. Tamenam evam vadeyyum- ‘ambho purisa, yaṁ tvam janapadakalyāṇīm icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇīm khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā’ti? Iti puṭṭho ‘no’ti vadeyya. Tamenam evam vadeyyum- ‘ambho purisa, yaṁ tvam janapadakalyāṇīm icchasi kāmesi, jānāsi taṁ janapadakalyāṇīm evamnāmā evamgottāti vā, dīghā vā rassā vā majjhimā vā kālī vā sāmā vā maṅguracchavī vāti, amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā’ti? Iti puṭṭho ‘no’ti vadeyya. Tamenam evam vadeyyum- ‘ambho purisa, yaṁ tvam na jānāsi na passasi, taṁ tvam icchasi kāmesī’ti? Iti puṭṭho ‘āmā’ti vadeyya.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

“Evameva kho, poṭṭhapāda, ye te samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino- ‘ekantasukhī attā hoti arogo param maraṇā’ti. Tyāhaṁ upasaṅkamitvā evam

vadāmi- ‘saccam kira tumhe āyasmanto evamvādino evamdiṭṭhino (1.0179)- “ekantasukhī attā hoti arogo param maraṇā”ti? Te ce me evam puṭṭhā ‘āmā’ti paṭijānanti. Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto ekantasukham lokam jānam passam viharathā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto ekam vā rattim ekam vā divasam upaḍḍham vā rattim upaḍḍham vā divasam ekantasukhim attānam sañjānāthā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti. Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto jānātha- “ayam maggo ayam paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto yā tā devatā ekantasukham lokam upapannā, tāsam bhāsamānānam saddam suṇātha- “suppaṭipannāttha, mārisā, ujuppaṭipannāttha, mārisā, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya; mayampi hi, mārisā, evampaṭipannā ekantasukham lokam upapannā”ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante tesam samaṇabrahmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante tesam samaṇabrahmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

427. “Seyyathāpi, poṭṭhapāda, puriso cātumahāpathe nissemīm kareyya pāsādassa ārohaṇāya. Tamenam evam vadeyyum- ‘ambho purisa, yassa tvam § pāsādassa ārohaṇāya nissemīm karosi, jānāsi tam pāsādam puratthimāya vā disāya dakkhiṇāya vā disāya pacchimāya vā disāya uttarāya vā disāyaucco vā nīco vā majjhimo vā’ti? Iti puṭṭho ‘no’ti vadeyya. Tamenam evam vadeyyum- ‘ambho purisa, yam tvam na jānāsi na passasi, tassa tvam pāsādassa ārohaṇāya nissemīm karosī’ti? Iti puṭṭho ‘āmā’ti vadeyya.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

“Evameva (1.0180) kho, poṭṭhapāda, ye te samaṇabrahmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino- ‘ekantasukhī attā hoti arogo param maraṇā’ti. Tyāham upasaṅkamitvā evam vadāmi- ‘saccam kira tumhe āyasmanto evamvādino evamdiṭṭhino- ‘ekantasukhī attā hoti arogo param maraṇā’ti? Te ce me evam puṭṭhā ‘āmā’ti paṭijānanti. Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto ekantasukham lokam jānam passam viharathā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto ekam vā rattim ekam vā divasam upaḍḍham vā rattim upaḍḍham vā divasam ekantasukhim attānam sañjānāthā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti. Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto jānātha ayam maggo ayam paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyā’ti? Iti puṭṭhā ‘no’ti vadanti.

“Tyāham evam vadāmi- ‘api pana tumhe āyasmanto yā tā devatā ekantasukham lokam upapannā’ tāsam devatānam bhāsamānānam saddam suṇātha- “suppaṭipannāttha, mārisā, ujuppaṭipannāttha, mārisā, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya; mayampi hi, mārisā, evam paṭipannā ekantasukham lokam upapannā’ti? Iti

puṭṭhā “no”ti vadanti.

“Tam kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam̄ sante tesam̄ samaṇabrahmaṇānam̄ appāṭihīrakataṁ bhāsitam̄ sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam̄ sante tesam̄ samaṇabrahmaṇānam̄ appāṭihīrakataṁ bhāsitam̄ sampajjati”ti.

Tayo attapaṭilābhā

428. “Tayo kho me, poṭṭhapāda, attapaṭilābhā- oḷāriko attapaṭilābho, manomayo attapaṭilābho, arūpo attapaṭilābho. Katamo ca, poṭṭhapāda, oḷāriko attapaṭilābho? Rūpī cātumahābhūtiko kabaṭikārāhārabhakkho §, ayam̄ oḷāriko attapaṭilābho. Katamo manomayo attapaṭilābho? Rūpī manomayo sabbaṅgapaccaṅgī ahinīndriyo, ayam̄ manomayo attapaṭilābho. Katamo arūpo attapaṭilābho? Arūpī saññāmaya, ayam̄ arūpo attapaṭilābho.

429. “Oḷārikassapi (1.0181) kho ahaṁ, poṭṭhapāda, attapaṭilābhassa pahānāya dhammam̄ desemi- yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahiyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathāti. Siyā kho pante, poṭṭhapāda, evamassa- saṃkilesikā dhammā pahiyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati, dukkho ca kho vihāroti, na kho panetam̄, poṭṭhapāda, evam̄ daṭṭhabbam̄. Saṃkilesikā ceva dhammā pahiyissanti, vodāniyā ca dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati, pāmuujjam̄ ceva bhavissati pīti ca passaddhi ca sati ca sampajaññañca sukho ca vihāro.

430. “Manomayassapi kho ahaṁ, poṭṭhapāda, attapaṭilābhassa pahānāya dhammam̄ desemi yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahiyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati, dukkho ca kho vihāro’ti, na kho panetam̄, poṭṭhapāda, evam̄ daṭṭhabbam̄. Saṃkilesikā ceva dhammā pahiyissanti, vodāniyā ca dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati, pāmuujjam̄ ceva bhavissati pīti ca passaddhi ca sati ca sampajaññañca sukho ca vihāro.

431. “Arūpassapi kho ahaṁ, poṭṭhapāda, attapaṭilābhassa pahānāya dhammam̄ desemi yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahiyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathāti. Siyā kho pante, poṭṭhapāda, evamassa- ‘saṃkilesikā dhammā pahiyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṁ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati, dukkho ca kho vihāro’ti, na kho panetam̄ (1.0182),

poṭṭhapāda, evam̄ datṭhabbam̄. Saṃkilesikā ceva dhammā pahīyissanti, vodāniyā ca dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṃ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissati, pāmuujam̄ ceva bhavissati pīti ca passaddhi ca sati ca sampajaññañca sukho ca vihāro.

432. “Pare ce, poṭṭhapāda, amhe evam̄ puccheyyum- ‘katamo pana so, āvuso, oḷāriko attapaṭilābho, yassa tumhe pahānāya dhammaṃ desetha, yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṃ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti, tesam̄ mayam̄ evam̄ puṭṭhā evam̄ byākareyyāma- ‘ayam̄ vā so, āvuso, oḷāriko attapaṭilābho, yassa mayam̄ pahānāya dhammaṃ desema, yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṃ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti.

433. “Pare ce, poṭṭhapāda, amhe evam̄ puccheyyum- ‘katamo pana so, āvuso, manomayo attapaṭilābho, yassa tumhe pahānāya dhammaṃ desetha, yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṃ vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam̄ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti? Tesam̄ mayam̄ evam̄ puṭṭhā evam̄ byākareyyāma- ‘ayam̄ vā so, āvuso, manomayo attapaṭilābho yassa mayam̄ pahānāya dhammaṃ desema, yathāpaṭipannānam̄ vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūriṃ vepullattañca diṭṭheva

dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti.

434. “Pare ce, poṭṭhapāda, amhe evam puccheyyum- ‘katamo pana so, āvuso, arūpo attapaṭilābho, yassa tumhe pahānāya dhammām desetha, yathāpaṭipannānam vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūrim vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti, tesam mayam evam puṭṭhā (1.0183) evam byākareyyāma- ‘ayam vā so, āvuso, arūpo attapaṭilābho yassa mayam pahānāya dhammām desema, yathāpaṭipannānam vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūrim vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante sappāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante sappāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

435. “Seyyathāpi, poṭṭhapāda, puriso nissem̄ kareyya pāsādassa ārohaṇāya tasseva pāsādassa heṭṭhā. Tamenam evam vadeyyum- ‘ambho purisa, yassa tvam pāsādassa ārohaṇāya nissem̄ karosi, jānāsi taṁ pāsādaṁ, puratthimāya vā disāya dakkhiṇāya vā disāya pacchimāya vā disāya uttarāya vā disāya ucco vā nīco vā majjhimo vā’ti? So evam vadeyya- ‘ayam vā so, āvuso, pāsādo, yassāham ārohaṇāya nissem̄ karomi, tasseva pāsādassa heṭṭhā’ti.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante tassa purisassa sappāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante tassa purisassa sappāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

436. “Evameva kho, poṭṭhapāda, pare ce amhe evam puccheyyum- ‘katamo pana so, āvuso, oḷāriko attapaṭilābho …pe… katamo pana so, āvuso, manomayo attapaṭilābho …pe… katamo pana so, āvuso, arūpo attapaṭilābho, yassa tumhe pahānāya dhammām desetha, yathāpaṭipannānam vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūrim vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti, tesam mayam evam puṭṭhā evam byākareyyāma- ‘ayam vā so, āvuso, arūpo attapaṭilābho, yassa mayam pahānāya dhammām desema, yathāpaṭipannānam vo saṃkilesikā dhammā pahīyissanti, vodāniyā dhammā abhivadḍhissanti, paññāpāripūrim (1.0184) vepullattañca diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharissathā’ti.

“Taṁ kim maññasi, poṭṭhapāda, nanu evam sante sappāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bhante, evam sante sappāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

437. Evam vutte citto hatthisāriputto bhagavantam etadavoca- “yasmim, bhante, samaye oḷāriko attapaṭilābho hoti, moghassa tasmin samaye manomayo attapaṭilābho hoti, mogho arūpo attapaṭilābho hoti; oḷāriko vāssa attapaṭilābho tasmin samaye sacco hoti. Yasmim, bhante, samaye manomayo attapaṭilābho hoti, moghassa tasmin samaye oḷāriko attapaṭilābho hoti, mogho arūpo attapaṭilābho hoti; manomayo vāssa attapaṭilābho tasmin samaye sacco hoti. Yasmim, bhante,

samaye arūpo attapaṭilābho hoti, moghassa tasmiṁ samaye oḷāriko attapaṭilābho hoti, mogho manomayo attapaṭilābho hoti; arūpo vāssa attapaṭilābho tasmiṁ samaye sacco hotī”ti.

“Yasmiṁ, citta, samaye oḷāriko attapaṭilābho hoti, neva tasmiṁ samaye manomayo attapaṭilābhoti saṅkham gacchati, na arūpo attapaṭilābhoti saṅkham gacchati; oḷāriko attapaṭilābhoteva tasmiṁ samaye saṅkham gacchati. Yasmiṁ, citta, samaye manomayo attapaṭilābho hoti, neva tasmiṁ samaye oḷāriko attapaṭilābhoti saṅkham gacchati, na arūpo attapaṭilābhoti saṅkham gacchati; manomayo attapaṭilābhoteva tasmiṁ samaye saṅkham gacchati. Yasmiṁ, citta, samaye arūpo attapaṭilābho hoti, neva tasmiṁ samaye oḷāriko attapaṭilābhoti saṅkham gacchati, na manomayo attapaṭilābhoti saṅkham gacchati; arūpo attapaṭilābhoti tveva tasmiṁ samaye saṅkham gacchati.

438. “Sace tam, citta, evam puccheyyum- ‘ahosi tvam atītamaddhānam, na tvam nāhosi; bhavissasi tvam anāgatamaddhānam, na tvam na bhavissasi; atthi tvam (1.0 etarahi, na tvam natthī’ti, evam puṭṭho tvam, citta, kinti byākareyyāsi”ti?

“Sace maṁ, bhante, evam puccheyyum- ‘ahosi tvam atītamaddhānam, na tvam na ahosi; bhavissasi tvam anāgatamaddhānam, na tvam na bhavissasi; atthi tvam etarahi, na tvam natthī’ti. Evam puṭṭho ahaṁ, bhante, evam byākareyyam- ‘ahosāham atītamaddhānam, nāham na ahosim; bhavissāmaham anāgatamaddhānam, nāham na bhavissāmi; atthāham etarahi, nāham natthī’ti. Evam puṭṭho ahaṁ, bhante, evam byākareyyan”ti.

“Sace pana tam, citta, evam puccheyyum- ‘yo te ahosi atīto attapaṭilābho, sova § te attapaṭilābho sacco, mogho anāgato, mogho paccuppanno? Yo § te bhavissati anāgato attapaṭilābho, sova te attapaṭilābho sacco, mogho atīto, mogho paccuppanno? Yo § te etarahi paccuppanno attapaṭilābho, sova § te attapaṭilābho sacco, mogho atīto, mogho anāgato’ti. Evam puṭṭho ahaṁ, bhante, evam byākareyyam- ‘yo me ahosi atīto attapaṭilābho, sova me attapaṭilābho tasmiṁ samaye sacco ahosi, mogho anāgato, mogho paccuppanno. Yo me bhavissati anāgato attapaṭilābho, sova me attapaṭilābho tasmiṁ samaye sacco bhavissati, mogho atīto, mogho paccuppanno. Yo me etarahi paccuppanno attapaṭilābho, sova me attapaṭilābho sacco, mogho atīto, mogho anāgato’ti. Evam puṭṭho ahaṁ, bhante, evam byākareyyan”ti?

“Sace pana maṁ, bhante, evam puccheyyum- ‘yo te ahosi atīto attapaṭilābho, sova te attapaṭilābho sacco, mogho anāgato, mogho paccuppanno. Yo te bhavissati anāgato attapaṭilābho, sova te attapaṭilābho sacco, mogho atīto, mogho paccuppanno. Yo te etarahi paccuppanno attapaṭilābho, sova te attapaṭilābho sacco, mogho atīto, mogho anāgato’ti. Evam puṭṭho ahaṁ, bhante, evam byākareyyam- ‘yo me ahosi atīto attapaṭilābho, sova me attapaṭilābho tasmiṁ samaye sacco ahosi, mogho anāgato, mogho paccuppanno. Yo me bhavissati anāgato attapaṭilābho, sova me attapaṭilābho tasmiṁ samaye sacco bhavissati, mogho atīto, mogho paccuppanno. Yo me etarahi paccuppanno attapaṭilābho, sova me attapaṭilābho sacco, mogho atīto, mogho anāgato’ti. Evam puṭṭho ahaṁ, bhante, evam byākareyyan”ti.

439. “Evameva (1.0186) kho, citta, yasmiṁ samaye oḷāriko attapaṭilābho hoti, neva tasmiṁ samaye manomayo attapaṭilābhoti saṅkham gacchati, na arūpo attapaṭilābhoti saṅkham gacchati. Oḷāriko attapaṭilābho tveva tasmiṁ samaye saṅkham gacchati. Yasmiṁ, citta, samaye manomayo attapaṭilābho hoti ...pe...

yasmiṁ, citta, samaye arūpo attapaṭilābho hoti, neva tasmīm samaye oḷāriko attapaṭilābhōti saṅkham gacchati, na manomayo attapaṭilābhōti saṅkham gacchati; arūpo attapaṭilābho tveva tasmīm samaye saṅkham gacchati.

440. “Seyyathāpi, citta, gavā khīram, khīramhā dadhi, dadhimhā navanītam, navanītamhā sappi, sappimhā sappimaṇḍo. Yasmiṁ samaye khīram hoti, neva tasmīm samaye dadhīti saṅkham gacchati, na navanītanti saṅkham gacchati, na sappīti saṅkham gacchati, na sappimaṇḍoti saṅkham gacchati; khīram tveva tasmīm samaye saṅkham gacchati. Yasmiṁ samaye dadhi hoti ...pe... navanītam hoti... sappi hoti... sappimaṇḍo hoti, neva tasmīm samaye khīranti saṅkham gacchati, na dadhīti saṅkham gacchati, na navanītanti saṅkham gacchati, na sappīti saṅkham gacchati; sappimaṇḍo tveva tasmīm samaye saṅkham gacchati. Evameva kho, citta, yasmiṁ samaye oḷāriko attapaṭilābho hoti ...pe... yasmiṁ, citta, samaye manomayo attapaṭilābho hoti ...pe... yasmiṁ, citta, samaye arūpo attapaṭilābho hoti, neva tasmīm samaye oḷāriko attapaṭilābhōti saṅkham gacchati, na manomayo attapaṭilābhōti saṅkham gacchati; arūpo attapaṭilābho tveva tasmīm samaye saṅkham gacchati. Imā kho citta, lokasamaññā lokaniruttiyo lokavohārā lokapaññattiyo, yāhi tathāgato voharati aparāmasan”ti.

441. Evam vutte, poṭṭhapādo paribbājako bhagavantam etadavoca- “abhi-kkantam, bhante! Abhikkantam, bhante, seyyathāpi, bhante, nikkujjitam vā ukku-jjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya- ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti. Evamevam bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakam maṁ bhagavā dhāretu ajja-tagge pāṇupetam saraṇam gatan”ti.

Cittahatthisāriputta-upasampadā

442. Citto (1.0187) pana hatthisāriputto bhagavantam etadavoca- “abhikkantam, bhante; abhikkantam, bhante! Seyyathāpi, bhante, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya- ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti. Evamevam bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bhante, bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāhaṁ, bhante, bhagavato santike pabbajjam, labheyyam upasampadan”ti.

443. Alattha kho citto hatthisāriputto bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam. Acirūpasampanno kho panāyasmā citto hatthisāriputto eko vūpa-kaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirasseva- yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram- brahmacariyapari-yosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. ‘Khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, kataṁ karañiyam, nāparam itthattāyā’ti abbhaññāsi. Aññataro kho panāyasmā citto hatthisāriputto arahataṁ ahosīti.

Poṭṭhapādasuttam niṭṭhitam navamam.

10. Subhasuttam

Subhamāṇavavatthu

444. Evam (1.0188) me sutam- ekam samayaṁ āyasmā ānando sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme aciraparinibbute bhagavati. Tena kho pana samayena subho māṇavo todeyyaputto sāvatthiyam paṭivasati kenacideva karaṇīyena.

445. Atha kho subho māṇavo todeyyaputto aññataram māṇavakam āmantesi- “ehi tvam, māṇavaka, yena samaṇo ānando tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā mama vacanena samaṇam ānandam appābādham appātaṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram puccha- ‘subho māṇavo todeyyaputto bhavantam ānandam appābādham appātaṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchatī’ti. Evañca vadehi- ‘sādhu kira bhavam ānando yena subhassa māṇavassa todeyyaputtassa nivesanam tenupasaṅkamatu anukampam upādāyā’”ti.

446. “Evaṁ, bho”ti kho so māṇavako subhassa māṇavassa todeyyaputtassa paṭissutvā yenāyasmā ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmata āna-ndena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam kathaṁ sāraṇīyam vītisāretvā eka-mantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho so māṇavako āyasmantam ānandam eta-davoca- “subho māṇavo todeyyaputto bhavantam ānandam appābādham appā- taṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchatī; evañca vadeti- ‘sādhu kira bhavam ānando yena subhassa māṇavassa todeyyaputtassa nivesanam tenupa- saṅkamatu anukampam upādāyā’”ti.

447. Evam vutte, āyasmā ānando tam māṇavakam etadavoca- “akālo kho, māṇavaka. Atthi me aja bhesajjamattā pītā. Appevanāma svepi upasaṅkameyyāma kālañca samayañca upādāyā”ti.

“Evam, bho”ti kho so māṇavako āyasmato ānandassa paṭissutvā uṭṭhāyāsanā yena subho māṇavo todeyyaputto tenupasaṅkami (1.0189); upasaṅkamitvā subham māṇavam todeyyaputtam etadavoca, “avocumhā kho mayam bhotō vacanena tam bhavantam ānandaṁ- ‘subho māṇavo todeyyaputto bhavantam ānandaṁ appābādhām appātaṅkam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchati, evañca vadeti- “sādu kira bhavam ānando yena subhassa māṇavassa todeyyaputtassa nivesanam tenupasaṅkamatu anukampam upādāyā”ti. Evam vutte, bho, samaṇo ānando mam etadavoca- ‘akālo kho, māṇavaka. Atthi me aja bhesajjamattā pītā. Appevanāma svepi upasaṅkameyyāma kālañca samayañca upādāyā”ti. Ettāvatāpi kho, bho, katameva etam, yato kho so bhavam ānando okāsama-kāsi svātanāyapi upasaṅkamanāyā”ti.

448. Atha kho āyasmā ānando tassā rattiyā accayena pubbañhasamayam nivāsetvā pattacivaramādāya cetakena bhikkhunā pacchāsamaṇena yena subhassa māṇavassa todeyyaputtassa nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisidi.

Atha kho subho māṇavo todeyyaputto yenāyasmā ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmatā ānandena saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho subho māṇavo todeyyaputto āyasmantaṁ ānandaṁ etadavoca- “bhavañhi ānando tassa bhotō gotamassa dīgharattam upaṭṭhāko santikāvacaro samīpacārī. Bhavametam ānando jāneyya, yesam so bhavam gotamo dhammānam vaṇṇavādī ahosi, yattha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi. Katamesānam kho, bho ānanda, dhammānam so bhavam gotamo vaṇṇavādī ahosi; kattha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi”ti?

449. “Tiṇṇam kho, māṇava, khandhānam so bhagavā vaṇṇavādī ahosi; etha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi. Katamesam tiṇṇam? Ariyassa sīlakkhandhassa, ariyassa samādhikkhandhassa, ariyassa paññākkhandhassa. Imesam kho, māṇava, tiṇṇam khandhānam so bhagavā vaṇṇavādī ahosi; etha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi”ti.

Sīlakkhandho

450. “Katamo (1.0190) pana so, bho ānanda, ariyo sīlakkhandho, yassa so bhavam gotamo vaṇṇavādī ahosi, yattha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi”ti?

“Idha, māṇava, tathāgato loke uppajjati araham sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā. So imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrahmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā

pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhekalayāṇam pariyośānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmaçariyam pakāseti. Tam dhammam suṇāti gahapati vā gahapatiputto vā aññatarasmiṁ vā kule paccājāto. So tam dhammam sutvā tathāgate saddham paṭilabhati. So tena saddhāpaṭilābhena samannāgato iti paṭisañcikkhati- ‘sambādho gharāvāso rajopatho, abbhokāso pabbajjā, nayidam sukaraṇ agāraṇ ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekanta-parisuddham sañkhalikhitaṇ brahmaçariyam caritum. Yamnūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan’ti. So aparena samayena appam vā bhogakkhandham pahāya mahantam vā bhogakkhandham pahāya appam vā ñātiparivatṭam pahāya mahantam vā ñātiparivatṭam pahāya kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. So evam pabbajito samāno pātimokkhasaṁvarasaṁvuto viharati, ācāragocarasampanno, anumattesu vajjesu bhayadassāvī, samādāya sikkhati sikkhāpadesu, kāyakammavacīkammaṇa samannāgato kusalena, parisuddhājīvo, sīlasampanno, indriyesu guttadvāro, satisampajaññena samannāgato, santuṭṭho.

451. “Kathañca, māṇava, bhikkhu sīlasampanno hoti? Idha, māṇava, bhikkhu pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno, sabbapāṇabhūtahitānukampī viharati. Yampi, māṇava, bhikkhu pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti, nihitadaṇḍo nihitasattho lajjī dayāpanno, sabbapāṇabhūtahitānukampī (1.0191) viharati; idampissa hoti sīlasmiṁ. (yathā 194 yāva 210 anucchedesu evam vitthāretabbam).

“Yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam- santikammaṇ paṇidhikammam bhūtakammaṇ bhūrikammaṇ vassakammaṇ vossakammaṇ vatthukammaṇ vatthuparikammaṇ ācamanam nhāpanam juhanam vamanam virecanam uddhamvirecanam adhovirecanam sīsa-virecanam kaṇṇatelaṇ nettatappanam natthukammaṇ añjanam paccañjanam sālākiyam sallakattiyam dārakatikicchā mūlabhesajjānam anuppadānam osadhīnam paṭimokkho iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Yampi, māṇava, bhikkhu yathā vā paneke bhonto samaṇabrāhmaṇā saddhādeyyāni bhojanāni bhuñjitvā te evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvena jīvitam kappenti, seyyathidam, santikammaṇ paṇidhikammaṇ ...pe... osadhīnam paṭimokkho iti vā iti evarūpāya tiracchānavijjāya micchājīvā paṭivirato hoti. Idampissa hoti sīlasmiṁ.

452. “Sa kho so §, māṇava, bhikkhu evam sīlasampanno na kutoci bhayaṇ samanupassati, yadidam sīlasaṁvarato. Seyyathāpi, māṇava, rājā khattiyo muddhāvasitto nihatapaccāmitto na kutoci bhayaṇ samanupassati, yadidam paccatthikato. Evameva kho, māṇava, bhikkhu evam sīlasampanno na kutoci bhayaṇ samanupassati, yadidam sīlasaṁvarato. So iminā ariyena sīlakkhaṇdhena samannāgato ajjhattam anavajjasukham paṭisamvedeti. Evam kho, māṇava, bhikkhu sīlasampanno hoti.

453. “Ayaṇ kho so, māṇava, ariyo sīlakkhandho yassa so bhagavā vaṇṇavādī

ahosi, yattha ca imam janataṁ samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi. Atthi cevettha uttarikaraṇīyan”ti.

“Acchariyam, bho ānanda, abbhutam, bho ānanda! So cāyam, bho ānanda, ariyo sīlakkhandho paripuṇo, no aparipuṇo. Evam paripuṇnaṁ cāham, bho, ānanda, ariyam sīlakkhandham ito bahiddhā aññesu samaṇabrāhmaṇesu na (1.0192) samanupassāmi. Evam paripuṇnañca, bho ānanda, ariyam sīlakkhandham ito bahiddhā aññe samaṇabrāhmaṇā attani samanupasseyyum, te tāvatakeneva attamanā assu- ‘alamettāvatā, katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttarikaraṇīyan’ti. Atha ca pana bhavam ānando evamāha- ‘atthi cevettha uttarikaraṇīyan”ti §.

Samādhikkhandho

454. “Katamo pana so, bho ānanda, ariyo samādhikkhandho, yassa so bhavam gotamo vaṇṇavādī ahosi, yattha ca imam janataṁ samādapesi nivesesi patiṭṭhāpe- si”ti?

“Kathañca, māṇava, bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti? Idha, māṇava, bhikkhu cakkhunā rūpaṁ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī; yatvādhikaraṇa- menam cakkhundriyam asaṁvutam viharantam abhijjhādomanassā pāpakā aku- salā dhammā anvāssaveyyum tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati cakkhu- ndriyam, cakkhundriye saṁvaraṁ āpajjati. Sotena saddam sutvā ...pe... ghānena gandham ghāyitvā... jivhāya rasam sāyitvā... kāyena phoṭṭhabbam phusitvā... manasā dhammaṁ viññāya na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī; yatvādhika- raṇamenam manindriyam asaṁvutam viharantam abhijjhādomanassā pāpakā akusalā dhammā anvāssaveyyum tassa saṁvarāya paṭipajjati, rakkhati mani- ndriyam, manindriye saṁvaraṁ āpajjati. So iminā ariyena indriyasamvarena sa- nnāgato ajjhattam abyāsekasukham paṭisamvedeti. Evam kho, māṇava, bhikkhu indriyesu guttadvāro hoti.

455. “Kathañca, māṇava, bhikkhu satisampajaññena samannāgato hoti? Idha, māṇava, bhikkhu abhikkante paṭikkante sampajānakārī hoti, ālokite vilokite sampajānakārī hoti, samiñjite pasārite sampajānakārī hoti, saṅghātipattacīvaraḍhāraṇe sampajānakārī hoti, asite pīte khāyite sāyite sampajānakārī hoti, uccārapassāva- kamme sampajānakārī hoti, gate ṭhite nisinne (1.0193) sutte jāgarite bhāsite tuṇhi- bhāve sampajānakārī hoti. Evam kho, māṇava, bhikkhu satisampajaññena sa- nnāgato hoti.

456. “Kathañca, māṇava, bhikkhu santuṭṭho hoti? Idha, māṇava, bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Seyyathāpi, māṇava, pakkhī sakuno yena yeneva ḏeti, sapattabhārova ḏeti; evameva kho, māṇava, bhikkhu santuṭṭho hoti kāyaparihārikena cīvarena kucchiparihārikena piṇḍapātena. So yena yeneva pakkamati, samādāyeva pakkamati. Evam kho, māṇava, bhikkhu santuṭṭho hoti.

457. “So iminā ca ariyena sīlakkhandhena samannāgato, iminā ca ariyena indriyasamvarena samannāgato, iminā ca ariyena satisampajaññena samannāgato, imāya ca ariyāya santuṭṭhiyā samannāgato vivittam senāsanam bhajati araññam rukkhamūlam pabbatam kandaram giriguham susānam vanapattham abbhokāsam palālapuñjam. So pacchābhattam piṇḍapātappaṭikkanto nisīdati pallaṅkam ābhujitvā, ujum kāyam paṇidhāya, parimukham satim upaṭṭhapetvā.

458. “So abhijjhām loke pahāya vigatābhijjhena cetasā viharati abhijjhāya cittam parisodheti. Byāpādapadosam pahāya abyāpannacitto viharati sabbapāṇabhūtahitānukampī byāpādapadosā cittam parisodheti. Thinamiddham pahāya vigatathinamiddho viharati ālokasaññī sato sampajāno, thinamiddhā cittam parisodheti. Uddhaccakukkuccam pahāya anuddhato viharati ajhattam vūpasantacitto uddhaccakukkuccā cittam parisodheti. Vicikicchaṁ pahāya tiṇṇavvicikiccho viharati akathamkathī kusalesu dhammesu, vicikicchāya cittam parisodheti.

459. “Seyyathāpi, māṇava, puriso iṇam ādāya kammante payojeyya. Tassa te kammantā samijjhelyum. So yāni ca porāṇāni iṇamūlāni tāni ca byantiṁ kareyya, siyā cassa uttarim avasiṭṭham dārabharaṇāya. Tassa evamassa- ‘aham kho pubbe iṇam ādāya kammante payojesim (1.0194). Tassa me te kammantā samijjhimsu. Soham yāni ca porāṇāni iṇamūlāni tāni ca byantiṁ akāsim, atthi ca me uttarim avasiṭṭham dārabharaṇāyā’ti. So tatonidānam labhetha pāmojjam, adhigaccheyya somanassam.

460. “Seyyathāpi, māṇava, puriso ābādhiko assa dukkhito bālhagilāno; bhattañcassa nacchādeyya, na cassa kāye balamattā. So aparena samayena tamhā ābādhā mucceyya, bhattañcassa chādeyya, siyā cassa kāye balamattā. Tassa evamassa- ‘aham kho pubbe ābādhiko ahosiṁ dukkhito bālhagilāno, bhattañca me nacchādesi, na ca me āsi kāye balamattā. Somhi etarahi tamhā ābādhā mutto bhattañca me chādeti, atthi ca me kāye balamattā’ti. So tatonidānam labhetha pāmojjam, adhigaccheyya somanassam.

461. “Seyyathāpi, māṇava, puriso bandhanāgāre baddho assa. So aparena samayena tamhā bandhanāgārā mucceyya sotthinā abhayena, na cassa kiñci bhogānam vayo. Tassa evamassa- ‘aham kho pubbe bandhanāgāre baddho ahosiṁ. Somhi etarahi tamhā bandhanāgārā mutto sotthinā abhayena, natthi ca me

kiñci bhogānam vayo'ti. So tatonidānam labhetha pāmojjam, adhigaccheyya somanassam.

462. "Seyyathāpi, māṇava, puriso dāso assa anattādhīno parādhīno na yenakāmaṁgamo. So aparena samayena tamhā dāsabyā mucceyya, attādhīno aparādhīno bhujisso yenakāmaṁgamo. Tassa evamassa- 'ahaṁ kho pubbe dāso ahosim anattādhīno parādhīno na yenakāmaṁgamo. Somhi etarahi tamhā dāsabyā mutto attādhīno aparādhīno bhujisso yenakāmaṁgamo'ti. So tatonidānam labhetha pāmojjam, adhigaccheyya somanassam.

463. "Seyyathāpi, māṇava, puriso sadhano sabhogo kantāraddhānamaggam paṭipajjeyya dubbhikkham sappaṭibhayam. So aparena samayena tam kantāram nitthareyya, sotthinā gāmantam anupāpuṇeyya khemam appaṭibhayam. Tassa evamassa (1.0195)- 'ahaṁ kho pubbe sadhano sabhogo kantāraddhānamaggam paṭipajjim dubbhikkham sappaṭibhayam. Somhi etarahi kantāram nitthiṇo, sotthinā gāmantam anuppatto khemam appaṭibhayan'ti. So tatonidānam labhetha pāmojjam, adhigaccheyya somanassam.

464. "Evameva kho, māṇava, bhikkhu yathā iṇam yathā rogam yathā bandhanāgaram yathā dāsabyam yathā kantāraddhānamaggam, evam ime pañca nīvaraṇe appahīne attani samanupassati.

465. "Seyyathāpi, māṇava, yathā āṇanyaam yathā ārogyam yathā bandhanāmokkham yathā bhujissam yathā khemantabhūmim. Evameva bhikkhu ime pañca nīvaraṇe pahīne attani samanupassati.

466. "Tassime pañca nīvaraṇe pahīne attani samanupassato pāmojjam jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukham vedeti, sukhino cittam samādhiyati.

467. "So vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippheari, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭam hoti.

"Seyyathāpi, māṇava, dakkho nhāpako vā nhāpakantevāsi vā kāmsathāle nhānīyacunṇāni ākiritvā udakena parippheosakam parippheosakam sandeyya. Sāyam nhānīyapiṇḍi snehānugatā snehaparetā santarabāhirā phuṭā snehena, nāca paggharanī. Evameva kho, māṇava, bhikkhu imameva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippheari, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa vivekajena pītisukhena apphuṭam hoti. Yampi, māṇava, bhikkhu vivicceva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamam jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam vivekajena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippheari, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa (1.0196) vivekajena pītisukhena apphuṭam hoti. Idampissa hoti samādhismim.

468. "Puna caparam, māṇava, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanaṁ cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyam jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam samādhijena pītis

khena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭam hoti.

“Seyyathāpi, māṇava, udakarahado gambhīro ubbhidodako. Tassa nevassa purathimāya disāya udakassa āyamukham, na dakkhiṇāya disāya udakassa āyamukham, na pacchimāya disāya udakassa āyamukham, na uttarāya disāya udakassa āyamukham, devo ca na kālena kālam sammā dhāram anupaveccheyya. Atha kho tamhāva udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijitvā tameva udakarahadām sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripūreyya paripphareyya, nāssa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphuṭam assa. Evameva kho, māṇava, bhikkhu ...pe... yampi, māṇava, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā... pe... dutiyam jhānam upasampajja viharati, so imameva kāyam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa samādhijena pītisukhena apphuṭam hoti. Idampissa hoti samādhismim.

469. “Puna caparam, māṇava, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekkhako ca viharati sato sampajāno, sukhañca kāyena paṭisamvedeti, yam tam ariyā ācikkhanti—“upekkhako satimā sukhavihārī”ti, tatiyam jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭam hoti.

“Seyyathāpi, māṇava, uppaliṇiyam vā paduminiyam vā puṇḍarīkiniyam vā appenkaccāni uppalañi vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake samvāḍhāni udakānuggatāni antonimuggaposīni, tāni yāva caggā yāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni paripūrāni paripphuṭāni, nāssa kiñci sabbāvataṁ uppalañam vā padumānam vā puṇḍarīkānam vā (1.0197) sītena vārinā apphuṭam assa. Evameva kho, māṇava, bhikkhu ...pe... yampi, māṇava, bhikkhu pītiyā ca virāgā ...pe... tatiyam jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa nippītikena sukhena apphuṭam hoti. Idampissa hoti samādhismim.

470. “Puna caparam, māṇava, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthaṅgamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam parisuddhena cetasā pariyoñātēna pharitvā nisinno hoti; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyoñātēna apphuṭam hoti.

“Seyyathāpi, māṇava, puriso odātēna vatthena sasīsam pārupitvā nisinno assa, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa odātēna vatthena apphuṭam assa. Evameva kho, māṇava, bhikkhu ...pe... yampi, māṇava, bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbeva somanassadomanassānam atthaṅgamā adukkhamasukham upekkhāsatipārisuddhim catuttham jhānam upasampajja viharati. So imameva kāyam parisuddhena cetasā pariyoñātēna pharitvā nisinno hoti; nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyoñātēna apphuṭam hoti. Idampissa hoti samādhismim.

471. “Ayaṁ kho so, māṇava, ariyo samādhikkhandho yassa so bhagavā vaṇṇavādī ahosi, yattha ca imam janataṁ samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi. Atthi

cevettha uttarikaraṇīyan”ti.

“Acchariyam, bho ānanda, abbhutam, bho ānanda! So cāyam, bho ānanda, ariyo samādhikkhandho paripuṇṇo, no aparipuṇṇo. Evam paripuṇṇam cāham, bho ānanda, ariyam samādhikkhandham ito bahiddhā aññesu samaṇabrahmañesu na samanupassāmi. Evam paripuṇṇañca, bho ānanda, ariyam samādhikkhandham ito bahiddhā aññe samaṇabrahmañā attani samanupasseyyum, te tāvatakeneva attamanā assu- ‘alamettāvatā, katamettāvatā, anuppatto no sāmaññattho, natthi no kiñci uttarikaraṇīyan’ti. Atha ca pana bhavam ānando evamāha-‘atthi cevettha uttarikaraṇīyan”ti.

Paññākkhandho

472. “Katamo (1.0198) pana so, bho ānanda, ariyo paññākkhandho, yassa bho bhavam gotamo vaṇṇavādī ahosi, yattha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi”ti?

“So evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte ḡāṇḍadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So evam pajānāti- ‘ayam kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātā-pettikasambhavo odanakummāsūpacayo anicuccchādanaparimaddanabhedana-viddhamsanadhammo; idañca pana me viññāṇam ettha sitam ettha paṭibān’ti.

“Seyyathāpi, māṇava, maṇi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato accho vippasanno anāvilo sabbākārasampanno. Tatrāssa suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pañḍusuttam vā. Tamenam cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyā- ‘ayam kho maṇi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato accho vippasanno anāvilo sabbākārasampanno. Tatridam suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pañḍusuttam vā’ti. Eva-meva kho, māṇava, bhikkhu evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte ḡāṇḍadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So evam pajānāti- ‘ayam kho me kāyo rūpī cātumahābhūtiko mātā-pettikasambhavo odanakummāsūpacayo anicuccchādanapari-maddanabhedana-viddhamsanadhammo. Idañca pana me viññāṇam ettha sitam ettha paṭibaddhan’ti. Yampi, māṇava, bhikkhu evam samāhite citte ...pe... āneñjappatte ḡāṇḍadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So evam pajānāti ...pe... ettha paṭibaddhanti. Idampissa hoti paññāya.

473. “So evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte manomayam kāyam abhinimmānāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So imamhā kāyā aññam kāyam abhinimmināti rūpiṁ manomayam sabbaṅgapaccaṅgiṁ ahīnindriyam.

“Seyyathāpi (1.0199), māṇava, puriso muñjamhā īsikam pavāheyya. Tassa eva-massa- ‘ayam muñjo ayañ īsikā; añño muñjo aññā īsikā; muñjamhā tveva īsikā pavālhā’ti. Seyyathā vā pana, māṇava, puriso asim̄ kosiyā pavāheyya. Tassa eva-

massa- ‘ayaṁ asi, ayaṁ kosi; añño asi, aññā kosi; kosiyā tveva asi pavālho’ti. Seyyathā vā pana, māṇava, puriso ahim̄ karaṇḍā uddhareyya. Tassa evamassa- ‘ayaṁ ahi, ayaṁ karaṇḍo; añño ahi, añño karaṇḍo; karaṇḍā tveva ahi ubbhato’ti. Evameva kho, māṇava, bhikkhu ...pe... yampi, māṇava, bhikkhu evam̄ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte manomayaṁ kāyaṁ abhinimmānāya cittam̄ abhinīharati abhinnāmeti ...pe.... Idampissa hoti paññāya.

474. “So evam̄ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte iddhividhāya cittam̄ abhinīharati abhinnāmeti. So anekavihitam̄ iddhividham̄ paccanubhoti. Ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti. Āvibhāvam̄ tirobhāvam̄ tirokuṭṭam̄ tiropākāram̄ tiropabbatam̄ asajjamāno gacchati seyyathāpi ākāse. Pathavyāpi ummujjanimujjam̄ karoti, seyyathāpi udake. Udakepi abhijjamāne gacchati seyyathāpi pathavyam̄. Ākāsepi pallañkena kamati seyyathāpi pakkhī sakuno. Imepi candimasūriye evam̄ mahiddhike evam̄ mahānubhāve pāṇinā parāmasati parimajjati. Yāva brahmañkāpi kāyena vasam̄ vatteti.

“Seyyathāpi, māṇava, dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yaññadeva bhājanavikatim̄ ākaṇkheyya, tam̄ tadeva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pana, māṇava, dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmiṁ dantasmiṁ yaññadeva dantavikatim̄ ākaṇkheyya, tam̄ tadeva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pana, māṇava, dakkho suvaṇṇakāro vā suvaṇṇakārantevāsī vā suparikammakatasmiṁ suvaṇṇasmiṁ yaññadeva suvaṇṇavikatim̄ ākaṇkheyya, tam̄ tadeva kareyya abhinipphādeyya. Evameva kho, māṇava, bhikkhu (1.0200) ...pe... yampi māṇava bhikkhu evam̄ samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte iddhividhāya cittam̄ abhinīharati abhinnāmeti. So anekavihitam̄ iddhividham̄ paccanubhoti. Ekopi

hutvā bahudhā hoti ...pe... yāva brahmalokāpi kāyena vasaṁ vatteti. Idampissa hoti paññāya.

475. “So evam̄ samāhite citte ...pe... āneñjappatte dibbāya sotadhātuyā cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suñāti dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca. Seyyathāpi, māṇava, puriso addhānamaggappaṭipanno. So suñeyya bherisaddampi mudiṅga-saddampi sañkhapaṇavadindimasaddampi. Tassa evamassa- ‘bherisaddo itipi mudiṅgasaddo itipi sañkhapaṇavadindimasaddo iti’pi §. Evameva kho, māṇava, bhikkhu ...pe.... Yampi māṇava, bhikkhu evam̄ samāhite citte ...pe... āneñjappatte dibbāya sotadhātuyā cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suñāti dibbe ca mānuse ca ye dūre santike ca. Idampissa hoti paññāya.

476. “So evam̄ samāhite citte parisuddhe pariyoḍāte anaṅgane vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte cetopariyañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So parasattānam̄ parapuggalānam̄ cetasā ceto paricca pajānāti, ‘sarāgam vā cittam̄ sarāgam̄ cittañti pajānāti, ‘vītarāgam vā cittam̄ vītarāgam̄ cittañti pajānāti, ‘sadosam vā cittam̄ sadosam̄ cittañti pajānāti, ‘vītadosam vā cittam̄ vītadosam̄ cittañti pajānāti, ‘samoham vā cittam̄ samoham̄ cittañti pajānāti, ‘vītamoham vā cittam̄ vītamoham̄ cittañti pajānāti, ‘sañkhittam vā cittam̄ sañkhittam̄ cittañti pajānāti, ‘vikkhittam vā cittam̄ vikkhittam̄ cittañti pajānāti, ‘mahaggataṁ vā cittam̄ mahaggataṁ cittañti pajānāti, ‘amahaggataṁ vā cittam̄ amahaggataṁ cittañti pajānāti, ‘sa-uttaram vā cittam̄ sa-uttaram̄ cittañti pajānāti, ‘anuttaram vā cittam̄ anuttaram̄ cittañti pajānāti, ‘samāhitam vā cittam̄ samāhitam̄ cittañti pajānāti, ‘asamāhitam vā cittam̄ asamāhitam̄ cittañti pajānāti, ‘vimuttaṁ (1.0201) vā cittam̄ vimuttaṁ cittañti pajānāti, ‘avimuttaṁ vā cittam̄ avimuttaṁ cittañti pajānāti.

“Seyyathāpi, māṇava, itthī vā puriso vā daharo yuvā mañḍanajātiko ādāse vā parisuddhe pariyoḍāte acche vā udakapatte sakam̄ mukhanimittaṁ paccavekkhamāno sakāṇikam̄ vā sakāṇikanti jāneyya, akaṇikam̄ vā akaṇikanti jāneyya. Evameva kho, māṇava, bhikkhu ...pe... yampi, māṇava, bhikkhu evam̄ samāhite ...pe... āneñjappatte cetopariyañāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So parasattānam̄ purapuggalānam̄ cetasā ceto paricca pajānāti, sarāgam vā cittam̄ sarāgam̄ cittanti pajānāti ...pe... avimuttaṁ vā cittam̄ avimuttaṁ cittanti pajānāti. Idampissa hoti paññāya.

477. “So evam̄ samāhite citte ...pe... āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāṇāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So anekavihitam̄ pubbenivāsam̄ anussarati. Seyyathidam̄, ekampi jātiṁ dvepi jātiyo tissopi jātiyo catassopi jātiyo pañcapi jātiyo dasapi jātiyo viśampi jātiyo tiṁsampi jātiyo cattālīsampi jātiyo paññāsampi jātiyo jātisatampi jātisahassampi jātisatasahassampi anekepi saṁvatṭakappe anekepi vivatṭakappe anekepi saṁvatṭavivatṭakappe- ‘amutrāsim̄ evamnāmo evam-gotto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto. So tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsim̄ evamnāmo evam-gotto evamvaṇṇo evamāhāro evam̄sukhadukkhappaṭisaṁvedī evamāyupariyanto; so tato cuto idhūpa-

panno'ti. Iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati.

"Seyyathāpi, mānavā, puriso sakamhā gāmā aññam gāmam gaccheyya; tamhāpi gāmā aññam gāmam gaccheyya; so tamhā gāmā sakameva gāmam paccāgaccheyya. Tassa evamassa- 'ahaṁ kho sakamhā gāmā amum gāmam agacchim, tatra evam aṭṭhāsim evam nisidim evam abhāsim evam tuṇhī ahosim. So tamhāpi gāmā amum gāmam gacchim, tatrāpi evam aṭṭhāsim evam nisidim evam abhāsim evam tuṇhī ahosim. Somhi tamhā gāmā sakameva gāmam paccāgato'ti. Evameva kho, mānavā, bhikkhu ...pe... yampi, mānavā, bhikkhu evam (1.020) samāhite citte ...pe... āneñjappatte pubbenivāsānussatiñāñāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Seyyathidam-ekampi jātim ...pe... iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Idampissa hoti paññāya.

478. "So evam samāhite citte ...pe... āneñjappatte sattānam cutūpapātañāñāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvañne dubbañne sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti- 'ime vata bhonto sattā kāyaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena samannāgatā ariyānam upavādakā micchādiṭṭhikā micchādiṭṭhikammasamādānā. Te kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāyasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammādiṭṭhikā sammādiṭṭhikammasamādānā. Te kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapannā'ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvañne dubbañne sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti.

"Seyyathāpi, mānavā, majjhesiñghāṭake pāsādo, tattha cakkhumā puriso ṭhito passeyya manusse geham pavisantepi nikhamantepi rathikāyapi vīthim sañcarante majjhesiñghāṭake nisinnepi. Tassa evamassa- 'ete manussā geham pavisanti, ete nikhamanti, ete rathikāya vīthim sañcaranti, ete majjhesiñghāṭake nisinnā'ti. Evameva kho, mānavā, bhikkhu ...pe... yampi, mānavā, bhikkhu evam samāhite citte ...pe... āneñjappatte sattānam cutūpapātañāñāya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne pañte suvañne dubbañne sugate duggate, yathākammūpage satte pajānāti. Idampissa hoti paññāya.

479. "So evam samāhite citte parisuddhe pariyođāte anaṅgaṇe vigatūpakkilese mudubhūte kammaniye ṭhite āneñjappatte āsavānam khayañāñāya (1.0203) cittam abhinīharati abhininnāmeti. So idam dukkhanti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam dukkhanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti; ime āsavāti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavasamudayoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhoti yathābhūtam pajānāti, ayam āsavanirodhgāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati,

bhavāsavāpi cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, vimuttasmiṁ vimutta-
miti nāṇam hoti. ‘Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katham karaṇiyam, nāparam
itthattāyā’ti pajānāti.

“Seyyathāpi, māṇava, pabbatasāṅkhepe udakarahado accho vippasanno anā-
vilo. Tattha cakkhumā puriso tīre ṭhito passeyya sippikasambukampi sakkharaka-
thalampi macchagumbampi carantampi tiṭṭhantampi. Tassa evamassa-‘ayam kho
udakarahado accho vippasanno anāvilo. Tatrame sippikasambukāpi sakkharaka-
thalāpi macchagumbāpi carantipi tiṭṭhantipī’ti. Evameva kho, māṇava, bhikkhu
...pe... yampi, māṇava, bhikkhu evam samāhite citte ...pe... āneñjappatte āsa-
vānam khayañāṇaya cittam abhinīharati abhininnāmeti. So idam dukkhanti yathā-
bhūtam pajānāti ...pe... āsavanirodhagāminī paṭipadāti yathābhūtam pajānāti.
Tassa evam jānato evam passato kāmāsavāpi cittam vimuccati, bhavāsavāpi
cittam vimuccati, avijjāsavāpi cittam vimuccati, vimuttasmiṁ vimuttamiti nāṇam
hoti, ‘khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katham karaṇiyam, nāparam itthattāyā’ti
pajānāti. Idampissa hoti paññāya.

480. “Ayaṁ kho, so māṇava, ariyo paññākkhandho yassa so bhagavā vaṇṇa-
vādī ahosi, yattha ca imam janatam samādapesi nivesesi patiṭṭhāpesi. Natthi
cevettha uttarikaraṇiyā”ti.

“Acchariyam, bho ānanda, abbhutam, bho ānanda! So cāyam, bho ānanda,
ariyo paññākkhandho paripuṇṇo, no aparipuṇṇo. Evam paripuṇṇam cāham, bho
ānanda, ariyam paññākkhandham ito bahiddhā aññesu samanabrahmañesu na
samanupassāmi. Natthi (1.0204) cevettha § uttarikaraṇiyam §. Abhikkantaṁ, bho
ānanda, abhikkantaṁ, bho ānanda! Seyyathāpi, bho ānanda, nikujjitaṁ vā ukku-
jjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre
vā telapajjotam dhāreyya ‘cakkhumanto rūpāni dakkhantī’ti. Evamevam bhotā āna-
ndena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ, bho ānanda, tam bhavantam
gotamaṁ saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakam mām
bhavam ānando dhāretu ajtagge pāṇupetam saraṇam gatan”ti.

Subhasuttam niṭṭhitam dasamam.

11. Kevaṭṭasuttam

Kevaṭṭagahapatiputtavatthu

481. Evam (1.0205) me sutam- ekam samayaṁ bhagavā nālandāyaṁ viharati
pāvārikambavane. Atha kho kevaṭṭo gahapatiputto yena bhagavā tenupasaṅkami;
upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno
kho kevaṭṭo gahapatiputto bhagavantam etadavoca- “ayaṁ, bhante, nālandā
iddhā ceva phītā ca bahujanā ākiṇṇamanussā bhagavati abhippasannā. Sādhu,

bhante, bhagavā ekam bhikkhum samādisatu, yo uttarimanussadhammā, iddhipātihāriyam karissati; evāyaṁ nālandā bhiyyoso mattāya bhagavati abhippasidissati”ti. Evaṁ vutte, bhagavā kevaṭṭam gahapatiputtam etadavoca- “na kho aham, kevaṭṭa, bhikkhūnam evam dhammaṁ desemi- etha tumhe, bhikkhave, gihinam odātavasanānam uttarimanussadhammā iddhipātihāriyam karothā”ti.

482. Dutiyampi kho kevaṭṭo gahapatiputto bhagavantam etadavoca- “nāham, bhante, bhagavantaṁ dhamsemi; api ca, evam vadāmi- ‘ayam, bhante, nālandā iddhā ceva phitā ca bahujanā ākiṇṇamanussā bhagavati abhippasannā. Sādu, bhante, bhagavā ekam bhikkhum samādisatu, yo uttarimanussadhammā iddhipātihāriyam karissati; evāyaṁ nālandā bhiyyoso mattāya bhagavati abhippasidissati”ti. Dutiyampi kho bhagavā kevaṭṭam gahapatiputtam etadavoca- “na kho aham, kevaṭṭa, bhikkhūnam evam dhammaṁ desemi- etha tumhe, bhikkhave, gihinam odātavasanānam uttarimanussadhammā iddhipātihāriyam karothā”ti.

Tatiyampi kho kevaṭṭo gahapatiputto bhagavantam etadavoca- “nāham, bhante, bhagavantaṁ dhamsemi; api ca, evam vadāmi- ‘ayam, bhante, nālandā iddhā ceva phitā ca bahujanā ākiṇṇamanussā bhagavati abhippasannā. Sādu, bhante, bhagavā ekam bhikkhum samādisatu, yo uttarimanussadhammā iddhipātihāriyam karissati. Evāyaṁ nālandā bhiyyoso mattāya bhagavati abhippasidissati”ti.

Iddhipātihāriyam

483. “Tīṇi (1.0206) kho imāni, kevaṭṭa, pātihāriyāni mayā sayam abhiññā sacchikatvā paveditāni. Katamāni tīṇi? Iddhipātihāriyam, ādesanāpātihāriyam, anusāsanāpātihāriyam.

484. “Katamañca, kevaṭṭa, iddhipātihāriyam? Idha, kevaṭṭa, bhikkhu anekavivitam iddhividham paccanubhoti. Ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti; āvibhāvam tirobhāvam tirokuṭṭam tiropākāram tiropabbataṁ asajjamāno gacchati seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjaṁ karoti seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gacchati seyyathāpi pathaviyam; ākāsepi pallāñkena

kamati seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evam̄ mahiddhike evam̄ mahānubhāve pāṇinā parāmasati parimajjati; yāva brahmalokāpi kāyena vasam̄ vatteti.

“Tamenam̄ aññataro saddho pasanno passati tam̄ bhikkhum̄ anekavihitam̄ iddhividham̄ paccanubhontam̄- ekopi hutvā bahudhā hontam̄, bahudhāpi hutvā eko hontam̄; āvibhāvam̄ tirobhāvam̄; tirokuṭṭam̄ tiropākāram̄ tiropabbataṁ asajjamānam̄ gacchantam̄ seyyathāpi ākāse; pathaviyāpi ummujjanimujjam̄ karontam̄ seyyathāpi udake; udakepi abhijjamāne gacchantam̄ seyyathāpi pathaviyam̄; ākāsepi pallañkena kamantaṁ seyyathāpi pakkhī sakuṇo; imepi candimasūriye evam̄ mahiddhike evam̄ mahānubhāve pāṇinā parāmasantam̄ parimajjantam̄ yāva brahmalokāpi kāyena vasam̄ vattentam̄.

“Tamenam̄ so saddho pasanno aññatarassa assaddhassa appasannassa āroceti- ‘acchariyam̄ vata, bho, abbhutam̄ vata, bho, samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā. Amāhaṁ bhikkhum̄ addasam̄ anekavihitam̄ iddhividham̄ paccanubhontam̄- ekopi hutvā bahudhā hontam̄, bahudhāpi hutvā eko hontam̄ ...pe... yāva brahmalokāpi kāyena vasam̄ vattentan’ti.

“Tamenam̄ so assaddho appasanno tam̄ saddham̄ pasannam̄ evam̄ vadeyya-‘atthi kho, bho, gandhārī nāma vijjā. Tāya so bhikkhu anekavihitam̄ iddhividham̄ paccanubhoti- ekopi hutvā bahudhā hoti, bahudhāpi hutvā eko hoti ...pe... yāva brahmalokāpi kāyena vasam̄ vatteti’ti.

“Tam (1.0207) kiṁ maññasi, kevaṭṭa, api nu so assaddho appasanno tam̄ saddham̄ pasannam̄ evam̄ vadeyyā”ti? “Vadeyya, bhante”ti. “Imaṁ kho ahaṁ, kevaṭṭa, idhipāṭihāriye ādīnavam̄ sampassamāno idhipāṭihāriyena atṭīyāmi harāyāmi jīgucchāmi”.

Ādesanāpāṭihāriyam̄

485. “Katamañca, kevaṭṭa, ādesanāpāṭihāriyam̄? Idha, kevaṭṭa, bhikkhu parasattānam̄ parapuggalānam̄ cittampi ādisati, cetasikampi ādisati, vitakkitampi ādisati, vicāritampi ādisati- ‘evampi te mano, itthampi te mano, itipi te cittan’ti.

“Tamenam̄ aññataro saddho pasanno passati tam̄ bhikkhum̄ parasattānam̄ parapuggalānam̄ cittampi ādisantam̄, cetasikampi ādisantam̄, vitakkitampi ādisantam̄, vicāritampi ādisantam̄- ‘evampi te mano, itthampi te mano, itipi te cittan’ti. Tamenam̄ so saddho pasanno aññatarassa assaddhassa appasannassa āroceti- ‘acchariyam̄ vata, bho, abbhutam̄ vata, bho, samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā. Amāhaṁ bhikkhum̄ addasam̄ parasattānam̄ parapuggalānam̄ cittampi ādisantam̄, cetasikampi ādisantam̄, vitakkitampi ādisantam̄, vicāritampi ādisantam̄- “evampi te mano, itthampi te mano, itipi te cittan”ti.

“Tamenam̄ so assaddho appasanno tam̄ saddham̄ pasannam̄ evam̄ vadeyya-‘atthi kho, bho, mañikā nāma vijjā; tāya so bhikkhu parasattānam̄ parapuggalānam̄ cittampi ādisati, cetasikampi ādisati, vitakkitampi ādisati, vicāritampi ādisati- ‘evampi te mano, itthampi te mano, itipi te cittan”ti.

“Taṁ kiṁ maññasi, kevaṭṭa, api nu so assaddho appasanno taṁ saddham pasannam evam vadeyyā”ti? “Vadeyya, bhante”ti. “Imam kho aham, kevaṭṭa, ādesanāpāṭihāriye ādīnavam sampassamāno ādesanāpāṭihāriyena atṭiyāmi harāyāmi jucchāmi”.

Anusāsanīpāṭihāriyam

486. “Katamañca, kevaṭṭa, anusāsanīpāṭihāriyam? Idha, kevaṭṭa, bhikkhu evamanusāsat- ‘evam vitakketha, mā evam vitakkayittha, evam manasikarotha, mā (1.0) evam manasākattha, idam pajahatha, idam upasampajja viharathā’ti. Idam vuccati, kevaṭṭa, anusāsanīpāṭihāriyam.

“Puna caparam, kevaṭṭa, idha tathāgato loke uppajjati araham sammāsam buddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu evam vitthāretabbam). Evam kho, kevaṭṭa, bhikkhu sīlasampanno hoti ...pe... paṭhamam jhānam upasampajja viharati. Idampi vuccati, kevaṭṭa, anusāsanīpāṭihāriyam ...pe... dutiyam jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati. Idampi vuccati, kevaṭṭa, anusāsanīpāṭihāriyam ...pe... nāṇadassanāya cittaṁ abhinīharati abhinnāmeti ...pe... idampi vuccati, kevaṭṭa, anusāsanīpāṭihāriyam ...pe... nāparam itthattāyāti pajānāti ...pe... idampi vuccati, kevaṭṭa, anusāsanīpāṭihāriyam.

“Imāni kho, kevaṭṭa, tīṇi pāṭihāriyāni mayā sayam abhiññā sacchikatvā paveditāni”.

Bhūtanirodhesakabhikkhuvatthu

487. “Bhūtapubbam, kevaṭṭa, imasmiññeva bhikkhusaṅge aññatarassa bhikkhuno evam cetaso parivitakko udapādi- ‘kattha nu kho ime cattāro mahābhūtā aparsesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti?

488. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu tathārūpaṁ samādhiṁ samāpajji, yathāsamāhite citte devayāniyo maggo pātura hosi. Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena cātumahārājikā devā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā cātumahārājike deve etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparsesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti?

“Evam vutte, kevaṭṭa, cātumahārājikā devā taṁ bhikkhum etadavocum- ‘mayampi kho, bhikkhu, na jānāma, yatthime cattāro mahābhūtā aparsesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti §. Atthi kho §, bhikkhu, cattāro mahārājāno amhehi abhikkantatarā (1.0209) ca pañitatarā ca. Te kho etaṁ jāneyyum, yatthime cattāro mahābhūtā aparsesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti.

489. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena cattāro mahārājāno tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā cattāro mahārāje etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparsesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu

vāyodhātū’ti? Evam vutte, kevaṭṭa, cattāro mahārājāno tam bhikkhum etadavocum- ‘mayampi kho, bhikkhu, na jānāma, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu, āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti. Atthi kho, bhikkhu, tāvatiṁsā nāma devā amhehi abhikkantatarā ca pañītatarā ca. Te kho etaṁ jāneyyum, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti.

490. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena tāvatiṁsā devā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tāvatiṁse deve etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti? Evam vutte, kevaṭṭa, tāvatiṁsā devā tam bhikkhum etadavocum- ‘mayampi kho, bhikkhu, na jānāma, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti. Atthi kho, bhikkhu, sakko nāma devānamindo amhehi abhikkantataro ca pañītataro ca. So kho etaṁ jāneyya, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti.

491. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena sakko devānamindo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā sakkam devānamindam etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti? Evam vutte, kevaṭṭa, sakko devānamindo tam bhikkhum etadavoca- ‘ahampi kho, bhikkhu, na (1.0210) jānāmi, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti. Atthi kho, bhikkhu, yāmā nāma devā ...pe... suyāmo nāma devaputto... tusitā nāma devā... santussito nāma devaputto... nimmānaratī nāma devā ... sunimmito nāma devaputto... paranimmitavasavattī nāma devā... vasavattī nāma devaputto amhehi abhikkantataro ca pañītataro ca. So kho etaṁ jāneyya, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti.

492. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena vasavattī devaputto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā vasavattī devaputtam etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti? Evam vutte, kevaṭṭa, vasavattī devaputto tam bhikkhum etadavoca- ‘ahampi kho, bhikkhu, na jānāmi yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti. Atthi kho, bhikkhu, brahmakāyikā nāma devā amhehi abhikkantatarā ca pañītatarā ca. Te kho etaṁ jāneyyum, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti.

493. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu tathārūpaṁ samādhiṁ samāpajji, yathāsa-māhite citte brahmayāniyo maggo pāturahosī. Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena brahmakāyikā devā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā brahmakāyike deve etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti? Evam vutte, kevaṭṭa, brahmakāyikā devā tam bhikkhum etadavocum- ‘mayampi kho, bhikkhu, na

jānāma, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavī-dhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātūti. Atthi kho, bhikkhu, brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudasō vasavattī issaro (1.0211) kattā nimmātā setṭho sajītā vasī pitā bhūtabhabyānam amhehi abhikkantataro ca pañitataro ca. So kho etam jāneyya, yathime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū”ti.

“Kahañ panāvuso, etarahi so mahābrahmā’ti? ‘Mayampi kho, bhikkhu, na jānāma, yattha vā brahmā yena vā brahmā yahim vā brahmā; api ca, bhikkhu, yathā nimmittā dissanti, āloko sañjāyati, obhāso pātubhavati, brahmā pātubhavissati, brahmuno hetam pubbanimittam pātubhāvāya, yadidam āloko sañjāyati, obhāso pātubhavatī’ti. Atha kho so, kevaṭṭa, mahābrahmā nacirasseva pāturahosi

494. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu yena so mahābrahmā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam mahābrahmānam etadavoca- ‘kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti? Evam vutte, kevaṭṭa, so mahābrahmā tam bhikkhum etadavoca- ‘ahamasmi, bhikkhu, brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudasō vasavattī issaro kattā nimmātā setṭho sajītā vasī pitā bhūtabhabyānan’ti.

“Dutiyampi kho so, kevaṭṭa, bhikkhu tam mahābrahmānam etadavoca- ‘na khoham tam, āvuso, evam pucchāmi- “tvamasi brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudasō vasavattī issaro kattā nimmātā setṭho sajītā vasī pitā bhūtabhabyānan”ti. Evañca kho aham tam, āvuso, pucchāmi- “kattha nu kho, āvuso, ime cattāro mahābhūtā aparisesā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu

āpodhātu tejodhātu vāyodhātū”ti?

“Dutiyampi kho so, kevaṭṭa, mahābrahmā tam bhikkhum etadavoca- ‘aha-
masmi, bhikkhu, brahmā mahābrahmā abhibhū anabhibhūto aññadatthudasō
vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajītā vasī pitā bhūtabhabyānan’ti. Tati-
yampi kho so, kevaṭṭa, bhikkhu tam mahābrahmānam etadavoca- ‘na khoham tam,
āvuso, evam pucchāmi- “tvamasi brahmā mahābrahmā abhibhū (1.0212) anabhi-
bhūto aññadatthudasō vasavattī issaro kattā nimmātā seṭṭho sajītā vasī pitā bhūta-
habbyānan”ti. Evañca kho aham tam, āvuso, pucchāmi- “kattha nu kho, āvuso,
ime cattāro mahābhūtā aparisēsā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpo-
dhātu tejodhātu vāyodhātū”ti?

495. “Atha kho so, kevaṭṭa, mahābrahmā tam bhikkhum bāhāyam gahetvā eka-
mantam apanetvā tam bhikkhum etadavoca- ‘ime kho mām, bhikkhu, brahmakā-
yikā devā evam jānanti, “natthi kiñci brahmuno aññātam, natthi kiñci brahmuno
adiṭṭham, natthi kiñci brahmuno aviditam, natthi kiñci brahmuno asacchikatan”ti.
Tasmāham tesam sammukhā na byākāsim. Ahampi kho, bhikkhu, na jānāmi
yatthime cattāro mahābhūtā aparisēsā nirujjhanti, seyyathidam- pathavīdhātu āpo-
dhātu tejodhātu vāyodhātūti. Tasmātiha, bhikkhu, tuyhevetam dukkaṭam, tuyhe-
vetam aparaddham, yam tvam tam bhagavantam atidhāvitvā bahiddhā pariyeṭṭhim
āpajjasī imassa pañhassa veyyākaraṇāya. Gaccha tvam, bhikkhu, tameva bhaga-
vantam upasaṅkamitvā imam pañham puccha, yathā ca te bhagavā byākaroti,
tathā nam dhāreyyāsi’ti.

496. “Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu- seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ
vā bāham pasāreyya, pasāritaṁ vā bāham samiñjeyya evameva brahma-loke anta-
rahitō mama purato pātura-hosi. Atha kho so, kevaṭṭa, bhikkhu mām abhivādetvā
ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho, kevaṭṭa, so bhikkhu mām etadavoca-
‘kattha nu kho, bhante, ime cattāro mahābhūtā aparisēsā nirujjhanti, seyyathidam-
pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti?

Tīradassisakuṇupamā

497. “Evam vutte, aham, kevaṭṭa, tam bhikkhum etadavocam- ‘bhūtapubbaṁ,
bhikkhu, sāmuḍḍikā vāṇijā tīradassim sakuṇam gahetvā nāvāya samuddam ajjhogā-
hanti. Te atīradakkhiniyā nāvāya tīradassim sakuṇam muñcanti. So gacchateva
purathimam disam, gacchatī dakkhiṇam disam, gacchatī pacchimam disam,
gacchatī uttaram disam, gacchatī uddham disam, gacchatī anudisam. Sace so
samantā tīram (1.0213) passati, tathāgata-kova § hoti. Sace pana so samantā
tīram na passati, tameva nāvam paccāgacchatī. Evameva kho tvam, bhikkhu, yato
yāva brahma-lokā pariyesamāno imassa pañhassa veyyākaraṇam nājjhagā, atha
mamaññeva santike paccāgato. Na kho eso, bhikkhu, pañho evam pucchitabbo-
‘kattha nu kho, bhante, ime cattāro mahābhūtā aparisēsā nirujjhanti, seyyathidam-
pathavīdhātu āpodhātu tejodhātu vāyodhātū’ti?

498. “Evañca kho eso, bhikkhu, pañho pucchitabbo-

‘Kattha āpo ca pathavī, tejo vāyo na gādhati;
kattha dīghañca rassañca, aṇum thūlam subhāsubham;
kattha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati’ti.

499. “Tatra veyyākaraṇam bhavati-

‘Viññāṇam anidassanam, anantaṁ sabbatopabham;
ettha āpo ca pathavī, tejo vāyo na gādhati.

Ettha dīghañca rassañca, aṇum thūlam subhāsubham;
ettha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati;
viññāṇassa nirodhena, etthetam uparujjhati’ti.

500. Idamavoca bhagavā. Attamano kevaṭṭo gahapatiputto bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Kevaṭṭasuttam niṭṭhitam ekādasamam.

12. Lohiccusuttam

Lohicca brāhmaṇavatthu

501. Evam (1.0214) me sutam- ekam samayam bhagavā kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi yena sālavatikā tadavasari. Tena kho pana samayena lohicco brāhmaṇo sālavatikam ajjhāvasati sattussadam satiṇakaṭṭhodakam sadhaññam rājabhoggam raññā pase-nadinā kosalena dinnam rājadāyam, brahmadeyyam.

502. Tena kho pana samayena lohiccassa brāhmaṇassa evarūpam pāpakam diṭṭhigataṁ uppannam hoti- “idha samaṇo vā brāhmaṇo vā kusalam dhammam adhigaccheyya, kusalam dhammam adhigantvā na parassa āroceyya, kiñhi paro parassa karissati. Seyyathāpi nāma purāṇam bandhanam chinditvā aññam navam bandhanam kareyya, evam sampadamidam pāpakam lobhadhammam vadāmi, kiñhi paro parassa karissati”ti.

503. Assosi kho lohicco brāhmaṇo- “samaṇo khalu, bho, gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sālavatikam anuppatto. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- ‘iti so bhagavā arahaṇam sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisa-dammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’. So imam lokam sade-vakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevama-nussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhe kalyāṇam pariyoṣānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalapariṇuṇṇam parisuddham brahmačariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahataṁ dassanam hoti”ti.

504. Atha kho lohicco brāhmaṇo rosikam § nhāpitam āmantesi- “ehi tvam, samma rosike, yena samaṇo gotamo tenupasaṅkama (1.0215); upasaṅkamitvā mama vacanena samaṇam gotamam appābādham appātaṇkam lahuṭṭhānam balaṁ phāsuvihāram puccha- lohicco, bho gotama, brāhmaṇo bhavantam gotamam appābādham appātaṇkam lahuṭṭhānam balaṁ phāsuvihāram pucchatī”ti. Evañca vadehi- “adhibāsetu kira bhavam gotamo lohiccassa brāhmaṇassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusaṅghenā”ti.

505. “Evaṁ, bho”ti § kho rosikā nhāpito lohiccassa brāhmaṇassa paṭissutvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhibādetvā eka-mantam nisīdi. Ekamantam nisino kho rosikā nhāpito bhagavantam etadavoca- “lohicco, bhante, brāhmaṇo bhagavantam appābādham appātaṇkam lahuṭṭhānam balaṁ phāsuvihāram pucchatī; evañca vadeti- adhibāsetu kira, bhante, bhagavā lohiccassa brāhmaṇassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusaṅghenā”ti. Adhibāsesi bhagavā tuṇhībhāvena.

506. Atha kho rosikā nhāpito bhagavato adhibāsanam viditvā utṭhāyāsanā bhagavantam abhibādetvā padakkhiṇam katvā yena lohicco brāhmaṇo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā lohiccām brāhmaṇam etadavoca- “avocumhā kho mayam bhotō § vacanena tam bhagavantam- ‘lohicco, bhante, brāhmaṇo bhagavantam appābādham appātaṇkam lahuṭṭhānam balaṁ phāsuvihāram pucchatī; evañca vadeti- adhibāsetu kira, bhante, bhagavā lohiccassa brāhmaṇassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusaṅghenā’ti. Adhibutthañca pana tena bhagavatā”ti.

507. Atha kho lohicco brāhmaṇo tassā rattiyā accayena sake nivesane pañītam khādanīyam bhojanīyam pañiyādāpetvā rosikam nhāpitam āmantesi- “ehi tvam, samma rosike, yena samaṇo gotamo tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā samaṇassa gotamassa kālam ārocehi- kālo bho, gotama, niṭhitam bhattan”ti. “Evaṁ, bho”ti kho rosikā nhāpito lohiccassa brāhmaṇassa paṭissutvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhibādetvā ekamantam aṭṭhāsi (1.0216). Ekamantam ṭhito kho rosikā nhāpito bhagavato kālam ārocesi- “kālo, bhante, niṭhitam bhattan”ti.

508. Atha kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya saddhim bhikkhusaṅghena yena sālavatikā tenupasaṅkami. Tena kho pana sama- yena rosikā nhāpito bhagavantam piṭhitoto piṭhitoto anubandho hoti. Atha kho rosikā nhāpito bhagavantam etadavoca- “lohiccassa, bhante, brāhmaṇassa evarūpam pāpakam diṭṭhigataṁ uppānam- ‘idha samaṇo vā brāhmaṇo vā kusalam dhammam adhigaccheyya, kusalam dhammam adhigantvā na parassa āroceyya- kiñhi paro parassa karissati. Seyyathāpi nāma purāṇam bandhanam chinditvā aññam navam bandhanam kareyya, evam sampadamidaṁ pāpakam lobhadhammam vadāmi- kiñhi paro parassa karissatī’ti. Sādhū, bhante, bhagavā lohiccām brāhmaṇam etasmā pāpakā diṭṭhigatā vivecetū”ti. “Appeva nāma siyā rosike, appeva nāma siyā rosike”ti.

Atha kho bhagavā yena lohiccassa brāhmaṇassa nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho lohicco brāhmaṇo buddhappa-

mukham bhikkhusaṅgham pañītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santapesi sampavāresi.

Lohiccabrāhmaṇānuyogo

509. Atha kho lohicco brāhmaṇo bhagavantaṁ bhuttāvīṁ onītapattapāṇīṁ aññataram nīcām āsanām gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinnam kho lohiccām brāhmaṇām bhagavā etadavoca- “saccaṁ kira te, lohicca, evarūpam pāpakaṁ diṭṭhigataṁ uppānam- ‘idha samaṇo vā brāhmaṇo vā kusalam dhammam adhigaccheyya, kusalam dhammam adhigantvā na parassa āroceyya-kiñhi paro parassa karissati. Seyyathāpi nāma purāṇam bandhanam chinditvā aññam navam bandhanam kareyya, evam sampadamidaṁ pāpakaṁ lobhadhammam vadāmi, kiñhi paro parassa karissatī” ti? “Evam, bho gotama”. “Tam kim maññasi lohicca nanu tvam sālavatikam ajjhāvasasi” ti? “Evam, bho gotama”. “Yo nu kho, lohicca, evam vadeyya- ‘lohicco brāhmaṇo sālavatikam ajjhāvasati. Yā sālavatikāya samudayasañjāti lohiccova tam brāhmaṇo (1.0217) ekako paribhuñjeyya, na aññesam dadeyyā’ti. Evam vādī so ye tam upajīvanti, tesam antarāyakaro vā hoti, no vā”ti?

“Antarāyakaro, bho gotama”. “Antarāyakaro samāno hitānukampī vā tesam hoti ahitānukampī vā”ti? “Ahitānukampī, bho gotama”. “Ahitānukampissa mettam vā tesu cittam paccupaṭṭhitam hoti sapattakam vā”ti? “Sapattakam, bho gotama”. “Sapattake citte paccupaṭṭhite micchādiṭṭhi vā hoti sammādiṭṭhi vā”ti? “Micchādiṭṭhi, bho gotama”. “Micchādiṭṭhissa kho aham, lohicca, dvinnam gatīnam aññataram gatīm vadāmi- nirayaṁ vā tiracchānayonim vā”.

510. “Tam kim maññasi, lohicca, nanu rājā pasenadi kosalo kāsikosalam ajjhāvasati”ti? “Evam, bho gotama”. “Yo nu kho, lohicca, evam vadeyya- ‘rājā pasenadi kosalo kāsikosalam ajjhāvasati; yā kāsikosale samudayasañjāti, rājāva tam pasenadi kosalo ekako paribhuñjeyya, na aññesam dadeyyā’ti. Evam vādī so ye rājānam pasenadim kosalam upajīvanti tumhe ceva aññe ca, tesam antarāyakaro vā hoti, no vā”ti?

“Antarāyakaro, bho gotama”. “Antarāyakaro samāno hitānukampī vā tesam hoti ahitānukampī vā”ti? “Ahitānukampī, bho gotama”. “Ahitānukampissa mettam vā tesu cittam paccupaṭṭhitam hoti sapattakam vā”ti? “Sapattakam, bho gotama”. “Sapattake citte paccupaṭṭhite micchādiṭṭhi vā hoti sammādiṭṭhi vā”ti? “Micchādiṭṭhi, bho gotama”. “Micchādiṭṭhissa kho aham, lohicca, dvinnam gatīnam aññataram gatīm vadāmi- nirayaṁ vā tiracchānayonim vā”.

511. “Iti kira, lohicca, yo evam vadeyya- “lohicco brāhmaṇo sālavatikam ajjhāvasati; yā sālavatikāya samudayasañjāti, lohiccova tam brāhmaṇo ekako paribhuñjeyya, na aññesam dadeyyā”ti. Evamvādī so ye tam upajīvanti, tesam antarāyakaro hoti. Antarāyakaro samāno ahitānukampī hoti, ahitānukampissa sapattakam cittam paccupaṭṭhitam hoti, sapattake citte paccupaṭṭhite micchādiṭṭhi hoti. Evameva kho, lohicca, yo evam vadeyya- “idha samaṇo (1.0218) vā brāhmaṇo vā kusalam dhammam adhigaccheyya, kusalam dhammam adhigantvā na parassa āroceyya, kiñhi paro parassa karissati. Seyyathāpi nāma purāṇam bandhanam chinditvā aññam navam bandhanam kareyya ...pe... karissati”ti. Evamvādī so ye te kulaputtā tathāgatappaveditam dhammadvinayam āgamma evarūpam ulāram visesam adhigacchanti, sotāpattiphalampi sacchikaronti, sakadāgāmiphalampi sacchikaronti, anāgāmiphalampi sacchikaronti, arahattampi sacchikaronti, ye cime dibbā gabbhā paripācenti dibbānam bhavānam abhinibbattiyyā, tesam antarāyakaro hoti, antarāyakaro samāno ahitānukampī hoti, ahitānukampissa sapattakam cittam paccupaṭṭhitam hoti, sapattake citte paccupaṭṭhite micchādiṭṭhi hoti. Micchādiṭṭhissa kho aham, lohicca, dvinnam gatīnam aññataram gatīm vadāmi-nirayaṁ vā tiracchānayonim vā”.

512. “Iti kira, lohicca, yo evam vadeyya- “rājā pasenadi kosalo kāsikosalam ajjhāvasati; yā kāsikosale samudayasañjāti, rājāva tam pasenadi kosalo ekako paribhuñjeyya, na aññesam dadeyyā”ti. Evamvādī so ye rājānam pasenadim kosalam upajīvanti tumhe ceva aññe ca, tesam antarāyakaro hoti. Antarāyakaro samāno ahitānukampī hoti, ahitānukampissa sapattakam cittam paccupaṭṭhitam hoti, sapattake citte paccupaṭṭhite micchādiṭṭhi hoti. Evameva kho, lohicca, yo evam vadeyya- “idha samaṇo vā brāhmaṇo vā kusalam dhammam adhigaccheyya, kusalam dhammam adhigantvā na parassa āroceyya, kiñhi paro parassa karissati. Seyyathāpi nāma ...pe... kiñhi paro parassa karissati”ti, evam vādī so ye te kulaputtā tathāgatappaveditam dhammadvinayam āgamma evarūpam ulāram visesam adhigacchanti, sotāpattiphalampi sacchikaronti, sakadāgāmiphalampi sacchikaronti, anāgāmiphalampi sacchikaronti, arahattampi sacchikaronti. Ye cime dibbā gabbhā paripācenti dibbānam bhavānam abhinibbattiyyā, tesam antarāyakaro hoti, antarāyakaro samāno ahitānukampī hoti, ahitānukampissa sapattakam cittam paccupaṭṭhitam hoti, sapattake citte paccupaṭṭhite micchādiṭṭhi hoti. Micchādiṭṭhissa kho aham, lohicca, dvinnam gatīnam aññataram gatīm vadāmi-nirayaṁ vā tiracchānayonim vā”.

Tayo codanārahā

513. “Tayo (1.0219) khome, lohicca, satthāro, ye loke codanārahā; yo ca panevarūpe satthāro codeti, sā codanā bhūtā tacchā dhammikā anavajjā. Katame tayo? Idha, lohicca, ekacco satthā yassatthāya agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, svāssa sāmaññattho ananuppatto hoti. So tam sāmaññattham ananupāpuṇitvā sāvakānam dhammaṁ deseti- “idam vo hitāya idam vo sukhāyā”ti. Tassa sāvakāna sussūsanti, na sotam odahanti, na aññā cittam upaṭṭhapenti, vokkamma ca satthusāsanā vattanti. So evamassa codetabbo- “āyasmā kho yassatthāya agārasmā anagāriyam pabbajito, so te sāmaññattho ananuppatto, tam tvam sāmaññattham ananupāpuṇitvā sāvakānam dhammaṁ desesi- ‘idam vo hitāya idam vo sukhāyā’ti. Tassa te sāvakāna sussūsanti, na sotam odahanti, na aññā cittam upaṭṭhapenti, vokkamma ca satthusāsanā vattanti. Seyyathāpi nāma osakkantiyā vā ussakkeyya, parammukhim vā āliṅgeyya, evam sampadamidam pāpakaṁ lobhadhammaṁ vadāmi- kiñhi paro parassa karissati”ti. Ayam kho, lohicca, paṭhamo satthā, yo loke codanāraho; yo ca panevarūpaṁ satthāram codeti, sā codanā bhūtā tacchā dhammikā anavajjā.

514. “Puna caparam, lohicca, idhekacco satthā yassatthāya agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, svāssa sāmaññattho ananuppatto hoti. So tam sāmaññattham ananupāpuṇitvā sāvakānam dhammaṁ deseti- “idam vo hitāya, idam vo sukhāyā”ti. Tassa sāvakāna sussūsanti, sotam odahanti, aññā cittam upaṭṭhapenti, na ca vokkamma satthusāsanā vattanti. So evamassa codetabbo- “āyasmā kho yassatthāya agārasmā anagāriyam pabbajito, so te sāmaññattho ananuppatto. Tam tvam sāmaññattham ananupāpuṇitvā sāvakānam dhammaṁ desesi- ‘idam vo hitāya idam vo sukhāyā’ti. Tassa te sāvakāna sussūsanti, sotam odahanti, aññā cittam upaṭṭhapenti, na ca vokkamma satthusāsanā vattanti. Seyyathāpi nāma sakam khettam ohāya param khettam niddāyitabbam maññeyya (1.0220), evam sampadamidam pāpakaṁ lobhadhammaṁ vadāmi- kiñhi paro parassa karissati”ti. Ayam kho, lohicca, dutiyo satthā, yo, loke codanāraho; yo ca panevarūpaṁ satthāram codeti, sā codanā bhūtā tacchā dhammikā anavajjā.

515. “Puna caparam, lohicca, idhekacco satthā yassatthāya agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, svāssa sāmaññattho anuppatto hoti. So tam sāmaññattham anupāpuṇitvā sāvakānam dhammaṁ deseti- “idam vo hitāya idam vo sukhāyā”ti. Tassa sāvakāna sussūsanti, na sotam odahanti, na aññā cittam upaṭṭhapenti, vokkamma ca satthusāsanā vattanti. So evamassa codetabbo- “āyasmā kho yassatthāya agārasmā anagāriyam pabbajito, so te sāmaññattho anuppatto. Tam tvam sāmaññattham anupāpuṇitvā sāvakānam dhammaṁ desesi- ‘idam vo hitāya idam vo sukhāyā’ti. Tassa te sāvakāna sussūsanti, na sotam odahanti, na aññā cittam upaṭṭhapenti, vokkamma ca satthusāsanā vattanti. Seyyathāpi nāma purānam bandhanaṁ chinditvā aññam navam bandhanaṁ kareyya, evam sampadamidam pāpakaṁ lobhadhammaṁ vadāmi, kiñhi paro parassa karissati”ti. Ayam kho, lohicca, tatiyo satthā, yo loke codanāraho; yo ca panevarūpaṁ satthāram codeti, sā codanā bhūtā tacchā dhammikā anavajjā. Ime kho, lohicca, tayo

satthāro, ye loke codanārahā, yo ca panevarūpe sathāro codeti, sā codanā bhūtā tacchā dhammikā anavajjāti.

Nacodanārahasatthu

516. Evam vutte, lohicco brāhmaṇo bhagavantam etadavoca- “atthi pana, bho gotama, koci satthā, yo loke nacodanāraho”ti? “Atthi kho, lohicca, satthā, yo loke nacodanāraho”ti. “Katamo pana so, bho gotama, satthā, yo loke nacodanāraho”ti?

“Idha, lohicca, tathāgato loke uppajjati araham, sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu evam vitthāretabbam). Evam kho, lohicca, bhikkhu sīlasampanno (1.0221) hoti ...pe... paṭhamam jhānam upasampajja viharati... yasmim kho, lohicca, satthari sāvako evarūpam ulāram visesam adhigacchati, ayampi kho, lohicca, satthā, yo loke nacodanāraho. Yo ca panevarūpam satthāram codeti, sā codanā abhūtā atacchā adhammikā sāvajjā ...pe... dutiyam jhānam ...pe... tatiyam jhānam ...pe... catuttham jhānam upasampajja viharati. Yasmim kho, lohicca, satthari sāvako evarūpam ulāram visesam adhigacchati, ayampi kho, lohicca, satthā, yo loke nacodanāraho, yo ca panevarūpam satthāram codeti, sā codanā abhūtā atacchā adhammikā sāvajjā... nāṇadassanāya cittam abhinīharati abhininnāmeti ...pe... yasmim kho, lohicca, satthari sāvako evarūpam ulāram visesam adhigacchati, ayampi kho, lohicca, satthā, yo loke nacodanāraho, yo ca panevarūpam satthāram codeti, sā codanā abhūtā atacchā adhammikā sāvajjā... nāparam itthattāyāti pajānāti. Yasmim kho, lohicca, satthari sāvako evarūpam ulāram visesam adhigacchati, ayampi kho, lohicca, satthā, yo loke nacodanāraho, yo ca panevarūpam satthāram codeti, sā codanā abhūtā atacchā adhammikā sāvajjā”ti.

517. Evam vutte, lohicco brāhmaṇo bhagavantam etadavoca- “seyyathāpi, bho gotama, puriso purisam narakapapātam patantam kesesu gahetvā uddharitvā thale patiṭṭhapeyya, evamevāham bhotā gotamena narakapapātam papatanto uddharitvā thale patiṭṭhāpito. Abhikkantam, bho gotama, abhikkantam, bho gotama, seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā viveyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya, ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti. Evamevaṁ bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakam maṁ bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan”ti.

Lohiccasuttam nitthitam dvādasamam.

13. Tevijjasuttam

518. Evam (1.0222) me sutam- ekam samayam bhagavā kosalesu cārikam

caramāno mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi yena manasākaṭam nāma kosalānam brāhmaṇagāmo tadavasari. Tatra sudam bhagavā manasākaṭe viharati uttarena manasākaṭassa aciravatiyā nadiyā tīre ambavane.

519. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhiññātā brāhmaṇama-hāsālā manasākaṭe paṭivasanti, seyyathidam- caṅkī brāhmaṇo tārukko brāhmaṇo pokkharasāti brāhmaṇo jāṇusonī brāhmaṇo toteyyo brāhmaṇo aññe ca abhiññātā abhiññātā brāhmaṇamahāsālā.

520. Atha kho vāsetṭhabhāradvājānam māṇavānam jaṅghavihāram anucāṅkamantānam anuvicarantānam maggāmagge kathā udapādi. Atha kho vāsetṭho māṇavo evamāha- “ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmasahabyatāya, yvāyam akkhāto brāhmaṇena pokkharasātinā”ti. Bhāradvājopi māṇavo evamāha- “ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko, niyyāti takkarassa brahmasahabyatāya, yvāyam akkhāto brāhmaṇena tāru-kkhenā”ti. Neva kho asakkhi vāsetṭho māṇavo bhāradvājam māṇavam saññāpetum, na pana asakkhi bhāradvājo māṇavopi vāsetṭham māṇavam saññāpetum.

521. Atha kho vāsetṭho māṇavo bhāradvājam māṇavam āmantesi- “ayam kho, bhāradvāja, samaṇo gotamo sakyaputto sakyakulā pabbajito manasākaṭe viharati uttarena manasākaṭassa aciravatiyā nadiyā tīre ambavane. Tam kho pana bhavantam gotamam evam kalyāṇo kittisaddo abbhuggato- “itipi so bhagavā arahaṇam sammāsambuddho vijjācaranāsampanno sugato lokavidū anuttaro purisa-dammasārathi satthā (1.0223) devamanussānam buddho bhagavā”ti. Āyāma, bho bhāradvāja, yena samaṇo gotamo tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā eta-mattham samaṇam gotamam pucchissāma. Yathā no samaṇo gotamo byākari-sati, tathā nam dhāressāmā”ti. “Evam, bho”ti kho bhāradvājo māṇavo vāse-tṭhassa māṇavassa paccassosi.

Maggāmaggakathā

522. Atha kho vāsetṭhabhāradvājā māṇavā yena bhagavā

tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodiṁsu. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdiṁsu. Ekamantam nisinno kho vāsetṭho māṇavo bhagavantam etadavoca- “idha, bho gotama, amhākaṁ jaṅghavihāram anucaṅkamantānam anuvicarantānam maggāmagge kathā udapādi. Aham evam vadāmi- ‘ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmaṇaḥabyatāya, yvāyam akkhāto brāhmaṇena pokkharasātinā’ti. Bhāradvājo māṇavo evamāha- ‘ayameva ujumaggo ayamañjasāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmaṇaḥabyatāya, yvāyam akkhāto brāhmaṇena tārukhenā’ti. Ettha, bho gotama, attheva viggaho, atthi vivādo, atthi nānāvādo”ti.

523. “Iti kira, vāsetṭha, tvam evam vadesi- “ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmaṇaḥabyatāya, yvāyam akkhāto brāhmaṇena pokkharasātinā”ti. Bhāradvājo māṇavo evamāha- “ayameva ujumaggo ayamañjasāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmaṇaḥabyatāya, yvāyam akkhāto brāhmaṇena tārukhenā”ti. Atha kismim pana vo, vāsetṭha, viggaho, kismim vivādo, kismim nānāvādo”ti?

524. “Maggāmagge, bho gotama. Kiñcāpi, bho gotama, brāhmaṇā nānāmagge paññapenti, addhariyā brāhmaṇā tittiriya brāhmaṇā chandokā brāhmaṇā bavhārījhā brāhmaṇā, atha kho sabbāni tāni niyyānikā niyyanti takkarassa brahmaṇaḥabyatāya.

“Seyyathāpi (1.0224), bho gotama, gāmassa vā nigamassa vā avidūre bahūni cepi nānāmaggāni bhavanti, atha kho sabbāni tāni gāmasamosaraṇāni bhavanti; evameva kho, bho gotama, kiñcāpi brāhmaṇā nānāmagge paññapenti, addhariyā brāhmaṇā tittiriya brāhmaṇā chandokā brāhmaṇā bavhārījhā brāhmaṇā, atha kho sabbāni tāni niyyānikā niyyanti takkarassa brahmaṇaḥabyatāya”ti.

Vāsetṭhamāṇavānuyogo

525. “Niyyantīti vāsetṭha vadesi”? “Niyyantīti, bho gotama, vadāmi”. “Niyyantīti, vāsetṭha, vadesi”? “Niyyantīti, bho gotama, vadāmi”. “Niyyantīti, vāsetṭha, vadesi” “Niyyantīti, bho gotama, vadāmi”.

“Kim pana, vāsetṭha, atthi koci tevijjānam brāhmaṇānam ekabrāhmaṇopi, yena brahmā sakkhidiṭṭho”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Kim pana, vāsetṭha, atthi koci tevijjānam brāhmaṇānam ekācariyopi, yena brahmā sakkhidiṭṭho”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Kim pana, vāsetṭha, atthi koci tevijjānam brāhmaṇānam ekācariyapācariyopi, yena brahmā sakkhidiṭṭho”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Kim pana, vāsetṭha, atthi koci tevijjānam brāhmaṇānam yāva sattamā ācariyā-mahayugā § yena brahmā sakkhidiṭṭho”ti? “No hidam, bho gotama”.

526. “Kim pana, vāsetṭha, yepi tevijjānam brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidaṁ etarahi tevijjā brāhmaṇā porānam mantapadaṁ gītam pavuttam samihitaṁ §, tadanugāyanti, tadanubhā-

santi, bhāsitamanubhāsanti, vācitamanuvācenti, seyyathidaṁ- aṭṭhako vāmako vāmadevo vessāmitto yamataggi aṅgīraso bhāradvājo vāsetṭho kassapo bhagu. Tepi evamāhaṁsu- ‘mayametaṁ jānāma, mayametaṁ passāma, yattha vā brahmā, yena vā brahmā, yahim vā brahmā’ti? “No hidam, bho gotama”.

527. “Iti (1.0225) kira, vāsetṭha, natthi koci tevijjānam brāhmaṇānam ekabrāhmaṇopi, yena brahmā sakkhidiṭṭho. Natthi koci tevijjānam brāhmaṇānam ekācariyopi, yena brahmā sakkhidiṭṭho. Natthi koci tevijjānam brāhmaṇānam ekācariyapācariyopi, yena brahmā sakkhidiṭṭho. Natthi koci tevijjānam brāhmaṇānam yāva sattamā ācariyāmahayugā yena brahmā sakkhidiṭṭho. Yepi kira tevijjānam brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam etarahi tevijjā brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti, tadanubhāsanti, bhāsitamanubhāsanti, vācitamanuvācenti, seyyathidaṁ- aṭṭhako vāmako vāmadevo vessāmitto yamataggi aṅgīraso bhāradvājo vāsetṭho kassapo bhagu, tepi na evamāhaṁsu- ‘mayametaṁ jānāma, mayametaṁ passāma, yattha vā brahmā, yena vā brahmā, yahim vā brahmā’ti. Teva tevijjā brāhmaṇā evamāhaṁsu- ‘yam na jānāma, yam na passāma, tassa sahabyatāya maggam desema. Ayameva ujumaggo ayamañjasāyano niyyāniko, niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyā’ti.

528. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, nanu evam sante tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bho gotama, evam sante tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

“Sādhu, vāsetṭha, te vata §, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā yam na jānanti, yam na passanti, tassa sahabyatāya maggam desessanti. ‘Ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko, niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyā’ti, netam ṭhānam vijjati.

529. “Seyyathāpi, vāsetṭha, andhaveṇi paramparasāṁsattā purimopi na passati, majjhimopi na passati, pacchimopi na passati. Evameva kho, vāsetṭha, andhaveṇūpamam maññe tevijjānam brāhmaṇānam bhāsitam, purimopi na passati, majjhimopi na passati, pacchimopi na passati. Tesamidam tevijjānam brāhmaṇānam bhāsitam hassakaññeva sampajjati, nāmakaññeva sampajjati, rittakaññeva sampajjati, tucchakaññeva sampajjati.

530. “Tam (1.0226) kiṁ maññasi, vāsetṭha, passanti tevijjā brāhmaṇā candimasūriye, aññe cāpi bahujanā, yato ca candimasūriyā uggacchanti, yattha ca ogacchanti, āyācanti thomayanti pañjalikā namassamānā anuparivattanti”ti?

“Evam, bho gotama, passanti tevijjā brāhmaṇā candimasūriye, aññe cāpi bahujanā, yato ca candimasūriyā uggacchanti, yattha ca ogacchanti, āyācanti thomayanti pañjalikā namassamānā anuparivattanti”ti.

531. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, yam passanti tevijjā brāhmaṇā candimasūriye, aññe cāpi bahujanā, yato ca candimasūriyā uggacchanti, yattha ca ogacchanti, āyācanti thomayanti pañjalikā namassamānā anuparivattanti, pahonti tevijjā brāhmaṇā candimasūriyānam sahabyatāya maggam desetum- “ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko, niyyāti takkarassa candimasūriyānam sahabyatāyā”ti? “No hidam, bho gotama”.

“Iti kira, vāsetṭha, yaṁ passanti tevijjā brāhmaṇā candimasūriye, aññe cāpi bahujanā, yato ca candimasūriyā ugacchanti, yattha ca ogacchanti, āyācanti thomayanti pañjalikā namassamānā anuparivattanti, tesampi nappahonti candimasūriyānam sahabyatāya maggam desetum- “ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko, niyyāti takkarassa candimasūriyānam sahabyatāyā”ti.

532. “Iti pana § na kira tevijjehi brāhmaṇehi brahmā sakkhidiṭṭho. Napi kira tevijjānam brāhmaṇānam ācariyehi brahmā sakkhidiṭṭho. Napi kira tevijjānam brāhmaṇānam ācariyapācariyehi brahmā sakkhidiṭṭho. Napi kira tevijjānam brāhmaṇānam yāva sattamā § ācariyāmahayugehi brahmā sakkhidiṭṭho. Yepi kira tevijjānam brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidam etarahi tevijjā brāhmaṇā porāṇam mantapadaṁ gītam pavuttam samihitam, tadanugāyanti, tadanubhāsanti, bhāsitamanubhāsanti, vācitamanuvācenti, seyyathidam- aṭṭhako vāmako vāmadevo (1.0227) vessāmitto yamataggi aṅgiraso bhāradvājo vāsetṭho kassapo bhagu, tepi na evamāhamṣu- “mayametam jānāma, mayametam passāma, yattha vā brahmā, yena vā brahmā, yahiṁ vā brahmā”ti. Teva tevijjā brāhmaṇā evamāhamṣu- “yaṁ na jānāma, yaṁ na passāma, tassa sahabyatāya maggam desema- ayameva ujumaggo ayamañjasāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyā”ti.

533. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, nanu evam sante tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bho gotama, evam sante tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

“Sādhu, vāsetṭha, te vata, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā yaṁ na jānanti, yaṁ na passanti, tassa sahabyatāya maggam desessanti- “ayameva ujumaggo, ayamañjasāyano niyyāniko, niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyā”ti, netam ṭhānam vijjati.

Janapadakalyāṇī-upamā

534. “Seyyathāpi, vāsetṭha, puriso evam vadeyya- “aham yā imasmim janapade janapadakalyāṇī, tam icchāmi, tam kāmemi”ti. Tamenam evam vadeyyum- “ambho purisa, yaṁ tvam janapadakalyāṇim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyāṇim- khattiyī vā brāhmaṇī vā vessī vā suddī vā”ti? Iti puṭṭho “no”ti vadeyya.

“Tamenam evam vadeyyum- “ambho purisa, yaṁ tvam janapadakalyāṇim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyāṇim- evamnāmā evaṃgottāti vā, dīghā vā rassā vā majjhimā vā kālī vā sāmā vā maṅguracchavī vātī, amukasmiṁ gāme vā nigame vā nagare vā”ti? Iti puṭṭho ‘no’ti vadeyya. Tamenam evam vadeyyum- “ambho purisa, yaṁ tvam na jānāsi na passasi, tam tvam icchasi kāmesi”ti? Iti puṭṭho “āmā”ti vadeyya.

535. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bho gotama, evam sante tassa purisassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

536. “Evameva (1.0228) kho, vāsetṭha, na kira tevijjehi brāhmaṇehi brahmā

sakkhidiṭṭho, napi kira tevijjānam brāhmaṇānam ācariyehi brahmā sakkhidiṭṭho, napi kira tevijjānam brāhmaṇānam ācariyapācariyehi brahmā sakkhidiṭṭho. Napi kira tevijjānam brāhmaṇānam yāva sattamā ācariyāmahayugehi brahmā sakkhidiṭṭho. Yepi kira tevijjānam brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesamidaṃ etarahi tevijjā brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītaṃ pavuttaṃ samihitam, tadanugāyanti, tadanubhāsanti, bhāsitamanubhāsanti, vācitamanuvācenti, seyyathidam- aṭṭhako vāmako vāmadevo vessāmitto yamtaggi aṅgīraso bhāradvājo vāsetṭho kassapo bhagu, tepi na evamāhamṣu- “mayametam jānāma, mayametam passāma, yattha vā brahmā, yena vā brahmā, yahim vā brahmā”ti. Teva tevijjā brāhmaṇā evamāhamṣu- “yam na jānāma, yam na passāma, tassa sahabyatāya maggam desema- ayameva ujumaggo ayamañjasā- yano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyā”ti.

537. “Tam kim maññasi, vāsetṭha, nanu evam sante tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṃ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bho gotama, evam sante tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṃ bhāsitam sampajjati”ti.

“Sādhu, vāsetṭha, te vata, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā yam na jānanti, yam na passanti, tassa sahabyatāya maggam desessanti- ayameva ujumaggo ayamañjasā- sāyano niyyāniko niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyāti netam ṭhānam vijjati.

Nisseñī-upamā

538. “Seyyathāpi, vāsetṭha, puriso cātumahāpathe nisseñim kareyya- pāsā-
dassa ārohaṇāya. Tamenam evam vadeyyum- “ambho purisa, yassa tvam §
pāsādassa ārohaṇāya nisseñim karosi, jānāsi tam pāsādaṁ- puratthimāya vā
disāya dakkhiṇāya vā disāya pacchimāya (1.0229) vā disāya uttarāya vā disāya
ucco vā nīco vā majjhimo vā”ti? Iti puṭṭho “no”ti vadeyya.

“Tamenam evam vadeyyum- “ambho purisa, yaṁ tvam na jānāsi, na passasi,
tassa tvam pāsādassa ārohaṇāya nisseñim karosi”ti? Iti puṭṭho “āmā”ti vadeyya.

539. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīra-
kataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bho gotama, evam sante tassa puri-
sassa appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

540. “Evameva kho, vāsetṭha, na kira tevijjehi brāhmaṇehi brahmā sakkhidiṭṭho,
napi kira tevijjānam brāhmaṇānam ācariyehi brahmā sakkhidiṭṭho, napi kira tevi-
jjānam brāhmaṇānam ācariyapācariyehi brahmā sakkhidiṭṭho, napi kira tevijjānam
brāhmaṇānam yāva sattamā ācariyāmahayugehi brahmā sakkhidiṭṭho. Yepi kira
tevijjānam brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro,
yesamidam etarahi tevijjā brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam sami-
hitam, tadanugāyanti, tadanubhāsanti, bhāsitamanubhāsanti, vācitamanuvācenti,
seyyathidam- atṭhako vāmako vāmadevo vessāmitto yamataggi aṅgīraso bhāra-
dvājo vāsetṭho kassapo bhagu, tepi na evamāhaṁsu- mayametam jānāma, maya-
metam passāma, yattha vā brahmā, yena vā brahmā, yahim vā brahmāti. Teva
tevijjā brāhmaṇā evamāhaṁsu- “yaṁ na jānāma, yaṁ na passāma, tassa saha-
byatāya maggam desema, ayameva ujumaggo ayamañjasāyano niyyāniko
niyyāti takkarassa brahmasahabyatāyā”ti.

541. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, nanu evam sante tevijjānam brāhmaṇānam
appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti? “Addhā kho, bho gotama, evam sante
tevijjānam brāhmaṇānam appāṭihīrakataṁ bhāsitam sampajjati”ti.

“Sādhu, vāsetṭha. Te vata, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā yaṁ na jānanti, yaṁ na
passanti, tassa sahabyatāya maggam desessanti. Ayameva ujumaggo ayamañja-
sāyano (1.0230) niyyāniko niyyāti takkarassa brahmasahabyatāti, netam ṭhānam
vijjati.

Aciravatīnadī-upamā

542. “Seyyathāpi, vāsetṭha, ayam aciravatī nadī pūrā udakassa samatittikā kāka-
peyyā. Atha puriso āgaccheyya pāratthiko pāragavesī pāragāmī pāram taritukāmo.
So orime tīre ṭhito pārimam tīram avheyya- “ehi pārāpāram, ehi pārāpāran”ti.

543. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, api nu tassa purisassa avhāyanahetu vā āyā-
canahetu vā patthanahetu vā abhinandanahetu vā aciravatiyā nadiyā pārimam
tīram orimam tīram āgaccheyyā”ti? “No hidam, bho gotama”.

544. “Evameva kho, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā ye dhammā brāhmaṇakārakā te dhamme pahāya vattamānā, ye dhammā abrāhmaṇakārakā te dhamme samādāya vattamānā evamāhaṁsu- “indamavhayāma, somamavhayāma, varuṇama-vhayāma, īśānamavhayāma, pajāpatimavhayāma, brahmamavhayāma, mahiddhi-mavhayāma, yamamavhayāmā”ti.

“Te vata, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā ye dhammā brāhmaṇakārakā te dhamme pahāya vattamānā, ye dhammā abrāhmaṇakārakā te dhamme samādāya vattamānā avhāyanahetu vā āyācanahetu vā patthanahetu vā abhinandanahetu vā kāyassa bhedā param maraṇā brahmānaṁ sahabyūpagā bhavissanti”ti, netam ṭhānam vijjati.

545. “Seyyathāpi, vāsetṭha, ayam aciravatī nadī pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā. Atha puriso āgaccheyya pāratthiko pāragavesī pāragāmī pāram taritukāmo. So orime tīre daḥhāya anduyā pacchābāham gālhabandhanam baddho.

“Taṁ kiṁ maññasi, vāsetṭha, api nu so puriso aciravatiyā nadiyā orimā tīrā pārimam tīram gaccheyyā”ti? “No hidam, bho gotama”.

546. “Evameva (1.0231) kho, vāsetṭha, pañcime kāmaguṇā ariyassa vinaye andūtipi vuccanti, bandhanantipi vuccanti. Katame pañca? Cakkhuviññeyyā rūpā itṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajaṇīyā. Sotaviññeyyā saddā ... pe... ghānaviññeyyā gandhā... jivhāviññeyyā rasā... kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā itṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajaṇīyā.

“Ime kho, vāsetṭha, pañca kāmaguṇā ariyassa vinaye andūtipi vuccanti, bandhanantipi vuccanti. Ime kho vāsetṭha pañca kāmaguṇe tevijjā brāhmaṇā gadhitā mucchitā ajjhopannā anādīnavadassāvino anissaraṇapaññā paribhuñjanti. Te vata, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā ye dhammā brāhmaṇakārakā, te dhamme pahāya vattamānā, ye dhammā abrāhmaṇakārakā, te dhamme samādāya vattamānā pañca kāmaguṇe gadhitā mucchitā ajjhopannā anādīnavadassāvino anissaraṇapaññā paribhuñjantā kāmandubandhanabaddhā kāyassa bhedā param maraṇā brahmānaṁ sahabyūpagā bhavissanti”ti, netam ṭhānam vijjati.

547. “Seyyathāpi, vāsetṭha, ayam aciravatī nadī pūrā udakassa samatittikā kākapeyyā. Atha puriso āgaccheyya pāratthiko pāragavesī pāragāmī pāram taritukāmo. So orime tīre sasīsam pārupitvā nipajjeyya.

“Taṁ kiṁ maññasi, vāsetṭha, api nu so puriso aciravatiyā nadiyā orimā tīrā pārimam tīram gaccheyyā”ti? “No hidam, bho gotama”.

548. “Evameva kho, vāsetṭha, pañcime nīvaraṇā ariyassa vinaye āvaraṇātipi vuccanti, nīvaraṇātipi vuccanti, onāhanātipi vuccanti, pariyonāhanātipi vuccanti. Katame pañca? Kāmacchandanīvaraṇam, byāpādanīvaraṇam, thinamiddhanīvaraṇam, uddhaccakukkuccanīvaraṇam, vicikicchānīvaraṇam. Ime kho, vāsetṭha, pañca nīvaraṇā ariyassa vinaye āvaraṇātipi vuccanti, nīvaraṇātipi vuccanti, onāhanātipi vuccanti, pariyonāhanātipi vuccanti.

549. “Imehi kho, vāsetṭha, pañcahi nīvaranehi tevijjā brāhmaṇā āvuṭā nivutā onaddhā § pariyonaddhā. Te vata, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā ye (1.0232) dhammā brāhmaṇakārakā te dhamme pahāya vattamānā, ye dhammā abrāhma-

ṇakārakā te dhamme samādāya vattamānā pañcahi nīvaraṇehi āvuṭā nivuṭā onaddhā pariyonaddhā § kāyassa bhedā param maraṇā brahmānam sahabyūpagā bhavissanti”ti, netam ṭhānam vijjati.

Saṃsandanakathā

550. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, kinti te sutam brāhmaṇānam vuddhānam mahallakānam ācariyapācariyānam bhāsamānānam, sapariggaho vā brahmā apariggaho vā”ti? “Apariggaho, bho gotama”. “Saveracitto vā averacitto vā”ti? “Averacitto, bho gotama”. “Sabyāpajjacitto vā abyāpajjacitto vā”ti? “Abyāpajjacitto, bho gotama”. “Saṃkiliṭṭhacitto vā asaṃkiliṭṭhacitto vā”ti? “Asaṃkiliṭṭhacitto, bho gotama”. “Vasavattī vā avasavattī vā”ti? “Vasavattī, bho gotama”.

“Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, sapariggahā vā tevijjā brāhmaṇā apariggahā vā”ti? “Sapariggahā, bho gotama”. “Saveracittā vā averacittā vā”ti? “Saveracittā, bho gotama”. “Sabyāpajjacittā vā abyāpajjacittā vā”ti? “Sabyāpajjacittā, bho gotama”. “Saṃkiliṭṭhacittā vā asaṃkiliṭṭhacittā vā”ti? “Saṃkiliṭṭhacittā, bho gotama”. “Vasavattī vā avasavattī vā”ti? “Avsavattī, bho gotama”.

551. “Iti kira, vāsetṭha, sapariggahā tevijjā brāhmaṇā apariggaho brahmā. Api nu kho sapariggahānam tevijjānam brāhmaṇānam apariggahena brahmunā saddhim saṃsandati sameti”ti? “No hidam, bho gotama”. “Sādhū, vāsetṭha, te vata, vāsetṭha, sapariggahā tevijjā brāhmaṇā kāyassa bhedā param maraṇā apariggahassa brahmuno sahabyūpagā bhavissanti”ti, netam ṭhānam vijjati.

“Iti kira, vāsetṭha, saveracittā tevijjā brāhmaṇā, averacitto brahmā ...pe... sabyāpajjacittā tevijjā brāhmaṇā abyāpajjacitto brahmā... saṃkiliṭṭhacittā tevijjā brāhmaṇā asaṃkiliṭṭhacitto brahmā... avasavattī tevijjā (1.0233) brāhmaṇā vasavattī brahmā, api nu kho avasavattinām tevijjānam brāhmaṇānam vasavattinā brahmunā saddhim saṃsandati sameti”ti? “No hidam, bho gotama”. “Sādhū, vāsetṭha, te vata, vāsetṭha, avasavattī tevijjā brāhmaṇā kāyassa bhedā param maraṇā vasavattissa brahmuno sahabyūpagā bhavissanti”ti, netam ṭhānam vijjati.

552. “Idha kho pana te, vāsetṭha, tevijjā brāhmaṇā āśiditvā § saṃśidanti, saṃśiditvā visāram § pāpuṇanti, sukkhataram § maññe taranti. Tasmā idam tevijjānam brāhmaṇānam tevijjā-iriṇantipi vuccati, tevijjāvivanantipi vuccati, tevijjābyasana-ntipi vuccati”ti.

553. Evaṁ vutte, vāsetṭho māṇavo bhagavantam etadavoca- “sutam metam, bho gotama, samaṇo gotamo brahmānam sahabyatāya maggam jānatī”ti. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha. Āsanne ito manasākaṭam, na ito dūre manasākaṭan”ti? “Evam, bho gotama, āsanne ito manasākaṭam, na ito dūre manasākaṭan”ti.

554. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, idhassa puriso manasākaṭe jātasamvaddho. Tamenam manasākaṭato tāvadeva avasaṭam manasākaṭassa maggam puccheyyam. Siyā nu kho, vāsetṭha, tassa purisassa manasākaṭe jātasamvaddhassa manasākaṭassa maggam puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā”-ti? “No hidam, bho gotama”. “Tam kissa hetu”? “Amu hi, bho gotama, puriso

manasākaṭe jātasamvaddho, tassa sabbāneva manasākaṭassa maggāni suviditā-nī”ti.

“Siyā kho, vāsetṭha, tassa purisassa manasākaṭe jātasamvaddhassa manasākaṭassa maggām puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā, na tveva tathāgatassa brahma-loke vā brahma-lokagāminiyā vā paṭipadāya puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā. Brahmānam cāham, vāsetṭha, pajānāmi brahma-lokañca brahma-lokagāminiñca paṭipadām, yathā paṭipanno ca brahma-lokam upapanno, tañca pajānāmī”ti.

555. Evam (1.0234) vutte, vāsetṭho māṇavo bhagavantaṁ etadavoca- “sutam metam, bho gotama, samaṇo gotamo brahmānam sahabyatāya maggām deseti”ti. “Sādhu no bhavaṁ gotamo brahmānam sahabyatāya maggām desetu ullumpatu bhavaṁ gotamo brāhmaṇim pajan”ti. “Tena hi, vāsetṭha, suṇāhi; sādhukam manasi karohi; bhāsissāmī”ti. “Evam bho”ti kho vāsetṭho māṇavo bhagavato paccassosi.

Brahmalokamaggadesanā

556. Bhagavā etadavoca- “idha, vāsetṭha, tathāgato loke uppajjati araham, sammāsambuddho ...pe... (yathā 190-212 anucchedesu evam vitthāretabbam). Evam kho, vāsetṭha, bhikkhu sīlasampanno hoti ...pe... tassime

pañca nīvaraṇe pahīne attani samanupassato pāmojjam jāyati, pamuditassa pīti jāyati, pītimanassa kāyo passambhati, passaddhakāyo sukhām vedeti, sukhino cittām samādhiyati.

“So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāñena averena abyāpajjena pharitvā viharati.

“Seyyathāpi, vāsetṭha, balavā saṅkhadhamo appakasireneva catuddisā viññāpeyya; evameva kho, vāsetṭha, evam bhāvitāya mettāya cetovimuttiyā yaṁ pamāñakataṁ kammam na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatiṭṭhati. Ayampi kho, vāsetṭha, brahmānam sahabyatāya maggo.

“Puna caparam, vāsetṭha, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā ...pe... muditāsahagatena cetasā ...pe... upekkhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati. Tathā dutiyam. Tathā tatiyam. Tathā catuttham. Iti uddhamadho tiriyaṁ sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekkhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāñena averena abyāpajjena pharitvā viharati.

“Seyyathāpi (1.0235), vāsetṭha, balavā saṅkhadhamo appakasireneva catuddisā viññāpeyya. Evameva kho, vāsetṭha, evam bhāvitāya upekkhāya cetovimuttiyā yaṁ pamāñakataṁ kammam na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatiṭṭhati. Ayam kho, vāsetṭha, brahmānam sahabyatāya maggo.

557. “Tam kiṁ maññasi, vāsetṭha, evamvihārī bhikkhu sapariggaho vā apari-ggaho vā”ti? “Apariggaho, bho gotama”. “Saveracitto vā averacitto vā”ti? “Averacitto, bho gotama”. “Sabyāpajjacitto vā abyāpajjacitto vā”ti? “Abyāpajjacitto, bho gotama”. “Saṃkiliṭṭhacitto vā asaṃkiliṭṭhacitto vā”ti? “Asaṃkiliṭṭhacitto, bho gotama”. “Vasavattī vā avasavattī vā”ti? “Vasavattī, bho gotama”.

“Iti kira, vāsetṭha, apari-ggaho bhikkhu, apari-ggaho brahmā. Api nu kho apari-ggahassa bhikkhuno apari-ggahena brahmunā saddhiṁ saṃsandati sametī”ti? “Evam, bho gotama”. “Sādu, vāsetṭha, so vata vāsetṭha apari-ggaho bhikkhu kāyassa bhedā param marañā apari-ggahassa brahmuno sahabyūpago bhavissati”ti, ṭhānametam vijjati.

558. “Iti kira, vāsetṭha, averacitto bhikkhu, averacitto brahmā ...pe... abyāpajjacitto bhikkhu, abyāpajjacitto brahmā... asaṃkiliṭṭhacitto bhikkhu, asaṃkiliṭṭhacitto brahmā... vasavattī bhikkhu, vasavattī brahmā, api nu kho vasavattissa bhikkhuno vasavattinā brahmunā saddhiṁ saṃsandati sametī”ti? “Evam, bho gotama”. “Sādu, vāsetṭha, so vata, vāsetṭha, vasavattī bhikkhu kāyassa bhedā param marañā vasavattissa brahmuno sahabyūpago bhavissatīti, ṭhānametam vijjatī”ti.

559. Evam vutte, vāsetṭhabhāradvājā māñavā bhagavantam etadavocum—“abhikkantam, bho gotama, abhikkantam, bho gotama! Seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam āci-kkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya ‘cakkhumanto rūpāni dakkhanti’ti. Evamevam bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito (1.0236). Ete mayam bhavantam gotamam saraṇam gacchāma, dhammañca bhikkhusa-

ṅghañca. Upāsake no bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupete saraṇam gate”-ti.

Tevijjasuttam niṭṭhitam terasamaṁ.

Sīlakkhandhavaggo niṭṭhito.

Tassuddānam-

Brahmāsāmañña-ambatṭha,
soṇakūṭamahālijālinī;
sīhapoṭṭhapādasubho kevaṭṭo,
lohiccatevijjā terasāti.

Sīlakkhandhavaggapāli niṭṭhitā.